

Jedziemy do wód w...

STOWARZYSZENIE GMIN
UZDROWISKOWYCH RP

Biuletyn Informacyjny nr 3 i 4, sierpień 2010 r.

Biuletyn wydany przez:
Stowarzyszenie Gmin Uzdrowiskowych RP
33-380 Krynica-Zdrój, ul. Czarny Potok 27/24
tel. (0*18) 477-74-50, fax (0*18) 477-74-51

www.sgurp.pl
e-mail: biuro@sgurp.pl

Redakcja
Jan Golba
Katarzyna Rymarczyk-Wajda

Rada Naukowa biuletynu SGU RP

prof. dr hab. inż. arch. Elżbieta Węclawowicz-Bilska
- Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej,
prof. dr hab. Andrzej Rapacz
- Uniwersytet Ekonomiczny Katedra Marketingu i Zarządzania
Gospodarką Turystyczną Jelenia Góra,
prof. dr hab. Marek Zdebel
- Uniwersytet Śląski - Katedra Prawa Finansowego,
prof. dr hab. Janusz Szopa
- kierownik Katedry Turystyki i Rekreacji AWF Katowice,
Tomasz Wołowicz prof. nadzw.,
Kierownik Zakładu Ekonomii WSB-NLU w Nowym Sączu, biegły sądowy,
certyfikowany audytor i kontroler wewnętrzny,
dr Tadeusz Burzyński
- dyrektor Instytutu Turystyki w Krakowie, Dziekan Wydziału Turystyki
i Promocji Zdrowia GWSH Katowice

Fotografie
Archiwum SGU RP

F.P.H.U. ERIZED Sebastian Marchacz
33-312 Tęgorze 37

Spis treści

Z ŻYCIA SGU RP

Od Redakcji	5
Posiedzenie Zarządu SGU RP w Szczawnicy (K. Rymarczyk-Wajda)	7
Nadzwyczajne Walne Zebranie Członków SGU RP w Sopocie	11
XIX Kongres Uzdrowisk Polskich w Sopocie (K. Rymarczyk-Wajda)	15
Nowelizacja ustawy o zmianie ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (nr 2770)	23
Opinia merytoryczna i prawna dot. poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych, wykonana przez Biuro Analiz Sejmowych	31
Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym	43
Uwagi SGU RP do projektu zmian w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym (...) (projekt Ministerstwa Zdrowia druk nr 3111) . . .	63
Projekt ustawy o zmianie ustawy o podatkach i opłatach lokalnych.	67
Opinia Biura Analiz Sejmowych do projektu ustawy o zmianie ustawy o podatkach i opłatach lokalnych	73
Kudowa-Zdrój nowym członkiem Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych RP	77
Duszniki-Zdrój strefa aktywnej turystyki muzyki i sportu, miasto międzynarodowych festiwali chopinowskich	81

REFERATY

„Zmiany w opodatkowaniu nieruchomości w 2010 roku - zagrożenia i ryzyka dla uzdrowiskowych podmiotów turystycznych” (prof. nadzw. dr T. Wołowiec) . . 91	
„Uzdrowiska Polski wschodniej wobec wyzwań rozwojowych - turystyka zrównoważona” (prof. nadzw. dr hab. inż. P. Żukowski)	101
„Teoretyczne ujęcie procesu kształtowania przewagi konkurencyjnej na rynku” (K. Rymarczyk-Wajda)	115
„Szczawnica jako przykład rozwoju zrównoważonego gminy uzdrowiskowej” (T. Hurkała - sekretarz Miasta Szczawnica).	131

Od Redakcji

Oddajemy do rąk Czytelników kolejny numer Biuletynu Informacyjnego „Jedziemy do wód w....”, w którym zamieszczone zostały informacje na temat ostatnich wydarzeń jakie miały miejsce w środowiskach uzdrowiskowych i samorządowych gmin uzdrowiskowych.

Wydarzenia te jednak pozostawały w cieniu katastrofy smoleńskiej i wielkiej powodzi która nawiedziła całą Polskę, w tym także nasze uzdrowiska.

Zbieg wielu nieszczęśliwych zdarzeń jakie miały miejsce w ostatnim czasie nie tylko w Polsce ale i w Europie (wybuch wulkanu na Islandii) negatywnie odbija się na ruchu turystycznym i krajowym. Już dzisiaj szacuje się, że w południowych kurortach spadnie obłożenie nawet do 30%. Zatem przed branżą turystyczną i uzdrowiskową spore, kolejne wyzwanie polegające na dementowaniu informacji, że Polska nadal jest w „wodzie”. Właśnie od prostowania występujących często w prasie i mediach informacji zależeć będzie na ile uda się obniżyć ten niekorzystny dla branży turystycznej prognozowany wskaźnik recesji przyjazdów.

W okresie „wielkiej powodzi” w dniach 21-22 maja 2010r. w Sopocie odbywał się XIX Kongres Uzdrawisk Polskich. Zagrożenia powodziowe spowodowały, że wielu gospodarzy gmin uzdrowiskowych nie dotarło na konferencje uzdrowiskową i na Nadzwyczajne Walne Zebranie członków SGU RP, które odbywało się w przeddzień obrad kongresowych.

Na prośbę Czytelników zamieszczamy na łamach biuletynu sprawozdanie z tegorocznego Kongresu Uzdrawisk Polskich oraz z Nadzwyczajnego Walnego Zebrania Członków SGU RP.

Wobec istniejących problemów ze stosowaniem zapisów ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach, obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych wciąż podstawowym zadaniem Zarządu Stowarzyszenia Gmin Uzdrawiskowych RP jest doprowadzenie do przyjęcia nowelizacji obowiązującej ustawy.

W chwili obecnej trwają prace nad dwoma projektami ustaw o zmianie ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym ...(...) tzn. nad projektem poselskim przygotowanym przez Komisję Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej i Stowarzyszenie Gmin Uzdrawiskowych RP oraz projektem rządowym autorstwa Ministerstwa Zdrowia.

Na prośbę Czytelników zamieszczamy zarówno poselski jak również rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym ...(...) wraz z opiniami wykonanymi przez Biuro Analiz Sejmowych oraz stanowiskiem SGU RP. Analiza powyższych dokumentów pozwoli Państwu na wypracowanie własnego stanowiska, w tak ważnym dla środowisk uzdrowiskowych temacie.

Trwają obchody dwusetnej rocznicy narodzin największego polskiego kompozytora Fryderyka Chopina. Tej światowej klasy kompozytor i pianista latem 1826r. przebywał w Dusznikach-Zdroju poddając się kuracjom leczniczym. Właśnie w Dusznikach-Zdroju Fryderyk Chopin odbył swój pierwszy zagraniczny recital, w ramach koncertu dobroczynnego zorganizowanego z powodu śmierci Józefa Schoora. Dla upamiętnienia tak ważnego wydarzenia w Dusznikach-Zdroju co roku jest organizowany najstarszy w Polsce i największy na świecie Międzynarodowy Festiwal Chopinowski. W tym roku Festiwal odbędzie się w dniach 6-14 sierpnia 2010r. Zapraszamy miłośników muzyki chopinowskiej do uczestnictwa w jubileuszowym festiwalu, w którym udział weźmie wielu światowej klasy pianistów. Więcej informacji na temat obchodów uroczystości chopinowskich w Dusznikach-Zdroju znajdziecie Państwo na łamach niniejszego biuletynu.

Dziękujemy za Państwa zaufanie i coraz lepszą współpracę, czego dowodem jest wzrost zainteresowania przystąpieniem do struktur SGU RP ze strony kolejnych gmin uzdrowiskowych. Jest nam niezmiernie miło powitać w naszym gronie Kudowę-Zdrój, gminę posiadającą wyjątkowe walory turystyczne i uzdrowiskowe. Serdecznie zapraszamy do współpracy

kolejne gminy uzdrowiskowe. Każda gmina uzdrowiskowa wzbogacając rodzinę społeczności samorządowej przyczynia się do wspólnego budowania wiodącej marki „Uzdrowiska Polskie”, wpływa na rozwiązania prawne sektora uzdrowiskowego, czuwa nad tym aby coś nie zostało zatracone i wzmacnia wspólną pozycję gmin uzdrowiskowych. Pozostając obok go-dzi się na to, aby inni decydowali o nas.

W związku z ciągle wzrastającą ilością odbiorców naszego czasopisma Zarząd SGU RP postanowił powołać Radę Naukową Biuletynu Informacyjnego w skład której weszli nauczyciele akademicki zajmujący się problematyką uzdrowiskową. Powołana Rada Naukowa będzie również recenzować materiały naukowe dot. turystyki i uzdrowisk. Staraniem SGU RP w skład Rady Naukowej Biuletynu Informacyjnego dotychczas weszli:

- **prof. dr hab. inż. arch. Elżbieta Węclawowicz-Bilska** - Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej,
- **prof. dr hab. Andrzej Rapacz** - Uniwersytet Ekonomiczny Katedra Marketingu i Zarządzania Gospodarką Turystyczną Jelenia Góra,
- **prof. dr hab. Marek Zdebel** - Uniwersytet Śląski - Katedra Prawa Finansowego,
- **prof. dr hab. Janusz Szopa** - kierownik Katedry Turystyki i Rekreacji AWF Katowice,
- **Tomasz Wołowicz prof. nadzw.**, Kierownik Zakładu Ekonomii WSB-NLU w Nowym Sączu, biegły sądowy, certyfikowany audytor i kontroler wewnętrzny,
- **dr Tadeusz Burzyński** - dyrektor Instytutu Turystyki w Krakowie, Dziekan Wydziału Turystyki i Promocji Zdrowia GWSH Katowice.

Możliwość publikowania na łamach naszego informatora referatów, analiz naukowych poszerzy grono zainteresowanych nie tylko czytelników (odbiorców), ale i naukowców (autorów artykułów). Dziękujemy przedstawicielom powołanej Rady Naukowej za podjęcie współpracy ze Stowarzyszeniem Gmin Uzdrowiskowych RP na rzecz popularyzowania problematyki uzdrowiskowej.

W postępującej globalizacji coraz trudniej o stabilną pozycję na niezwykle konkurencyjnym rynku. Zdają sobie sprawę z tego faktu wszyscy uczestnicy rynku, zarówno sprzedający jak i kupujący. Menedżerowie, decydenci myśląc o dalekosiężnej przyszłości swoich organizacji, zdystansowaniu konkurencji coraz częściej i odważniej sięgają po nowe strategie działania, nowe metody zarządzania, które pozwolą na osiąganie lepszych wyników pod względem jakościowym, ilościowym, organizacyjnym i wreszcie finansowym. By zrozumieć mechanizm konkurowania należy zdefiniować istotę i źródła przewagi konkurencyjnej oraz przeanalizować strategię konkurowania. Pełny zakres informacji w powyższym temacie dostarcza nam referat Katarzyny Rymarczyk-Wajda, który został poddany recenzji pt. „**Teoretyczne ujęcie procesu kształtowania przewagi konkurencyjnej na rynku**”.

Nie milkną dyskusje na temat poboru podatku od nieruchomości od obiektów prowadzących działalność leczniczą. Szczegółowych informacji na temat zmian w opodatkowaniu nieruchomości w roku 2010 dostarcza nam referat dra Tomasza Wołowca. Autor referatu na bazie własnych doświadczeń doradczych i konsultingowych wyjaśnia nieprecyzyjne zapisy i sformułowania zawarte w przepisach ustawy o podatkach i opłatach lokalnych. W dniu 4 maja 2010r. Zarząd Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych RP otrzymał z Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej projekt ustawy o zmianie ustawy o podatkach i opłatach lokalnych. Na łamach czasopisma znajdziecie Państwo projekt wspomnianej ustawy oraz opinię dotyczącą tej ustawy opracowaną przez Zarząd Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych RP.

Z kolei dr hab. inż. Paweł Żukowski,- autor kolejnego referatu pt. „**Uzdrowiska Polski wschodniej wobec wyzwań rozwojowych - Turystyka zrównoważona**” zwraca uwagę na znaczenie turystyki zdrowotnej i uzdrowiskowej w rozwoju społeczno-gospodarczym obszaru.

Biuletyn Informacyjny kończymy kolejnym referatem Tomasza Hurkały - sekretarza Miasta Szczawnica pt. „**Szczawnica jako przykład rozwoju zrównoważonego gminy uzdrowiskowej**”.

Życzę miłej lektury.
Katarzyna Rymarczyk-Wajda, Kierownik Biura SGU RP

Posiedzenie Zarządu SGU RP w Szczawnicy

W dniu 5 marca 2010r. na terenie Parku Górnego w Park Hotelu „Modrzewie” w Szczawnicy odbyło się posiedzenie Zarządu Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych RP.

W spotkaniu udział wzięli:

- **Jan Golba** - prezes Zarządu SGU RP (burmistrz Muszyny),
- **Wojciech Fułek** - wiceprezes Zarządu SGU RP (wiceprezydent Sopotu),
- **Marek Obrębalski** - wiceprezes Zarządu SGU RP (prezydent Jeleniej Góry),
- **Marek Skowroński** - członek Zarządu SGU RP (burmistrz Konstancina-Jeziorny).

Na zaproszenie Zarządu Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych RP na spotkanie przybyli również władze samorządu szczawnickiego w osobach: **Grzegorz Niezgoda** - burmistrz UMiG Szczawnica oraz **Tomasz Hurkała** - sekretarz UMiG Szczawnica.

Oprócz spraw związanych z bieżącym funkcjonowaniem SGU RP oraz podsumowania prac Zarządu za rok 2009 uczestnicy spotkania dyskutowali nad:

- XIX Kongresem Uzdrowisk Polskich,
- nowelizacją zapisów ustawy uzdrowiskowej,

- możliwością opracowania programu budowy solarów w miejscowościach uzdrowiskowych.

Zgodnie z wolą organizatorów tj. Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych RP, Izby Gospodarczej „Uzdrowiska Polskie” oraz Unii Uzdrowisk Polskich XIX Kongres Uzdrowisk Polskich odbędzie się w dniach 21-22 maja 2010 roku w Sopocie. Wiodącymi gospodarzami ogólnopolskiego forum uzdrowiskowego są: Izba Gospodarcza „Uzdrowiska Polskie” oraz Urząd Miasta Sopot. Prezes Izby Gospodarczej „Uzdrowiska Polskie” - dr n. med. Waldemar Andrzej Krupa wraz z władzami samorządowymi Sopotu wspólnie zapowiedzieli rozpoczęcie intensywnych prac nad przygotowaniem najważniejszej dla środowisk uzdrowiskowych konferencji. Organizatorzy liczą na obecność wielu ważnych osobistości m.in.: Donalda Tuska - Premiera RP, Bronisława Komorowskiego - Marszałka Sejmu, Bogdana Borusewicza - Marszałka Senatu, przedstawicieli władz ministerialnych, wojewódzkich i powiatowych, władz Europejskiego Związku Uzdrowisk. Organizatorzy kongresu mogą

Posiedzenie Zarządu SGU RP w Szczawnicy

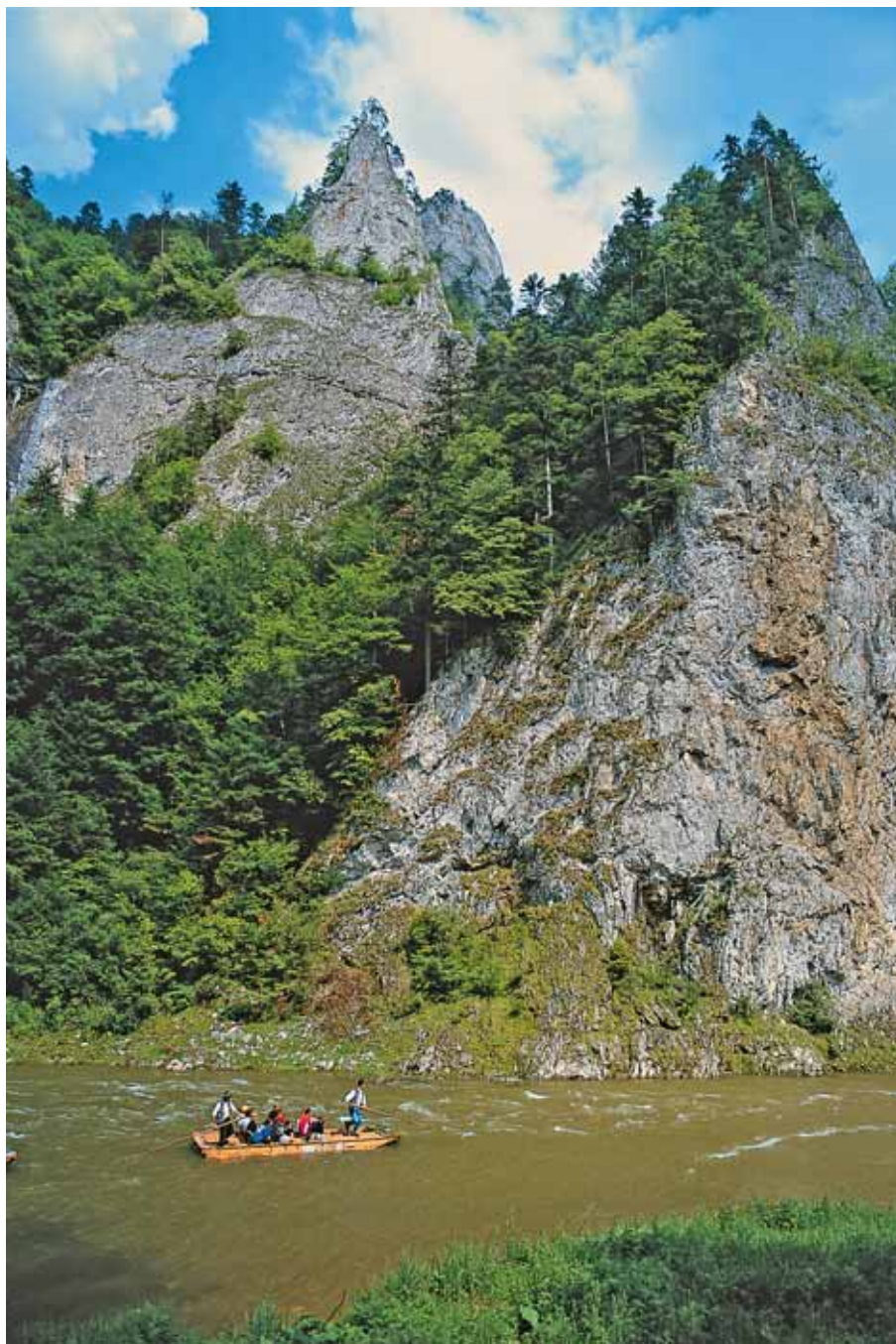
również liczyć na liczną reprezentację ze strony władz samorządowych. W przeddzień uroczystości kongresowych tj. 20 maja 2010r. w Sopocie odbędzie się Nadzwyczajne Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych.

Niezwykle ważnym punktem zebrania było podjęcie rozmów na temat nowelizacji zapisów ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych. Jan Golba - prezes Zarządu SGU RP podziękował wszystkim członkom zarządu za wsparcie i aktywny udział w posiedzeniach komisji sejmowych i senackich. W wyniku intensywnych prac udało się wspólnie, przy udziale SGU RP wypracować projekt zmian ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych, który w styczniu 2010r. został skierowany do łaski marszałkowskiej.

Spotkanie przedstawicieli Zarządu Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych RP było doskonałą okazją do zwiedzenia Szczawnicy. W tym celu władze miasta zorganizowały gościom przejazd drożkami „Drogą Pienińską” do sąsiadującej ze Szczawnicą słowackiej Leśnicy.

Gospodarze pienińskiego kurortu zapoznali uczestników z walorami turystycznymi i uzdrowiskowymi Szczawnicy zwracając szczególną uwagę na realizowane i planowane w najbliższym czasie zadania inwestycyjne. Zmiana wizerunku i postępująca rewitalizacja uzdrowiska są wynikiem wspólnych działań, leżących zarówno po stronie władz gminnych jak również spadkobierców Uzdrowiska Adama Stadnickiego, którzy postawili sobie za cel wiodący przywrócenie przedwojennej świetności Szczawnicy.

W chwili obecnej odrestaurowano już wiele obiektów uzdrowiskowych: pijalnia, rozlewnia wody, obiekty gastronomiczne, hotelowe, a trwają intensywne prace

Spływ Dunajcem

przy odbudowie Dworca Gościnnego i przygotowania do wyburzenia i wybudowania w stylu „szczawnickim” zakładu przyrodoleczniczego i innych obiektów uzdrowskich. Obiekty te są pieczołowicie odtwarzane przy zachowaniu XIX wiecznego stylu architektonicznego, ale w standardzie XXI wieku. Przystąpiono również do orestaurowywania ścieżek spacerowych, parków, zieleni. Władze samorządowe Szczawnicy skutecznie realizują program estetyzacji uzdrowiska oraz program ekologiczny związany z uporządkowaniem gospodarki odpadami, ściekowej i wodnej. Modernizowane są ulice, chodniki, oświetlenie, zieleń miejska. Planuje się także inne prace związane między innymi z budową parkingów i 4-ro kilometrowego Deptaka Uzdrowskiego wzdłuż potoku Grajcarek z połączeniem poprzez ścieżkę pieszo-rowerową ze Słowacją. Miasto zamierza wzbogacić również ofertę turystyczno-uzdrowską poprzez realizację programu związanego z turystyką uzdrowską w rejonie Szlachtowej i Jaworek. Jego realizacja w sposób zdecydowany uatrakcyjni pobyt kuracjuszy i turystów w Szczawnicy.

Już od kilku miesięcy media lokalne i prasowe zwracają uwagę na niezwykle nowatorski w zakresie rozwiązań organizacyjnych jak i prawnych program ekologiczny pn. „Ograniczenie niskiej emisji poprzez wykorzystanie odnawialnych źródeł energii przez odbiorców indywidualnych i zbiorowych na terenie Szczawnicy z użyciem instalacji solarnych będących własnością gminy”, którego podjęły się władze Szczawnicy. W ramach programu wykonanych zostało 2300 kolektorów słonecznych w prywatnych obiektach mieszkalnych, przy partycypacji finansowej beneficjentów (osób fizycznych i prawnych) w wysokości 35% wartości instalacji solarnych. Łączna wartość projektu wynosi: 8 435 320, 00 zł, z czego 65% uzyskano dofinansowanie ze środków NFOŚiGW.

Zdaniem władz Stowarzyszenia Gmin Uzdrowskich RP wypracowany i sprawdzony w Szczawnicy mechanizm organizacyjno-prawny powinien zostać wykorzystany przez pozostałe gminy uzdrowskie. W tym celu Zarząd SGU RP w imieniu gmin

uzdrowskich zwróci się do władz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej z wnioskiem o stworzenie specjalnego programu budowy solarów w miejscowościach uzdrowskich. W przypadku przedłożenia takiego programu istnieje spora szansa zapewnienia (na koniec roku 2010 albo początkiem 2011) środków finansowych na tak ważne dla gmin uzdrowskich zadanie.

Goście i członkowie Zarządu zachwyceni krajobrazem pienińskiej przyrody, urzeczeni góralską gościnnością oraz zaskoczeni tak wieloma, pozytywnymi zmianami zachodzącymi na terenie miasta uznali Szczawnicę za miejsce przyszłego, docelowego wypoczynku. - *Z pewnością po wielu latach, warto Szczawnicę odkryć od nowa, zapoznać się z jej bogatą ofertą turystyczną i leczniczą i wreszcie nasycić się jej niepowtarzalnymi walorami przyrodniczo - krajobrazowymi* powtarzał wielokrotnie Marek Skowroński - burmistrz Konstancina-Jeziorny.

Katarzyna Rymarczyk-Wajda

Nadzwyczajne Walne Zebranie Członków SGU RP w Sopocie

W przeddzień obrad kongresowych w dniu 20 maja 2010r. w sali obrad UM w Sopocie odbyło się Nadzwyczajne Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych RP. Zaledwie połowa delegatów gmin uzdrowiskowych przybyła do nadmorskiego kurortu na podsumowanie roku sprawozdawczego 2009, a także na XIX Kongres Uzdrowisk Polskich. Tak liczna absencja wódatrzy gmin uzdrowiskowych spowodowana była zagrożeniami powodziowymi jakie miały miejsce w tym czasie w Polsce, szczególnie w województwach: małopolskim, podkarpackim i dolnośląskim.

Oprócz podsumowania działalności Zarządu SGU RP za rok 2009, delegaci gmin uzdrowiskowych dyskutowali nad najważniejszymi dla środowisk samorządowych sprawami dotyczącymi:

- wprowadzenia zmian w ustawie o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych z dnia 28.07.2005r.,
- zapisów poselskiego projektu zmiany ustawy o podatkach i opłatach lokalnych.

Delegaci Nadzwyczajnego Walnego Zebrania Członków SGU RP

Kluczowym zadaniem obecnego Zarządu SGU RP jest kwestia nowelizacji ustawy uzdrowiskowej. Zarząd w oparciu o uwagi i wnioski wódatrzy gmin uzdrowiskowych przygotował wstępny projekt zmian w ustawie uzdrowiskowej, skonsultował ten projekt z gminami uzdrowiskowymi i przekazał ten projekt do Departamentu Ministerstwa Ochrony Zdrowia 18.12.1998r. oraz do senackiej Komisji

Zdrowia i sejmowej Komisji Samorządu Terytorialnego. W dniu 7 maja 2010r. (6 miesięcy po przekazaniu materiałów) odbyła się pierwsza konferencja uzgodnienia-owa dot. nowelizacji ustawy uzdrowiskowej na której osiągnięto konsensus w sprawie zmian w ustawie. Od września 2010r. rozpoczął się intensywny proces nad pracami nad nowelizacją ustawy uzdrowiskowej. Zarząd uczestniczył w czterech posiedzeniach sejmowych i senackich komisji. W dniu 17 marca 2010r. Komisja Zdrowia oraz Samorządu Terytorialnego przeprowadziły pierwsze czytanie projektu ustawy o zmianie ustawy uzdrowiskowej, a 8 kwietnia 2010r. odbyło się kolejne posiedzenie sejmowej komisji Samorządu Terytorialnego, na którym przyjęto poprawki do projektu zmian ustawy. W dniu 19 maja 2010r. odbyło się sprawozdanie podkomisji nadzwyczajnej podczas którego projekt zmian nie spotkał się z przychylnym przyjęciem posłów. Projekt został skrytykowany przez rząd, oceniony jako prosamorządowy, związany z zabezpieczeniem interesów gmin uzdrowiskowych, nie rozwiązujący problemów związanych z leczeniem uzdrowiskowym itp. Prezes zaznaczył, że sytuacja jest niezrozumiała ponieważ do tej pory Ministerstwo Zdrowia uczestniczyło w pracach nad zmianami w tym projekcie na zasadzie obserwatora. Ostatecznie projekt nie został odrzucony, został skierowany do komisji, co oznacza że będzie on przedmiotem kolejnych prac.

Kolejnym tematem niezwykle ważnym dla gmin uzdrowiskowych jest sprawa dotycząca projektu zmiany ustawy o podatkach i opłatach lokalnych. Projekt tej ustawy zmierza do wprowadzenia nowych zasad naliczania podatku od nieruchomości od sanatoriów, a głównie do przywrócenia stawki preferencyjnej, która była w 2003 roku stosowana. Zmiana zapisów jest brzemenna w skutkach dla wielu gmin uzdrowiskowych. Uczestnicy zebrania wspólnie opowiedzieli się za utrzymaniem dotychczasowej stawki podatku od nieruchomości od obiektów zajętych na prowadzenie działalności w zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych (w tym szpitale i sanatoria).

W tej sytuacji Stowarzyszenie Gmin Uzdrawiskowych RP będzie monitorować proces legislacyjny i interweniować w przypadku zagrożenia interesów gmin uzdrowiskowych.

Zarząd SGU RP wystąpił do prezesa Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej z prośbą o uruchomienie specjalnego programu budowy instalacji solarnych dla odbiorców indywidualnych dla gmin uzdrawiskowych. Impulsem do podjęcia takiego działania stał się innowacyjny w zakresie rozwiązań organizacyjnych jak i prawnych program ekologiczny pn. „Ograniczenie niskiej emisji poprzez wykorzystanie odnawialnych źródeł energii przez odbiorców indywidualnych i zbiorowych na terenie Szczawnicy z użyciem instalacji solarnych będących własnością gminy”, realizowany na terenie gminy Szczawnica.

Z odpowiedzi prezesa NFOŚiGW wynika, że we wrześniu 2010r. zostanie uruchomiony program, który adresowany jest do wspólnot mieszkaniowych i osób fizycznych posiadających prawo do dysponowania nieruchomością, na której zamierzają zamontować kolektory słoneczne. Program przewiduje możliwość ubiegania się o kredyty bankowe z 45% dotacją Narodowego Funduszu. Wysokość tego kredytu będzie mogła sięgać 100% kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia.

Zdaniem Prezesa Zarządu SGU RP gminy uzdrawiskowe powinny się do tego programu solidnie przygotować ponieważ jako jedyne mają możliwość realizowania tego programu z uwzględnieniem odbiorców indywidualnych. Zgodnie z zapisami ustawy uzdrawiskowej gminy uzdrawiskowe realizują zadania z zakresu ochrony środowiska, w tym zawarte jest ograniczenie niskiej emisji. Oznacza to, że każda gmina uzdrawiskowa będzie mogła realizować taki program razem z mieszkańcami. Ścieżka organizacyjno-prawna wypracowana w Szczawnicy powinna zostać wykorzystana przez inne gminy uzdrawiskowe.

Poniżej zamieszczamy pismo, jakie SGU RP otrzymało w tej sprawie od władz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Prezes Zarządu

02-673 Warszawa ul. Konstruktorska 3 A
tel.(022) 45 90 105, fax:(0 22) 45 90 505

www.nfosigw.gov.pl
fundusz@nfosigw.gov.pl

Warszawa, 30 kwietnia 2010 r.

NF/DL/DLU/10220 /2010

Pan Jan Golba
Prezes Zarządu
Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych RP

Szanowny Panie Prezesie

Bardzo dziękuję za zainteresowanie programami priorytetowymi Narodowego Funduszu w dziedzinie ochrony klimatu i za propozycję uruchomienia specjalnego programu budowy instalacji solarnych dla odbiorców indywidualnych w gminach uzdrowiskowych.

Podzielam zdanie Pana Prezesa, że ograniczenie tzw. niskiej emisji pochodzącej w gminach uzdrowiskowych głównie z palenisk domów jednorodzinnych i lokalnych kotłowni, może być uzyskane poprzez objęcie programem wykorzystującym odnawialne źródła energii jak największej grupy podmiotów indywidualnych.

Właśnie z myślą o uzyskaniu dużych efektów ekologicznych uruchomimy we wrześniu 2010 roku Program dla przedsięwzięć w zakresie odnawialnych źródeł energii i obiektów wysokosprawnej kogeneracji Część 3) - Dopłaty na częściowe spłaty kapitału kredytów bankowych przeznaczonych na zakup i montaż kolektorów słonecznych dla osób fizycznych i wspólnot mieszkaniowych.

Program, przyjęty przez Zarząd i Radę Nadzorczą NFOŚiGW, przewiduje możliwość ubiegania się o kredyty bankowe z 45-procentową dotacją Narodowego Funduszu. Program adresowany jest do wspólnot mieszkaniowych i osób fizycznych posiadających prawo do dysponowania nieruchomością, na której zamierzają zamontować kolektory słoneczne. Wysokość tego kredytu będzie mogła sięgać 100% kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia. Kredyty oferowane będą przez wybrane sieci banków, które zaoferują prostą i tanią pomoc finansową, w oparciu o umowy wynegocjowane przez Narodowy Fundusz we współpracy ze Związkiem Banków Polskich. Podpisanie umów z bankami przewidujemy do końca czerwca 2010 r. tak, aby nabór wniosków mógł się rozpocząć we wrześniu 2010 r. Przewidujemy, że budżet programu zaplanowany przez Narodowy Fundusz pozwoli na zainstalowanie w skali kraju ok. 40-45 tys. zestawów kolektorów słonecznych.

Szczegóły programu podane są na stronie internetowej Narodowego Funduszu¹, a dodatkowych informacji udzieli Panu Prezesowi p. Maria Milewska, kierownik Zespołu Finansowania Zewnętrznego w NFOŚiGW.
(tel. 22 - 45 90 126, e-mail: m.milewska@nfosigw.gov.pl).

Z wyrazami szacunku

Jan Rączka

PREZES
Jan Rączka

¹ <http://www.nfosigw.gov.pl/o-nfosigw/juz-wkrotce/art,2,informacja-dla-rodzin-oraz-wspolnot-mieszkaniowych-ktore-jesienia-2010-roku-planuja-zakup-kolektorow-slonecznych-.html>

XIX Kongres Uzdrowisk Polskich w Sopocie

W dniach 21-22 maja 2010r. w Sopocie pod hasłem „Dlaczego do uzdrowiska?” odbywała się najważniejsza dla środowisk uzdrowiskowych ogólnopolska konferencja. Do perty polskiego wybrzeża zjechało wielu reprezentantów gmin uzdrowiskowych, sanatoriów i uzdrowisk w liczbie około 130 osób, by debatować o bieżącej sytuacji w branży, także o kierunkach rozwoju polskich uzdrowisk.

Z uwagi na trwające w tym czasie zagrożenia powodziowe w wielu województwach kraju na kongres nie dojechało wielu uczestników z różnych środowisk. Znacznie słabiej w stosunku do poprzednich lat wyglądała również reprezentacja przedstawicieli rządowych.

Mimo, iż Kongres odbywał się pod patronatem Ministerstwa Skarbu Państwa, Ministerstwa Zdrowia, Polskiej Organizacji Turystycznej w kongresie brakowało ich reprezentantów (z wyjątkiem Ministerstwa Zdrowia, które delegowało na obrady głównego specjalistę ds. lecznictwa). Obrady kongresu rozpoczęły się od wręczenia prestiżowego wyróżnienia, jakim jest Statuetka Asklepiosa. W tym roku „za całokształt

pracy w obszarze przemysłu rozlewniczego” uhonorowaną osobą został Pan dr Mieczysław Kucharski - wieloletni prezes Krajowej Izby Gospodarczej „Przemysł Rozlewniczy”.

Jednym z najbardziej oczekiwanych przez środowiska uzdrowiskowe referatów był referat pt. „Kontraktowanie świadczeń lecznictwa uzdrowiskowego” - wygłoszony przez mgr **Barbarę Jabłońską** naczelnika wydziału Świadczeń Opieki Zdrowotnej Służb Mundurowych NFZ.

Pani naczelnik zwróciła uwagę zebranych na liczne nieprawidłowości, które pojawiają się w dokumentacjach złożonych przez świadczeniodawców w sprawie zawarcia umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie lecznictwa uzdrowiskowego. Dotyczą one głównie nie spełnienia wymagań określonych w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 28 sierpnia 2009r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego.

Nieprawidłowości dotyczą:

- „miejsca udzielania świadczeń poza strefą ochronną A;

Goście i uczestnicy XIX Kongresu Uzdrowisk Polskich w Sopocie

- występowania barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych w sanatoriach udzielających świadczeń w profilach leczniczych schorzeń reumatologicznych, ortopedycznych, neurologicznych i układu krążenia;
- w zakresie uzdrowiskowego leczenia sanatoryjnego dzieci z opiekunem oraz leczenia sanatoryjnego dorosłych - baza zabiegowa w odległości większej niż 100-200m/500 m;
- w zakresie uzdrowiskowego leczenia szpitalnego dorosłych - baza zabiegowa poza miejscem udzielania świadczeń;
- w przypadku zakresów szpitalnych - brak sali intensywnego nadzoru lekarsko-pielęgniarskiego, a na oddziałach o profilu kardiologicznym - brak sali intensywnej terapii kardiologicznej;
- kwalifikacje lekarzy niezgodne z określonymi w rozporządzeniu Ministra Zdrowia;
- niezgodność profili leczniczych wykazanych przez świadczeniodawców w składanych ofertach z profilami decyzji Ministra Zdrowia dla uzdrowiska;
- niezgodności danych rejestrowych (w RZOZ/KRS) z danymi w dokumentacji aktualizacyjnej” itp.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 24 grudnia 2009r. **Świadczeniodawca niespełniający warunków realizacji świadczeń gwarantowanych określonych w rozporządzeniu, z którym przed dniem 1 stycznia 2010 r.:**

- 1) zawarto umowę o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej na okres dłuższy niż do dnia 31 grudnia 2009 r. lub
- 2) przedłużono okres obowiązywania umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej na podstawie art. 4 ustawy z dnia 25 września 2009 r. o zmianie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. Nr 178, poz. 1374)
 - może realizować świadczenia gwarantowane na warunkach określonych w tej umowie, w okresie jej obowiązywania, **nie dłużej jednak niż do dnia 31 grudnia 2010 r.** W roku 2010 wszystkie kontrakty zostały zawiązane mimo występujących nieprawidłowości, jednak w roku 2011 nie wywiązanie się z obowiązujących przepisów prawnych będzie skutkowało odmową kontraktowania usług przez NFZ.

Bardzo ważną dla środowisk uzdrowiskowych była zapowiedź utrzymania trybu konkursowego w zakresie kontraktowania usług leczniczych w roku 2011 (z wyjątkiem województwa dolnośląskiego, który ma podpisaną umowę z NFZ o udzielanie świadczeń leczniczych do 2011 oraz województwa świętokrzyskiego). To wielka szansa dla wszystkich podmiotów świadczących usługi lecznicze, które na równych zasadach mogą przedkładać NFZ swoje oferty.

Niezwykle ciekawe wystąpienie pt. „Szczęście a zdrowie człowieka” zaprezentował podczas kongresu Pan prof. **Bogdan Wojciszke** ze Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej. Na licznych przykładach i analizach naukowych Profesor dowiódł, że szczęście człowieka ma ogromne znaczenie na zdrowie człowieka m.in. wydłuża życie, obniża zapadalność na wiele chorób, a także obniża liczbę i intensywność symptomów. Z kolei szczęście każdego człowieka zależy od trzech wiodących czynników: osobowości człowieka (50%), aktywności (40%) i warunków (10%). Szczęście niesie za sobą ogromne konsekwencje i przekłada się na wskaźnik osiągnięć życiowych, relacji społecznych i stan zdrowia. Usiłowanie zachowania stanu szczęśliwości to pewnego rodzaju terapia zapobiegająca wielu poważnym schorzeniom cywilizacyjnym.

Z wielkim entuzjazmem przyjęto informację dotyczącą wdrożenia nowego kierunku działalności leczniczej w uzdrowiskach w postaci profilaktycznego programu antynikotynowego. Inicjatorem i autorem przedsięwzięcia jest Pani prof. dr hab. **Irena Ponikowska** - Krajowy Konsultant w Dziedzinie Balneologii i Medycyny Fizykalnej.

Założeniem programu jest zmniejszenie zachorowań, inwalidztwa i zgonów wynikających z palenia tytoniu w zakresie: chorób układu krążenia, cukrzycy, nowotworów, chorób płuc, chorób laryngologicznych i innych, a także zmiana postaw i stylu życia wolnego od tytoniu. Organizatorami promowanego programu są: Główny Inspektor Sanitarny, Polskie Towarzystwo Balneologii i Medycyny Fizykalnej oraz KRUS. Wdrożenie programu przyniesie wiele wymiernych korzyści m.in. poprawę zdrowia populacji

przy relatywnie skromnych wydatkach, zmniejszenie kosztów na opiekę zdrowotną w dłuższej perspektywie, co zaowocuje przekierowaniem zwolnionych środków na inne potrzeby.

Zdaniem Pani prof. Ireny Ponikowskiej idealnym obszarem do uruchomienia programu antynikotynowego są właśnie uzdrowiska. Posiadają one bardzo dobre warunki techniczne, lokalowe i kadrowe do przeprowadzenia wszelkich procedur. Ponadto, „Program antynikotynowy nie zakłóca leczenia chorych, a stwarza jedynie szansę na bardziej racjonalne wykorzystanie czasu pacjenta (zajęcia odbywają się w godzinach popołudniowych), a koszty związane z leczeniem pokrywa NFZ”. Program realizuje nie tylko leczenie farmakologiczne, badania dodatkowe pacjentów, ale co bardzo ważne obejmuje edukację zdrowotną i wdrażanie prozdrowotnych elementów życia. A zatem uczestnicy programu będą mieli szansę nie tylko na uwolnienie się od nałogu palenia tytoniu, ale wyposażeni zostaną w niezbędną wiedzę, która będzie miała istotne znaczenie w ich dalszym życiu.

Już w najbliższym czasie, w IV kwartale 2010r. uruchomiony zostanie cykl szkoleniowy dla edukatorów i realizatorów programu. Zajęcia prowadzone zostaną z zakresu: dietetyki, farmakoterapii antynikotynowej, ćwiczeń fizyczno-relaksacyjnych, psychoterapii itp. Z pewnością uruchomienie programu antynikotynowego stanie się impulsem do podejmowania prób opracowywania kolejnych programów profilaktycznych, które będą mogły wzbogacić zakres usług leczniczych, stosowanych w polskich uzdrowiskach.

Informacje na temat postępującego procesu nowelizacji ustawy uzdrowiskowej przedstawiła w imieniu W. Śliwińskiego - naczelnika wydziału Departamentu Organizacji i Ochrony Zdrowia lek. med. **Urszula Gołaszewska** - pełniąca funkcję głównego specjalisty ds. lecznictwa w Ministerstwie Zdrowia. W grudniu 2008 Ministerstwo Zdrowia w oparciu o własne obserwacje, wynikające z 2-letniego okresu stosowania przepisów ustawy uzdrowiskowej oraz wnioski środowiskowe opracowało projekt nowelizacji

Uroczyste otwarcie XIX Kongresu Uzdrowisk Polskich w Sopocie. Od lewej: Jerzy Szymańczyk - prezes Stowarzyszenia „Unia Uzdrowisk Polskich”, Wojciech Fułek - v-ce prezydent Sopotu, v-ce prezes Zarządu Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych RP, doc dr n. med. Waldemar Andrzej Krupa - prezes Izby Gospodarczej „Uzdrowiska Polskie”, Jan Golba - prezes Zarządu Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych RP, burmistrz Muszyny

ustawy uzdrowiskowej. W projekcie zmian znalazły się następujące rozwiązania:

- uporządkowano terminologię: wprowadzono definicję zakładu przemysłowego, terenów zielonych,
- włączono do grupy zakładów lecznictwa uzdrowiskowego zakład przyrodolecznicy i zakład lecznictwa uzdrowiskowego zlokalizowany pod ziemią w sztolniach i wyrobiskach,
- złagodzone warunki dot. powołania na-czelnych lekarzy uzdrowisk (skrócono wymagany staż pracy z 10-letniego do 5-letniego),
- wprowadzony nowy produkt leczniczy, jakim jest rehabilitacja uzdrowiskowa. Rehabilitacja uzdrowiskowa będzie prowadzona w stacjonarnych zakładach lecznictwa uzdrowiskowego - szpitalach uzdrowiskowych i sanatoriach,
- uściślono wielkości stref ochrony uzdrowiskowej oraz doprecyzowano niektóre czynności zabronione w tych strefach,

- dokonano korekty wskaźników terenów zielonych i terenów biologicznie czynnych, zmniejszając je w strefie „A” ochrony uzdrowiskowej z 75% na 65%, a w strefie „B” ochrony uzdrowiskowej z 55% na 50% oraz ustalając w strefie „C” ochrony uzdrowiskowej na 45%,
- dokonano korekty w wymaganiach dot. dokumentacji operatu uzdrowiskowego itp.

Zdaniem Ministerstwa Zdrowia zaproponowane zmiany w ustawie usprawnią prowadzenie kontroli lecznictwa uzdrowiskowego w uzdrowiskach, a także poprawią jakość świadczonych usług leczniczych.

Podobnie jak w roku poprzednim, Pan **Jerzy Szymańczyk** - prezes Stowarzyszenia Unia Uzdrowisk Polskich zwracał uwagę w swoim wystąpieniu na wszelkie nieprawidłowości, bariery, które uniemożliwiają rozwój lecznictwa uzdrowiskowego i podmiotów świadczących usługi lecznicze. Niepokojącym dla branży uzdrowiskowej jest

fakt zmniejszenia w stosunku do roku poprzedniego liczby skierowań o 18,68%. Już w pierwszych turnusach 2010 roku miała miejsce drastycznie niska realizacja świadczeń lecznictwa uzdrowiskowego. Sytuacja ta spowodowana była późnym zatwierdzeniem i opublikowaniem planu finansowego NFZ, co spowodowało opóźnienie postępowań w sprawie zawarcia umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe. Zdaniem Prezesa „konieczne jest zabezpieczenie finansowania świadczeń zdrowotnych w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe w planach NFZ, adekwatne do poziomu procentowego wzrostu budżetu NFZ. Wprowadzenie mechanizmu corocznej indeksacji stawek za tzw. „osobodzień” do poziomu inflacji oraz wzrostu cen i usług ogłaszanych rokrocznie przez GUS”. Niezbędne jest również wprowadzenie przez NFZ uproszczeń zasad i wymogów w zakresie przygotowywania ofert konkursowych na świadczenia zdrowotne.

Wraca podejmowany przez kilka ostatnich lat temat tzw. „niedojazdów”. Stowarzyszenie „Unia Uzdrowisk Polskich” stoi na stanowisku wprowadzenia zmian w Rozporządzeniu MZ z dnia 28.08.2009r. ws. kierowania na leczenie uzdrowiskowe celem nałożenia odpowiedzialności prawnej i finansowej na świadczeniobiorców, którzy zrezygnowali z wyznaczonego przez NFZ miejsca i terminu odbycia lecznictwa uzdrowiskowego. Wprowadzenie konsekwencji prawnych pozwoli przede wszystkim na optymalne wykorzystanie środków publicznych jak i zdyscyplinowanie pacjentów, którzy decydując się na leczenie sanatoryjne będą musieli rozpałtrzyć nie tylko swoje prawa ale i obowiązki. Nadal nie ma możliwości odliczenia podatku naliczonego od należnego. Zdaniem władz Unii Uzdrowisk Polskich wręcz „niezbędne jest umożliwienie rozliczenia podatku VAT przez podmioty prowadzące działalność uzdrowiskową poprzez zmianę przepisów ustawy o podatku towarów i usług tj. zniesienie zwolnienia podatkowego i wprowadzenie zerowej lub 2-3% stawki podatku VAT na usługi lecznictwa uzdrowiskowego świadczone przez sanatoria i szpitale”.

Kolejnym niezwykle ważnym dla spółek uzdrowiskowych jest temat prywatyzacji.

„Prywatyzacja ma być sposobem zabezpieczenia wysokiej jakości usług świadczonych przez spółki i powszechnej dostępności społeczeństwa do świadczeń zdrowotnych lecznictwa uzdrowiskowego. Dokapitalizowane przez prywatnego inwestora spółki, będą mogły się rozwijać, skutecznie konkurować na rynku usług medycznych, zapewniając wysoką jakość świadczeń - na czym skorzystają kuracjusze”.

Zapewnienie optymalnych warunków do rozwoju podmiotów świadczących usługi lecznicze wymaga poprawy infrastruktury drogowej, spójnej koncepcji promocji marki „Uzdrowiska Polskie”, spójnej kompleksowej strategii w dziedzinie rozwoju lecznictwa uzdrowiskowego oraz opracowania i pilnego wdrożenia Narodowego Programu Pomocy dla Uzdrowisk, Lecznictwa Uzdrowiskowego i Turystyki. Realizacja tak długiej listy zadań z pewnością wymaga zaangażowania i woli współpracy wszystkich środowisk uzdrowiskowych i pełnego poparcia oraz zrozumienia ze strony decydentów. Tylko odpowiednia polityka państwa uwzględniająca (choć w części) postulaty kierowane przez środowiska uzdrowiskowe przyniesie oczekiwane rezultaty w postaci poprawy kondycji polskich uzdrowisk.

„Polityka uzdrowiskowa w Polsce na tle wybranych krajów europejskich” - to temat referatu wygłoszonego przez pana **Jana Golbę** - prezesa Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych RP. W przeciwieństwie do przedmówców prezes SGU RP podsumował 5-letni niezwykle trudny, ale pozytywny w skutkach okres zmagania na rzecz kształtowania właściwej polityki uzdrowiskowej w Polsce. Niewątpliwie punktem zwrotnym w kształtowaniu właściwego rozwoju uzdrowisk było powołanie w lipcu 2003r. przez Radę Ministrów Zespołu ds. Aktywizacji Społeczno-Gospodarczej Uzdrowisk, który wyznaczył priorytetowe zadania, wdrożenie których poprawiło sytuację uzdrowisk. Wśród wielu zadań, które udało się zrealizować należy wymienić:

- uchwalono ustawę o uzdrowiskach, lecznictwie uzdrowiskowym, obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych. Ustawa stworzyła nowe

Wręczenie Statuetki Asklepiosa Panu dr Mieczysławowi Kucharskiemu - wieloletniemu prezesowi Krajowej Izby Gospodarczej „Przemysł Rozlewniczy”

podstawy do funkcjonowania uzdrowisk i gmin uzdrowiskowych poprzez:

- konstytucyjną ochronę - lecznictwo uzdrowiskowe stało się integralną częścią systemu ochrony zdrowia,
- możliwość lokowania inwestycji turystycznych i uzdrowiskowych w strefie „A”,
- możliwość pozyskania dodatkowych dochodów dzięki opłacie uzdrowiskowej,
- opracowano koncepcję prywatyzacji uzdrowiskowych spółek Skarbu Państwa,
- przygotowano propozycję kierunków i zakresu finansowania wsparcia uzdrowisk z uwzględnieniem sektorowych programów operacyjnych i ZPORR,
- wprowadzono do grupy projektów w Działaniu 1.4. „Rozwój turystyki i kultury” i Działaniu 3.1. „Obszary wiejskie”
 - projekty inwestycyjne gmin uzdrowiskowych nastawionych na rozwój funkcji leczniczo-wypoczynkowych” itp.

Odpowiednikami podejmowanych działań są widoczne efekty ekonomiczne w postaci m.in. pobieranej w gminach uzdrowiskowych opłaty uzdrowiskowej i dotacji

równej wpływom opłaty uzdrowiskowej przeznaczonej na realizację zadań uzdrowiskowych. Z danych zgromadzonych przez Stowarzyszenie Gmin Uzdrawiskowych RP wynika, że w roku 2005 (w momencie wejścia w życie ustawy uzdrowiskowej) wysokość z tytułu poboru opłaty uzdrowiskowej wyniosła **7 098 598 zł**, a już w roku 2009 - **38 169 680 zł**. Dodatkowe środki pochodzące z dotacji poprawiły znacznie kondycję finansową gmin uzdrowiskowych i pozwoliły na realizację wielu zadań inwestycyjnych w infrastrukturze uzdrowiskowej.

Niezwykle dobrze wyglądają wskaźniki finansowe dot. m.in. nakładów na infrastrukturę uzdrowiskową w gminach uzdrowiskowych w latach 2005-2009. Niewyobrażalna wręcz kwota w wysokości: **1 040 696 542 PLN** została wydatkowana przez gminy uzdrowiskowe przy pomocy dostępnych programów krajowych jak i unijnych (RPO 2007-2013, ZPORR 2004-2006). Z informacji przekazanych przez Prezesa SGU RP wynika, że na rozwój miejscowości uzdrowiskowych wpływ miała również alokacja środków RPO.

Zdecydowanie prymwiodącym województwem jest województwo dolnośląskie, któremu przyznano kwotę: 129 536 763 euro, drugim co do wielkości przyznanych środków jest województwo kujawsko-pomorskie: 36 425 096 euro, następnie małopolskie 12 000 064 euro. Ogólna suma środków RPO wyniosła 187 961 923 euro. Rezultatem tej alokacji środków jest wzrost nakładów na infrastrukturę uzdrowską i turystyczną głównie w województwach: zachodniopomorskim, pomorskim, małopolskim i dolnośląskim. Ogółem środki zainwestowane w uzdrowskach w infrastrukturę uzdrowską, turystyczną i kulturalną wyniosły na przestrzeni ostatnich 5-ciu lat: **788 374 570 zł**, co w połączeniu z opłatą uzdrowską i dotacją dają kwotę ponad **1 mld zł**. Zainwestowanie tak ogromnych środków zmniejszyło dystans polskich uzdrowsk do uzdrowsk europejskich.

Zdaniem Jana Golby - „Bezspornie ostatnie 3 lata były dla uzdrowsk bardzo dobre, jeżeli chodzi o prowadzenie kreatywnej polityki uzdrowskowej. Na tą ocenę złożyło się wiele powodów bowiem:

- Zdecydowanie wzrosły nakłady na lecnicstwo uzdrowskowe do 1,22 % w 2009r. ogółu nakładu na lecnicstwo,
- Gminy zyskały dodatkowe dochody z opłaty uzdrowskowej i datacji uzdrowskowej (od wejścia w życie ustawy ponad 260 mln zł),
- Już zainwestowano lub zostanie zainwestowanych do roku 2012 w infrastrukturę uzdrowskowa ponad 1 mld zł środków unijnych,
- Rozpoczął się proces prywatyzacji uzdrowskowych spółek Skarbu Państwa, dzięki któremu wzrosnie wysokość nakładów na infrastrukturę uzdrowską i nastąpi podwyższenie standardu obiektów uzdrowskowych,
- Zahamowano proces dekapitalizacji majątku uzdrowskowego,
- Uzdrowska stworzyły i dalej tworzą nowoczesną infrastrukturę uzdrowską, a uzdrowskowe zakłady lecnicstwa pracują w oparciu o najnowsze technologie” itp.

W ślad za krajami Unii Europejskiej Polska rozpoczęła aktywną politykę uzdrowską, której efekty już są widoczne w postaci podejmowanych na terenie gmin uzdrowskowych wielu inwestycji infrastrukturalnych. Uzdrowska z roku na rok diametralnie zmieniają swój wizerunek zaskakując pozytywnie odwiedzających je po latach turystów i kuracjuszy. Ważne, aby na drodze transformacji i tylu pozytywnych zmian kontynuować wypracowane przez lata sprawdzone mechanizmy działania, wdrożenie których będzie owocowało progresywnym rozwojem miejscowości uzdrowskowych.

Katarzyna Rymarczyk-Wajda

UCHWAŁY I WNIOSKI XIX KONGRESU UZDROWSK POLSKICH Sopot 20-22.05.2010 r.

Komisja w składzie:

Alicja Iżycka
- Prezes Zarządu Uzdrowsko Wieniec
Teresa Ruciak
- Dyrektor Sanatorium Energetyki w Świnoujściu
Marek Skowroński
- Burmistrz Gminy Konstancin -Jeziorna

Podjęto następujące uchwały i wnioski:

- Uczestnicy XIX Kongresu Uzdrowsk Polskich wnioskują o przywrócenie nakładów finansowych na lecnicstwo uzdrowskowe do poziomu 1,4% budżetu NFZ;
- Uczestnicy XIX Kongresu Uzdrowsk Polskich wnioskują do Ministerstwa Zdrowia o rozwiązanie tzw. „niedojazdów”;
- Uczestnicy XIX Kongresu Uzdrowsk Polskich wnioskują o przywrócenie poprzedniego sposobu liczenia doby sanatoryjnej;
- Uczestnicy XIX Kongresu Uzdrowsk Polskich wnioskują o pozostawienie lekarzom uzdrowskowym większej swobody w ustalaniu programu leczenia i ordynowaniu zabiegów;
- Uczestnicy XIX Kongresu Uzdrowsk Polskich wnioskują o przedłużenie, do 2015 r., dostosowania zakładów lecnicstwa

uzdrowiskowego do wymogów wynikających z Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 21 sierpnia 2006 r.;

- Uczestnicy XIX Kongresu Uzdrowisk Polskich wnioskują o ustalenie stawki VAT, na usługi lecznictwa uzdrowiskowego, w wysokości 0-3%;
- Uczestnicy XIX Kongresu Uzdrowisk Polskich wnioskują do Ministerstwa Zdrowia aby urealniało wysokość opłat wnoszonych przez kuracjuszy, w każdym roku minimum o wskaźnik inflacji;
- Uczestnicy XIX Kongresu Uzdrowisk Polskich wnioskują aby zmiany w Ustawie Uzdrowiskowej nie uszczuplały praw Gmin Uzdrowiskowych wynikających z dotychczasowych przepisów, a stworzyły im lepsze możliwości rozwoju.

Nowelizacja ustawy o zmianie ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (druk nr 2770)

Nowelizacja ustawy o uzdrowiskach, obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych

W lipcu 2005r. zakończyły się niezwykle pomyślnie dla środowisk uzdrowiskowych prace nad najbardziej oczekiwanym aktem prawnym. Po 15 latach zmagania, w wyniku wspólnych wysiłków Sejm w dniu 8 lipca 2005r. przyjął ustawę o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach, obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych, a 19 sierpnia 2005r. Prezydent ją podpisał. Ustawa uzdrowiskowa uchwalona w okresie dobiegającej końca kadencji Sejmu stała się największym sukcesem środowisk uzdrowiskowych. Mimo „pewnej niedoskonałości” stwarzała po raz pierwszy od wielu lat szansę na właściwe funkcjonowanie i rozwój miejscowości uzdrowiskowych.

Środowiska samorządowe jak również podmioty świadczące usługi lecznicze w oparciu o własne obserwacje wynikające z kilkuletniego stosowania przepisów ustawy uzdrowiskowej podjęły wyzwanie przygotowania aktu prawnego,

doprecyzowującego poszczególne przepisy zawarte w ustawie uzdrowiskowej. Na liście pilnych do załatwienia spraw, przygotowanej przez środowiska samorządowe znalazły się kwestie dotyczące m.in. zagospodarowania przestrzennego, uściślenia wielkości stref ochrony uzdrowiskowej (w tym doprecyzowanie niektórych czynności zabronionych), korekta wskaźników terenów zielonych i terenów biologicznie czynnych, uregulowanie terminologii itp.

Realizując najważniejsze dla środowisk samorządowych zadanie Zarząd Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych RP wypracował (w oparciu o przedłożone ze strony gmin członkowskich uwagi) projekt zmian ustawy, który zyskał aprobatę ze strony Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej. Wypracowany wspólnie poselski projekt zmian bardzo szybko stał się przedmiotem wielu konsultacji i spotkań sejmowych i senackich. Głównym założeniem poselskiego projektu jest usunięcie nieprawidłowości, które powstały po wprowadzeniu w życie wcześniejszej nowelizacji w zakresie m.in. obowiązku uchwalenia planu zagospodarowania przestrzennego

w terminie 2 lat od nadania miejscu statusu uzdrowiska, co w praktyce spowodowało wstrzymanie wielu procesów inwestycyjnych, oraz dopracowanie pewnych pojęć, które obecnie budzą wątpliwości interpretacyjne.

W dniu 6 stycznia 2010r. odbyło się kolejne posiedzenie Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej, w którym uczestniczył Zarząd Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych RP. W trakcie spotkania rozpatrzono przygotowany przez SGU RP projekt zmian ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych.

Dnia 17 marca 2010r. Komisje Zdrowia oraz Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej przeprowadziły pierwsze czytanie komisijnego projektu ustawy o zmianie ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym.... (...).Po zakończeniu pierwszego czytania Komisje skierowały projekt do podkomisji nadzwyczajnej, której przewodniczącym został poseł Bronisław Dutka. W posiedzeniu uczestniczyli: podsekretarz stanu w Ministerstwie Skarbu Państwa - Joanna Schmid oraz podsekretarz stanu w Ministerstwie Zdrowia - Marek Haber.

W dniu 8 kwietnia 2010r. odbyło się kolejne posiedzenie Sejmowej Komisji Samorządu Terytorialnego w którym uczestniczyli prezes Zarządu SGU RP Jan Golba i Wojciech Fulek - wiceprezes Zarządu SGU RP. W trakcie posiedzenia Komisji przyjęto poprawki do projektu zmian w ustawie. W chwili obecnej projekt zmian znajduje się na etapie przed drugim czytaniem w Komisji.

Równolegle do działań środowisk samorządowych końcem 2008 roku, Ministerstwo Zdrowia rozpoczęło prace nad przygotowaniem własnego projektu zmian w ustawie uzdrowiskowej. Rządowy projekt ustawy przewiduje nowe brzmienie definicji lecznictwa uzdrowiskowego. Została ona uszczegółowiona poprzez wskazanie dwóch charakterystycznych świadczeń opieki zdrowotnej udzielanych przez zakłady lecznictwa uzdrowiskowego leczenia albo rehabilitacji uzdrowiskowej. Projekt przewiduje

również doprecyzowanie poszczególnych zapisów ustawy.

W dniu 23 czerwca 2010r. odbyło się wspólne posiedzenie Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej oraz Zdrowia poświęcone pierwszemu czytaniu rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (druk nr 3111).

W obecnym stanie mamy dwa projekty ustawy o zmianie ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym (...),- poselski przygotowany przez Stowarzyszenie Gmin Uzdrowiskowych RP (druk 2770) i Komisję Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej oraz rządowy (druk nr 3111), opracowany przez Ministerstwo Zdrowia.

Na prośbę Czytelników zamieszczamy zarówno poselski jak również rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym (...)(...) wraz z opiniami odnoszącymi się do powyższych propozycji zmian wykonanymi przez Biuro Analiz Sejmowych oraz stanowiskiem SGU RP.

Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (druk nr 2770)

Projekt

USTAWA

o zmianie ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych

Art. 1.

W ustawie 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz. U. z 2005 r. Nr 167, poz. 1399, z 2007 r. Nr 133, poz. 921 oraz z 2009 r. Nr 62, poz. 504) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 2 w pkt 10 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje pkt 11 w brzmieniu:

„11) tereny zieleni - powierzchnie gruntu pokryte roślinnością trwałą lub sezonową,”

2) w art. 19 w ust. 1:

a) pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) potwierdzenie spełnienia warunków koniecznych do nadania danemu obszarowi statusu uzdrowiska albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej i utrzymania tego statusu;”,

b) pkt 8 otrzymuje brzmienie:

„8) opiniowanie planów zagospodarowania przestrzennego dla stref ochronnych o których mowa w art. 38 ust. 1;”;

3) art. 33 otrzymuje brzmienie:

„Art. 33. 1. Granice obszaru, któremu został nadany status uzdrowiska albo status obszaru ochrony uzdrowiskowej zostają administracyjne wydzielone i oznaczone.

2. Gmina ma obowiązek oznaczyć granice uzdrowiska na drogach dojazdowych do uzdrowiska i dla obszaru ochrony uzdrowiskowej.

3. Granice obszaru, któremu został nadany status uzdrowiska albo status obszaru ochrony uzdrowiskowej mogą

pokrywać się z granicami administracyjnymi miast, gmin lub jednostek pomocniczych.”;

4) w art. 38:

a) w ust. 1 w pkt 1:

- zdanie wstępne otrzymuje brzmienie:

„strefę „A” obejmującą obszar, na którym są zlokalizowane lub planowane zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego, a także inne obiekty służące lecznictwu uzdrowiskowemu lub obsłudze pacjenta lub turysty, w szczególności: pensjonaty, restauracje lub kawiarnie, dla której procentowy udział terenów zieleni wynosi nie mniej niż 65%;”,

- lit. i otrzymuje brzmienie:

„i) lokalizacji parkingów w liczbie miejsc postojowych większej niż 15 % miejsc sanatoryjnych w obiekcie,”

- lit. l otrzymuje brzmienie:

„l) lokalizacji obiektów mogących znacząco oddziaływać na środowisko, zgodnie z odrębnymi przepisami, z wyłączeniem: dróg publicznych, sieci elektro-energetycznej, kanalizacji wodociągowej, teletechnicznej, gazowej, kotłowni gazowych i olejowych, wykonywania wierceń za wodą termalną i leczniczą i innych niezbędnych do budowy infrastruktury uzdrowiska obiektów,”

- w lit. m średnik zastępuje się przecinkiem i dodaje lit. n w brzmieniu:

„n) instalowania tablic i urządzeń reklamowych oraz informacyjnych, jeżeli ich wygląd i forma nie została uzgodniona z właściwymi organami gminy na terenie której znajduje się uzdrowisko;”;

b) w ust. 1 w pkt 2:

- zdanie wstępne otrzymuje brzmienie:

„strefę „B”, dla której procentowy udział terenów zieleni wynosi nie mniej niż 50%, obejmującą obszar przyległy do strefy „A” lub stanowiący jej otoczenie, który jest przeznaczony dla niemających negatywnego wpływu na właściwości lecznicze uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowiskowej oraz nieuciążliwych w procesie leczenia obiektów usługowych,

turystycznych, rekreacyjnych, sportowych i komunalnych, budownictwa mieszkaniowego oraz innych związanych z zaspokajaniem potrzeb osób przebywających na tym obszarze lub objęty granicami parku narodowego lub rezerwatu przyrody albo jest lasem, morzem lub jeziorem, przy czym w strefie ochronnej „B” zabrania się:”,

- lit. b otrzymuje brzmienie:
„b) lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni handlowej większej niż 400 m²”,
- lit. d otrzymuje brzmienie:
„d) wyrębu drzew leśnych i parkowych, z wyjątkiem cięć sanitarnych i cięć pielęgnacyjnych, wynikających z planu urządzeniowego lasu lub parku”,
- lit. f i g otrzymują brzmienie:
„f) prowadzenia robót melioracyjnych powodujących niekorzystne zmiany istniejących stosunków gruntowo-wodnych,
g) lokalizacji parkingów naziemnych o wielkości powyżej 70 miejsc postojowych, za wyjątkiem podziemnych i naziemnych parkingów wielopoziomowych”,
c) w ust. 1 w pkt 3 zdanie wstępne otrzymuje brzmienie:
„strefę „C” przyległą do strefy „B” lub stanowiącą jej otoczenie, obejmującą obszar mający wpływ na zachowanie walorów krajobrazowych, klimatycznych oraz ochronę ziół naturalnych surowców leczniczych”;

d) ust. 2 otrzymuje brzmienie;

„ust. 2) Gmina która na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw zdrowia uzyska potwierdzenie możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego na obszarze tej gminy, sporządza i uchwała miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla strefy „A” ochrony uzdrowiskowej na zasadach określonych w odrębnych przepisach, w terminie do 2 lat od dnia otrzymania tej decyzji.”

5) w art. 42 po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:

„2a. Rada Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw zdrowia w drodze rozporządzenia nadaje

obszarowi ochrony uzdrowiskowej status uzdrowiska jeżeli obszar ochrony uzdrowiskowej spełnił wymagania, których mowa w art. 34 ust. 1”;

Art. 2.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Ustawa o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych z dnia 28 lipca 2005 r. uchwalana była w warunkach szczególnych tj. w momencie kończenia swojej kadencji przez Sejm RP. W tej sytuacji ustawa w swoich rozwiązaniach nie do końca była precyzyjna i prawidłowa, a jej pośpieszne uchwalenie spowodowało powstanie szeregu nieprawidłowości, które dziś powodują ogromne problemy w stosowaniu przepisów ustawy. Najwięcej problemów dla gmin uzdrowiskowych stwarza przepis art. 38 ust. 2 ustawy o obowiązku uchwalenia planu zagospodarowania przestrzennego w terminie 2 lat od uzyskania statusu uzdrowiska. Ten zapis w ustawie spowodował, że w większości gmin został całkowicie wstrzymany proces inwestycyjny na obszarze uzdrowiska, a nawet całej gminy, (tam gdzie obszar uzdrowiska obejmuje całą gminę). Umieszczenie takiego zapisu w ustawie prowadzi bowiem do zawieszenia postępowania w sprawie wydania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w gminach, które nie uchwałyły planu. Obowiązek zawieszenia postępowania wynika z art. 62 ust. 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Jest natomiast rzeczą oczywistą, że procedura uchwalania miejscowego planu zagospodarowania jest w Polsce bardzo długa, skomplikowana i kosztowna. Brak możliwości wydawania decyzji o warunkach zabudowy zrodził w chwili obecnej w wielu gminach potężne konflikty bowiem wstrzymał możliwość jakiegokolwiek inwestowania. To właśnie ta przestanka i inne

oczywiste błędy popełnione w ustawie składają do jak najszybszej jej zmiany.

W art. 2 ust. 2 ustawy użyto terminu „tereny zielone”, choć jest to pojęcie prawnie niedookreślone. Pochodzi z języka potocznego i nie ma ustalonego znaczenia prawnego. Nie wiadomo, czy pod tym pojęciem rozumieć należy „tereny zieleni”, o których mowa w art. 78 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody, czy też „obszar biologicznie czynny”, o którym mowa także w ustawie uzdrowskowej w art. 39 ust 4 pkt. 4 oraz w Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Proponuje się doprecyzowanie tego pojęcia tak, aby nie budziło wątpliwości interpretacyjnych. Następne zmiany są konsekwencją wcześniejszej zmiany.

W art. 19 ust.1 pkt.5 zmienia się jeden wyraz, wyraz który pozwala Ministrowi Zdrowia nadać uprawnienia do potwierdzenia spełnienia warunków koniecznych do „utrzymania” statusu uzdrowiska albo statusu obszaru ochrony uzdrowskowej, gdyż w chwili obecnej Minister Zdrowia posiada tylko uprawnienie do potwierdzenia spełnienia warunków koniecznych do „nadania” danemu obszarowi statusu uzdrowiska. Tymczasem brak jest określenia uprawnienia Ministra Zdrowia do potwierdzenia warunków koniecznych „do utrzymania statusu uzdrowiska” dla uzdrowisk, które powstały z mocy prawa (art. 59 ustawy).

W art. 19 ust. 1 pkt. 8 wprowadza się zmiany zmierzające do ograniczenia obowiązku Ministra Zdrowia do uzgadniania planu zagospodarowania przestrzennego na całym obszarze uzdrowiska na rzecz *opiniowania* planu zagospodarowania przestrzennego dla stref „B” i „C”. Obecny zapis wprowadza obowiązek uzgadniania z Ministrem Zdrowia planu zagospodarowania przestrzennego dla stref „A”, „B” i „C”. W przypadku wielu uzdrowisk strefy te obejmują cały obszar gminy, co oznacza że Minister Zdrowia musiałby uzgadniać plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru uzdrowiska położonego zarówno w jednej miejscowości np. w Cieplicach

Zdrój oraz dla całego szeregu innych miejscowości znajdujących się na obszarze gminy gdzie położone jest uzdrowisko. W praktyce oznaczałoby to, że Minister Zdrowia uzgadniałby plan zagospodarowania przestrzennego dla całej Jeleniej Góry i uzdrowiska Cieplice- Zdrój, dla 23 miejscowości w gminie Potczyn-Zdrój, dla 8 miejscowości w gminie Krynica-Zdrój, 7 miejscowości w gminie Muszyna, dla 47 miejscowości w gminie Busko-Zdrój, a w skrajnych przypadkach nawet dla całego obszaru Krakowa. Takie rozwiązanie nie było intencją ustawodawcy tym bardziej, że obecne propozycje zmian w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym są zbieżne z przedstawioną propozycją.

Proponuje się nadanie nowej treści art. 33. Obecnie obowiązujący przepis zmusza gminy do utworzenia uzdrowiska na obszarze obejmującym całą gminę, miasto lub jednostkę pomocniczą, choć nie ma żadnych racjonalnych przesłanek, aby takie rozwiązanie stosować. Tym bardziej, że w rzeczywistości uzdrowisko zajmuje część obszaru gminy lub miejscowości, na terenie której jest położone. Granice obszaru uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowskowej powinny być wytyczone w sposób naturalny, wynikający ze spełnienia przez dany obszar warunków ustawowych, niezbędnych do utworzenia uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowskowej. Nie można wyznaczać granic sztucznie, bo wtedy prowadzi to do poważnych komplikacji prawnych i organizacyjnych. Do czasu uchwalenia w 2005 r. ustawy uzdrowskowej uzdrowisko zajmowało albo obszar całej miejscowości, albo część takiego obszaru i tak było zdefiniowane w ustawie uzdrowskowej z 1966 r. Podobne rozwiązania znajdują się w ustawodawstwie innych państw europejskich (np. Słowacja, Niemcy).

W art. 38 ust 1 proponuje się zmniejszyć wielkość terenów zieleni w strefach „A” i „B”. W obowiązującej ustawie przewidziano bardzo wysoki wskaźnik terenów zieleni, którego spełnienie w wielu uzdrowiskach jest praktycznie niemożliwe. W tej sytuacji należałoby rozpocząć proces likwidacji uzdrowiska, wobec niespełnienia wymogów ustawowych lub też wyznaczyć

teren do zalesień i zadrzewień, aby ten wymóg spełnić. W praktyce takie rozwiązanie jest niemożliwe.

W art. 38 ust. 1 pkt 1 ppkt „i” proponuje się podwyższenie wskaźnika liczby miejsc postojowych przy obiektach sanatoryjnych i hotelowych gdyż obecny wskaźnik (10 % liczby miejsc) jest absolutnie niewystarczający. Ponadto przy wielu obiektach już istnieją parkingi o dużo większej ilości miejsc postojowych. Istnienie parkingu podwyższa standard obiektu i przy obecnym stanie technologii nie stanowi większej uciążliwości dla osób leczonych.

W art. 38 ust. 1 pkt. 1, ppkt. „l” proponuje się wprowadzić nowy zapis, bo istniejący nie pozwala na realizację nawet podstawowej infrastruktury w gminie. Te odrębne przepisy, na które powołuje się ten przepis to Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. Nr 257 z 2004 r. poz. 2573), których stosowanie w tym przypadku nie pozwala na: budowę np. dróg publicznych, sieci elektro-energetycznej, sieci kanalizacyjnej, wodociągowej, gazyfikacyjnej, kotłowni olejowych czy gazowych zastępujących kotłownie koksowo-węglowe, wykonywania wierceń za wodą termalną i leczniczą itp. W cytowanym przepisie inwestycje te jedynie wymagają lub mogą wymagać sporządzenia „raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko”, ale tylko wtedy, jeżeli lokowane są poza uzdrowiskiem. W strefie „A” uzdrowiska, inwestycje te zgodnie z tak przyjętym zapisem ustawowym nie mogą być lokowane. Jest to zupełnie nieracjonalne, bo przecież nie taka była intencja ustawodawcy, aby nie pozwolić na realizację inwestycji infrastrukturalnych służących poprawie stanu środowiska naturalnego w uzdrowiskach. Tak więc eliminacja tego zapisu wydaje się być oczywista. Nowy zapis pozwoli na realizację infrastruktury w pełnym zakresie

W art. 38 ust. 1 pkt 1 dodaje się ppkt „n”, który ma na celu uporządkowanie przestrzeni publicznej w uzdrowiskach. Instalowanie tablic i urządzeń reklamowych w uzdrowisku ma bardzo ważne znaczenie

z punktu widzenia walorów estetycznych uzdrowiska. Ma także wpływ na ogólny wizerunek urbanistyczno-przestrzenny uzdrowiska oraz bezpieczeństwo kuracjuszy i turystów. Dowolność w tym zakresie prowadzi do obciążenia najbardziej cennej przestrzeni publicznej uzdrowiska ogromną ilością reklam i urządzeń reklamowych, które nie tylko psują wizerunek uzdrowiska, ale bardzo często prowadzą do zagrożeń w ruchu drogowym. Wizerunek i forma reklam powinna być uzgadniana z organami danej gminy na podstawie przepisów prawa budowlanego. Wprowadzenie tego zapisu spowoduje taki obowiązek.

W art. 38 ust. 1 pkt. 2 proponuje się wprowadzenie możliwości, aby strefa ochrony uzdrowiskowej B nie tylko stanowiła otoczenie strefy „A” (odpowiednio strefa „B” strefy „C”), ale też mogła przylegać do strefy „A”. Jest to niezbędne w wielu przypadkach gdzie strefy A nie da się otoczyć strefą „B” np. w Kołobrzegu strefa „A” przylega do morza.

W art. 38 ust. 1 pkt. 2 ppkt „b” doprecyzowuje się pojęcie powierzchni handlowej, a w ppkt „d” proponuje się rozszerzyć możliwość wyrębu drzew leśnych i parkowych. Zakaz wyrębu drzew leśnych i parkowych, w strefie w której aż 55 % obszaru stanowią obszary zielone, był zapisem nieprzemyślanym. Nie pozwala on nawet na niezbędne cięcia pielęgnacyjne, przebudowę drzewostanu czy prowadzenie właściwej gospodarki leśnej, czy parkowej. Taki zakaz mógłby w rezultacie doprowadzić do zachwiania równowagi ekosystemu leśnego. Propozycja nowego zapisu eliminuje istniejącą nieprawidłowość.

W art. 38 ust. 1 pkt 2 ppkt „f” zaproponowany zapis prosiłby o oczywisty błąd. Prowadzenie robót melioracyjnych ma na celu „korzystne zmiany”, a nie „niekorzystne zmiany”, stąd wniosek o zmianę zapisu.

W art. 38 ust. 2. zawiera wymóg uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego od chwili uzyskania statusu uzdrowiska, niezależnie od trybu, w jakim to następuje. Tak więc zarówno „stare uzdrowiska”, jak i te powołane według regulacji nowej ustawy, mają

obowiązek uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Często bywa tak, że obszar uzdrowiska znajduje się w granicach gminy i wówczas cała gmina (kilka lub kilkanaście sołectw i miasto) musi posiadać plan zagospodarowania przestrzennego. Ten zapis praktycznie paraliżuje działalność inwestycyjną w gminie. Zaproponowany zapis zmierza do tego, aby obowiązek uchwalenia planu (w określonym terminie) dotyczył tylko najbardziej chronionej strefy „A”. Pozostała część uzdrowiska w zakresie uchwalania planu podlegałaby ogólnym zasadom prawnym.

W art. 42 po ust. 2 dodaje się ustęp 2a, pozwalający na uzyskanie statusu uzdrowiska przez miejscowość posiadającą status obszaru ochrony uzdrowiskowej bez potrzeby przeprowadzenia nowego postępowania. Wprowadzenie tego zapisu pozwoli na płynne przekształcenie obszarów uzdrowiskowych w uzdrowiska, w momencie oddania do użytku zakładów lecznictwa uzdrowiskowego, bez potrzeby przeprowadzania ponownej procedury przewidzianej dla uzyskania statusu uzdrowiska. Obecny zapis ustawy takiej możliwości nie przewiduje.

Projekt ustawy nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej i nie powoduje skutków finansowych dla budżetu Państwa.

Opinia merytoryczna i prawna dot. poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych, wykonana przez Biuro Analiz Sejmowych

Warszawa, 2 kwietnia 2010 r.

Opinia merytoryczna do komisyjnego projektu ustawy o zmianie ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (druk sejmowy nr 2770)

Streszczenie

Propozycja zmian w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz gminach uzdrowiskowych (Dz. U. Nr 167, poz. 1399 ze zm.) wynika z oceny funkcjonowania tej regulacji przez Komisję Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej po prawie pięciu latach od jej uchwalenia. Oprócz zmian precyzujących niektóre przepisy projekt skupia się głównie na łagodzeniu tych wymogów ustawy, które zdaniem gmin uzdrowiskowych są niemożliwe lub trudne do spełnienia, a jednocześnie ograniczają i utrudniają rozwój tych gmin. Niestety, projektodawca wprowadzając zmiany nie pokazuje w uzasadnieniu skutków, jakie mogą

one spowodować dla walorów uzdrowiskowych i środowiska naturalnego w gminach uzdrowiskowych.

Opis założeń projektu

Projekt ustawy dotyczy tylko wybranych przez Komisję Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej problemów stosowania ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym. Autorzy projektu proponują:

- 1) wprowadzenie definicji prawnej pojęcia „tereny zieleni”, gdyż uznają użyte w ustawie pojęcie „tereny zielone” za niedookreślone - nieposiadające znaczenia prawnego, a przez to budzi ono wątpliwości interpretacyjne;
- 2) zmianę zakresu uprawnień ministra właściwego do spraw zdrowia (zmiany w art. 19 ustawy),
 - pierwsza zmiana polega na dodaniu uprawnienia do potwierdzania spełniania warunków koniecznych do „utrzymania” statusu uzdrowiska. Zmiana ta wydaje się zbędna, gdyż procedura „utrzymania” statusu uzdrowiska jest w ustawie określona (art. 43 i 44),

- druga zmiana w tym artykule ustawy ma znacznie poważniejsze konsekwencje dla funkcjonowania uzdrowisk i ochrony walorów uzdrowiskowych. Proponuje się pozbawienie ministra uprawnienia uzgadniania planów zagospodarowania przestrzennego dla stref ochrony uzdrowiskowej i zastąpienie możliwością jedynie **opiniowania** planów zagospodarowania w tych strefach;
- 3) zmianę art. 33 ustawy dotyczącą wyznaczania i oznaczania granic uzdrowiska na terenie danej gminy;
- 4) zmiany dotyczące wymagań dla poszczególnych stref ochronnych w uzdrowisku. Generalnie zmiany te idą w kierunku złagodzenia wymagań, jakie powinien spełniać obszar zaliczony do danej strefy ochronnej. I tak, proponuje się zmniejszenie udziału terenów zieleni w strefie ochronnej „A” z minimum 75% do minimum 65%, w strefie „B” z minimum 55% do minimum 50%. Zmianę charakteru stref „B” i „C” przez dopuszczenie wyznaczania terenów jedynie przyległych a nie otaczających daną strefę. Złagodzenie ograniczeń dotyczących powstawania sklepów o powierzchni do 400 m² w strefie „B”, powiększenie liczby miejsc na parkingach w strefie „A” i „B”. Istotną zmianą dotyczącą strefy „A” jest wyłączenie z zakazu lokalizacji w tej strefie obiektów mogących znacząco oddziaływać na środowisko takich jak: drogi publiczne, sieci elektro-energetyczne, kanalizacja wodociągowa itp.;
- 5) nadanie nowego brzmienia art. 38 ust. 2 ustawy uzdrowiskowej. Przepis zobowiązujący gminy, które uzyskały status uzdrowiska lub status obszaru ochrony uzdrowiskowej do uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w terminie 2 lat od uzyskania tego statusu próbuje się zawęzić do obowiązku uchwalania takiego planu tylko dla strefy „A” ochrony uzdrowiskowej i tylko dla tych gmin, które na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw zdrowia uzyska potwierdzenie możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego na obszarze tej gminy.

Diagnoza sytuacji w obszarze objętym propozycją zmian

W Polsce obecnie mamy 44 uzdrowiska występujące praktycznie na terenie całego kraju. W większości województw znajdują się gminy, które albo z mocy ustawy albo w drodze decyzji uzyskały ten status. W praktyce zarówno warunki naturalne, jak i dotychczasowy rozwój tych miejscowości i gmin powodują określone trudności z ich dostosowaniem się do wymogów ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych. Ograniczenia w użytkowaniu terenu w strefach ochronnych uzdrowiska pokazują, że konieczne jest dostosowanie ze strony władz poszczególnych gmin granic obszarów objętych poszczególnymi strefami do potrzeb ochrony walorów uzdrowiskowych ale również do potrzeb zarówno mieszkańców tych miejscowości (gmin), jak i osób korzystających z lecznictwa uzdrowiskowego. Poważnym problemem jest „niechęć” gmin do prowadzenia gospodarki przestrzennej na podstawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego ustalających przeznaczenie terenów i określających sposoby ich zagospodarowania i zabudowy.

Odnosząc się do zaproponowanych w projekcie zmian dotyczących uprawnień Ministra Zdrowia do uzgadniania planu zagospodarowania przestrzennego i zastąpienia go tylko opiniowaniem tegoż planu należy zwrócić uwagę, że w uzasadnieniu projektodawca podaje, jako przesłankę zmian trudności z uzgadnianiem planu zagospodarowania w tych uzdrowiskach, które obejmują swoim terenem całą gminę. Niestety podane argumenty są mało przystające do zmiany tego przepisu. Jeśli problemem jest objęcie obszarem stref ochrony uzdrowiskowej całej gminy, to jest to kwestia merytoryczna, która musi być rozstrzygnięta przez władze danej gminy. Mianowicie, czy można bez utraty walorów uzdrowiskowych tak ograniczyć terytorialnie zasięg stref ochronnych, czy też jest to niemożliwe? Jeśli zasięg stref ochronnych jest zbyt szeroki i jego zmniejszenie nie ma wpływu na walory uzdrowiskowe

tego uzdrowiska to należy - zgodnie z procedurami określonymi ustawą - dostosować obszar uzdrowiska do potrzeb, zarówno społeczności lokalnej jak i wymogów stawianych przez ustawę. Takie dostosowanie poprawi warunki życia i możliwości inwestycyjne w danej gminie. Jeśli natomiast nie jest możliwe ograniczenie terytorialne stref ochronnych uzdrowiska bez utraty walorów uzdrowiskowych, to niestety cały obszar gminy powinien podlegać szczególnym rygorom ochronnym, określonym w ustawie. To władze gminy decydują czy gmina ma mieć charakter uzdrowiskowy czy też nie. Wiąże się z tym określone korzyści ale i określone obowiązki. Proponowana zmiana przepisu w tym zakresie sprawadza uprawnienia ministra do spraw zdrowia jedynie do wyrażenia swojej opinii bez możliwości realnego wpływu na treść planu zagospodarowania przestrzennego w strefach ochronnych środowiska. Pozbawienie ministra realnego wpływu na treść planu zagospodarowania przestrzennego w strefach ochronnych może skutkować w przyszłości trudnościami gmin uzyskania potwierdzenia - przez ministra właściwego do spraw zdrowia - spełniania wymagań dla uzdrowisk określonych w ustawie.

Uzasadnienie projektu do zmiany wymagań i ograniczeń dla poszczególnych stref ochronnych w uzdrowisku wskazuje, że obecnych wymogów nie można spełnić w wielu istniejących uzdrowiskach, w związku z czym należałoby rozpocząć proces likwidacji uzdrowiska. Niestety projektodawca nie podaje ilu miejscowości mających status uzdrowiska problem ten dotyczy. Także nie ma danych, w jaki sposób władze gmin, na terenie których są uzdrowiska, próbowały rozwiązać problem proponując zmianę np. granic stref ochronnych. Nie podaje także skutków ograniczenia terenów zieleni. W tym zakresie można uznać, że uzasadnienie nie zawiera skutków proponowanych zmian. Kolejna kwestia to zmiana obowiązku „otaczania” kolejnej strefy ochronnej na „przyleganie” do niej. Po przyjęciu takiego przepisu, w skrajnym przypadku strefa najbardziej chroniona może graniczyć z obszarami nie podlegającymi żadnej ochronie. Tu

także brak jest oceny skutków proponowanej zmiany dla walorów uzdrowiskowych. Obecna ustawa dopuszcza obszary lasu, morza lub jeziora jako strefę „B” w związku z czym trudności z wyznaczeniem takiej strefy otaczającej strefę „A” nie powinny występować.

Proponowana zmiana art. 38 ust. pkt 1 lit. l wydaje się nazbyt szeroka, ponieważ dopuszczając możliwość budowy i modernizacji w strefie „A” obiektów infrastruktury, które mogą znacząco oddziaływać na środowisko nie zawiera żadnych przepisów, które określałyby szczególne wymagania dla tych obiektów ze względu na ich lokalizację lub przebieg przez tę strefę ochronną.

Przedstawione przez projektodawcę zmiany dotyczące ograniczeń występujących w strefach ochronnych uzdrowiska można rozpatrywać w kontekście tworzenia poszczególnych stref ochrony. Wskazane przez projektodawcę w uzasadnieniu problemy wynikają głównie z nieuwzględnienia konsekwencji wyznaczania przez władze gmin uzdrowiskowych obszarów ochronnych. Poza argumentami, „że gmina uzdrowiskowa nie jest w stanie spełnić warunków określonych w ustawie”, projektodawca często nie ma innych argumentów wspierających zaproponowane zmiany. Wydaje się, że wprowadzenie takich zmian powinno być jednak poprzedzone oceną skutków dla walorów uzdrowiskowych danego terenu.

Projektodawca chce także wprowadzić normę, która zakazywałaby w strefie ochronnej „A” instalowania tablic i urządzeń reklamowych oraz informacyjnych, jeżeli ich wygląd i forma nie została uzgodniona z właściwymi organami gminy. W uzasadnieniu projektodawca podkreśla wagę tego przepisu dla zachowania walorów estetycznych uzdrowiska oraz ogólny wizerunek urbanistyczno-przestrzenny oraz bezpieczeństwo kuracjuszy i turystów. Widać zatem dążenie do porządkowania zasad kształtowania przestrzeni uzdrowiska, w najbardziej chronionej strefie.

Z powyższą propozycją nie współgra zmiana, jaką proponują autorzy tego projektu, a dotycząca nowego brzmienia art. 38 ust. 2 ustawy uzdrowiskowej. Przepis

zobowiązujący gminy, które uzyskały status uzdrowiska lub status obszaru ochrony uzdrowiskowej do uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w terminie 2 lat od uzyskania tego statusu próbuje się zawęzić do obowiązku uchwalania takiego planu tylko dla strefy „A” ochrony uzdrowiskowej i tylko dla tych gmin, które na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw zdrowia uzyska potwierdzenie możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego na obszarze tej gminy. Oznaczałoby to zwolnienie z obowiązku uchwalania planu zagospodarowania przestrzennego te gminy, które stały się uzdrowiskowymi z mocy ustawy (art. 59), a nowe gminy uzdrowiskowe musiałyby uchylać plan tylko dla strefy „A”. W uzasadnieniu projektodawca sugeruje, że obecny przepis art. 38 ust. 2 „praktycznie paraliżuje działalność inwestycyjną w gminie”. Trudno zgodzić się z taką argumentacją. Jak stwierdzają autorzy zajmujący się problemami gospodarki przestrzennej „wbrew częstej opinii, to nie plany zagospodarowania przestrzennego utrudniają inwestowanie tylko ich brak. Jako główne narzędzie gospodarki przestrzennej zapewniają bowiem stabilne warunki inwestowania i pozwalają uniknąć konfliktów społecznych na etapie realizacji inwestycji”¹. Wprowadzenie obowiązku uchwalenia planu zagospodarowania przestrzennego w uzdrowiskach i jego uzgadnianie z ministrem właściwym do spraw zdrowia jest jednym z elementów ochrony walorów uzdrowiskowych stąd nie wydaje się, aby tak daleko idąca propozycja zmian prawa w tym zakresie była właściwa.

W projekcie znalazła się także propozycja uproszczenia procedury uzyskania statusu uzdrowiska przez miejscowość posiadającą status obszaru ochrony uzdrowiskowej (dodanie ustępu 2a w art. 42 ustawy uzdrowiskowej), która zasługuje na poparcie.

Wnioski

Przedłożony projekt zmian w ustawie o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych ma na celu złagodzenie ograniczeń dotyczących

zagospodarowania terenu i prowadzenia inwestycji związanych z infrastrukturą zawartych w tej ustawie. Optyka zmian jest dość jednostronna i skupia się na tych argumentach gmin uzdrowiskowych, które wskazują na niemożliwość spełnienia niektórych wymagań ustawy. Wydaje się, że ocena dotychczasowych skutków wprowadzenia w 2005 r. nowej ustawy o uzdrowiskach i lecznictwie uzdrowiskowym powinna być znacznie szersza, w tym uwzględniająca przydatność tych przepisów do ochrony walorów uzdrowiskowych. W przeciwnym razie możemy mieć miejscowości atrakcyjne turystycznie i wypoczynkowo, w których jednak będzie następować degradacja walorów uzdrowiskowych.

Wprowadzenie możliwości inwestycji infrastrukturalnych w strefach ochronnych uzdrowiska powinno wiązać się z uszczegółowieniem przepisów określających wymogi, jakie powinny być spełnione przy planowaniu i realizacji tego typu inwestycji w tych strefach.

Złagodzenie rygorów ustawowych dotyczących uchwalania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w odniesieniu do miejscowości mających status uzdrowiska nie wydaje się uzasadnione merytorycznie.

Grzegorz Ciura
specjalista ds. społecznych
w Biurze Analiz Sejmowych

Przypis

- 1 M. Gwiazdowicz, Kryzys gospodarki przestrzennej, Infos nr 3(73) z 11 lutego 2010, Biuro Analiz Sejmowy

OPINIA PRAWNA

w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (druk 2770)

I. Tezy opinii

Zbędne jest, proponowane w Projekcie, dodanie w art. 19 Ustawy uzdrowiskowej uprawnienia do „potwierdzenia spełnienia warunków koniecznych do utrzymania statusu uzdrowiska”. Brak określenia przesłanek i trybu przeprowadzania postępowania w sprawie potwierdzenia spełnienia warunków koniecznych do utrzymania statusu uzdrowiska, powoduje wątpliwości co do stosowania proponowanego przepisu.

Proponowane w Projekcie brzmienie art. 38 ust. 2 nie odpowiada intencjom wprowadzenia zmiany wyrażonym w uzasadnieniu. Przyjęcie przepisu w proponowanym brzmieniu jest niedopuszczalne, bowiem w sposób nieuzasadniony różnicuje sytuację prawną gmin, które uzyskały status gminy uzdrowiskowej z mocy ustawy (art. 59 Ustawy uzdrowiskowej) oraz gmin, które uzyskują taki status w trybie przewidzianym w Ustawie uzdrowiskowej.

Proponowane brzmienie przepisu art. 19 ust. 1 pkt 8 jest niezgodne z intencją wynikającą z uzasadnienia. Z proponowanego brzmienia wynika bowiem, iż minister miałby opiniować, a nie uzgadniać, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla wszystkich stref ochronnych, w tym także dla strefy A. Taka zmiana utrudniłaby realizację funkcji ochronnej Ustawy uzdrowiskowej.

Zmiana treści art. 33 Ustawy uzdrowiskowej, w ten sposób, iż możliwe byłoby utworzenie uzdrowiska także na obszarze nie pokrywającym się z jednostkami pomocniczymi, jest zbędna, bowiem zakładane cele, w tym możliwość dostosowania granic obszaru uzdrowiska do naturalnych właściwości terenu związanych z realizacją funkcji leczniczych, mogą być zrealizowane w oparciu o obecnie obowiązujące przepisy ustawy o samorządzie gminnym.

Brak obowiązku sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla stref ochronnych B i C będzie kolejnym czynnikiem opóźniającym proces uchwalania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

II. Przedmiot opinii

Uwagi wstępne

Projektowana ustawa o zmianie ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (dalej „Projekt”) wprowadza zmiany do szeregu artykułów ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (dalej „Ustawa uzdrowiskowa”). Jak wskazano w uzasadnieniu zmiany mają na celu poprawić rozwiązania przewidziane w ustawie, które nie są do końca precyzyjne i prawidłowe, a w konsekwencji powodują trudności w stosowaniu Ustawy uzdrowiskowej. Szczególną uwagę zwraca się w uzasadnieniu na problemy wynikające z tego, iż Ustawa uzdrowiskowa wprowadziła obowiązek uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów uzdrowisk. W konsekwencji oznacza to, iż na obszarach dla których plany takie nie zostały sporządzone, w chwili obecnej zupełnie wstrzymany jest proces inwestycyjny, a jak podkreśla się w uzasadnieniu, proces uchwalania miejscowych planów jest długi i skomplikowany.

Na wstępie warto przypomnieć, że zgodnie z definicją zawartą w Ustawie uzdrowiskowej, uzdrowisko oznacza „*obszar, na terenie którego prowadzone jest lecznictwo uzdrowiskowe, wydzielony w celu wykorzystania i ochrony znajdujących się na jego obszarze naturalnych surowców leczniczych, spełniający warunki, o których mowa w art. 34 ust. 1, któremu został nadany status uzdrowiska.*” Status uzdrowiska może być nadany jedynie obszarowi, który m.in. musi posiadać (1) złoża naturalnych surowców leczniczych o potwierdzonych właściwościach leczniczych na zasadach określonych w ustawie oraz (2) klimat o właściwościach leczniczych

potwierdzonych na zasadach określonych w ustawie (art. 34 Ustawy uzdrowiskowej).

Podkreślić należy, że celem wydzielenia obszaru uzdrowiska jest nie tylko wykorzystanie znajdujących się na jego obszarze naturalnych surowców leczniczych, ale także ich **ochrona**. Ustawa uzdrowiskowa jest obecnie podstawowym aktem prawnym ochrony zasobów leczniczych środowiska przyrodniczego.

Zasoby lecznicze środowiska przyrodniczego są jednym z istotnych elementów środowiska, rozumianego stosownie do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25 poz. 150), jako: „ogół elementów przyrodniczych, w tym także przekształconych w wyniku działalności człowieka, a w szczególności powierzchnię ziemi, kopaliny, wody, powietrze, krajobraz, klimat oraz pozostałe elementy różnorodności biologicznej, a także wzajemne oddziaływania pomiędzy tymi elementami”.

Ochrona środowiska, przy respektowaniu zasady zrównoważonego rozwoju, została podniesiona do rangi zasady ustrojowej na mocy art. 5 Konstytucji, zgodnie z którym: „*Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.*”. Stosownie do art. 74 ust. 2 Konstytucji „*Ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych*”, które stosownie do art. 74 Konstytucji mają prowadzić „*politykę zapewniającą bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom.*”

Jako element środowiska, zasoby lecznicze także podlegają konstytucyjnej ochronie. Wszelkie działania na terenie uzdrowiska powinny być podporządkowane celom lecznictwa uzdrowiskowego i prowadzeniu działalności wypoczynkowo-turystycznej oraz ochronie krajobrazu uzdrowiskowego (por. R. Paczuski, Prawo ochrony środowiska, Bydgoszcz 2000, s. 374).

Podsumowując, proponowane zmiany należy ocenić nie tylko z punktu widzenia praktycznych aspektów wykorzystywania obszarów uznanych za uzdrowiska, co

zostało szeroko wyjaśnione w uzasadnieniu do Projektu, ale uwzględnić także należy wpływ planowanych zmian na realizację funkcji ochronnych tych obszarów.

Uwagi szczegółowe

1. Wprowadzenie definicji terenów zieleni (art. 1 pkt 1 Projektu)

W art. 38 Ustawy uzdrowiskowej określa się w sposób jednoznaczny minimalny procentowy udział „*terenów zielonych*” w poszczególnych strefach (A,B,C). Takie sformułowanie przepisu wymaga precyzyjnego określenia znaczenia użytego w nim pojęcia „*tereny zielone*”. Jak słusznie podniesiono w uzasadnieniu do Projektu, **pojęcie to „pochodzi z języka potocznego i nie ma ustalonego znaczenia prawnego. Nie wiadomo, czy pod tym pojęciem rozumieć należy „tereny zieleni”, o których mowa w art. 78 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody, czy też „obszar biologicznie czynny”, o którym mowa także w ustawie uzdrowiskowej w art. 39 ust 4 pkt. 4”**. Warto dodać, że także w innych ustawach używane jest zwykle pojęcie „*tereny zieleni*” (np. w ustawie z dnia 8 lipca 2005 r. o rodzinnych ogrodach działkowych, ustawie z dnia 19 lutego 2004 r. o systemie informacji oświatowej), a nie „*tereny zielone*”.

Podsumowując, wprowadzenie definicji ocenić należy pozytywnie.

2. Potwierdzenie spełnienia warunków koniecznych do utrzymania statusu uzdrowiska (art. 1 pkt 2 ppkt a Projektu)

Proponowana zmiana art. 19 ust.1 pkt. 5 polega na przyznaniu ministrowi właściwemu do spraw zdrowia kompetencji do potwierdzenia spełnienia warunków koniecznych do „*utrzymania*” statusu uzdrowiska albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej. Jednocześnie wykreśla się obecnie istniejące stwierdzenie, iż potwierdzenie nadania statusu spełnienia warunków koniecznych do nadania danemu obszarowi statusu uzdrowiska albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej dokonuje się na podstawie operatu uzdrowiskowego.

Jak wskazano w uzasadnieniu do Projektu przy wyjaśnieniach dotyczących tej

zmiany: „*brak jest określenia uprawnienia Ministra Zdrowia do potwierdzenia warunków koniecznych „do utrzymania statusu uzdrowiska” dla uzdrowisk, które powstały z mocy prawa (art. 59 ustawy).*” . Proponowana zmiana ma zatem dotyczyć uzdrowisk, które uzyskały taki status na mocy poprzednio obowiązujących przepisów.

Odnosząc się do proponowanej zmiany, po pierwsze należy zwrócić uwagę, że zgodnie z art. 59 ust 1 Ustawy uzdrowiskowej „*Obszary uznane za uzdrowiska na podstawie dotychczas obowiązujących przepisów stają się uzdrowiskami w rozumieniu niniejszej ustawy,(...).*”. Gminy na obszarze których położone są takie obszary, zobowiązane zostały do uchwalenia tymczasowego statutu uzdrowiska, w terminie 6 miesięcy od wejścia w życie Ustawy uzdrowiskowej, oraz do sporządzenia i przedłożenia ministrowi właściwemu do spraw zdrowia operatu uzdrowiskowego i uchwalenia statutu uzdrowiska w terminie 3 lat od wejścia w życie Ustawy uzdrowiskowej. W przypadku nie wywiązania się przez gminę z powyższych obowiązków Rada Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw zdrowia, w drodze rozporządzenia, pozbawia dany obszar takiego statusu.

Warto przypomnieć, że na podstawie poprzednio obowiązującej ustawy (ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o uzdrowiskach i lecznictwie uzdrowiskowym), miejscowość, spełniająca warunki niezbędne do prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego, mogła być uznana za uzdrowisko przez Radę Ministrów, a w okresie, od 1 lipca 1989 do 30 marca 2001 r przez Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej.

Podkreślenia wymaga, że skoro obszary uznane za uzdrowiska na podstawie poprzednio obowiązujących przepisów stały się z mocy ustawy uzdrowiskami, nie ma potrzeby potwierdzenia w odniesieniu do takich obszarów warunków koniecznych do utrzymania statusu uzdrowiska.

Przypomnieć należy, że w art. 43 i 44 Ustawy uzdrowiskowej opisane jest postępowanie związane z pozbawianiem gminy statusu gminy uzdrowiskowej. Zgodnie z art. 43 Ustawy uzdrowiskowej, gmina

uzdrowiskowa zobowiązana jest do sporządzenia i przedstawienia, nie rzadziej niż raz na 10 lat, ministrowi właściwemu do spraw zdrowia, operatu uzdrowiskowego, celem potwierdzenia spełniania przez jej obszar albo jego część wymagań określonych w Ustawie uzdrowiskowej. Jeżeli na podstawie złożonego operatu uzdrowiskowego minister właściwy do spraw zdrowia stwierdzi nieprawidłowości, wyznacza okres dostosowawczy w celu ich usunięcia. Poza tym, stosownie do art. 44 Ustawy uzdrowiskowej, jeżeli ustały warunki uzasadniające nadanie danemu obszarowi statusu uzdrowiska, minister właściwy do spraw zdrowia występuje do gminy o podjęcie działań koniecznych w celu przywrócenia tych warunków. Dany obszar może zostać pozbawiony statusu uzdrowiska, w drodze rozporządzenia Rady Ministrów. Opisany tryb pozbawiania statusu uzdrowiska znajduje też odzwierciedlenie w art. 19 ust. 1 pkt 3) Ustawy uzdrowiskowej, gdzie do kompetencji ministra właściwego do spraw zdrowia zalicza się m.in. monitorowanie zachowania warunków leczniczych i środowiskowych warunkujących przyznanie i utrzymanie statusu uzdrowiska. Podobnie w art. 19 ust. 1 pkt 7) jako jedną z kompetencji ministra właściwego do spraw zdrowia wskazuje się właśnie prawo do występowania o pozbawienie statusu uzdrowiska.

W Ustawie uzdrowiskowej przyjęta jest zatem konstrukcja, zgodnie z którą, **o ile nie zostanie wszczęte postępowanie o pozbawienie statusu uzdrowiska, obszar utrzymuje status uzdrowiska i nie ma potrzeby potwierdzania spełniania warunków koniecznych do utrzymania statusu uzdrowiska.** Zasada ta ma zastosowanie także do obszarów, które uzyskały status uzdrowiska z mocy ustawy, przy czym w odniesieniu do tych obszarów, ustawodawca zobowiązał gminy do sporządzenia operatów uzdrowiskowych i statutów zgodnych z Ustawą uzdrowiskową w terminie 3 lat od wejścia w życie Ustawy uzdrowiskowej.

W świetle powyższego, uznać należy, iż kompetencja do potwierdzania spełnienia warunków koniecznych do utrzymania statusu uzdrowiska jest zbędna.

Niezależnie od powyższego, podnieść należy, że samo wskazanie w art. 19 Ustawy uzdrowskiej, jako jednego z zadań ministra właściwego do spraw zdrowia, uprawnienia do potwierdzania spełnienia warunków koniecznych do utrzymania statusu uzdrowiska, bez dookreślenia w Ustawie uzdrowskiej przesłanek i trybu przeprowadzania takiego postępowania, spowoduje, iż przepisy ustawy, wbrew intencjom projektodawców, staną się jeszcze mniej precyzyjne i powstaną dodatkowe problemy w stosowaniu przepisów tej ustawy.

Podsumowując, stwierdzić należy, że dodanie w art. 19 Ustawy uzdrowskiej uprawnienia do „potwierdzania spełnienia warunków koniecznych do utrzymania statusu uzdrowiska” jest nieuzasadnione i zbędne.

3 Ograniczenie obowiązku uzgadniania planów zagospodarowania przestrzennego dla stref ochronnych (art. 1 pkt 2 ppkt b Projektu)

W uzasadnieniu Projektu wskazuje się, iż „w art. 19 ust. 1 pkt. 8 wprowadza się zmiany zmierzające do ograniczenia obowiązku Ministra Zdrowia do uzgadniania planu zagospodarowania przestrzennego na całym obszarze uzdrowiska na rzecz opiniowania planu zagospodarowania przestrzennego dla stref „B” i „C”. Wnioskować z tego należy, iż intencją projektodawcy jest ograniczenie roli ministra w procesie uchwalania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego jedynie w odniesieniu do strefy B i C, natomiast dla strefy A minister tak jak obecnie miałby uzgadniać plan.

Proponowane brzmienie przepisu art. 19 ust. 1 pkt. 8 jest jednak niezgodne z wyżej przywołaną treścią uzasadnienia. Z proponowanego brzmienia wynika bowiem, iż minister miałby opiniować, a nie uzgadniać, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla wszystkich stref ochronnych, w tym także dla strefy A (w pkt 8 zastosowane jest odwołanie do art. 38 ust 1, a nie do art. 38 ust. 1 pkt 2 i 3).

Odnosząc się do propozycji zmiany trybu uzgadniania na tryb opiniowania, podkreślić trzeba, że konsekwencją prawną,

wynikającą ze zmiany - z uzgodnień na opiniowanie - będzie brak możliwości zajęcia przez ministra właściwego do spraw zdrowia wiążącego stanowiska na etapie sporządzania planu zagospodarowania przestrzennego dla stref ochronnych. Rola ministra w procesie uchwalania planu ulegnie zatem znaczącemu ograniczeniu. O ile bowiem przy obecnym stanie prawnym jego stanowisko jest wiążące przy sporządzaniu planu zagospodarowania przestrzennego dla stref ochronnych, o tyle po przyjęciu proponowanej w Projekcie zmiany organ ten będzie mógł wyrazić jedynie swoją opinię, która to opinia (w tym negatywna) nie będzie wiążąca.

Warto przypomnieć, że w uzasadnieniu do projektu Ustawy uzdrowskiej wskazywano m.in., iż uzgadnianie planów zagospodarowania przestrzennego dla stref ochronnych jest elementem nadzoru nad zakładami lecznictwa uzdrowskiego sprawowanego przez ministra.

Wskazać jednak należy, że pomimo iż zgodnie z proponowaną zmianą minister nie będzie mógł w sposób wiążący odnieść się do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, nie oznacza to jednak, iż nie będzie on miał żadnego wpływu na zakres prawa miejscowego obowiązującego na obszarze uzdrowiska. Przypomnieć bowiem należy, że minister właściwy do spraw zdrowia na podstawie przedłożonego mu operatu uzdrowiska wydaje decyzję o potwierdzeniu spełnienia warunków koniecznych do nadania statusu uzdrowiska. Operat zawiera m.in. opis zagospodarowania przestrzennego dla planowanego obszaru uzdrowiska. Jednocześnie ten sam operat uzdrowiska jest podstawą wydania statutu uzdrowiska, który jest aktem prawa miejscowego (por. wyrok NSA z dnia 10 lipca 2008 r. II OSK 807/2007), a który zawiera m.in. określenie stref ochronnych oraz określenie czynności zabronionych w poszczególnych strefach ochronnych.

Podsumowując, zwracam przede wszystkim uwagę, na niezgodność treści proponowanej zmiany przepisu, z intencją wprowadzenia zmiany wynikającą z uzasadnienia.

Poza tym, biorąc pod uwagę funkcje poszczególnych stref ochronnych,

a w szczególności to, że na obszarze strefy A, są lokalizowane zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowskiego, a także inne obiekty służące lecznictwu uzdrowskiemu, oraz to że lecznictwo uzdrowskie jest integralną częścią systemu ochrony zdrowia, nad którym nadzór sprawuje minister właściwy do spraw zdrowia, zasadnym jest pozostawienie ministrowi właściwemu do spraw zdrowia uprawnienia do uzgadniania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla stref ochronnych A.

4. Możliwość ograniczenia obszaru uzdrowskiego do części miejscowości (art. 1 pkt 3 Projektu)

Jak wskazane zostało w uzasadnieniu, art. 33 Ustawy uzdrowskowej w obecnym brzmieniu „zmusza gminy do utworzenia uzdrowskiego na obszarze obejmującym całą gminę, miasto lub jednostkę pomocniczą, choć nie ma żadnych racjonalnych przesłanek, aby takie rozwiązanie stosować. Tym bardziej, że w rzeczywistości uzdrowskie zajmuje część obszaru gminy lub miejscowości, na terenie której jest położone. Granice obszaru uzdrowskiego lub obszaru ochrony uzdrowskowej powinny być wytyczone w sposób naturalny, wynikający ze spełnienia przez dany obszar warunków ustawowych, niezbędnych do utworzenia uzdrowskiego lub obszaru ochrony uzdrowskowej”.

Warto jednak przypomnieć, iż stosownie do art. 5 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym „Gmina może tworzyć jednostki pomocnicze: sołectwa oraz dzielnice, osiedla i inne. Jednostką pomocniczą może być również położone na terenie gminy miasto.” Jednostkę pomocniczą tworzy rada gminy, w drodze uchwały, po przeprowadzeniu konsultacji z mieszkańcami lub z ich inicjatywy (art. 5 ust. 2 ustawy o samorządzie gminnym). Gminy posiadają zatem pełną swobodę w sprawach dotyczących jednostek pomocniczych.

Zatem, także przy obecnym brzmieniu art. 33 Ustawy uzdrowskowej, z którego wynika, iż obszar uzdrowskiego może pokrywać się z granicami jednostki pomocniczej, gminy, poprzez utworzenie czy też zamienną granic jednostek pomocniczych, mogą

w sposób uwzględniający potrzeby lokalne określać granice obszaru, który miałby uzyskać status uzdrowskiego. Biorąc pod uwagę wskazaną w uzasadnieniu przyczynę wprowadzenia proponowanej zmiany, wprowadzanie dodatkowej możliwości wyodrębniania obszarów, które nie pokrywałyby się z jednostkami pomocniczymi nie jest potrzebne.

Podsumowując, stwierdzić należy, że, proponowana zmiana jest zbędna, bowiem zakładane cele można osiągnąć w oparciu o obecnie obowiązujące przepisy ustawy o samorządzie gminnym.

5. Zmiany co do wymagań związanych ze strefami ochronnymi, w tym co do zakresu ograniczeń w strefach ochronnych (art. 1 pkt 4 ppkt a- c Projektu)

W Projekcie proponuje się szereg zmian dotyczących zakresu wymagań związanych ze strefami ochronnymi, w tym: obniża się minimalną powierzchnię terenów zielonych, podwyższa wskaźnik liczby miejsc postojowych, wprowadza się wyjątki od generalnego zakazu lokalizacji obiektów mogących znacząco oddziaływać na środowisko, wprowadza się ograniczenia co do instalowania tablic i urządzeń reklamowych oraz informacyjnych, wprowadza się wyjątki od generalnego zakazu wyciętu drzew.

Wprowadzenie tych zmian w dużej mierze wynika z zaistniałych w praktyce stosowania Ustawy uzdrowskowej problemów. Jak wskazano w uzasadnieniu, obecnie obowiązujące wymogi dotyczące minimalnych powierzchni terenów zielonych w wielu uzdrowskich są praktycznie niemożliwe do spełnienia, liczba miejsc postojowych jest niewystarczająca, a ograniczenia co do lokalizacji obiektów mogących znacząco oddziaływać na środowisko nie pozwalają na realizację nawet podstawowej niezbędnej infrastruktury w gminie, a wprowadzenie ograniczenia co do instalowania tablic i urządzeń reklamowych oraz informacyjnych ma na celu uporządkowanie przestrzeni publicznej w uzdrowskich.

Podsumowując, stwierdzić można iż zaproponowane w art. 38 ust 1 zmiany znajdują uzasadnienie.

6. Uchylenie obowiązku uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla strefy ochronnej B i C (art. 1 pkt 4 ppkt d Projektu)

Jak wskazano w uzasadnieniu, „*Zaproponowany zapis zmierza do tego, aby obowiązek uchwalenia planu (w określonym terminie) dotyczył tylko najbardziej chronionej strefy „A”. Pozostała część uzdrowiska w zakresie uchwalania planu podlegała by ogólnym zasadom prawnym.*” Jak z tego wynika, nie jest intencją projektodawcy rozróżnienie sytuacji gmin, które uzyskały status uzdrowiska z mocy ustawy i nowo tworzonych gmin uzdrowiskowych. Zresztą całkowite zwolnienie gmin które uzyskały status uzdrowiska z mocy ustawy byłoby rozwiązaniem niedopuszczalnym, doprowadziłoby to bowiem do bezpodstawnego zróżnicowania praw i obowiązków gmin uzdrowiskowych, zależnie od sposobu ich powstania.

Niestety zaproponowane nowe brzmienie art. 38 ust. 2 Ustawy uzdrowiskowej, wbrew deklarowanej w uzasadnieniu intencji projektodawcy, doprowadziłoby do zróżnicowania sytuacji prawnej gmin uzdrowiskowych, które status taki uzyskały z mocy ustawy (na podstawie art. 59 Ustawy uzdrowiskowej) i gmin, które uzyskały taki status w trybie przewidzianym w Ustawie uzdrowiskowej. Obowiązek uzyskania potwierdzenia możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego na obszarze danej gminy jest bowiem jednym z elementów uzyskiwania statusu uzdrowiska w trybie przewidzianym w Ustawie uzdrowiskowej, taka decyzja nie występowała przy uzyskiwaniu statusu gminy uzdrowiskowej z mocy ustawy. W konsekwencji gminy, które uzyskały status uzdrowiska z mocy ustawy nie byłyby objęte obowiązkiem uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Niezależnie od powyżej zgłoszonego zasadniczego zastrzeżenia co do proponowanego brzmienia art. 38 ust. 2, należy zwrócić uwagę, iż brak obowiązku sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla stref ochronnych B i C będzie kolejnym czynnikiem opóźniającym

proces uchwalania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Brak miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla strefy B i C nie spowoduje natomiast, iż nie będzie podstawy prawnej dla stosowania wynikających z art. 38 ust. 1 Ustawy uzdrowiskowej ograniczeń w strefie ochronnej B i C. Stosownie do art. 41 Ustawy uzdrowiskowej gmina zobowiązana jest bowiem do uchwalenia statutu uzdrowiska, który m.in. zawiera określenie stref ochronnych oraz określenie czynności zabronionych w poszczególnych strefach ochronnych. W świetle orzecznictwa NSA pomimo, że w Ustawie uzdrowiskowej nie zostało wskazane *expressis verbis*, że statut uzdrowiska jest aktem prawa miejscowego (tak jak ma to miejsce np. w art. 14 ust 8 ustawy z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 2003 r. Nr 80 poz. 717 ze zm.) w odniesieniu do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego), to ze względu na przedmiot statutu uzdrowiska, stanowi on akt prawa miejscowego (por. wyrok NSA z dnia 10 lipca 2008 r. II OSK 807/2007).

Podsumowując, stwierdzić należy, iż proponowane brzmienie art. 38 ust 2 jest niedopuszczalne, w sposób nieuzasadniony różnicuje bowiem sytuację prawną gmin, które uzyskały status gminy uzdrowiskowej na mocy (art. 59 Ustawy uzdrowiskowej) oraz gmin które uzyskują taki status w trybie przewidzianym w Ustawie uzdrowiskowej. Powinno się dokonać zmiany proponowanego brzmienia art. 38 ust 2 tak aby odzwierciedlał intencje wynikające z uzasadnienia.

7 Uproszczony sposób uzyskania statusu uzdrowiska przez miejscowość posiadającą status obszaru ochrony uzdrowiskowej (art. 1 pkt 5 Projektu)

W art. 42 po ust. 2 dodaje się ustęp 2a, pozwalający na uzyskanie statusu uzdrowiska przez miejscowość posiadającą status obszaru ochrony uzdrowiskowej bez potrzeby przeprowadzenia nowego postępowania. Biorąc pod uwagę, że zmiana statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej na uzdrowisko może nastąpić jeżeli obszar

ochrony uzdrowiskowej spełnił wymagania, których brak był przyczyną uznania danego obszaru nie za uzdrowisko lecz za obszar ochrony uzdrowiskowej (brak zakładów lecznictwa uzdrowiskowego i urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego), zaproponowane rozwiązanie uznać należy za trafne.

III. Podsumowanie

Jak wskazane zostało w uzasadnieniu do Projektu, Ustawa uzdrowiskowa nie do końca jest precyzyjna, co wynika m.in. z jej pośpiesznego uchwalenia, a co spowodowało powstanie szeregu nieprawidłowości, które dziś powodują problemy w stosowaniu przepisów ustawy. Analiza proponowanych zmian prowadzi jednak do wniosku, że część z proponowanych zmian nie tylko nie przyczynia się do zwiększenia precyzji Ustawy uzdrowiskowej, ale wręcz powoduje powstanie dodatkowych wątpliwości.

Projektowana ustawa wymaga zatem dalszych prac legislacyjnych w celu uporządkowania przepisów, wyeliminowania wskazanych niejasności, w tym niezgodności treści proponowanych przepisów z intencjami wprowadzanych zmian wyrażonymi w uzasadnieniu do Projektu.

Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym (druk nr 3111)

PROJEKT USTAWY

**o zmianie ustawy o lecznictwie
uzdrowiskowym, uzdrowiskach
i obszarach ochrony uzdrowiskowej
oraz o gminach uzdrowiskowych oraz
o zmianie niektórych innych ustaw¹**

Art. 1. W ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz. U. Nr 167, poz. 1399, z 2007 r. Nr 133, poz. 921 oraz z 2009 r. Nr 62, poz. 504) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 2:

a) pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) lecznictwo uzdrowiskowe - zorganizowaną działalność polegającą na udzielaniu świadczeń opieki zdrowotnej z zakresu leczenia uzdrowiskowego albo rehabilitacji uzdrowiskowej, prowadzoną w uzdrowisku przez zakłady lecznictwa uzdrowiskowego albo

poza uzdrowiskiem w szpitalach i sanatoriach znajdujących się w urządzonych podziemnych wyrobiskach górniczych, przy wykorzystaniu warunków naturalnych, takich jak:

- a) właściwości naturalnych surowców leczniczych,
- b) właściwości lecznicze klimatu, w tym talasso-terapia i subteraneoterapia, oraz właściwości lecznicze mikroklimatu
- a także towarzyszące temu zabiegowi z zakresu fizjoterapii;”

b) po pkt 1 dodaje się pkt 1a w brzmieniu:

„1a) rehabilitacja uzdrowiskowa - zorganizowaną działalność prowadzoną w uzdrowisku przez zakłady lecznictwa uzdrowiskowego, mającą na celu przywrócenie pacjentowi zdrowia lub możliwości do osiągnięcia dla danego stanu samodzielności ruchowej i społecznej, prowadzoną przy pomocy naturalnych surowców leczniczych;”

c) pkt 6 otrzymuje brzmienie:

„6) strefy ochrony uzdrowiskowej - części obszaru uzdrowiska albo obszaru ochrony uzdrowiskowej, określone w statucie uzdrowiska, wydzielone w celu ochrony czynników leczniczych i naturalnych surowców leczniczych, walorów środowiska i urządzeń uzdrowiskowych;”,

d) pkt 8 otrzymuje brzmienie:

„8) naturalne surowce lecznicze - gazy lecznicze oraz kopaliny lecznicze, w tym wody lecznicze i peloidy, których właściwości lecznicze zostały potwierdzone na zasadach określonych w ustawie;”,

e) dodaje się pkt 11 - 14 w brzmieniu:

„11) tereny zieleni - powierzchnie gruntu pokryte roślinnością trwałą lub sezonową;

12) tereny biologicznie czynne - tereny z nawierzchnią ziemną urządzone w sposób zapewniający naturalną roślinność, w szczególności jako trawniki lub kwietniki, a także 50 % sumy powierzchni tarasów i stropodachów z taką nawierzchnią, nie mniejszej jednak niż 10 m² oraz wodę powierzchniową na tych terenach;

13) zakład przemysłowy - jedną lub więcej instalacji wraz z terenem, na którym prowadzi się działalność wytwórczą polegającą na przekształceniu mechanicznym, fizycznym lub chemicznym materiału, substancji lub ich części składowych w nowy produkt, oraz znajdującymi się na tym terenie urządzeniami;

14) powierzchnia użytkowania - powierzchnię budynku lub jego części, mierzoną po wewnętrznej długości ścian na wszystkich kondygnacjach oraz powierzchnię pomieszczeń pomocniczych, takich jak: magazyny, biura, ekspozycje wystawowe.”;

2) w art. 4 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. W uzdrowiskach lecnicstwo uzdrowiskowe jest prowadzone

w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego zlokalizowanych w strefie „A” ochrony uzdrowiskowej.”;

3) w art. 5 w ust. 1 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Lecnictwo uzdrowiskowe jest prowadzone przy wykorzystaniu urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego, takich jak:”;

4) w art. 6:

a) pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) szpitale uzdrowiskowe dla dzieci i sanatoria uzdrowiskowe dla dzieci;”,

b) dodaje się pkt 5 i 6 w brzmieniu:

„5) zakłady przyrodolecnicze;

6) szpitale i sanatoria w urządzonych podziemnych wyrobiskach górniczych.”;

5) uchyla się art. 7;

6) art. 8 - 10 otrzymują brzmienie:

„Art. 8. Do zadań szpitala uzdrowiskowego należy zapewnienie pacjentowi, którego skierowano na leczenie uzdrowiskowe albo rehabilitację uzdrowiskową:

- 1) całodobowych świadczeń opieki zdrowotnej w warunkach stacjonarnych;
- 2) całodobowej opieki lekarskiej i pielęgniarskiej;
- 3) przewidzianych programem leczenia zabiegów;
- 4) korzystania z naturalnych surowców leczniczych oraz urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego;
- 5) edukacji zdrowotnej.

Art. 9. Do zadań sanatorium uzdrowiskowego należy zapewnienie pacjentowi, którego skierowano na leczenie uzdrowiskowe albo rehabilitację uzdrowiskową:

- 1) całodobowych świadczeń opieki zdrowotnej w warunkach stacjonarnych, z wyłączeniem świadczeń rzeczowych;
- 2) opieki lekarskiej i całodobowej opieki pielęgniarskiej;
- 3) przewidzianych programem leczenia zabiegów;
- 4) świadczeń profilaktycznych;
- 5) edukacji zdrowotnej.

Art. 10. Do zadań szpitala uzdrowiskowego dla dzieci i sanatorium uzdrowiskowego dla dzieci, należy zapewnienie dziecku, które skierowano na leczenie uzdrowiskowe albo rehabilitację uzdrowiskową:

- 1) całodobowych świadczeń opieki zdrowotnej w warunkach stacjonarnych;
- 2) całodobowej opieki lekarskiej i pielęgniarskiej;
- 3) przewidzianych programem leczenia zabiegów;
- 4) świadczeń profilaktycznych;
- 5) świadczeń opiekuńczych;
- 6) edukacji zdrowotnej.”;

7) w art. 11 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Do zadań przychodni uzdrowiskowej należy zapewnienie pacjentowi:”;

8) po art. 11 dodaje się art. 11a - 11c w brzmieniu:

„**Art. 11a.** Do zadań zakładu przyrodoleczniczego należy udzielanie zabiegów z zakresu fizjoterapii.

Art. 11b. Do zadań szpitala w urzędowym podziemnym wyrobisku górniczym należy zapewnienie pacjentowi, którego skierowano na leczenie uzdrowiskowe albo rehabilitację uzdrowiskową:

- 1) całodobowych świadczeń opieki zdrowotnej w warunkach stacjonarnych;
- 2) całodobowej opieki lekarskiej i pielęgniarskiej;
- 3) przewidzianych programem leczenia zabiegów;
- 4) korzystania z naturalnych surowców leczniczych oraz urządzeń leczniczych uzdrowiskowego;
- 5) edukacji zdrowotnej.

Art. 11c. Do zadań sanatorium w urzędowym podziemnym wyrobisku górniczym należy zapewnienie pacjentowi, którego skierowano na leczenie uzdrowiskowe albo rehabilitację uzdrowiskową:

- 1) całodobowych świadczeń opieki zdrowotnej w warunkach stacjonarnych lub ambulatoryjnych, z wyłączeniem świadczeń rzeczowych;

- 2) opieki lekarskiej i całodobowej opieki pielęgniarskiej;
- 3) przewidzianych programem leczenia zabiegów;
- 4) świadczeń profilaktycznych;
- 5) edukacji zdrowotnej.”;

9) uchyla się art. 12;

10) w art. 14 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) skierowania na leczenie uzdrowiskowe albo rehabilitację uzdrowiskową, albo”;

11) art. 15 otrzymuje brzmienie:

„**Art. 15.** W sprawach nieuregulowanych w ustawie do zakładów lecznictwa uzdrowiskowego mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej, ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U. z 2009 r. Nr 52, poz. 417 i Nr 76, poz. 641), ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o akredytacji w ochronie zdrowia (Dz. U. z 2009 r. Nr 52, poz. 418 i Nr 76, poz. 641) oraz ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o konsultantach w ochronie zdrowia (Dz. U. z 2009 r. Nr 52, poz. 419 i Nr 76, poz. 641).”;

12) w art. 16 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Osoby inne niż świadczeniobiorcy oraz świadczeniobiorcy, którzy nie uzyskali skierowania na leczenie uzdrowiskowe albo rehabilitację uzdrowiskową na zasadach określonych w przepisach, o których mowa w ust. 1, mogą korzystać z lecznictwa uzdrowiskowego za odpłatnością w wysokości ustalonej przez zakład lecznictwa uzdrowiskowego, po przedstawieniu zaświadczenia o braku przeciwwskazań do korzystania z danego rodzaju świadczeń zdrowotnych w danym uzdrowisku.”;

13) w art. 19:

a) w ust. 1:

- pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) określanie kierunków działalności uzdrowisk w zakresie lecznictwa uzdrowiskowego;”;

- pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) potwierdzenie spełnienia warunków koniecznych do nadania danemu obszarowi statusu uzdrowiska albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej lub utrzymania tego statusu;”,

- uchyla się pkt 8,

b) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, sposób kierowania i kwalifikowania pacjentów do zakładów lecznictwa uzdrowiskowego, w tym przeciwwskazania do leczenia uzdrowiskowego albo rehabilitacji uzdrowiskowej stanowiące podstawę kwalifikowania pacjenta, kierując się bezpieczeństwem pacjenta, a także wskazaniem nauki i praktyki.”,

c) uchyla się ust. 4;

14) w art. 20 w ust. 3 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„W przypadku stwierdzenia, na podstawie ust. 1, naruszenia przepisów ustawy minister właściwy do spraw zdrowia powiadamia kierownika zakładu lecznictwa uzdrowiskowego o stwierdzonych nieprawidłowościach oraz;”;

15) w art. 24:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Wojewoda powołuje i odwołuje naczelnego lekarza uzdrowiska. Wojewoda może powołać naczelnego lekarza uzdrowiska dla więcej niż jednego uzdrowiska na terenie danego województwa.”,

b) po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Wojewoda przekazuje ministrowi właściwemu do spraw zdrowia informację o powołaniu albo odwołaniu naczelnego lekarza uzdrowiska.”,

c) uchyla się ust. 4;

16) po art. 24 dodaje się art. 24a w brzmieniu:

„Art. 24a. 1. W ramach nadzoru, o którym mowa w art. 24 ust. 2, naczelną

lekarz uzdrowiska jest uprawniony w szczególności do:

- 1) żądania udostępnienia dokumentów związanych z działalnością zakładów lecznictwa uzdrowiskowego oraz zapoznawania się z ich treścią;
- 2) żądania przekazania wszelkich informacji i wyjaśnień dotyczących działalności zakładów lecznictwa uzdrowiskowego;
- 3) przeprowadzania kontroli na terenie zakładów lecznictwa uzdrowiskowego i żądania wyjaśnień potrzebnych do oceny ich działalności i jakości świadczeń zdrowotnych oraz funkcjonowania tych zakładów.

2. Naczelną lekarz uzdrowiska nie może przeprowadzać kontroli, o której mowa w ust. 1 pkt 3, jeżeli jest:

- 1) właścicielem zakładu lecznictwa uzdrowiskowego;
- 2) świadczeniodawcą, który zawarł umowę o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- 3) osobą współpracującą z zakładem lecznictwa uzdrowiskowego lub świadczeniodawcą, o którym mowa w pkt 2.

3. W przypadku, o którym mowa w ust. 2, kontrolę przeprowadzają osoby, o których mowa w art. 21 ust. 1.”;

17) art. 25 otrzymuje brzmienie:

„Art. 25. Naczelnym lekarzem uzdrowiska może być lekarz posiadający:

- 1) tytuł specjalisty w zakresie balneologii i medycyny fizykalnej i co najmniej 5-letni staż pracy w:
 - a) zakładach lecznictwa uzdrowiskowego lub
 - b) zakładach mających siedzibę w innych niż Rzeczpospolita Polska państwach członkowskich Unii Europejskiej oraz państwach członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - stronach umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub

Konfederacji Szwajcarskiej, wykorzystujących przy udzielaniu świadczeń opieki zdrowotnej właściwości naturalnych surowców leczniczych oraz właściwości lecznicze klimatu

lub

- 2) tytuł specjalisty zgodny z kierunkiem leczniczym prowadzonym w uzdrowisku i udokumentowane rozpoczęcie specjalizacji z zakresu balneologii i medycyny fizykalnej oraz co najmniej 10-letni staż pracy w zakładach, o których mowa w pkt 1.”;

18) art. 27 otrzymuje brzmienie:

„Art. 27. 1. Naczelny lekarz uzdrowiska prowadzi dokumentację związaną z nadzorem nad lecznictwem uzdrowiskowym oraz ewidencję zakładów lecznictwa uzdrowiskowego i urzędzeń lecznictwa uzdrowiskowego, znajdujących się na obszarze uzdrowiska.

2. Ewidencja, o której mowa w ust. 1, zawiera:

- 1) nazwę zakładu lecznictwa uzdrowiskowego lub urzędnienia lecznictwa uzdrowiskowego;
- 2) rodzaj zakładu lecznictwa uzdrowiskowego lub urzędnienia lecznictwa uzdrowiskowego;
- 3) określenie podmiotu, który utworzył zakład lecznictwa uzdrowiskowego;
- 4) regulamin określający sposób korzystania z urzędnienia lecznictwa uzdrowiskowego;
- 5) dane dotyczące zakresu i rodzaju udzielanych świadczeń zdrowotnych;
- 6) informacje o kwalifikacjach pracowników na poszczególnych rodzajach stanowisk związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych;
- 7) datę wpisu do ewidencji.

3. Kierownik zakładu lecznictwa uzdrowiskowego zgłasza zakład lub urzędnienia lecznictwa uzdrowiskowego do ewidencji, o której mowa w ust. 1, po uzyskaniu wpisu tego zakładu do rejestru zakładów opieki zdrowotnej, o którym mowa w art. 12 ustawy z dnia 31 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej.

4. Zgłoszenie zawiera informacje, o których mowa w ust. 2 pkt 1 - 6.

Kierownik zakładu lecznictwa uzdrowiskowego jest obowiązany niezwłocznie zgłosić naczelnemu lekarzowi uzdrowiska zmiany danych objętych ewidencją, o której mowa w ust. 1.”;

19) art. 28 otrzymuje brzmienie:

„Art. 28. 1. Działalność naczelnego lekarza uzdrowiska jest finansowana ze środków właściwego wojewody.

2. Wynagrodzenie naczelnego lekarza uzdrowiska nie może przekraczać 1,3 kwoty przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poprzednim roku kalendarzowym, ogłaszanej przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” na podstawie art. 20 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227).”;

20) w art. 29:

- a) uchyla się pkt 3,
- b) uchyla się pkt 5;

21) art. 33 otrzymuje brzmienie:

„Art. 33. 1. Granice obszaru, któremu został nadany status uzdrowiska albo status obszaru ochrony uzdrowiskowej, pokrywają się z granicami administracyjnymi gmin, miast lub jednostek pomocniczych gmin.

2. Granica obszaru, któremu został nadany status uzdrowiska albo status obszaru ochrony uzdrowiskowej, pokrywa się z granicą strefy „C” ochrony uzdrowiskowej.

3. W sytuacjach, w których określenie strefy „C” ochrony uzdrowiskowej nie jest możliwe, a nie będzie to miało negatywnego wpływu na właściwości naturalnych surowców leczniczych lub właściwości lecznicze klimatu oraz nie będzie stanowiło przeszkody w prowadzeniu lecznictwa uzdrowiskowego granica obszaru, któremu został nadany status uzdrowiska, może częściowo pokrywać się z granicą strefy „B” ochrony uzdrowiskowej.”;

22) w art. 34:

- a) w ust. 1 dodaje się pkt 6 w brzmieniu:
 - „6) umożliwia wyodrębnienie strefy „A” ochrony uzdrowskiej o odpowiedniej powierzchni, koniecznej do prowadzenia lecznictwa uzdrowskiego.”,
- b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:
 - „2. Status obszaru ochrony uzdrowskiej może być nadany obszarowi, który spełnia łącznie warunki, o których mowa w ust. 1 pkt 1, 2 i 4 - 6.”;

23) w art. 35 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

- „3. W przypadku zmiany granic administracyjnych, o których mowa w art. 33, wskutek których gmina uzyska dostęp do dodatkowych naturalnych surowców leczniczych, które będą eksploatowane w celu wykorzystania ich do prowadzenia lecznictwa uzdrowskiego, stosuje się odpowiednio ust. 1.”;

24) art. 38 otrzymuje brzmienie:

„Art. 38. Na obszarze uzdrowska lub obszarze ochrony uzdrowskiej wydziela się trzy rodzaje stref ochrony uzdrowskiej, oznaczone literami „A”, „B”, „C”:

- 1) strefa „A”, dla której procentowy udział terenów zieleni wynosi nie mniej niż 65 %, obejmuje obszar, na którym są zlokalizowane lub planowane zakłady lecznictwa uzdrowskiego i urządzenia lecznictwa uzdrowskiego, a także inne obiekty służące lecznictwu uzdrowskiemu lub obsłudze pacjenta, w zakresie nieutrudniającym funkcjonowania lecznictwa uzdrowskiego, w szczególności: pensjonaty, restauracje lub kawiarnie;
- 2) strefa „B”, dla której procentowy udział terenów biologicznie czynnych wynosi nie mniej niż 50 %, obejmuje obszar przyległy do strefy „A” i stanowiący jej otoczenie, który jest przeznaczony dla niemających negatywnego wpływu na właściwości lecznicze uzdrowska lub obszaru ochrony

uzdrowskiej oraz nieuciążliwych dla pacjentów obiektów usługowych, turystycznych, w tym hoteli, rekreacyjnych, sportowych i komunalnych, budownictwa mieszkaniowego oraz innych związanych z zaspokajaniem potrzeb osób przebywających na tym obszarze lub objęty granicami parku narodowego lub rezerwatu przyrody albo jest lasem, morzem lub jeziorem;

- 3) strefa „C”, dla której procentowy udział terenów biologicznie czynnych wynosi nie mniej niż 45 %, obejmuje obszar przyległy do strefy „B” i stanowiący jej otoczenie oraz obszar mający wpływ na zachowanie walorów krajobrazowych, klimatycznych oraz ochronę złóż naturalnych surowców leczniczych.”;

25) po art. 38 dodaje się art. 38a i 38b w brzmieniu:

„Art. 38a. 1. W strefie „A” ochrony uzdrowskiej zabrania się:

- 1) budowy w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (Dz. U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118, z późn. zm.²⁾):
 - a) zakładów przemysłowych,
 - b) budynków mieszkalnych jednorodzinnych i wielorodzinnych,
 - c) garaży wolnostojących,
 - d) obiektów handlowych o powierzchni użytkowania większej niż 400 m²,
 - e) stacji paliw oraz punktów dystrybucji produktów naftowych,
 - f) autostrad i dróg ekspresowych,
 - g) parkingów naziemnych w liczbie miejsc postojowych większej niż 15 miejsc noclegowych w szpitalach uzdrowskich, sanatoriach uzdrowskich i pensjonatach, nie większej jednak niż 30 miejsc postojowych oraz parkingów naziemnych przed obiektami usługowymi w liczbie nie większej niż 10 miejsc postojowych,
 - h) stacji bazowych telefonii ruchomej, stacji nadawczych radiowych i telewizyjnych, stacji radiolokacyjnych i innych emitujących fale

elektromagnetyczne z wyłączeniem urządzeń łączności na potrzeby służb bezpieczeństwa publicznego i ratownictwa z zastrzeżeniem, że urządzenia te będą oddziaływały na środowisko polami elektromagnetycznymi o poziomie nie wyższym niż określone dla strefy „B”,

- i) obiektów budowlanych mogących znacząco oddziaływać na środowisko, w szczególności takich jak: warsztaty samochodowe, wędzarnie, garbarnie, z wyjątkiem obiektów budowlanych służących poprawie stanu sanitarnego uzdrowiska w szczególności takich jak: sieć wodno-kanalizacyjna, gazowa, kotłownie gazowe, wiercenia wykonywane w celu ujmowania wód leczniczych,
- j) zapór piętrzących wodę na rzekach i elektrowni wodnych;
- 2) uruchamiania składowisk odpadów stałych i płynnych, punktów skupu złomu i punktów skupu produktów rolnych, składów nawozów sztucznych, środków chemicznych i składów opału;
- 3) uruchamiania pól biwakowych i campingowych, budowy domków turystycznych i campingowych;
- 4) prowadzenia targowisk, z wyjątkiem punktów sprzedaży pamiątek, wyrobów ludowych, produktów regionalnych, w formach i miejscach wyznaczonych przez gminę;
- 5) prowadzenia działalności rolniczej w rozumieniu przepisów o podatku od towarów i usług;
- 6) trzymania zwierząt gospodarskich w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich;
- 7) organizacji rajdów samochodowych i motorowych;
- 8) rganizowania imprez masowych w rozumieniu ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. U. Nr 62, poz. 504) zakładających proces leczenia uzdrowiskowego albo rehabilitacji uzdrowiskowej i działalności

o charakterze rozrywkowym zakładającej ciszę nocną w godz. 22⁰⁰ - 6⁰⁰, z wyjątkiem imprez masowych znajdujących się w harmonogramie imprez gminnych;

- 9) pozyskiwania surowców mineralnych innych niż naturalne surowce lecznicze;
 - 10) wyrębu drzew leśnych i parkowych z wyjątkiem cięć pielęgnacyjnych;
 - 11) prowadzenia robót melioracyjnych i innych działań powodujących niekorzystną zmianę istniejących stosunków wodnych;
 - 12) prowadzenia działań mających negatywny wpływ na fizjografię uzdrowiska i jego układ urbanistyczny lub właściwości lecznicze klimatu.
2. W strefie „B” ochrony uzdrowiskowej zabrania się:
- 1) budowy w rozumieniu ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane:
 - a) stacji paliw, bliżej niż 500 m od granicy strefy „A” ochrony uzdrowiskowej,
 - b) urządzeń emitujących fale elektromagnetyczne, będących przedsięwzięciami mogącymi znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227, z późn. zm.³⁾), oddziałujących na strefę „A” ochrony uzdrowiskowej polami elektromagnetycznymi o poziomach wyższych niż dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych, charakteryzowane przez dopuszczalne wartości parametrów fizycznych, dla miejsc dostępnych dla ludności, określone na podstawie art. 122 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.⁴⁾),
 - c) parkingów naziemnych o wielkości powyżej 50 miejsc postojowych, z wyjątkiem podziemnych i naziemnych parkingów wielopoziomowych;

2) wyrębu drzew leśnych i parkowych z wyjątkiem cięć pielęgnacyjnych i wyrębu określonego w planie urządzenia lasu;

3) działalności, o której mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a, d oraz pkt 2, 9, 11 i 12.

3. W strefie „C” ochrony uzdrowskiej zabrania się działalności, o której mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a, pkt 9, 11, 12 oraz w ust. 2 pkt 2.

Art. 38b. Gmina, która na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw zdrowia uzyska potwierdzenie możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowskiego na swoim obszarze, sporządza i uchwała miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla strefy „A” ochrony uzdrowskiej na zasadach określonych w odrębnych przepisach, w terminie do 2 lat od dnia otrzymania tej decyzji.”;

26) w art. 39:

a) w ust. 4 pkt 3 i 4 otrzymują brzmienie:

„3) opis zagospodarowania przestrzennego obszaru, o którym mowa w pkt 2, z uwzględnieniem powierzchni i granic stref ochrony uzdrowskiej, dokładnych danych o lokalizacji i stanie infrastruktury technicznej, w tym komunikacyjnej, a także terenów przeznaczonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego lub studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy pod lecznictwo uzdrowskie oraz działalność rekreacyjno-wypoczynkową i działalność gospodarczą;

4) określenie projektowanych stref ochrony uzdrowskiej wraz z określeniem koniecznych do zachowania terenów zieleni i terenów biologicznie czynnych oraz określeniem działalności zabronionej w poszczególnych strefach ochrony uzdrowskiej,”

b) ust. 5 i 6 otrzymują brzmienie:

„5. Część graficzna operatu uzdrowskiego obejmuje mapy obszaru, któremu ma zostać nadany status uzdrowska albo status obszaru ochrony uzdrowskiej,

z zaznaczeniem poszczególnych planowanych stref ochrony uzdrowskiej oraz graficznym przedstawieniem informacji, o których mowa w ust. 4 pkt 3, 4, 7, 9 i 10.

6. Część graficzną sporządza się w skali nie mniejszej niż 1:5 000 dla projektowanej strefy „A” ochrony uzdrowskiej i 1:10 000 wspólnie dla stref „A” i „B” ochrony uzdrowskiej oraz 1:25 000 wspólnie dla stref „A”, „B”, „C” ochrony uzdrowskiej.”;

27) w art. 40 po ust. 2 dodaje się ust.

2a w brzmieniu:

„2a. W decyzji, o której mowa w ust. 2, minister właściwy do spraw zdrowia ustala kierunki lecznicze dla danego uzdrowska, na podstawie:

1) świadectwa, o którym mowa w art. 36 ust. 4;

2) opinii krajowego konsultanta do spraw balneologii i medycyny fizykalnej w zakresie skuteczności leczenia uzdrowskiego albo rehabilitacji uzdrowskiej w danym kierunku leczniczym;

3) informacji o kwalifikacjach pracowników na poszczególnych rodzajach stanowisk związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych;

4) informacji o rodzajach zakładów lecznictwa uzdrowskiego w danym uzdrowsku.”;

28) w art. 41:

a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2 Statut uzdrowska albo statut obszaru ochrony uzdrowskiej zawiera w szczególności:

1) nazwę uzdrowska lub nazwę obszaru ochrony uzdrowskiej i określenie jego granic;

2) określenie powierzchni obszaru uzdrowska wraz z opisem stref ochrony uzdrowskiej, o których mowa w art. 38;

3) przepisy mające na celu ochronę funkcji leczniczej w uzdrowskach, określające w szczególności:

a) formy i miejsca prowadzenia punktów sprzedaży pamiątek,

wyrobów ludowych, produktów regionalnych lub towarów o podobnym charakterze,

- b) formy i miejsca lokalizacji tablic i urządzeń reklamowych;
- 4) opis właściwości naturalnych surowców leczniczych występujących na terenie uzdrowiska albo obszaru ochrony uzdrowiskowej i właściwości leczniczych klimatu;
- 5) część graficzną określającą strefy ochrony uzdrowiskowej i granice obszaru i terenu górniczego, ustanowionego na podstawie przepisów prawa geologicznego i górniczego, obejmującą mapy strefy „A” ochrony uzdrowiskowej w skali 1:5 000 z zaznaczonymi ulicami, terenami zieleni, zakładami lecznictwa uzdrowiskowego i urządzeniami lecznictwa uzdrowiskowego, mapy strefy „B” ochrony uzdrowiskowej w skali 1:10 000 oraz mapy strefy „C” ochrony uzdrowiskowej i obszaru górniczego w skali 1:25 000.”,
- b) po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:

„2a. Statut uzdrowiska powinien zawierać także wykaz zakładów lecznictwa uzdrowiskowego i urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego oraz kierunków leczniczych ustalonych przez ministra właściwego do spraw zdrowia.”;

29) w art. 42:

- a) po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Jeżeli obszar ochrony uzdrowiskowej spełnia wymaganie, o którym mowa w art. 34 ust. 1 pkt 3, i gmina przekaze uzupełniony operat uzdrowiskowy, o którym mowa w art. 40, minister właściwy do spraw zdrowia występuje do Rady Ministrów z wnioskiem o nadanie obszarowi ochrony uzdrowiskowej statusu uzdrowiska.”;

- b) w ust. 2 uchyla się pkt 3;

30) w art. 43 po ust. 4 dodaje się ust. 5 w brzmieniu:

- „5. W przypadku wystąpienia istotnych zmian na obszarze gminy,

w szczególności zmiany granic stref ochrony uzdrowiskowej, kierunków leczniczych i przeciwwskazań do leczenia w danym uzdrowisku oraz zmiany liczby zakładów lecznictwa uzdrowiskowego na terenie uzdrowiska, gmina sporządza uzupełnienie operatu w tym zakresie i przedstawia je ministrowi właściwemu do spraw zdrowia, w celu potwierdzenia, o którym mowa w ust. 1.”;

31) w art. 46 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

- „1) gospodarki terenami, z uwzględnieniem potrzeb lecznictwa uzdrowiskowego, ochrony złóż naturalnych surowców leczniczych oraz działalności zabronionej w poszczególnych strefach ochrony uzdrowiskowej”;

32) w art. 47 w ust. 2 pkt 3 otrzymuje brzmienie:

- „3) opiniowanie projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących tereny wchodzące w skład stref ochrony uzdrowiskowej”;

33) w art. 50 dodaje się pkt 5 w brzmieniu:

- „5) narusza przepisy ustawy w zakresie prowadzenia na obszarze uzdrowiska lub obszarze ochrony uzdrowiskowej działalności zabronionej w poszczególnych strefach ochrony uzdrowiskowej”;

34) uchyla się art. 64.

Art. 2. W ustawie z dnia 6 września 2001 r. - Prawo farmaceutyczne (Dz. U. z 2008 r. Nr 45, poz. 271, z późn. zm.⁵⁾) wprowadza się następujące zmiany:

- w art. 2 uchyla się pkt 8;
- w art. 20 w ust. 1 uchyla się pkt 3.

Art. 3. W ustawie z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027, z późn. zm.⁶⁾) art. 33 otrzymuje brzmienie:

„Art. 33. 1. Leczenie uzdrowiskowe albo rehabilitacja uzdrowiskowa przysługuje świadczeniobiorcy na podstawie skierowania wystawionego przez lekarza ubezpieczenia zdrowotnego.

- 2 Skierowanie, o którym mowa w ust. 1, wymaga potwierdzenia przez oddział wojewódzki Funduszu właściwy ze względu na miejsce zamieszkania świadczeniobiorcy, a jeżeli nie można ustalić miejsca jego zamieszkania - oddział wojewódzki Funduszu właściwy dla siedziby świadczeniodawcy, który wystawił skierowanie.
3. Świadczeniobiorca ponosi koszty przejazdu na leczenie uzdrowiskowe albo rehabilitację uzdrowiskową i z leczenia uzdrowiskowego albo rehabilitacji uzdrowiskowej oraz częściową odpłatność za wyżywienie i zakwaterowanie w sanatorium uzdrowiskowym. Podmiot zobowiązany do finansowania świadczeń opieki zdrowotnej ze środków publicznych pokrywa do wysokości określonej w umowie oddziału wojewódzkiego Funduszu z sanatorium uzdrowiskowym różnicę kosztów wyżywienia i zakwaterowania ubezpieczonego.
4. Dzieci i młodzież do ukończenia lat 18, a jeżeli kształcą się dalej - do ukończenia lat 26, dzieci niepełnosprawne w znacznym stopniu - bez ograniczenia wieku, a także dzieci uprawnione do renty rodzinnej nie ponoszą odpłatności za koszty wyżywienia i zakwaterowania w szpitalu uzdrowiskowym dla dzieci, sanatorium uzdrowiskowym dla dzieci i sanatorium uzdrowiskowym.
- 5 Minister właściwy do spraw zdrowia, po zasięgnięciu opinii Prezesa Funduszu oraz Naczelnej Rady Lekarskiej, określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) sposób wystawiania skierowania na leczenie uzdrowiskowe albo rehabilitację uzdrowiskową przez lekarza ubezpieczenia zdrowotnego,
 - 2) tryb potwierdzania skierowania na leczenie uzdrowiskowe albo rehabilitację uzdrowiskową oraz wzór tego skierowania

- uwzględniając konieczność weryfikacji celowości skierowania na leczenie uzdrowiskowe albo rehabilitację uzdrowiskową.”.

Art. 4. W ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2009 r. Nr 189, poz. 1472) w art. 73 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

- „1. Opieka medyczna obejmuje świadczenia opieki zdrowotnej w zakresie, w jakim osobom objętym obowiązkiem lub dobrowolnym ubezpieczeniem zdrowotnym przysługuje prawo do świadczeń na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027, z późn. zm.⁶⁾), z wyłączeniem leczenia uzdrowiskowego albo rehabilitacji uzdrowiskowej.”.

Art. 5. W ustawie z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy (Dz. U. Nr 89, poz. 589, z 2008 r. Nr 237, poz. 1656 oraz z 2009 r. Nr 6, poz. 33 i Nr 20, poz. 106) art. 52 otrzymuje brzmienie:

„**Art. 52.** Główny Inspektor Pracy może udzielić pracownikowi wykonującemu lub nadzorującemu czynności kontrolne płatnego urlopu zdrowotnego na podstawie skierowania na leczenie uzdrowiskowe albo rehabilitację uzdrowiskową na okres ustalony w tym skierowaniu, nieprzekraczający 30 dni w roku kalendarzowym.”.

Art. 6. W ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (Dz. U. Nr 168, poz. 1323 i Nr 201, poz. 1540) art. 139 otrzymuje brzmienie:

„**Art. 139.** Funkcjonariuszowi, po upływie 5 lat służby, przysługuje płatny urlop zdrowotny z zachowaniem prawa do uposażenia. Urlopu zdrowotnego udziela kierownik urzędu na podstawie skierowania na leczenie uzdrowiskowe albo rehabilitację uzdrowiskową na okres ustalony w tym skierowaniu nieprzekraczający jednak 30 kolejnych dni w każdym roku kalendarzowym.”.

Art. 7. Obszary uznane na podstawie dotychczasowych przepisów za uzdrowiska i obszary ochrony uzdrowskiej oraz zakłady lecznictwa uzdrowskiego i urzadzzenia lecznictwa uzdrowskiego staja się uzdrowskami i obszarami ochrony uzdrowskiej oraz zakładami lecznictwa uzdrowskiego i urzadzzeniami lecznictwa uzdrowskiego, w rozumieniu ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 8. Gmina, która w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy posiada status uzdrowska albo status obszaru ochrony uzdrowskiej, sporządza i uchwała miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla strefy „A” ochrony uzdrowskiej, w terminie dwóch lat od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 9. Naczelný lekarz uzdrowska powołany na podstawie dotychczasowych przepisów staje się naczelným lekarzem uzdrowska, w rozumieniu ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 10. Kierownik zakładu lecznictwa uzdrowskiego zgłosi do ewidencji, o której mowa w art. 27 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, zakład lecznictwa uzdrowskiego lub urzadzzenie lecznictwa uzdrowskiego znajdujące się na obszarze uzdrowska, nie później niż w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, a w przypadku uzdrowska, w którym do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy nie powołano naczelnego lekarza uzdrowska - nie później niż w terminie 6 miesięcy od dnia powołania tego lekarza.

Art. 11. Decyzja o potwierdzeniu możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowskiego na obszarze, dla którego sporządzono operat uzdrowskowy, wydana na podstawie dotychczasowych przepisów staje się decyzją, o której mowa w art. 40 ust. 2 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 12. 1. Statut uzdrowska albo statut obszaru ochrony uzdrowskiej uchwalony na podstawie dotychczasowych przepisów staje się statutem uzdrowska albo statutem obszaru ochrony uzdrowskiej, w rozumieniu ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

2. Gmina dostosuje statut uzdrowska albo statut obszaru ochrony uzdrowskiej uchwalony na podstawie dotychczasowych przepisów do wymagań określonych w art. 41 ust. 2 i 2a ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, w terminie nie dłuższym niż 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 13. Przepisu art. 38a ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, nie stosuje się do zakładów przemysłowych, budynków, obiektów, autostrad i dróg ekspresowych, parkingów, stacji, zapor oraz urzadzzeń, które istniały przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 14. Skierowanie na leczenie uzdrowskowe, wydane w trybie, o którym mowa w art. 33 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, zachowuje ważność i stanowi podstawę do leczenia uzdrowskowego albo rehabilitacji uzdrowskowej, w rozumieniu art. 2 pkt 1 i 1a ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 15. Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.

Przypisy

- 1) Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 6 września 2001 r. - Prawo farmaceutyczne, ustawę z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, ustawę z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, ustawę z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej

Inspekcji Pracy i ustawę z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej.

- 2) Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2006 r. Nr 170, poz. 1217, z 2007 r. Nr 88, poz. 587, Nr 99, poz. 665, Nr 127, poz. 880, Nr 191, poz. 1373, Nr 247, poz. 1844, z 2008 r. Nr 145, poz. 914, Nr 199, poz. 1227, Nr 206, poz. 1287, Nr 210, poz. 1321, Nr 227, poz. 1505 oraz z 2009 r. Nr 18, poz. 97, Nr 31, poz. 206, Nr 160, poz. 1276 i Nr 161 poz. 1279.
- 3) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2008 r. Nr 227, poz. 1505, z 2009 r. Nr 42, poz. 340, Nr 84, poz. 700 i Nr 157, poz. 1241 oraz z 2010 r. Nr 28, poz. 145.
- 4) Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2008 r. Nr 111, poz. 708, Nr 138, poz. 865, Nr 154, poz. 958, Nr 171, poz. 1056, Nr 199, poz. 1227, Nr 223, poz. 1464 i Nr 227, poz. 1505, z 2009 r. Nr 19, poz. 100, Nr 20, poz. 106, Nr 79, poz. 666, Nr 130, poz. 1070 i Nr 215, poz. 1664 oraz z 2010 r. Nr 21, poz. 104 i Nr 28, poz. 145.
- 5) Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2008 r. Nr 227, poz. 1505 i Nr 234, poz. 1570 oraz z 2009 r. Nr 18, poz. 97, Nr 31, poz. 206, Nr 92, poz. 753, Nr 95, poz. 788 i Nr 98, poz. 817.
- 6) Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2007 r. Nr 166, poz. 1172, z 2008 r. Nr 141, poz. 888, Nr 216, poz. 1367, Nr 225, poz. 1486, Nr 227, poz. 1505, Nr 234, poz. 1570 i Nr 237, poz. 1654 oraz z 2009 r. Nr 6, poz. 33, Nr 22, poz. 120, Nr 26, poz. 157, Nr 38, poz. 299, Nr 92, poz. 753, Nr 97, poz. 800, Nr 98, poz. 817, Nr 111, poz. 918, Nr 118, poz. 989, Nr 157, poz. 1241, Nr 161, poz. 1278 i Nr 178, poz. 1374 oraz z 2010 r. Nr 50, poz. 301.

UZASADNIENIE

Lecznictwo uzdrowiskowe jest działalnością służącą zapobieganiu chorobom i ich leczeniu przy wykorzystaniu urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego i naturalnych surowców leczniczych (wody lecznicze, boro-winy) oraz właściwości leczniczych klimatu, a także innych czynników środowiskowych mających korzystny wpływ na wyniki świadczeń zapobiegawczych i leczniczych. Z uwagi na swoją specyfikę wymaga to stałego nadzoru nad czynnikami środowiskowymi. Celowość i konieczność prowadzenia takiego monitoringu potwierdza duży wzrost negatywnych oddziaływań antropogenicznych na środowisko naturalne. Powstające zagrożenia środowiska powodują negatywne skutki dla zdrowia ludzi i funkcjonowanie ekosystemów.

Rozwój uzdrowisk, aby był trwały i zrównoważony, powinien uwzględniać fakt, że ochrona środowiska, wzrost ekonomiczny i rozwój człowieka są od siebie zależne i wzajemnie się kształtują, umożliwiając zaspokojenie potrzeb obecnych i przyszłych pokoleń, bez naruszenia harmonii środowiska naturalnego.

Proponowane zmiany wynikają z ponaddwuletniej obserwacji funkcjonowania ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz. U. Nr 167, poz. 1399, z późn. zm.) oraz uwag przesyłanych przez podmioty prowadzące lecznictwo uzdrowiskowe, wojewodów i władze gmin uzdrowiskowych.

Zachowując podstawowe kryteria, zapewniające możliwość prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego, zawarte w obowiązującej ustawie, konieczne stało się wprowadzenie zmian doprecyzowujących poszczególne przepisy zawarte w cytowanej powyżej ustawie.

W tym celu zaproponowano nowe brzmienie definicji lecznictwa uzdrowiskowego. Została ona uszczegółowiona poprzez wskazanie dwóch charakterystycznych świadczeń opieki zdrowotnej udzielanych przez zakłady lecznictwa uzdrowiskowego - leczenia albo rehabilitacji uzdrowiskowej.

Dodatkowo wyjaśniono, na czym taki rodzaj rehabilitacji ma polegać. Uzupełnienie ustawy o ww. pojęcie jest związane z wzrostem zainteresowania programami rehabilitacyjnymi realizowanymi w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego. Ponadto rozszerzono powyższą definicję zaliczając do lecznictwa uzdrowiskowego zabiegi z zakresu fizjoterapii. Obowiązujące brzmienie przepisu uwzględniało jedynie zabiegi fizykalne, które są jednym z rodzajów zabiegów z zakresu fizjoterapii, która obejmuje zespół metod leczniczych wykorzystujących zjawisko reaktywności na bodźce, a do jej działów zalicza się, m.in. balneoterapię, kinezyterapię, fizykoterapię, hydroterapię.

Z uwagi na istniejący zakaz lokalizacji w uzdrowiskach zakładów przemysłowych i brak uregulowań prawnych definiujących to pojęcie, a w związku z tym trudności w stosowaniu prawa, na potrzeby niniejszej ustawy została stworzona definicja zakładu przemysłowego, szczególnie w oparciu o definicję zawartą w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.).

Do nowelizowanej ustawy wprowadzono nowy termin „powierzchnia użytkowania” - którą stanowi powierzchnia budynku lub jego części, mierzona po wewnętrznej długości ścian na wszystkich kondygnacjach oraz powierzchnia pomieszczeń pomocniczych, takich jak: magazyny, biura, ekspozycje wystawowe. Potrzeba wprowadzenia ww. pojęcia wiąże się z koniecznością doprecyzowania przepisu odnoszącego się do zakazu budowy obiektów handlowych o powierzchni większej niż 400 m² w strefie ochrony uzdrowiskowej „B” (art. 1 pkt 17 przedmiotowego projektu). Brak jednoznacznej definicji pojęcia „powierzchnia” stwarzał problemy z właściwym określeniem wielkości obiektu budowlanego.

Przedmiotowa nowelizacja doprecyzowuje przepis art. 4 ust. 2, wprowadzając konieczność lokalizacji zakładów lecznictwa uzdrowiskowego jedynie w strefie „A” ochrony uzdrowiskowej. Aktualnie w strefach „B” i „C” ochrony uzdrowiskowej w istniejących uzdrowiskach nie funkcjonują żadne zakłady lecznictwa uzdrowiskowego.

W związku z tym nie ma potrzeby wydania przepisu przejściowego w tym zakresie.

Ponadto, w związku ze zmianą definicji lecznictwa uzdrowiskowego wprowadzono zmianę w art. 5 ust. 1, która polega na wykreśleniu wyrazów „służących do leczniczego wykorzystania naturalnych surowców leczniczych oraz właściwości leczniczych klimatu”. Całe lecznictwo uzdrowiskowe jest prowadzone przy wykorzystaniu naturalnych surowców leczniczych oraz właściwości leczniczych klimatu, stąd też nie ma potrzeby podkreślenia, że urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego również te surowce i właściwości wykorzystują.

Proponowana nowelizacja doprecyzowuje klasyfikację zakładów lecznictwa uzdrowiskowego. Z uwagi na to, że nie było zakładu lecznictwa uzdrowiskowego zgłoszonego do rejestru zakładów opieki zdrowotnej jako prewentorium, dotychczasowe pojęcie prewentorium zastąpiono pojęciem sanatorium i szpital uzdrowiskowy dla dzieci. Takie rozwiązanie lepiej odnosi się do roli zakładu lecznictwa uzdrowiskowego. Prewentorium - jak sama nazwa wskazuje jest przygotowane do świadczeń zdrowotnych o charakterze prewencyjnym (zapobiegawczym). Sanatorium jest zakładem opieki zdrowotnej łączącym działania medyczne o charakterze profilaktycznym z działaniami terapeutycznymi. W związku z tym, że ustawa o zakładach opieki zdrowotnej wskazuje, że nazwa zakładu opieki zdrowotnej powinna odpowiadać zakresowi udzielanych przez niego świadczeń zdrowotnych oraz z uwagi na stan faktyczny w tym zakresie konieczne było dokonanie zmian w nowelizowanej ustawie.

Jednocześnie uwzględniono postulat zakwalifikowania zakładów przyrodoleczniczych do zakładów lecznictwa uzdrowiskowego, będących do tej pory jedynie jednostkami organizacyjnymi takich zakładów. Powyższe rozwiązanie ma na celu prawne uregulowanie przypadków, w których już istniejące zakłady przyrodolecznicze funkcjonują jako samodzielne jednostki. Jednocześnie, na podstawie ustawy o zakładach opieki zdrowotnej, zakłady takie mogą funkcjonować jako jednostki organizacyjne zakładu lecznictwa uzdrowiskowego.

W zmienianym art. 9 ustawy z katalogu zadań sanatorium uzdrowskiego wyłączono obowiązek zapewnienia pacjentowi świadczeń rzeczowych, czyli świadczeń związanych z procesem leczenia, w tym leków, wyrobów medycznych. Istotą leczenia uzdrowskiego albo rehabilitacji uzdrowskowej w sanatorium jest oddziaływanie na stan zdrowia pacjenta przy wykorzystaniu naturalnych surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu. W sanatorium nie jest przewidziane leczenie farmakologiczne.

Ponadto w związku z uzupełnieniem katalogu zakładów lecznictwa uzdrowskiego wskazano zadania szpitala uzdrowskiego dla dzieci, sanatorium uzdrowskiego dla dzieci, szpitala i sanatorium w urzędzonym podziemnym wyrobisku górniczym oraz zakładu przyrodoleczniczego.

Z ustawy wykreślono przepis art. 12, który stanowił o obowiązku zapewnienia w zakładzie lecznictwa uzdrowskiego warunków do prowadzenia nauczania i wychowania dzieci objętych obowiązkiem szkolnym. Zbliżona regulacja znajduje się już w systemie prawa; jest to art. 71c ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.). Powyższy akt prawny jest właściwy ze względu na organizację procesu nauczania, wychowania i opieki w szkołach i placówkach.

Ponadto w projekcie ustawy rozszerzono w zmienianym art. 15 odestanie do stosowania w sprawach nieuregulowanych w ustawie, a dotyczących zakładów lecznictwa uzdrowskiego ustaw: z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U. z 2009 r. Nr 52, poz. 417 i Nr 76, poz. 641), ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o akredytacji w ochronie zdrowia (Dz. U. z 2009 r. Nr 52, poz. 418 i Nr 76, poz. 641) oraz ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o konsultantach w ochronie zdrowia (Dz. U. z 2009 r. Nr 52, poz. 419 i Nr 76, poz. 641). Zmiana ta ma na celu dostosowanie przepisów ustawy do obowiązującego stanu prawnego. Dotychczas regulacje dotyczące funkcjonowania zakładów opieki zdrowotnej związane m.in. z prowadzeniem dokumentacji medycznej

znajdowały się przede wszystkim w ustawie z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej (Dz. U. z 2007 r. Nr 14, poz. 89, z późn. zm.). Aktualnie kwestie te znajdują się również w ww. ustawach.

W związku ze szczegółowym określeniem w ustawie wymagań dotyczących statutu uzdrowska lub statutu obszaru ochrony uzdrowskowej wykreślono zawarte w art. 19 ust. 4 upoważnienie ustawowe dla ministra właściwego do spraw zdrowia do określenia w drodze rozporządzenia wzorcowego statutu uzdrowska oraz wzorcowego statutu obszaru ochrony uzdrowskowej.

Istotnych zmian dokonano w regulacjach dotyczących powołania i zatrudniania naczelników lekarzy uzdrowskich. Restrykcyjne przepisy obowiązującej ustawy spowodowały, że dotychczas powołano jedynie dwóch naczelników lekarzy uzdrowskich. Brak jest naczelników lekarzy uzdrowskich w pozostałych województwach.

Spowodowane to było wymaganiami 10-letniego stażu pracy w zakładach lecznictwa uzdrowskiego oraz zakazem zatrudnienia w zakładach, o których mowa powyżej. Lekarze o specjalizacji z balneologii i medycyny fizykalnej, co jest konieczne do wykonywania tej funkcji, w większości pracują w zakładach lecznictwa uzdrowskiego.

Zaproponowane regulacje skracają wymóg stażu pracy w zakładach lecznictwa uzdrowskiego do 5 lat dla osób, które posiadają tytuł specjalisty w zakresie balneologii i medycyny fizykalnej. Ponadto pozwalają one na ubieganie się o objęcie funkcji naczelnego lekarza uzdrowska także osobom, które nie posiadają tytułu specjalisty w przedmiotowych kierunkach, ale legitymują się tytułem specjalisty zgodnym z kierunkiem leczniczym prowadzonym w uzdrowsku i udokumentowanym rozpozyczeniem specjalizacji z zakresu balneologii i medycyny fizykalnej oraz co najmniej 10-letnim stażem pracy w zakładach lecznictwa uzdrowskiego.

Dodatkowo wprowadzono możliwość odbycia stażu także w zakładach mających siedzibę w innych niż Rzeczpospolita Polska państwach członkowskich Unii Europejskiej

oraz państwach członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - stronach umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej, wykonywujących przy udzielaniu świadczeń opieki zdrowotnej właściwości naturalnych surowców leczniczych oraz właściwości lecznicze klimatu. W ten sposób funkcję naczelnego lekarza uzdrowiska będą mogli pełnić lekarze, którzy zdobyli kwalifikacje do wykonywania zawodu w Rzeczypospolitej Polskiej lub pozostałych krajach Unii Europejskiej oraz państwach członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - stronach umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej.

Naczelnym lekarzem uzdrowiska przeprowadzającym kontrolę może być jednocześnie: właścicielem zakładu lecznictwa uzdrowiskowego, świadczeniodawcą, który zawarł umowę o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej, osobą współpracującą z zakładem lecznictwa uzdrowiskowego lub świadczeniodawcą, członkiem organów zakładu ubezpieczeń prowadzącego działalność ubezpieczeniową na podstawie ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz. U. Nr 124, poz. 1151, z późn. zm.), jednakże z uwagi na brzmienie art. 24a ust. 2 ustawy nie będzie on mógł kontrolować zakładu lecznictwa uzdrowiskowego, z którym pozostaje w takim stosunku prawnym lub faktycznym, że wynik kontroli może mieć wpływ na jej prawa lub obowiązki. W takim wypadku kontrolę sprawować będzie Minister Zdrowia.

Do nowelizowanej ustawy dodano obowiązek prowadzenia przez naczelnego lekarza uzdrowiska ewidencji zakładów lecznictwa uzdrowiskowego i urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego występujących na obszarze uzdrowiska. Zmiana ma na celu ujednolicenie prowadzonej przez naczelników lekarzy uzdrowisk dokumentacji, a także usystematyzowanie informacji dotyczących liczby i rodzajów zakładów oraz typów urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego występujących na obszarze uzdrowiska.

Ponadto w ustawie uregulowano zasady wynagradzania naczelników lekarzy uzdrowisk. Zgodnie z art. 28 ust. 2

wynagrodzenie naczelnego lekarza uzdrowiska nie może przekraczać 1,3 kwoty przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poprzednim roku kalendarzowym, ogłoszanej przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” na podstawie art. 20 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227). Poprzednio kwestie te były uregulowane w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 30 sierpnia 2006 r. w sprawie naczelnego lekarza uzdrowiska (Dz. U. Nr 164, poz. 1162).

W zmienianej ustawie zaproponowano uszczegółowienie przepisu dotyczącego określania granic obszaru, któremu został nadany status uzdrowiska, albo obszaru ochrony uzdrowiskowej. Dopuszczono możliwość częściowego pokrywania się stref ochrony uzdrowiskowej w przypadkach koniecznych, dotyczy to zwłaszcza uzdrowisk nadmorskich. Sytuacje takie będą możliwe, o ile nie będzie to miało negatywnego wpływu na ochronę warunków naturalnych uzdrowiska albo obszaru ochrony uzdrowiskowej oraz nie będzie stanowiło przeszkody w prowadzeniu lecznictwa uzdrowiskowego.

Konieczna była również zmiana art. 38 ustawy w zakresie uporządkowania terminologii i procentowego udziału dotyczącego terenów zieleni i terenów biologicznie czynnych. Konieczne stało się również uściślenie wielkości stref ochrony uzdrowiskowej oraz doprecyzowanie niektórych czynności zabronionych w tych strefach.

Wprowadzono zmianę przepisów regulujących sprawy planowej gospodarki leśnej, zwłaszcza w strefie „B” ochrony uzdrowiskowej. Ze względu na możliwość prowadzenia działalności rolniczej w strefie „B” i „C” ochrony uzdrowiskowej zaszła konieczność podziału w poszczególnych strefach ochrony uzdrowiskowej na tereny zieleni obowiązujące w strefie „A” ochrony uzdrowiskowej i tereny biologicznie czynne w strefie „B” i „C” ochrony uzdrowiskowej.

Biorąc pod uwagę uwarunkowania występujące w poszczególnych uzdrowiskach

dokonano korekty wskaźników terenów zieleni i terenów biologicznie czynnych, zmniejszając je w strefie „A” ochrony uzdrowskowej z 75 % na 65 %, w strefie „B” ochrony uzdrowskowej z 55 % na 50 % oraz ustalając w strefie „C” ochrony uzdrowskowej na 45 %.

Uzschegótowiono przepis dotyczacy zakazu lokalizacji w strefie „A” ochrony uzdrowskowej obiektów mogacych znacząco oddziaływać na środowisko poprzez wyłączenie zakazu w stosunku do obiektów budowlanych, które służą poprawie stanu sanitarnego uzdrowska. Przykładowo wskazano na obiekty takie jak: sieć wodno-kanalizacyjna i gazowa.

Uporządkowano przepisy dotyczace urzędzeń emitujacych fale elektromagnetyczne mogacych znacząco oddziaływać na środowisko.

Ponadto wprowadzono zakaz budowy w strefach ochrony uzdrowskowej - garaży wolnostojacych, autostrad i dróg ekspresowych, zapór piętrzących wodę na rzekach i elektrowni wodnych, obiektów handlowych o powierzchni użytkowania większej niż 400 m², parkingów naziemnych w liczbie miejsc postojowych większej niż 15 % miejsc noclegowych w szpitalach uzdrowskowych, sanatoriach uzdrowskowych i pensjonatach, nie większej jednak niż 30 miejsc postojowych oraz parkingów naziemnych przed obiektami usługowymi w liczbie nie większej niż 10 miejsc postojowych. Aktualnie na terenie gmin posiadajacych status uzdrowska albo obszaru ochrony uzdrowskowej nie jest prowadzona budowa ww. obiektów. W związku z tym nie ma potrzeby wprowadzenia przepisu przejściowego w tym zakresie. Przepis przejściowy dotyczy jedynie budynków, obiektów i urzędzeń już istniejacych.

Kolejna zmiana dotyczy złagodzenia obowiązku sporządzenia i uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla gmin, które ubiegają się o przyznanie statusu uzdrowska lub obszaru ochrony uzdrowskowej, oraz dla gmin, które z mocy prawa, na podstawie dotychczasowych przepisów, stały się uzdrowskami, w rozumieniu przedmiotowej ustawy. Zaproponowano, aby gmina, która na mocy

decyzji ministra właściwego do spraw zdrowia uzyskała potwierdzenie możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowskowego na obszarze tej gminy, miała obowiązek sporządzenia i uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego jedynie dla strefy „A” ochrony uzdrowskowej na zasadach określonych w odrębnych przepisach, w terminie do 2 lat od dnia otrzymania tej decyzji. Natomiast gminy, które stały się uzdrowskami z mocy prawa mają obowiązek sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania terenu w terminie 2 lat od wejścia w życie nowelizowanej ustawy.

Dokonano ponadto korekty w wymaganiach dotyczacych części graficznej operatu i statutu uzdrowska. Biorąc pod uwagę czytelność zarysu poszczególnych stref ochrony uzdrowskowej oraz naniesionych w strefie „A” ochrony uzdrowskowej zakładów lecznictwa uzdrowskowego i nazw ulic, zaszła potrzeba zmiany skali map w tej strefie z 1:10 000 na 1:5 000, jak również połączenia na 1 załączniku strefy „B” i „A” w skali 1:10 000 oraz na kolejnym załączniku stref „A”, „B”, „C” w skali 1:25 000. Po powyższej korekcie nie zaszła konieczność zmiany liczby obowiązujacych załączników graficznych.

Powyższe zmiany pozwolą na czytelne przedstawienie stref ochrony uzdrowskowej i przyczynią się do sprawniejszego uzgadniania warunków zabudowy i zagospodarowania terenów oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w poszczególnych uzdrowskach.

W zmienianej ustawie doprecyzowano przepisy dotyczace ustalania kierunków leczniczych dla danego uzdrowska. Zgodnie z obowiązujacyimi regulacjami kierunki lecznicze dla danego uzdrowska są ustalane w drodze rozporządzenia Rady Ministrów, nadajacego danemu obszarowi status uzdrowska albo status obszaru ochrony uzdrowskowej. Proponowane zmiany umożliwiają ustalenie kierunków leczniczych w drodze decyzji o potwierdzeniu możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowskowego na obszarze, dla którego sporządzono operat uzdrowskowy, wydawanej przez ministra właściwego do spraw zdrowia.

W nowelizowanej ustawie zaproponowano także rozszerzenie statutu uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowiskowej o wskazanie przepisów porządkowych dotyczących: formy i miejsca prowadzenia punktów sprzedaży pamiątek, wyrobów ludowych, produktów regionalnych lub towarów o podobnym charakterze, lokalizacji tablic i urządzeń reklamowych, wykazu imprez masowych znajdujących się w harmonogramie imprez gminnych. Dopuszczenie ww. form działalności w poszczególnych strefach ochrony uzdrowiskowej uporządkuje wewnętrzną organizację oraz sposób funkcjonowania uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowiskowej.

W przepisach karnych przedmiotowego projektu wprowadzono odpowiedzialność karną za prowadzenie w strefach ochrony uzdrowiskowej na obszarze uzdrowiska lub obszarze ochrony uzdrowiskowej działalności, wskazanej w art. 38a ustawy. Powyższa regulacja ma na celu zwiększenie skuteczności funkcjonowania zakazu prowadzenia tego rodzaju działalności, co z kolei powinno mieć wpływ na wzmocnienie funkcji leczniczej uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowiskowej.

W projektowanej ustawie zaproponowano uchylenie art. 64, który stanowił upoważnienie dla ministra właściwego do spraw skarbu państwa (w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia) do określenia, w drodze rozporządzenia, wykazu zakładów lecznictwa uzdrowiskowego prowadzonych w formie jednoosobowych spółek Skarbu Państwa, które nie będą podlegać prywatyzacji. Przepis ten przekraczał zakres kompetencji Ministra Zdrowia w przedmiocie rozstrzygania o zasadności prywatyzacji spółek Skarbu Państwa. Ponadto każdy zakład lecznictwa uzdrowiskowego, bez względu na jego formę organizacyjno-prawną może zawierać umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej, dlatego też zmiana ta jest uzasadniona.

W zmienianej ustawie wprowadzono możliwość prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego, także poza uzdrowiskiem, w podziemnych urządzonych wyrobiskach górnictwa. Proponowane rozwiązanie

umożliwia wykorzystanie naturalnego mikroklimatu podziemnych komór solnych do prowadzenia leczenia albo rehabilitacji uzdrowiskowej. Przedmiotowa regulacja ma na celu rozwój metod leczenia układu oddechowego oraz alergii. Z uwagi na to, iż leczenie prowadzone będzie poza uzdrowiskiem, nie będą miały zastosowania przepisy dotyczące stref ochrony uzdrowiskowej.

Jednoczesna nowelizacja ustawy z dnia 6 września 2001 r. - Prawo farmaceutyczne (Dz. U. z 2008 r. Nr 45, poz. 271, z późn. zm.) ma na celu ujednolicenie przepisów dotyczących możliwości wykorzystywania naturalnych surowców leczniczych, w tym kopaliny leczniczych, do prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego. Obecnie dwa reżimy prawne regulują kwestię badania właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych, w tym kopaliny leczniczych. Są to:

- 1) ustawa z dnia 6 września 2001 r. - Prawo farmaceutyczne (przy dopuszczeniu do obrotu kopaliny leczniczej na podstawie art. 20 ww. ustawy oraz rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 9 czerwca 2003 r. w sprawie wniosku o dopuszczenie do obrotu nieprzetworzonych surowców farmaceutycznych używanych w celach leczniczych, surowców roślinnych w postaci rozdrobnionej, kopaliny leczniczych, produktów leczniczych wytwarzanych metodami przemysłowymi i surowców farmaceutycznych przeznaczonych do sporządzania leków recepturowych i aptecznych oraz wykazu surowców i produktów (Dz. U. Nr 125, poz. 1167, z późn. zm.);
- 2) ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych.

Nie ma potrzeby, żeby te zagadnienia były regulowane w dwóch odrębnych aktach prawnych. To ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych jest właściwa w kwestiach potwierdzania właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych, w tym kopaliny

lecniczych. Potwierdzenie to odbywa się na podstawie udokumentowanych badań takich surowców prowadzonych przez odpowiednie jednostki (w tym jednostki badawczo-rozwojowe, placówki naukowe Polskiej Akademii Nauk). Uprawniona jednostka wydaje gminie ubiegającej się o nadanie statusu uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowiskowej świadectwo dokumentujące potwierdzenie właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych.

W związku z powyższym zaproponowano wykreślenie kwestii kopalin leczniczych z ustawy z dnia 6 września 2001 r. - Prawo farmaceutyczne. W ten sposób ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych będzie wyłącznie właściwa w przedmiocie potwierdzania właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych oraz możliwości ich wykorzystania do lecznictwa uzdrowiskowego. Przedsiębiorcy uzdrowiskowi będą mogli naturalne surowce lecznicze, w tym kopaliny lecznicze, w dalszym ciągu wykorzystywać do prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego lub też wprowadzić do obrotu jako lek - po spełnieniu wszelkich wymogów związanych z wprowadzeniem do obrotu produktu leczniczego zgodnie z przepisami ustawy z dnia 6 września 2001 r. - Prawo farmaceutyczne.

Omawiana nowelizacja ustawy z dnia 6 września 2001 r. - Prawo farmaceutyczne w tym zakresie ma na celu dostosowanie stanu prawnego do stanu faktycznego. Mimo że przepisy dotyczące dopuszczenia do obrotu kopaliny leczniczej, na podstawie ww. ustawy obowiązują od 2002 r. jedynie część podmiotów prowadzących działalność w zakresie lecznictwa uzdrowiskowego uzyskało wymagane przepisami prawa pozwolenie.

Pozostałe zmiany dokonane w ustawach: z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy i z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej mają charakter redakcyjno-dostosowujący do zmian wprowadzonych w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych.

Wprawdzie obecnie ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej w art. 139 stanowi, że urlopu zdrowotnego udziela kierownik urzędu na podstawie skierowania na leczenie sanatoryjne, profilaktyczne, rehabilitacyjne lub uzdrowiskowe, ale zakres tego skierowania mieści się w skierowaniu na leczenie uzdrowiskowe albo rehabilitację leczniczą.

Projekt ustawy nie podlega notyfikacji w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. Nr 239, poz. 2039 oraz z 2004 r. Nr 65, poz. 597).

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414 oraz z 2009 r. Nr 42, poz. 337), projekt ustawy został opublikowany na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Ministerstwa Zdrowia. Żaden podmiot, w trybie określonym tą ustawą, nie zgłosił zainteresowania pracami nad projektem ustawy.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Podmioty, na które oddziałuje akt normatywny

Projektowana ustawa oddziałuje na zakłady lecznictwa uzdrowiskowego, gminy uzdrowiskowe, wojewodów i podmioty prowadzące działalność gospodarczą na terenie gmin uzdrowiskowych.

2. Zakres konsultacji społecznych

Projekt został przekazany do konsultacji w szczególności następującym podmiotom: Naczelna Rada Lekarska, Naczelna Rada Pielęgniarek i Położnych, Naczelna Rada Aptekarska, Krajowa Rada Diagnostów Laboratoryjnych, Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych, Sekretariat Ochrony Zdrowia Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”, Federacja Związków Zawodowych Pracowników Ochrony Zdrowia, Ogólnopolski Związek Zawodowy Lekarzy, Ogólnopolski Związek Zawodowy Pielęgniarek i Położnych, Krajowy Sekretariat

Ochrony Zdrowia NSZZ „Solidarność 80”, Forum Związków Zawodowych, Unia Uzdrawisk Polskich, Unia Metropolii Polskich, Związek Powiatów Polskich, Związek Miast Polskich, Związek Gmin Wiejskich RP, Unia Miasteczek Polskich, Konwent Marszałków RP, Federacja Związków Gmin i Powiatów RP, Komisja Wspólna Rządu i Samorządu Terytorialnego, Związek Zawodowy Uzdrawisk Polskich „Solidarność”, Związek Zawodowy Uzdrawisk Polskich „OPZZ”, Stowarzyszenie Gmin Uzdrawiskowych RP, Izba Gospodarcza Uzdrawisk Polskich, Katedra i Zakład Balneologii i Medycyny Fizykalnej Materiał CM w Bydgoszczy UMK w Toruniu, Polska Akademia Nauk, Koalicja na Rzecz Pacjentów „MAM PRAWO DO ZDROWIA” oraz zamieszczony na stronach internetowych Biuletynu Informacji Publicznej Ministerstwa Zdrowia.

Uwagi zgłosiły następujące podmioty: Unia Uzdrawisk Polskich, Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych, Stowarzyszenie Gmin Uzdrawiskowych RP, Izba Gospodarcza „Uzdrawiska Polskie”, Naczelna Rada Lekarska, Sekcja Krajowa Uzdrawisk Polskich NSZZ „Solidarność”. Najszerszy zakres propozycji do nowelizowanej ustawy przedstawiło Stowarzyszenie Gmin Uzdrawiskowych RP. Uwzględniono wnioski Stowarzyszenia dotyczące zmiany przepisu art. 33 ustawy o doprecyzowanie możliwości ustalania granic uzdrawiska lub obszaru ochrony uzdrawiskowej w granicach części obszaru administracyjnego miast, gmin lub jednostek pomocniczych. Częściowo uwzględnione zostały propozycje procentowego zmniejszenia udziału terenów zieleni i terenów biologicznie czynnych w strefach ochrony uzdrawiskowej. Pozytywnie przychylny się również do wniosku o zwiększenie miejsc parkingowych w ramach stref ochrony uzdrawiskowej. Stowarzyszenie Gmin Uzdrawiskowych RP zaproponowało również złagodzenie obowiązku sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego dla gmin, które uzyskały status uzdrawiska lub obszaru ochrony uzdrawiskowej z mocy prawa. Propozycja została uwzględniona poprzez wprowadzenie regulacji nakładającej obowiązek sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania terenu

wyłącznie dla strefy „A” ochrony uzdrawiskowej. Uwzględniono także uwagę dotyczącą wprowadzenia do ustawy zakazu instalowania tablic i urządzeń reklamowych oraz znaków, jeżeli ich wygląd i treść nie została uzgodniona z właściwymi organami gminy, na terenie której znajduje się uzdrawisko. Gmina będzie musiała określić w statucie uzdrawiska lub obszaru ochrony uzdrawiskowej formy i miejsca lokalizacji tablic i urządzeń reklamowych. Nie zostały uwzględnione propozycje Stowarzyszenia w przedmiocie rozszerzenia kompetencji komisji uzdrawiskowej w gminie uzdrawiskowej lub posiadającej status obszaru ochrony uzdrawiskowej. Uwzględnienie powyższej uwagi stanowiłoby naruszenie przepisów ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, z późn. zm.). Unia Uzdrawisk Polskich wniosowała o wprowadzenie nowego produktu leczniczego - rehabilitacji uzdrawiskowej. Propozycja została uwzględniona - powody wprowadzania tej zmiany przedstawione zostały szerzej w uzasadnieniu do projektu. W celu wyeliminowania rozbieżności interpretacyjnych terminów: świadczenia zdrowotne oraz świadczenia opieki zdrowotnej, mających wpływ na sposób naliczania podatku od nieruchomości dla zakładów lecznictwa uzdrawiskowego, Unia Uzdrawisk Polskich postulowała zastąpienie terminu ustawowego: świadczenia zdrowotne pojęciem świadczenia opieki zdrowotnej. Propozycja została uwzględniona. Izba Gospodarcza „Uzdrawiska Polskie” wraz z Unią Uzdrawisk Polskich wniosowały również o zakwalifikowanie zakładów przyrodoleczniczych do zakładów lecznictwa uzdrawiskowego. Propozycja ta uznana została za zasadną i znalazła się w projekcie nowelizacji ustawy. Naczelna Rada Lekarska zgłosiła propozycję uelastycznienia wymagań dotyczących powołania naczelnego lekarza uzdrawiska. W związku z tym wprowadzono do nowelizacji ustawy przepis, który pozwala na ubieganie się o objęcie funkcji naczelnego lekarza uzdrawiska także osobom, które nie posiadają tytułu specjalisty z balneologii i medycyny fizykalnej, ale legitymują się tytułem specjalisty zgodnym z kierunkiem

lecniczym prowadzonym w uzdrowisku oraz co najmniej 10-letnim stażem pracy w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego i udokumentowanym rozpoczęciem specjalizacji z zakresu balneologii i medycyny fizykalnej. Ponadto Naczelna Rada Lekarska zaproponowała rozważenie możliwości wprowadzenia nowego pojęcia - „Uzdrowisko podziemne”. Propozycja została uznana za zasadną. Powody uwzględnienia powyższej propozycji wraz z opisem dostosowania przedmiotowych regulacji do przepisów ustawy zostały przedstawione w uzasadnieniu do projektu nowelizacji. Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych oraz Sekcja Krajowa Uzdrowisk Polskich NSZZ „Solidarność” wyraziły sprzeciw wobec planowanego wykreślenia delegacji dla ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa (w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia) do określenia w drodze rozporządzenia wykazu zakładów lecznictwa uzdrowiskowego, prowadzonych w formie jednoosobowych spółek Skarbu Państwa, które nie będą podlegać prywatyzacji. Uwagi te nie zostały uwzględnione. Wykreślona regulacja przekraczała zakres kompetencji Ministra Zdrowia, co do podejmowania decyzji o potrzebie prywatyzacji spółek Skarbu Państwa.

3. Wpływ regulacji na sektor finansów publicznych, w tym na budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego

W związku z tym, że przewidziane w nowelizacji zmiany nie spowodują nałożenia na podmioty publiczne nowych obowiązków, a jedynie upraszczają i doprecyzowują zasady i sposób ich realizacji oraz rozwiązuje zaistniałe w trakcie stosowania przepisów problemy interpretacyjne projekt ustawy nie wpływa na sektor finansów publicznych.

Projekt w szczególności nie wywoła dodatkowych skutków finansowych dla Narodowego Funduszu Zdrowia związanych z wprowadzeniem rehabilitacji uzdrowiskowej jako świadczenia przysługującego na podstawie skierowania. Rehabilitacja uzdrowiskowa jest bowiem odrębnym od leczenia uzdrowiskowego świadczeniem

gwarantowanym określonym w rozporządzeniu wydanym na podstawie art. 31d ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. Nr 164, poz. 1027, z późn. zm.), a Narodowy Fundusz Zdrowia od 2008 r. zawiera umowy na udzielanie świadczeń rehabilitacji uzdrowiskowej.

Nie wywoła także skutków finansowych zmiana przepisów dotyczących uzyskania potwierdzenia właściwości naturalnych surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu.

4. Wpływ regulacji na rynek pracy

Projektowana ustawa nie będzie miała większego wpływu na rynek pracy. Wprowadzone zmiany w zakresie wymogów dla naczelników lekarzy uzdrowisk pozwolą na ich powołanie i zatrudnienie przez wojewodów.

5. Wpływ regulacji na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorstw

Projektowana ustawa nie będzie miała wpływu na konkurencyjność gospodarki, narzuca jednak pewne ramy funkcjonowania przedsiębiorstw na terenie uzdrowisk, które są konieczne.

6. Wpływ na sytuację i rozwój regionalny

Projektowana ustawa nie będzie miała wpływu na sytuację i rozwój regionalny.

7. Wpływ regulacji na ochronę zdrowia i zmniejszenie ryzyka chorób

Regulacja przyczyni się do zapewnienia lepszego funkcjonowania leczenia uzdrowiskowego i uzdrowisk. Rozszerza ona również możliwość udzielania świadczeń lecznictwa uzdrowiskowego o rehabilitację uzdrowiskową.

8. Zgodność z prawem Unii Europejskiej

Regulacja nie jest objęta zakresem prawa Unii Europejskiej.

Uwagi Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych RP do projektu (projekt Ministerstwa Zdrowia) zmian w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym....(....).

Uwagi generalne:

Projekt zmian w ustawie z dnia 28.07.2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym....(....) przedstawiony przez Ministerstwo Zdrowia generalnie ocenić należy pozytywnie. W zasadzie jest on w dużej mierze zbieżny z projektem zmian w ustawie jakie przedstawiło Stowarzyszenie Gmin Uzdrowiskowych RP.

Podkreślamy, że Ministerstwo Zdrowia w swoim projekcie uwzględniło wiele naszych propozycji zmian w ustawie w tym tych najbardziej istotnych odnoszących się do planu zagospodarowania przestrzennego.

W przygotowanym przez Ministerstwo Zdrowia projekcie są jednak zapisy, które odbiegają od przyjętych już uzgodnień poczynionych w toku konsultacji, i które z naszego punktu widzenia absolutnie nie mogą być przyjęte, bo będą krokiem wstecz w stosunku nie tylko do samorządów, ale i podmiotów uzdrowiskowych które dziś działają w zupełnie odmiennym otoczeniu gospodarczym i ekonomicznym.

Uwagi szczegółowe:

§ pkt. 21 zmian w ustawie dot. art. 33 Naszym zdaniem art. 33 ust. 1 powinien otrzymać brzmienie: „ *Granice obszaru któremu nadano status uzdrowiska albo status obszaru ochrony uzdrowiskowej, mogą pokrywać się z granicami administracyjnymi gmin, miast lub jednostek pomocniczych*”.

Użycie w tym przypadku słowa mogą daje możliwość wydzielenia granic uzdrowiska nie na całym obszarze gminy, miasta, dzielnicy, sołectwa, ale również na jego części. Ustawa uzdrowiskowa z 1966 r. w tym zakresie zawierała prawidłowe rozwiązanie, bowiem uzdrowiskiem mogła być także część miejscowości. Podobne rozwiązania występują w : Niemczech, Austrii, Francji, Szwajcarii, Słowacji, itd.

Np. Uzdrowisko Żegiestów -Zdrój jest zupełnie nie powiązane terytorialnie z wsią Żegiestów i znajduje się od tej wsi w odległości 1,5 km. Jaki ma sens tworzenia tam uzdrowiska, kiedy wieś pełni inne cele gospodarcze niż uzdrowisko. Podobna sytuacja ma miejsce w Busku-Zdroju,

Cieplicach-Zdroju, Inowrocławiu, Swoszowicach itd.

§ pkt. 22 projektu zmian dotyczący art. 34 i dodania pkt. 6

Uważamy, że punkt ten w żadnym przypadku nie powinien być wprowadzony do projektu zmian. Użycie słów „*umożliwia wyodrębnienie strefy „A” ochrony uzdrowskiej o odpowiedniej powierzchni, koniecznej do prowadzenia lecznictwa uzdrowskiego*” rodzić będzie poważne wątpliwości natury prawnej i praktycznej. Co to znaczy „*odpowiednia powierzchnia*”? Z czego wielkość tej powierzchni wynika? Z jakich przepisów? Jak ją obliczać i na podstawie jakich wskaźników? Pozostawienie uznaniowości w tym zakresie prowadzić będzie do swobodnej oceny wielkości tej powierzchni przez ministerialnych urzędników. Zwrócić także należy i na to, że tej powierzchni nie da nie zunifikować, bo sytuacja w każdym uzdrowsku jest inna. W jednym możliwe będzie wyodrębnienie strefy „A” o wielkości nawet 200 ha, a w innym trudno będzie wyodrębnić strefę o wielkości nawet 20 ha. Zresztą takiej potrzeby być nie musi, bo może istnieć także małe uzdrowsko. Temu zapisowi stanowczo się sprzeciwiamy.

§ pkt. 24 ppkt 1. projektu zmian dotyczący art. 38 ust. 1 i nowej definicji strefy „A”.

Z zaproponowanym zapisem SGU RP stanowczo się nie zgadza. Zapis art. 38 ust. 1 dotyczący definicji strefy „A” przyjęty w obowiązującej ustawie jest zapisem prawidłowym i nie budzi żadnych wątpliwości. Niezbędne jest w tym przypadku tylko zmniejszenie procentowego udziału zieleni w tej strefie z 75% do 65%.

Zaproponowany przez Ministra Zdrowia zapis ewidentnie zmierza do wyeliminowania z tej strefy **obiektów turystycznych** takich jak hotele i inne obiekty służące turystyce. Skreślenie słowa „turysty” w zdaniu „...a także inne obiekty służące lecznictwu uzdrowskiemu lub obsłudze pacjenta i turysty” ewidentnie zmierza do wyeliminowania ze strefy „A” obiektów turystycznych, które w niczym nie przeszkadzają lecznictwu uzdrowskiemu, a wręcz wzbogacają jego ofertę. Przecież pacjent

może mieszkać w hotelu i brać zabiegi w zakładzie przyrodoleczniczym lub w sanatorium położonym obok.

Nie możemy się również zgodzić na to, aby wprowadzić w życie propozycje zawarte w pkt. 24 ppkt 3. dotyczące wprowadzenia nowego obowiązku w strefie „C” tj. posiadania 45 % terenów biologicznie czynnych. Taki zapis wyeliminuje możliwość funkcjonowania co najmniej kilku uzdrowsk, które borykają się z problemem zapewnienia terenów zieleni w strefie „A” i „B”, a coś dopiero mówić w tym przypadku o strefie „C” która służyć powinna możliwościom funkcjonowania gminy. Trzeba pamiętać, że uzdrowska to naprawdę duże obszary często posiadające zaledwie kilkaset miejsc noclegowych, które nie dają możliwości utrzymania się z uzdrowska miejscowej ludności. Ta ludność musi gdzieś pracować, kiedy nie ma pracy w uzdrowsku. Ograniczanie ich w rozwoju prowadzi do nikąd. Nie można proponować rozwiązań bez uwzględniania istniejącej rzeczywistości, tak jakby się czas zatrzymał na latach 70-tych czy 80-tych kiedy to praca w uzdrowsku stanowiła podstawę bytu ludności wielu miejscowości. Ale nawet w tamtych latach nie było tego typu ograniczeń. Zapis ten jest nie do przyjęcia.

§ pkt. 25 art. 38 a ppkt g

Proponujemy skreślić zdanie ...” nie większej jednak niż 30 miejsc postojowych oraz parkingów naziemnych przed obiektami usługowymi w liczbie nie większej niż 10 miejsc postojowych” lub zastąpienie liczb „30” i „10” odpowiednio „50” i „30”. Każdy rozsądny człowiek wie, że dziś podstawa komunikacji do uzdrowska nie jest samolot, kolej czy autobus ale samochód. Jeżeli uzdrowska zostały pozbawione na lata perspektyw rozwoju komunikacji lotniczej, kolejowej czy autobusowej, to nie można ich jeszcze ograniczać w dostępie do komunikacji samochodowej. Poza strefa „A” lokuje się i powinno się lokować parkingi, ale trzeba też zabezpieczyć możliwość dotarcia z bagażem do sanatorium.

art. 38 a ppkt h

Ten zapis w świetle wydarzeń jakie miały ostatnio miejsce w Polsce - czyli prowadzi- należy bardzo starannie rozważyć

i głęboko się nad nim pochylić. Powódź spowodowała takie uszkodzenia sieci telekomunikacyjnej w kilku uzdrowiskach np. Muszyna, Piwniczna, Krynica , że do dziś w wielu miejscach tych miejscowości nie ma czynnych telefonów stacjonarnych. Gdyby nie sieć komórkowa nie byłoby możliwości prowadzenia akcji ratowniczej ani możliwości wezwania pomocy. Jeżeli naprawdę tak jest jak twierdzą właściciele sieci komórkowej, że obecne stacje bazowe wymagają modernizacji po przeprowadzeniu której nie będzie możliwe pokrycie całego obszaru uzdrowiska sygnałem telefonii komórkowej, to musimy znaleźć rozsądne rozwiązanie, aby przypadkiem przez zły zapis nie doprowadzić w uzdrowiskach do tragedii w momentach kryzysowych.

Projekt ustawy o zmianie ustawy o podatkach i opłatach lokalnych

Poselski projekt ustawy „o zmianie
ustawy o podatkach i opłatach lokalnych”
- (druk nr 2876).

Dnia 4 maja 2010 r. Zarząd Stowarzyszenia Gmin Uzdrawiskowych RP otrzymał od Przewodniczącego Sejmowej Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej oraz Przewodniczącego Sejmowej Komisji Finansów Publicznych pismo z prośbą o wyrażenie opinii w sprawie projektu ustawy „o zmianie ustawy o podatkach i opłatach lokalnych”.

Po zapoznaniu się z projektem zmian w ustawie z dnia 30 października 2002 r. o zmianie ustawy o podatkach i opłatach lokalnych Zarząd SGU RP stwierdza, że proponowane rozwiązania ewidentnie zmierzają **do znaczącego obniżenia dochodów gmin uzdrawiskowych realizujących cele publiczne** nie tylko dla własnych mieszkańców, ale też realizujących cele i zadania wynikające z art. 46 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrawiskowym, uzdrawiskach i obszarach ochrony uzdrawiskowej oraz o gminach uzdrawiskowych.

Zadania te wiążą się z tworzeniem bardzo kosztownych infrastrukturalnych warunków zewnętrznych (infrastruktura uzdrawiskowa i komunalna) dla funkcjonowania uzdrawisk, a tym samym dla funkcjonowania obiektów sanatoryjnych prowadzących zarówno uzdrawiskową działalność leczniczą jak i działalność typu: spa, wellness, medycyna estetyczna, turystyka, a także usługi paramedyczne.

Leczenie uzdrawiskowe prowadzone jest w sanatoriach zarówno na podstawie umów zawieranych z Oddziałami Narodowego Funduszu Zdrowia, jak też na podstawie indywidualnych umów zawieranych na zasadach komercyjnych z osobami korzystającymi z usług leczniczych sanatoriów. Sanatoria - będące obiektami wielofunkcyjnymi- przyjmują znaczącą liczbę klientów komercyjnych, korzystających zarówno z leczenia uzdrawiskowego jak też korzystających z innych usług np. typu spa, medycyna estetyczna, kosmetologia, które nie wiążą się z procesem leczenia, a są jedynie jego uzupełnieniem.

Nie widzimy powodu, aby sanatorium - w którym kuracjusz leczy się na zasadach

komercyjnych i korzysta z innych pełnopłatnych usług (np. spa, wellness, medycyna estetyczna, kosmetologia) - miało obniżone stawki podatkowe. Podkreślić należy, że przyjęcie przez Sejm zaproponowanego rozwiązania budzić będzie kolejne wątpliwości interpretacyjne i może pozbawić gminy kolejnych dochodów podatkowych. Jak bowiem należy rozumieć zdanie; „*zajętych na prowadzenie działalności w zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych w tym przez szpitale i sanatoria*”? Taki zapis otwiera naszym zdaniem nieograniczone możliwości wprowadzania kolejnych ulg podatkowych dla kolejnych grup podatników.

Dotychczas zasadniczym powodem szukania możliwości obniżenia stawek podatkowych był fakt stosowania przez NFZ „niskich” stawek „osobodnia” za leczenie uzdrowiskowe w sanatorium. Nie może to być jednak argument w polityce podatkowej dla wprowadzania nierównoprawnego uprzywilejowania podmiotów w zakresie zobowiązań podatkowych. Generalnie w potocznym rozumieniu dla wszystkich podmiotów stawki NFZ są za niskie, niezależnie od tego czy wystarczają na pokrycie kosztów czy też nie.

Zdaniem gmin uzdrowiskowych stawka osobodnia na leczenie powinna zostać zstandaryzowana tak jak zstandaryzowane są inne usługi lecznicze. Natomiast szukanie ulg w budżetach samorządów jest działaniem co najmniej chybionym, i w konsekwencji prowadzić będzie do zaniżenia standardu utrzymania uzdrowiska.

Zarząd SGU RP uważa, że zaproponowane rozwiązanie podatkowe **nie tylko nie znajduje żadnego głębszego uzasadnienia - poza chęcią obniżenia podatku wybranej grupie podatników,- ale też nie jest znane i praktykowane w żadnym z państw europejskich posiadających uzdrowiska.**

lokalnych (druk nr 2876) w którym uczestniczyli przedstawiciele Zarządu SGU RP. Ostatecznie projekt został skierowany do dalszych prac Podkomisji.

Poniżej zamieszczamy poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o podatkach i opłatach lokalnych oraz opinię odnoszącą się do powyższego projektu wykonaną przez Biuro Analiz Sejmowych.

W dniu 23 czerwca 2010r. z inicjatywy Komisji Finansów Publicznych odbyło się posiedzenie Podkomisji w sprawie rozpatrzenia poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o podatkach i opłatach

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VI kadencja

Druk nr 2876
Warszawa, 18 grudnia 2009 r.

Pan
Bronisław Komorowski
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

- o zmianie ustawy o podatkach i opłatach lokalnych.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy pana posła Stanisława Steca.

(-) Romuald Ajchler; (-) Leszek Aleksandrak; (-) Bartosz Arłukowicz;
(-) Anna Bańkowska; (-) Anita Błochowiak; (-) Witold Gintowt-Dziwałtowski; (-) Henryk Gołębiowski; (-) Tadeusz Iwiński; (-) Izabela Jaruga-Nowacka; (-) Tomasz Kamiński; (-) Witold Klepacz; (-) Jan Kochanowski; (-) Sławomir Kopyciński; (-) Bożena Kotkowska; (-) Janusz Krason; (-) Krystyna Lybacka; (-) Wacław Martyniuk; (-) Zbigniew Matuszczak; (-) Stanisław Rydzoń; (-) Stanisław Stec; (-) Elżbieta Streker-Dembińska; (-) Wiesław Andrzej Szczepański; (-) Tadeusz Tomaszewski; (-) Jerzy Wenderlich; (-) Marek Wikiński; (-) Bogusław Wontor; (-) Stanisław Wziątek.

USTAWA
z dnia
o zmianie ustawy o podatkach i opłatach lokalnych

Art. 1

W ustawie z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach (Dz. U. z 2006 r. nr 121, poz. 844) wprowadza się następujące zmiany:

1) Art. 5 ust. 1 pkt d otrzymuje brzmienie:

„d) zajętych na prowadzenie działalności w zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych w tym przez szpitale i sanatoria- 4,16 zł od 1 m² powierzchni użytkowej”

Art. 2

Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2011 r.

UZASADNIENIE

Ustawą z dnia 30 października 2002 r. o zmianie ustawy o podatkach i opłatach lokalnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2002 r., nr 200, poz. 1683) obniżono stawki podatku od nieruchomości dla budynków zajmowanych na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie usług medycznych. Od 1 stycznia 2003 r. przepisy ustawy realizowano zgodnie z intencją ustawodawcy, czyli dla szpitali i sanatoriów stosowano stawkę preferencyjną podatku od nieruchomości.

Jednak w wyniku sądowych kontroli decyzji administracyjnych w sprawie stosowania omawianej stawki w ostatnich latach ukształtowano linię orzecznictwa, zgodnie z którą dla zastosowania stawki od budynków lub ich części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie świadczeń zdrowotnych musi zachodzić związek bezpośredni przeznaczenia budynku z udzielaniem świadczeń zdrowotnych.

Uwzględniając prezentowany w przywołanych orzeczeniach pogląd organy podatkowe zweryfikowały stanowisko dotyczące stosowania omawianej stawki, dopuszczając opodatkowanie stawką preferencyjną tylko pomieszczenia w szpitalach i sanatoriach w których świadczy się usługi lecznicze. W związku z tym stawka preferencyjna dotyczy 12% powierzchni sanatoriów. Pełną stawką opodatkowane są pomieszczenia bazy noclegowej pacjentów, stołówki, kuchnie, recepcje. Ponadto niektóre samorządy korygują podatek 5 lat wstecz, powodując dodatkowe trudności dla tych placówek służby zdrowia.

Celem projektu ustawy jest umożliwienie stosowania preferencyjnej stawki podatku od nieruchomości od budynków przeznaczonych do świadczenia usług zdrowotnych zgodnie z intencją ustawodawcy.

Projekt ustawy nie był poddawany konsultacjom społecznym i nie powoduje dodatkowych obciążeń budżetowych.

Projekt ustawy jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

Opinia Biura Analiz Sejmowych do projektu ustawy o zmianie ustawy o podatkach i opłatach lokalnych

I. Przedmiot opinii

Przedmiotem opinii jest ocena poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o podatkach i opłatach lokalnych (druk nr 2876), pod kątem:

- 1) zgodności z Konstytucją RP,
- 2) zgodności z prawem wspólnotowym,
- 3) kolizji z obowiązującym w RP systemem prawnym,
- 4) potencjalnych zagrożeń dla sektora finansów publicznych,
- 5) oceny prawidłowości przedstawionych w uzasadnieniu ustawy skutków gospodarczych, finansowych i prawnych.

II. Przedmiotowy zakres proponowanych zmian

- 1) Projekt zawiera propozycję zmiany ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (t.j. Dz.U. z 2006 r. Nr 121, poz. 844 ze zmian.; dalej: u.p.lok.), polegającą na przeregowaniu treści art. 5 ust. 1 pkt 2 lit. d) u.p.lok., tak aby – jak wynika z uzasadnienia dołączonego do Projektu – preferencyjna stawka podatku od nieruchomości określona w tym przepisie

obejmowała wszystkie powierzchnie budynku zakładu opieki zdrowotnej związane z prowadzoną przez ten zakład działalnością w zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych.

- 2) Ustawa ma wejść w życie z dniem 1 stycznia 2011 r. (art. 2 Projektu).

III. Obecny stan prawny w zakresie objętym przedmiotem projektu

W obecnym stanie prawnym budynku (ich części) zajęte na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych opodatkowane są stawką 4,16 zł od 1 m² powierzchni użytkowej budynku (por. art. 5 ust. 1 pkt 2 lit. d) u.p.lok.). Zgodnie z przyjętą linią orzecnictwa sądowego, dla zastosowania stawki preferencyjnej wynikającej z art. 5 ust. 1 pkt 2 lit. d) u.p.lok. musi zachodzić bezpośredni związek pomieszczenia budynku (jego części) z udzielaniem świadczeń zdrowotnych. Tym samym stawką preferencyjną nie mogą być opodatkowane pomieszczenia administracyjne, gospodarcze i socjalne jako nieprzeznaczone do udzielania świadczeń zdrowotnych, choć niezbędne do

prawidłowego funkcjonowania zakładu opieki zdrowotnej. Ograniczenie to dotyczy również bazy noclegowej, jeżeli nie jest ona jednocześnie zajęta na udzielanie świadczeń zdrowotnych¹. W tych przypadkach zakład opieki zdrowotnej obowiązany jest zapłacić podatek od nieruchomości według stawki przewidzianej dla budynków zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej, która wynosi 20,51 zł od 1 m² powierzchni użytkowej (por. art. 5 ust. 1 pkt 2 lit. b) u.p.lok.).

IV. Tezy

- 1) Projektowana zmiana jest w pełni uzasadniona merytorycznie. Nie budzi zasadniczych wątpliwości zarówno co do zgodności z Konstytucją RP, jak i prawem Unii Europejskiej. Nie powinna również stanowić istotnego zagrożenia dla finansów jednostek samorządu terytorialnego.
- 2) Wątpliwości budzi redakcja projektowanej zmiany, która nie odpowiada intencjom projektodawców (zob. pkt 2 w cz. V Opinii).
- 3) Niezbędne są zmiany redakcyjne art. 1 Projektu: podanie pełnego tytułu u.p.lok. oraz dokładne oznaczenie zmienianej jednostki redakcyjnej u.p.lok.

V. Ocena merytoryczna i prawna proponowanego rozwiązania

- 1) Zmiany zaproponowane w u.p.lok są - moim zdaniem - w pełni uzasadnione merytorycznie. Zgodnie z powołanym już wcześniej orzecznictwem sądowym, dla zastosowania stawki preferencyjnej z art. 5 ust. 1 pkt 2 lit. d) u.p.lok. w stosunku do powierzchni budynków będących w dyspozycji zakładów opieki zdrowotnej musi zachodzić bezpośredni związek pomieszczenia budynku (jego części) z udzielaniem świadczeń zdrowotnych przez te zakłady. W przeciwnym wypadku powierzchnia budynku opodatkowana jest najwyższą stawką przewidzianą dla działalności gospodarczej. Jeżeli więc wolą ustawodawcy jest, aby stawka preferencyjna stosowana była nie tylko do pomieszczeń budynku związanych bezpośrednio z udzielaniem świadczeń zdrowotnych, lecz

również do zajętych na cele administracyjne, gospodarcze i socjalne to konieczna jest zmiana tego przepisu. Znaczyć przy tym należy, że określenie stawki podatkowej jest, podobnie jak przyznanie szczególnych ulg podatkowych, wyrazem pewnej polityki państwa w dziedzinach społecznej i gospodarczej. Jak niejednokrotnie w swym orzecznictwie podkreślał Trybunał Konstytucyjny, ustawodawca jest uprawniony do stanowienia prawa odpowiadającego założonym celom politycznym i gospodarczym, a za wybór właściwych metod i celów działania parlament ponosi odpowiedzialność przed swoim elektoratem². Swoboda władzy ustawodawczej ograniczona jest w zasadzie jedynie zasadami i przepisami konstytucyjnymi oraz obowiązkiem poszanowania chronionych przez te zasady i przepisy wartości³. Projektowana zmiana nie narusza, moim zdaniem, w tym zakresie Konstytucji RP. Nie jest też niezgodna z prawem wspólnotowym (prawo UE nie reguluje tych zagadnień).

- 2) Odrębną kwestią jest zgodność projektowanego brzmienia nowelizowanego przepisu z intencją wnioskodawców. W mojej ocenie projektowany zapis nie umożliwi realizacji założonego przez projektodawców celu.

Różnica pomiędzy obecnym brzmieniem przepisu art. 5 ust. 1 pkt 2 lit. d) u.p.lok., a projektowanym sprowadza się z jednej strony do pominięcia przymiotnika „gospodarczej”, odnoszącego się do działalności, co miałyby sugerować, że stawką preferencyjną objęta jest każda działalność zakładu opieki zdrowotnej, a po drugie do wyeksponowania świadczeń szpitalnych i sanatoryjnych.

Istota obecnej interpretacji art. 5 ust. 1 pkt 2 lit. d) u.p.lok. wynika jednak, moim zdaniem, ze związku, jakim ustawodawca wiąże powierzchnię budynku zakładu opieki zdrowotnej i prowadzoną przez ten zakład działalnością w zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych. Związek ten nie zostaje wyeliminowany *expressis verbis* w projektowanej wersji tego przepisu. Oznacza

to, że w dalszym ciągu - moim zdaniem - preferencyjną stawką będą objęte tylko pomieszczenia bezpośrednio związane ze świadczonymi usługami zdrowotnymi. Stawką tą nie będą natomiast objęte powierzchnie zajęte na pomieszczenia administracyjne, gospodarcze i socjalne.

Aby zrealizować cel stawiany przez wnioskodawców należy, moim zdaniem, powiązać stawkę z art. 5 ust. 1 pkt 2 lit. d) u.p.lok. z wymogami, jakie budynkom zakładów opieki zdrowotnej stawia normodawca. Zawarte one są w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z 10 listopada 2006 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładu opieki zdrowotnej (Dz.U. Nr 213, poz. 1568 ze zmian.). Przesadzi to, że stawką preferencyjną będą objęte oprócz pomieszczeń bezpośrednio związanych ze świadczeniami zdrowotnymi (np. gabinetów lekarskich i zabiegowych) również pozostałe pomieszczenia niezbędne do prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie usług medycznych (por. też art. 9 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej - t.j. Dz.U. z 2007 r. Nr 14, poz. 89 ze zmian.; dalej: u.z.o.z.). Stawką tą nie będą natomiast objęte pomieszczenia przeznaczone na inne rodzaje działalności gospodarczej.

- 3) Nie jest konieczne eksponowanie w przepisie sanatoriów i szpitali. Wystarczy ogólne określenie: zakłady opieki zdrowotnej, których definicję zawiera art. 2 ust. 1 u.z.o.z. Zalicza się do nich, obok szpitali i sanatoriów, szereg innych placówek, m.in. opiekuńczo-leczniczych, pielęgnacyjno-opiekuńczych, przychodni, ośrodków zdrowia, ambulatoriów, laboratoriów, itd.
- 4) Konieczne jest:
- a) podanie pełnego tytułu zmieniającej ustawy: jest - ustawa o podatkach i opłatach, powinno być - ustawa o podatkach i opłatach lokalnych,
 - b) dokładne oznaczenie zmienianej jednostki redakcyjnej ustawy: jest - art. 5 ust. 1 lit. d), powinno być - art. 5 ust. 1 pkt 2 lit. d).

VI. Ocena prawidłowości przedstawionych w uzasadnieniu ustawy skutków gospodarczych, finansowych i prawnych.

W uzasadnieniu Projektu nie podano skutków finansowych projektowanej zmiany dla finansów jednostek samorządu terytorialnego. Niewątpliwie przyjęcie proponowanych rozwiązań może wpłynąć negatywnie na dochody gmin z podatku od nieruchomości. Ubytek tych dochodów nie powinien jednak stanowić zagrożenia dla finansów tych podmiotów.

VII. Podsumowanie

W toku prac nad Projektem należy dokonać uzupełnień w tekście art. 1 opisanych w pkt 4 w cz. V Opinii, a także przedagować projektowany zapis art. 5 ust. 1 pkt 2 lit. d) u.p.lok tak, aby jego treść odpowiadała intencji projektodawców.

Jacek Kulicki
specjalista ds. finansów publicznych
w Biurze Analiz Sejmowych

Przypisy

- 1 Por. wyroki NSA: z dnia 20 lipca 2006 r., sygn. II FSK 1101/05, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/5D07441C84> oraz z dnia 5 kwietnia 2007 r., sygn. II FSK 420/06, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/7B67A19586> a także L. Etel [w:] G. Dudar, L.Etel, S. Presnerowicz, *Podatki i opłaty lokalne. Podatek rolny. Podatek leśny. Komentarz*, Wyd. Dom Wydawniczy ABC, W-wa, 2008 r., wersja elektroniczna, komentarz do art. 5.
- 2 Por. wyrok TK z 25.11.1997 r., sygn. K. 26/97, publ. OTK z 1997 r., Nr 5-6. Zob. też http://www.trybunal.gov.pl/OTK/teksty/otk/1997/k_26_97.doc
- 3 Por. Wyrok TK z 24.05.1994 r., sygn. 1/94, publ. OTK z 1994 r. Nr 1.

Kudowa Zdrój nowym członkiem Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych RP

Jest nam niezmiernie miło powitać Kudowę-Zdrój w gronie gmin należących do Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych RP.

Mamy nadzieję, że zapoczątkowana współpraca przyniesie wiele wymiernych korzyści zarówno dla dobra Kudowy-Zdroju jak również całej społeczności gmin uzdrowiskowych

Jest rzeczą oczywistą, że powiększając „rodzinę” gmin uzdrowiskowych - członków stowarzyszenia, stajemy się jeszcze silniejsi, a wspólnie dbając o ochronę wyjątkowo specyficznych interesów gmin uzdrowiskowych, mamy większą szansę na odniesienie sukcesów.

Zatem, zapraszamy serdecznie do współpracy kolejne gminy uzdrowiskowe.

Redakcja

KUDOWA-ZDRÓJ to miasto uzdrowisko-turystyczne w południowo-zachodniej części Ziemi Kłodzkiej, malowniczo położone u podnóża Gór Stołowych, na wysokości 388 m n.p.m. nieopodal granicy z Czechami. Połączone jest dogodnymi szlakami komunikacyjnymi z najważniejszymi miastami Polski i Europy. W promieniu 120 km od Kudowy usytuowane są lotniska o zasięgu międzynarodowym, we Wrocławiu i Pradze. To jeden z najstarszych polskich kurortów oferujący mieszkańcom i gościom bogactwo dziedzictwa kultury materialnej, niepowtarzalne walory przyrodnicze oraz największą w tej części Polski ilość stałych i sezonowych atrakcji turystycznych. Na przestrzeni dziejów uzdrowisko gościło wiele znanych osobistości, bywali tu m.in. król pruski Wilhelm III z rodziną, Winston Churchill, Bruno Schulz, marszałek Iwan Koniew oraz Karol Wojtyła, późniejszy papież Jan Paweł II. W 2007 r. przebywała w mieście amerykańska ekipa filmowa realizująca film „Opowieści z Narnii. Książę Kaspian” w reżyserii Andrew Adamsona, który zasadził drzewo w Alei Szcześcia przed Aqua Parkiem. Sercem kurortu jest przepiękny Park Zdrojowy z zespołami

Park Zdrojowy Kudowa-Zdrój

rzadko spotykanej roślinności, pięknymi alejami spacerowymi, Teatrem Pod Błachą oraz z Pijalnią Wód Mineralnych z 1853 r. Lecznictwo właściwości wód kudowskich znane były już w XVI wieku, natomiast pierwsze drewniane urządzenia kąpielowe powstały w 1636 r. Obecnie eksploatowane są cztery, ekologicznie nieskażone, powszechnie doceniane w balneologii i leczeniu uzdrowiskowym, źródła mineralne. Wykorzystywane są do kuracji pitnych oraz zabiegów balneologicznych, a określone jako szczawy wodorowo-węglanowo-sodowo-wapniowe, arsenowe i żelaziste. Źródła „Jędrzeja Śniadeckiego” o mineralizacji 3,05 g/litr oraz „Leona Marchlewskiego” o mineralizacji 1,15 g/litr) dostępne są w ujęciu w Pijalni, pozostałe dwa zasilają urządzenia kąpielowe. W XIX i na początku XX wieku wodę ze źródeł kudowskich wysyłało co tydzień do Berlina, gdzie cieszyła się wielkim uznaniem. Łagodny klimat i obfitość wód mineralnych sprzyjają, leczeniu wielu chorób, szczególnie serca, niedokrwistości, nadczynności tarczycy, otyłości, schorzeń dróg oddechowych. Osobom oczekującym poprawy zdrowia uzdrowisko

oferuje wyspecjalizowaną kadrę medyczną, nowoczesną bazę leczniczą, zabiegową i hotelową dostosowaną do potrzeb osób niepełnosprawnych. Miasto dysponuje bogatą i zróżnicowaną bazą gastronomiczną i noclegową z możliwością zakwaterowania w hotelach, w tym czterogwiazdkowych, pensjonatach, willach, ośrodkach wypoczynkowych, SPA, gospodarstwach agroturystycznych, schronisku młodzieżowym oraz w licznych kwaterach prywatnych. Niepowtarzalnego charakteru i klimatu nadaje uzdrowisku pięknie zachowana typowa dla XVIII i XIX wieku zabudowa uzdrowiskowa.

Kudowa to miasto, w którym każdy turysta, kuracusz, znajdzie coś dla siebie. Zaczynając od restauracji, malowniczych dolin, zagubionego świata dawnych zawodów, unikalne zbiory muzealne, tajemnicze kapliczki, niesamowity labirynt skalny, piękno przyrody, nowoczesne obiekty rekreacyjne przyciągają licznych zwiedzających. Będąc w Kudowie koniecznie należy zwiedzić Kaplicę Czaszek, której ściany i sufit wyłożone są 3 tysiącami czaszek i rzędami kości ludzkich. Pod podłogą spoczywa dalszych 20-30

Sanatorium Polonia Kudowa-Zdrój

tysięcy szczątków ludzkich. Jest to jedyny obiekt tego typu w Polsce i jeden z trzech w Europie. Nie można także ominąć malowniczo położonego Muzeum Kultury Ludowej Pogórza Sudeckiego, Szlaku Ginących Zawodów, w którym można skosztować wiejskiego chleba oraz samodzielnie wytoczyć naczynia gliniane na kole garncarskim. Muzeum Zabawek „Bajka” prezentuje zabawki pamiątkarskie, regionalne, obrzędowe, artystyczne, teatralne, z różnych stron świata. Wykonane są z gliny, porcelany, papieru, mydła, żeliwa, kamienia i drewna. Warto też zaglądnąć do Muzeum Żaby, Ruchomej Szopki i Muzeum Rzemiosł.

Na każdego kto ceni sobie aktywny wypoczynek czeka Aqua Park-Wodny Świat z nowoczesnym basenem pływackim, basenem rekreacyjnym ze sztuczną rwącą rzeką oraz brodzikiem dla dzieci, wypełnionymi kryształicznie czystą lekko soloną wodą. W Parku Linowym spragnieni adrenaliny przeżyją ekscytujące i pełne emocji chwile na linach, mostach linowych, 21 platformach zawieszonych 15 metrów nad ziemią. Miłośnicy różnych dyscyplin sportowych miło

spędzą czas na kortach tenisowych i boiskach sportowych. Liczne szlaki rowerowe i turystyczne, narciarskie trasy biegowe i zjazdowe zarówno po polskiej jak i czeskiej stronie granicy, czynią to miejsce niezwykle atrakcyjnym o każdej porze roku. Park Rozrywki Rodzinnej „Colorado” z placem zabaw wyposażonym w zabawki dmuchane, dużą zjeżdżalnię, poduchę do skakania, zamek, suchy basen z piłeczkami, małą zjeżdżalnię dla najmniejszych dzieci, to wspaniałe miejsce dla rodzinnego wypoczynku. Na strzelnicy położonej w wydzielonej części Parku można ćwiczyć celne oko i pewną rękę strzelając z łuków i wiatrówek pneumatycznych, które można wypożyczyć na miejscu.

Jedną z największych atrakcji turystycznych są pobliskie Góry Stołowe, jedyne w Polsce góry płytowe, które ze względu na wyjątkowe walory przyrodnicze występujących tu form skalnych oraz gatunków flory i fauny zostały objęte utworzonym w 1993 r. Parkiem Narodowym Gór Stołowych. Kudowa położona u ich stóp jest doskonałą bazą wypadową dla miłośników kontaktu z cudami natury. Szczególną popularnością cieszą się

Kaplica czaszek Kudowa-Zdrój

wycieczki do Rezerwatu Błędne Skały, niesamowitego labiryntu skalnego obejmującego grzbiet Skalniaka (915 m n.p.m.), gdzie bloki skalne rozrzucone na powierzchni 21,14 ha tworzą trasę turystyczną o wyjątkowym uroku, ze szczelinami pomiędzy skałami wąskimi na kilkadziesiąt centymetrów. Najwyższą górą stołową, okraszoną magicznymi rzeźbami natury przypominającymi postacie ludzi, zwierząt, maczugi i grzyby jest Szczeliniec Wielki (919 m n.p.m.). Z jego tarasów widokowych, na których natchnienia szukał sam Goethe, podziwiać można cudowne panoramy czterech stron świata, całą Ziemię Kłodzką, pasmo Sudetów z Karkonoszami, a przy dobrej widoczności nawet Śnieżkę.

W Kudowie sezon na kulturę i sztukę trwa cały rok. W bogatej ofercie przygotowanej przez miasto znajdują coś dla siebie miłośnicy muzyki, kina, teatru i sztuk plastycznych. Najbardziej renomowaną imprezą muzyczną jest przeszło 40-letnie święto opery - odbywający się w sierpniu Międzynarodowy Festiwal Moniuszkowski.

Podczas pobytu w Kudowie-Zdroju, warto zaplanować sobie jednodniowe wycieczki

po okolicznych atrakcjach turystycznych znajdujących się w pobliskich Czechach. Wygodna komunikacja miejska CDS relacji Kudowa Zdrój - Nachod pozwala, nawet niezmotywowanym, na odwiedzenie przygranicznego Nachodu, gdzie na uwagę zasługuje górujący nad centrum miasta zamek z połowy XIII wieku. Rozległy obiekt z 5 dziedzińcami przebudowany w stylu renesansowym, a później barokowym, zachwyca ekspozycją bezcennych tkanin.

Na wzgórzach w sąsiedztwie granicy z Polską znajdują się umocnienia wojskowe z lat 30 XX wieku. W udostępnionym do zwiedzania, zrekonstruowanym bunkrze N-S 82 Brezinka demonstrowane jest oryginalne sprawne wyposażenie wojskowe z ubiegłego wieku.

To tylko niektóre atrakcje Kudowy Zdroju, żeby wszystkie ocenić i docenić trzeba tu przyjechać. Kudowa Zdrój zaprasza wszystkich o każdej porze roku. Otoczone zieleńią, parkami, skwerami, sanatoria, hotele i pensjonaty oferują komfortowy wypoczynek i umożliwią pełne wykorzystanie każdego dnia urlopu.

Duszniki Zdrój strefa aktywnej turystyki, muzyki i sportu, miasto międzynarodowych festiwali Chopinowskich

Duszniki-Zdrój miejscowość uzdrowisko-turystyczno-wypoczynkowa, położona w południowej części województwa dolnośląskiego, na obszarze noszącym historyczną nazwę Ziemi Kłodzkiej. Obejmuje swym zasięgiem południowo-zachodnią część Obniżenia Dusznickiego oraz znaczną część Gór Orlickich i Bystrzyckich (530-570 m.n.p.m). Duszniki-Zdrój posiadają liczne walory krajoznawcze, architektoniczne i kulturowe oraz liczne atrakcje turystyczne, które są ważnymi czynnikami rozwoju turystyki, umożliwiające uprawianie różnych form aktywnej turystyki.

Historia i współczesność

Miasto i leżące w odległości jednego kilometra uzdrowisko rozwinęły się niezależnie od siebie. Prawa miejskie Duszniki otrzymały już w XIV w., ale rozwój uzdrowiska datuje się dopiero od połowy XVIII w. Malownicze położenie sprawia, że kurort jest odwiedzany nie tylko przez kuracjuszy, lecz także przez turystów spragnionych czystego powietrza, pięknych widoków i długich spacerów po górach.

Duszniki-Zdrój są również wyśmienitym miejscem do uprawiania turystyki pieszej, rowerowej, konnej, narciarstwa biegowego i zjazdowego oraz turystyki uzdrowiskowej a zarazem jest niepowtarzalnym miejscem, gdzie można kontemplować się muzyką Fryderyka Chopina. Prócz pobytu genialnego kompozytora F. Chopina w Dusznikach przebywało wielu wybitnych Polaków, którzy pozostawili po sobie interesujące opisy i widoki dawnego uzdrowiska. Znakomitym gościem był król Jan Kazimierz, który podążając po abdykacji do Francji, zatrzymał się w 1669 r. w zajeździe „Pod Czarnym Niedźwiedziem”. W 1818 r. przebywał na kuracji Józef Elsner za którego namową w 1826 r. przyjechał do Zdroju jego wybitny uczeń Fryderyk Chopin z matką i siostrami. Duszniki rozślawili również: pisarz Fryderyk Skarbek, poeta i kaznodzieja Karol Bożo Antonowicz, poeci Roman Zmorski, Zygmunt Bogusz Stęczyński, Zygmunt Kraśński i Karl von Holtei.

Głównym produktem turystycznym miasta jest baza zabiegowo-lecznicza oparta na źródłach wód mineralnych

Kościół pw. św. Piotra i Pawła w Dusznikach-Zdroju

oraz bodźcowym klimacie. Wykorzystanie tych walorów sprawiło, że Duszniki-Zdrój perta polskich uzdrowisk są jednym z największych w Polsce ośrodków lecznictwa uzdrowiskowego w zakresie schorzeń układu trawiennego, oddechowego i krążenia, narządu ruchu, osteoporozy, a także chorób kobiecych. Bogato wyposażona baza uzdrowiskowa i zabiegowa dysponuje pełnym zakresem świadczeń leczniczych.

Atrakcyjność miasta podnosi dodatkowo bliskość Parku Narodowego Gór Stołowych i bezpośrednie położenie w sąsiedztwie z Republiką Czeską. Dzisiaj Duszniki-Zdrój znane są nie tylko jako kurort, ale także ośrodek sportów zimowych. Sprzyja temu przede wszystkim miejscowy mikroklimat. Zima trwa 16-18 tygodni w roku. Z korzystnych warunków śniegowych znane są przede wszystkim Góry Orlickie.

Turystyka i rekreacja

Duszniki-Zdrój jako znany kurort, jest idealnym miejscem wypoczynku dla tych,

którzy ponad wszystko cenią sobie kontakt z przyrodą i aktywny wypoczynek. Po włączeniu w granice miasta terenów o wspaniałych warunkach narciarskich: Zieleńca, Podgórze i Jamrozowej Polany rozwijają się także jako ważny ośrodek sportów zimowych. Duszniki-Zdrój posiadając doskonałą bazę noclegowo-wypoczynkową o łącznej ilości 3900 miejsc noclegowych, są wspaniałym miejscem do czynnego wypoczynku. Znajdą się tu miejsca zarówno dla grup szkolnych, jak i bardziej wymagających turystów i narciarzy. O każdej porze roku można skorzystać z różnych form aktywnego wypoczynku. Latem - z racji swojego naturalnego usytuowania wśród malowniczych wzgórz - Duszniki otwierają swoje podwoje dla amatorów turystyki pieszej, konnej i rowerowej. Natomiast zimą znajdują tu coś dla siebie miłośnicy białego szaleństwa. **Zieleniec** jest znanym w Polsce ośrodkiem sportów zimowych, położonym na stokach Šerlicha (1025 m n.p.m.) i Zielonego Garbu (1026 m n. p. m.) w Górach Orlickich. Zieleniec posiada doskonałe

warunki śniegowe, oraz wspaniały mikro-klimat, zbliżony do klimatu alpejskiego. Zieleniec oferuje 30 wyciągów narciarskich są to wyciągi orczykowe, talerzykowe oraz kolejki krzesełkowe o przepustowości 2500 os./godz w tym dwie kanapy. Wyciągi narciarskie posiadają strefę wspólnych karnetów. Dla lubiących nocne jazdy przygotowanych jest 10 oświetlonych stoków. Dla osób uprawiających freestyle na nartach lub snowboardzie Zieleniec oferuje snowpark oraz pełnowymiarową rynnę (halfpipe). Trasy zjazdowe i wyciągi są tak rozmieszczone, że mamy możliwość przejechania z jednego końca Zielenca na drugi i z powrotem. Długość wyciągów wynosi od 65 m (szkółki) do 900 m. Instruktorzy szkół narciarskich służą pomocą tym, którzy chcą poprawić swoje umiejętności. Na miejscu do dyspozycji narciarzy znajdują się również serwisy i wypożyczalnie sprzętu narciarskiego oraz sklepy z profesjonalnym sprzętem narciarskim. Ponadto na ternie Zielenca, znajdują się wyznaczone trasy do uprawiania m.in. narciarstwa biegowego na Orlicę w połączeniu z trasami na Orlicę po stronie czeskiej stanowią długość 12 km. Dla turystów w sezonie zimowym, jest uruchomione połączenie komunikacji autobusowej Express narty np. relacji Wrocław - Zieleniec - Wrocław.

W pobliżu Dusznik znajduje się jeszcze niewielka stacja sportów zimowych - **Podgórze**. Jest to teren o dużych walorach krajobrazowych i doskonałych warunkach mikroklimatycznych. Znajdują się tu dwa wyciągi narciarskie: jeden na Przyjacielską Kopę (dł. 450 m) z systemem sztucznego naśnieżania i oświetleniem, drugi na Sółtysią Kopę (dł. 760 m). Przez cały rok można skorzystać z oferty pobliskiej stancji konnej i pobrać lekcje jazdy konnej, bądź wybrać się na dłuższe rajdy.

Natomiast miłośników narciarstwa klasycznego zapraszamy na **Jamrozową Polanę**. W latach 80-tych (XX w.) powstał tu duży kompleks sportowy dla biathlonistów i biegaczy.

12,5 km znakomicie przygotowanych narciarskich tras biegowych, 3,5 km

wysokiej klasy tras asfaltowych dla narto i tyżworolek, wspaniałe miejsce do uprawiania nordic walking, wyśmienite warunki do uprawiania kolarstwa górskiego, najnowocześniejsza strzelnica w Polsce z infrastrukturą techniczną, doskonałe miejsce do uprawiania biegów na orientację. Odbывают się tutaj między innymi Mistrzostwa Świata w Letnim Biathlonie, a co roku organizowane są m.in. Zawody Klasyfikacyjne w Biatlonie Letnim i Zimowym oraz Mistrzostw Polski i Puchar IBU. Trasy biegowe uchodzą za najlepsze w kraju a ich długość wynosi łącznie 12,5 km.

Zabytki/ Atrakcje Turystyczne Dusznik-Zdroju

5 tysięczny kurort Duszniki-Zdrój to miejsce magiczne, gdzie kilkusetletnia historia, bogactwo zabytków i tradycji łączy się z nowoczesnością, polską gościnnością oraz dbałością o przyszłość mieszkańców, turystów i inwestorów. Unikatowe zabytki świadczą o świetności miasta a zarazem o bogatej historii. Reprezentacyjna zabudowa rynku, a zarazem unikatowy zabytek architektury światowej i techniki jakim jest Muzeum Papiernictwa mieszczące się w młynie papierniczym z 1605 r. tworzą niepowtarzalną atmosferę tego miejsca. Muzeum udostępnia zwiedzającym ekspozycje poświęcone historii papiernictwa. W galerii wystaw czasowych organizowane są wystawy związane z tematyką papierniczą bądź z historią regionalną. Główną atrakcją dusznickiego muzeum są pokazy ręcznego czerpania papieru. Wszystkich chętnych zapraszamy do samodzielnego zaczerpnienia własnej kartki. Jest to miejsce przyjazne również artystom, którzy uczestnicząc w warsztatach i plenerach mogą oddać się pracy twórczej.

Jest to wyjątkowe muzeum, w którym oprócz tradycyjnych sal wystawowych można zobaczyć produkcję papieru metodami rękodzielniczymi. W 2009 roku Muzeum Papiernictwa uznano za jeden z najlepszych produktów turystycznych w skali całego kraju i uzyskało Certyfikat Polskiej Organizacji Turystycznej

Koncert Nokturn F. Chopina w Dworku Chopina

jako „Najlepszy Produkt Turystyczny”. Oprócz muzeum na szczególną uwagę zasługuje również kościół parafialny pw. św. Piotra i Pawła (z lat 1708-1730) z ciekawą amboną w postaci wieloryba, a w części uzdrowskiej ponad 200-letni Dworek im. Fryderyka Chopina.

Odwiedzając Duszniki Zdrój wartym zobaczenia są również liczne zabytki architektury m.in.: Kościół polsko-katolicki pod wezwaniem Matki Bożej Różańcowej, Park Zdrojowy z Pijalnią Wód Mineralnych i halą spacerową, Kościół pod wezwaniem Najświętszego Serca Pana Jezusa, Klasztor OO. Franciszkanów, Pomnik i Popiersie Fryderyka Chopina, Staromiejska zabudowa Rynku, Kolorowa Fontanna, (czynna w sezonie letnim), Torfowisko Pod Zieleńcem (ścisły rezerwat przyrody).

Międzynarodowy Festiwal Chopinowski

Tegoroczny 65 Międzynarodowy Festiwal Chopinowski odbędzie się w dniach 6-14 sierpnia 2010 r. Festiwal odbywa się dla upamiętnienia charytatywnych recitali Fryderyka Chopina podczas pobytu

w Dusznikach Zdroju w 1826 roku. Jest najstarszym festiwalem w Polsce, i największym na świecie. Pierwszy festiwal odbył się w sierpnia 1946 r., w 120 rocznicę dusznickich koncertów genialnego muzyka. Listę znakomitych wykonawców wspaniałych kompozycji Chopina, zapoczątkowali m.in. Zofia Rabcewiczowa i Henryk Sztompka. W trakcie trwania Międzynarodowego Festiwalu Chopinowskiego można kontemplować się muzyką F. Chopina. Dworek Chopina jest miejscem magicznie zaczarowanym muzyką wielkiego kompozytora, w którym od kilku pokoleń spotykają się światowej klasy artyści oraz wielbicieli muzyki Chopina i pianistyki. Występowali tu niemal wszyscy najwybitniejsi pianiści okresu powojennego oraz współcześni wykonawcy - tak polscy jak i zagraniczni: m.in. Halina Czerny-Stefańska, Barbara Hesse-Bukowska, Adam Harasiewicz, Piotr Paleczny, Krystian Zimerman, Boris Berezovsky, Jan Krzysztof Broja oraz wielu innych znakomitych mistrzów muzyki F. Chopina. Pan Piotr Paleczny, dyrektor artystyczny

Festiwalu, zaprasza do Dusznik utalentowanych pianistów z całego świata, dla których występ w Dusznikach-Zdroju jest często debiutem przed polską publicznością. Wydarzeniem festiwalowym towarzyszą kursy mistrzowskie prowadzone przez wybitnych pedagogów.

Jubileuszowy 65 Międzynarodowy Festiwal Chopinowski jest wyjątkowy bowiem w tym roku przypada 200-rocznica urodzin wielkiego kompozytora F. Chopina. Tak znamienite wydarzenie jakim będzie Festiwal Chopinowski uświetnią wspaniali wykonawcy, którzy będą mieli przyjemność zaprezentować się szerokiej publiczności. 65 Międzynarodowy Festiwal Chopinowski rozpocznie się Koncertem Inauguracyjnym, podczas którego wystąpią (Koncert symfoniczny) Pan Piotr PALECHNY, Orkiestra Filharmonii Wrocławskiej, Dyr. Marek PIJAROWSKI Pan. Ponadto wystąpią znakomitości muzyki F. Chopina jak Ewa Kupiec, Kevin KENNER, Martina FILJAK, Yeol Eum SON oraz wielu innych znakomitych wykonawców, natomiast Recital Finałowy zakończy tegoroczny Festiwal Chopinowski w wykonaniu Yundi LI.

Organizatorem Międzynarodowego Festiwalu Chopinowskiego jest Fundacja Międzynarodowych Festiwalu Chopinowskich, Rynek 10, 57-340 Duszniki Zdrój, tel./fax 074/ 866 92 80, www.chopin.festival.pl e-mail: chopin@festival.pl

Rok 2010 jest wyjątkowy, bowiem obfituje w szereg wydarzeń kulturalnych związanych z obchodami Roku Chopinowskiego, a zarazem z 200 rocznicą urodzin F. Chopina. Dla uhonorowania tak ważnej rocznicy, jak również szczególnego miejsca związanego z pobytem naszego wielkiego geniusza i kompozytora muzyki jakim był F. Chopin, który przebywał w 1826r naszym kurorcie, z przyjemnością pragniemy poinformować Państwa, że będzie miała miejsce emisja unikalnej monety okolicznościowej „8 Fryderyków”. Moneta zostanie wybita przez Mennicę Śląską Sp. z o.o. przy współpracy z Urzędem Miasta Duszniki-Zdrój. Akcja promocyjna monety okolicznościowej „8 Fryderyków” będzie trwała od 1 maja 2010r do 31 grudnia 2010r., na terenie Miasta

Duszniki - Zdrój. Inauguracja monety okolicznościowej „8 Fryderyków” odbędzie się w dniu 1 maja 2010r., o godz. 20.00 w sali Dworku im. F. Chopina przed Inauguracyjnym Koncertem II Festiwalu Muzyki Epok. Ponadto zostaną wybite unikalne srebrne monety „8 FRYDERYKÓW” w ilości 50 szt. Monety te będą dostępne w opakowaniu flogowanym, z certyfikatem autentyczności w cenie 120 zł, podczas akcji promocyjnej.

Sprzedaż monet okolicznościowych „8 Fryderyków” będzie odbywała się na stoisku promocyjnym w tym dniu przed Dworkiem im. F. Chopina w Dusznikach-Zdroju. Informacje na temat punktów, w których będzie można nabyć tę wyjątkową monetę, znajdziecie Państwo na stronie internetowej www.duszniki.pl i www.mennicaslaska.pl oraz na plakatach.

Prócz odbywającego się rokrocznie znamienitego Międzynarodowego Festiwalu Chopinowskiego, miasto posiada szeroką ofertę imprez sportowych, kulturalnych, rozrywkowych o charakterze ogólnopolskim i międzynarodowym m.in.: Święto Papieru (lipiec), JUBILEUSZOWA, X EDYCJA ŚWIĘTA PAPIERU odbędzie się w dniach 24 - 25 LIPCA 2010r., Finisaż Wystawy „INKUNABUŁY i BATIKOWE MANU-AŁY” MAŁGORZATY BUCZEK (impresje zapisów na papierze, książki ręcznie robione i pisane przy użyciu techniki batiku), prezentacja techniki graficznej zwanej Cliché verre w wykonaniu Davida HADARA z Izraela, jak również Camery obskury (pierwowzoru aparatu fotograficznego), czerpanie i marmoryzowanie papieru, pokazy historycznych technik drukarskich, prezentacja współczesnych technik graficznych, wykonanie tłoków pieczętnych zgodnie z historyczną technologią, batikowanie papieru, wykonanie suchych pieczęci, pokazy barwienia papieru techniką shibori, wiele innych regionalnych atrakcji. Ponadto odbędą się wydarzenia takie jak: Mistrzowskie Kursy Pianistyczne (lipiec), Najlepsze Lato z Radiem ZET (sierpień), Lato z Radiem, Międzynarodowy Festiwal Muzyka Epok (maj), Dziecięcy Puchar Orlicy (Zieleniec - grudzień-marzec), Mistrzostwa Polski w Biathlonie

(styczeń, luty), Ogólnopolski Rajd Samochodowy (październik), Jarmark Św. Piotra i Pawła (czerwiec), Odpust Św. Anny w Zieleńcu (lipiec) oraz wiele innych interesujących wydarzeń.

BIURO INFORMACJI TURYSTYCZNEJ

Rynek 9, 57-340 Duszniki Zdrój,
tel./fax. + 48 74/ 866 94 13,
e-mail: informacja@duszniki.pl
www.duszniki.pl

Urząd Miejski w Dusznikach-Zdroju

Rynek 6, 57-340 Duszniki Zdrój
tel. 074 869 76 60, tel./fax 074 866 90 25
duszniki@duszniki.pl
www.zieleniec.pl
www.mokisduszniki.pl
www.chopin.festival.pl
www.muzpap.pl

HARMONOGRAM WYDARZEŃ ZWIĄZANYCH Z ROKIEM CHOPINOWSKIM W DUSZNIKACH - ZDROJU 2010r.

1. Koncerty z okazji inauguracji Roku Chopinowskiego w 200 lecie urodzin Fryderyka Chopina. „Młodzi Muzycy Fryderykowi Chopinowi”.

Udział wezmą laureaci konkursów dla dzieci i młodzieży w Austrii i Polsce.

- **termin:** 19-20.03.2010r., godz. 16.00,
- **miejsce:** Duszniki-Zdrój, Sala kameralna J. Webera,
- **Współorganizatorami są:** Fundacja Międzynarodowych Festiwali Chopinowskich w Dusznikach Zdroju Rynek 10, 57-340 Duszniki-Zdrój tel./faks: (+48 74) 866 92 80 tel. (+48) (0) 601 874 708, e-mail: chopin@festival.pl i Internationale Chopin-Gesellschaft in Wien.

Przedsięwzięciu patronuje Prezydent Międzynarodowej Federacji Towarzystw Chopinowskich prof. dr Theodor Kanitzer, Urząd Miejski w Dusznikach-Zdroju, Rynek 6, tel. 74 869 76 76, fax. 74 8669025, e-mail: duszniki@duszniki.pl, www.duszniki.pl

2. Koncert Chopinowski

- **termin:** 24.04.2010, godz. 15.30,
- **miejsce:** Duszniki-Zdrój, Dworek im. F. Chopina,
- **bilety:** 15 zł, grupowy 10 zł (powyżej 10 osób),
- **organizator:** Miejski Ośrodek Kultury i Sportu w Dusznikach Zdroju, ul. Zdrojowa 8, 57-340 Duszniki-Zdrój, tel. 74 866 94 38.

3. Wydanie monety okolicznościowej MIASTA DUSZNIKI-ZDRÓJ 8 FRYDERYKÓW

termin: 1.05.2010, godz. 20.00

miejsce: Duszniki-Zdrój, Dworek im. F. Chopina,

Organizator: Urząd Miejski w Dusznikach-Zdroju, Rynek 6, 57-340 Duszniki-Zdrój, tel. 74 869 76 76, fax. 74 8669025, e-mail:duszniki@duszniki.pl, www.duszniki.pl, Mennica Śląska z.o.o.

Monety okolicznościowe „8 Fryderyków” będzie można nabyć na terenie Dusznik-Zdroju w oznaczonych punktach w cenie 8 zł/sztukę”, tym samym moneta okolicznościowa „8 Fryderyków” nie podlega wymianie i nie jest środkiem płatniczym.

- **Patronat Honorowy:** MARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO, FUNDACJA MIĘDZYNARODOWYCH FESTIWALI CHOPINOWSKICH W DUSZNIKACH-ZDROJU.
- **Patronat medialny:** GAZETA WYBORCZA, NOWA GAZETA GMIN, TYGODNIK POWIATOWY EUROREGIO GLACENSIS, ZIEMIA KŁODZKA INFORMATOR GOSPODARCZY TVK, TV RONI.

Realizator akcji promocyjnej:

Miasto Duszniki-Zdrój, Mennica Śląska Sp. z o.o.

4. II Międzynarodowy Festiwal „Muzyka Epok”

- **termin:** 1-6.05.2010, koncerty godz. 11.30, 16.00, 20.00, 22.00,
- **miejsce:** Duszniki-Zdrój, Dworek im. F. Chopina,
- **bilety:** karnet 100 zł, karnet promocyjny 55 zł, karnety pojedyncze 10-30 zł
- **organizator:** Miejski Ośrodek Kultury i Sportu w Dusznikach Zdroju, ul. Zdrojowa 8, 57-340 Duszniki-Zdrój, tel. 74 866 94 38, www.mokis.duszniki.pl, e-mail: rafal@duszniki.pl, INSTYTUT MUZYKA EPOK, ul. Zdrojowa 8, 57-340 Duszniki Zdrój, e-mail: instytut@muzykaepok.pl, tel. (+48) 74 8669 438, fax. (+48) 74 8669 708, kom. (+48) 796 869 438

MUZYKA EPOK 2010 DUSZNIKI-ZDRÓJ

Organizowany cyklicznie w dniach 1-6 maja festiwal ma na celu zapoznanie szerokiej publiczności z muzyką, która łagodziła obyczaje i kształtowała gusta Europejczyków na przestrzeni blisko dwóch tysięcy lat. Publiczność festiwalowa ma okazję wysłuchać koncertów prezentujących dorobek artystyczny wszystkich epok. Arcydzieła przedstawiają artyści o uznanej, międzynarodowej renomie, a także młodzi muzycy, dopiero wkraczający na estrady koncertowe. W maju 2010 odbędzie się II edycja nowatorskiego projektu współtworzonego przez Miejski Ośrodek Kultury i Sportu w Dusznikach Zdroju, Stowarzyszenie Instytut Muzyka Epok oraz Akademię Muzyczną im. K. Lipińskiego we Wrocławiu. Większość koncertów odbędzie się w dusznickim Dworcu im. Fryderyka Chopina, choć część imprez towarzyszących zostanie zlokalizowana w okolicznych miejscowościach Kotliny Kłodzkiej.

Głównym celem festiwalu jest przybliżenie publiczności muzycznego dorobku Europy. Z samego założenia „Muzyka Epok” stanowi swoisty wehikuł czasu, który zabiera ludzi w różnym wieku, o różnym poziomie wykształcenia i różnicowanym statusie majątkowym w „kulturalną podróż w czasie”. Festiwal jest szansą na zaistnienie dla młodych artystów, których występy przeplatają się z koncertami uznanych wirtuozów. Miejscem, w którym odbywa się impreza jest zabytkowy Dworek im. Fryderyka Chopina w Dusznikach Zdroju. Dolny Śląsk jest regionem gdzie na przestrzeni wieków krzyżowały się losy narodów europejskich oraz następowało zderzenie kultur. W Dusznikach Zdroju koncertował zarówno Polak - Fryderyk Chopin jak i niemiecki kompozytor żydowskiego pochodzenia - Felix Mendelssohn-Bartholdy. Nie jest przypadkowy także termin festiwalu, początek miesiąca maja na przestrzeni dziesięcioleci niejednokrotnie pojmowany był przez pryzmat rozmaitych ideologii. Festiwal ma na celu przypomnienie publiczności starej prawdy - „muzyka łagodzi obyczaje” i jest fundamentem, który łączy całe narody.

Więcej informacji www.muzykaepok.pl,
e-mail: instytut@muzykaepok.pl
tel. (+48) 74 8669 438, fax. [+48] 74
8669 708, kom. (+48) 796 869 438

5. Wystawa - A papier na którym Ci piszę jest z Reinerz (Dusznik) - Fryderyk Chopin w Dusznikach

- **termin:** 6.08 - 1.10. 2010
- **miejsce:** Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju Kurator - Jan Bałchan
- **Organizator:** Muzeum Papiernictwa w Dusznikach Zdroju, ul. Kłodzka 42, 57-340 Duszniki Zdrój, tel: 74 866 92 48, fax: 074 866 90 20, www.muzpap.pl

6. 65 Międzynarodowy Festiwal Chopinowski w Dusznikach-Zdroju

- **termin:** 6-14 sierpnia 2010
- **miejsce:** Duszniki Zdrój, Dworek im. F. Chopina
- **Organizator:** Fundacja Międzynarodowych Festiwali Chopinowskich w Dusznikach Zdroj, Rynek 10 57-340 Duszniki-Zdrój, tel./faks: (+48 74) 866 92 80 tel. (+48) (0) 601 874 708, e-mail: chopin@festival.pl, www.chopin.festival.pl

Międzynarodowe Festiwale Chopinowskie w Dworku Chopina w Dusznikach Zdroju odbywają się już od ponad sześćdziesięciu lat. To najstarszy nieprzerwanie działający festiwal pianistyczny na świecie, a także najstarszy polski festiwal muzyczny. Dworek Chopina jest miejscem, w którym od kilku pokoleń spotykają się światowej klasy artyści oraz wielbiciele muzyki Chopina i pianistki. Pan Piotr Paleczny, dyrektor artystyczny Festiwalu, zaprasza do Dusznik utalentowanych pianistów z całego świata, dla których występ w Dusznikach jest często debiutem przed polską publicznością. Wydarzeniom festiwalowym towarzyszą kursy mistrzowskie prowadzone przez wybitnych pedagogów.

Pierwszy festiwal odbył się w dniach 25-26 sierpnia 1946r., w 120 rocznicę dusznickich koncertów genialnego

muzyka. Listę znakomitych wykonawców wspianych kompozycji Chopina, już nie w Reinerz a polskich Dusznikach, zapoczątkowali Zofia Rabcewiczowa i Henryk Sztoplka.

Festiwal Chopinowski wpisał się bowiem na stałe nie tylko w kulturalną tradycję kurortu, regionu i kraju, ale stał się impreza o znaczeniu międzynarodowym. W tym najstarszym w Polsce festiwalu muzycznym, i jednym z najstarszych w Europie, biorą udział wszyscy najznakomitsi wykonawcy muzyki Chopina, a także z reguły większość zwycięzców Konkursów Chopinowskich.

7. Koncerty Chopinowskie organizowane w danym miesiącu w ciągu 2010 roku.

- **miejsce:** Duszniki-Zdrój, Dworek im. F. Chopina,
 - **organizator:** Miejski Ośrodek Kultury i Sportu w Dusznikach Zdroju, ul. Zdrojowa 8, 57-340 Duszniki-Zdrój, tel. 74 866 94 38, www.mokis.duszniki.pl
- Szczegółowe informacje dot. terminów koncertów na stronie www.mokis.duszniki.pl, www.duszniki.pl

8. Organizacja wystawy w Nowym Mieście nad Metują przy współpracy z Towarzystwem Miłośników Dusznik Zdroju. Śladami F. Chopina w Dusznikach Zdroju, wystawa fotografii miejsc które odwiedził F. Chopin w czasie pobytu w Dusznikach Zdroju w 1826r.

- **miejsce:** Nové Město nad Metují
- **termin:** 15.06.2010r.
- **Organizator:** Urząd Miejski w Dusznikach-Zdroju, Rynek 6, 57-340 Duszniki-Zdrój, tel. 74 869 76 76, fax. 74 866 90 25, e-mail duszniki@duszniki.pl, www.duszniki.pl

Towarzystwo Miłośników Dusznik-Zdroju

Zmiany w opodatkowaniu nieruchomości w 2010 roku - zagrożenia i ryzyka dla uzdrowskich podmiotów turystycznych

Wstęp

Zaprezentowane w artykule problemy wynikające z interpretacji przepisów w zakresie opodatkowania nieruchomości podzielono na dwa integralne obszary: problemy wynikające ze zmiany przepisów od 2010 roku oraz niejasności i wątpliwości interpretacyjne w podatku od nieruchomości, mające charakter nieprecyzyjnych zapisów i sformułowań zawartych w przepisach ustawy o podatkach i opłatach lokalnych (dalej: upiol). Prezentowane problemy utrudniają stabilne funkcjonowanie zarówno firm turystycznych, jak i organów podatkowych, generując niepotrzebne ryzyka interpretacyjne oraz konflikty społeczne.

Autor na podstawie przykładów z prowadzonej działalności doradczej i konsultingowej - z uwagi na ograniczony rozmiar opracowania - wybrał najważniejsze i najczęściej powtarzające się problemy interpretacyjne.

1. Nowe stawki podatku od nieruchomości

Maksymalne stawki podatków i opłat lokalnych w 2010 roku wynikają z ustawy z 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych. Stawki określone w ustawie są to stawki maksymalne i co roku są zmieniane przez ministra finansów w obwieszczeniach. Między innymi do podatku od nieruchomości w 2010 r. ma zastosowanie obwieszczenie ministra finansów z 3 sierpnia 2009 r. w sprawie górnych granic stawek kwotowych podatków i opłat lokalnych w 2010 r. (M.P. nr 52, poz. 742). Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy o podatkach i opłatach lokalnych rada gminy, w drodze uchwały, określa wysokość stawek podatku od nieruchomości. W 2010 r. stawki podatku nie mogą przekroczyć:

1) od gruntów:

- a) związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, bez względu na sposób zakwalifikowania w ewidencji gruntów i budynków - 0,77 zł od 1 mkw. powierzchni,
- b) pod jeziorami, zajętych na zbiorniki wodne retencyjne lub elektrowni wodnych - 4,04 zł od 1 ha powierzchni,

- c) pozostałych, w tym zajętych na prowadzenie odpłatnej statutowej działalności pożytku publicznego przez organizacje pożytku publicznego - 0,39 zł od 1 mkw. powierzchni;

2) od budynków lub ich części:

- a) mieszkalnych - 0,65 zł od 1 mkw. powierzchni użytkowej,
- b) związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej oraz od budynków mieszkalnych lub ich części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej - 20,51 zł od 1 mkw. powierzchni użytkowej,
- c) zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie obrotu kwalifikowanym materiałem siewnym - 9,57 zł od 1 mkw. powierzchni użytkowej,
- d) zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych - 4,16 zł od 1 mkw. powierzchni użytkowej,
- e) pozostałych, w tym zajętych na prowadzenie odpłatnej statutowej działalności pożytku publicznego przez organizacje pożytku publicznego - 6,88 zł od 1 mkw. powierzchni użytkowej;

3) od budowli - 2 proc. ich wartości określonej na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 3 i ust. 3-7.

Kolejne ustępy art. 5 określają, jakie czynniki powinna wziąć gmina przy uchwalaniu stawek podatku od nieruchomości, które będą obowiązywały na jej terenie. Jak wynika z art. 5 ust. 2 ustawy przy określaniu wysokości stawek od gruntów rada gminy może różnicować ich wysokość dla poszczególnych rodzajów przedmiotów opodatkowania, uwzględniając w szczególności lokalizację, rodzaj prowadzonej działalności, rodzaj zabudowy, przeznaczenie i sposób wykorzystywania gruntu. Z kolei, zgodnie z ust. 3 tego artykułu ustawy przy określaniu wysokości stawek dla budynków lub ich części rada gminy może różnicować ich wysokość dla poszczególnych rodzajów przedmiotów opodatkowania, uwzględniając w szczególności lokalizację, sposób wykorzystywania, rodzaj zabudowy, stan techniczny oraz wiek

budynków. Przy określaniu wysokości stawek, o których mowa w ust. 1 pkt 2 lit. b)-e) oraz w ust. 1 pkt 3, rada gminy może różnicować wysokość stawek dla poszczególnych rodzajów przedmiotów opodatkowania, uwzględniając w szczególności rodzaj prowadzonej działalności. Wyjaśnijmy, że ust. 1 pkt 2 lit. b)-e) odnosi się do budynków lub ich części: związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej oraz do budynków mieszkalnych lub ich części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej; zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie obrotu kwalifikowanym materiałem siewnym; zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych; pozostałych. Z kolei ust. 1 pkt 3 odnosi się do budowli.

2. Nowa definicja budynku - zagrożenia dla uzdrowiskowych podmiotów gospodarczych

Zmiana definicji budynku w znowelizowanych przepisach prawa budowlanego może przyczynić się do zwiększenia opodatkowania podatkiem od nieruchomości poprzez objęcie nim instalacji i urządzeń (np. sanatoriów, spółek uzdrowiskowych, rozlewni wód mineralnych czy łazienek mineralnych, borowinowych i związanej z tym infrastruktury) jako odrębnych budowli. **Przeprowadzona nowelizacja w „sprytny” sposób zmieniła definicję budowli** w taki sposób, że będzie można za nie uznać zamontowane w firmowych budynkach linie technologiczne, infrastrukturę leczniczą, linie rozlewnicze wód mineralnych i leczniczych czy inne instalacje lub urządzenia. Dotychczas były one traktowane jako część budynku i nie podlegały odrębnemu opodatkowaniu. Gminom udało się jednak przeforować zmiany, które w założeniu miały jedynie doprecyzować definicję budowli, a w praktyce zmieniły zasady opodatkowania firm podatkiem od nieruchomości.

Obecna definicja budynku rozumianego jako obiekt budowlany wraz z instalacjami i urządzeniami technicznymi (trwale związany z gruntem, wydzielony z przestrzeni za pomocą przegród budowlanych oraz mający fundamenty i dach) nie powodowała dotychczas wątpliwości interpretacyjnych.

Nowelizacja wprowadziła jednak nową definicję, zgodnie z którą **obiektom budowlanym jest „budynek wraz z instalacjami i urządzeniami technicznymi służącymi do eksploatacji tego budynku”**. Ta wydawałoby się kosmetyczna zmiana, polegająca na dodaniu w tej definicji zwrotu „służącymi do eksploatacji tego budynku”, wywołała już spore kontrowersje i niepewność podatników co do interpretacji opodatkowania budowli.

W sprawozdaniu z konsultacji społecznych przeprowadzonych w odniesieniu do tej nowelizacji (dostępnych na stronie www.sejm.gov.pl) czytamy m.in., że „*definicja zaproponowana przez podkomisję jest zawężona. (...) Służy ona uniknięciu pewnych patologii, które pojawiają się w trakcie procesu. Urządzenia są obudowywane ścianami i wówczas podatek od nieruchomości jest naliczany jak od budynku, a nie jak od budowli. Taka jest różnica. Z czysto budowlanego, technicznego punktu widzenia definicja zaproponowana przez podkomisję jest węższa i bardziej odpowiadająca istocie budynku w rozumieniu prawa budowlanego*”. Z dostępnych na stronach sejmowych ocen wprowadzonej zmiany można wywnioskować, że miała ona na celu w głównej mierze ograniczenie zakresu pojęciowego budynku wyłącznie do elementów, które konstytuują budynek, oraz instalacji i urządzeń służących do jego eksploatacji.

Aktualna definicja budynku obejmuje bowiem instalacje i urządzenia techniczne bez żadnych wyłączeń i ograniczeń. Z orzecnictwa sądów administracyjnych wynika, że dopóki mamy do czynienia z obiektem budowlanym, który spełnia przesłanki uznania go za budynek, dopóty instalacje i urządzenia związane z takim obiektem są jego integralną częścią i nie podlegają odrębnemu opodatkowaniu. Tymczasem wprowadzona zmiana interpretacji definicji budynku spowoduje, że powstaną spory, czy obiekty połączone z budynkiem albo znajdujące się w budynku mogą być uznane za budowle (i opodatkowane, mimo że do tej pory nie były). Z pojęcia budynku wyłączone bowiem zostaną instalacje i urządzenia, które nie będą służyły na potrzeby tego budynku. **Zawężenie definicji budynku może prowadzić również do wielu istotnych**

wątpliwości, na przykład co do charakteru służebności (w kontekście słowa „służące”) czy gdy dana instalacja lub urządzenie służy kilku budynkom itp. Warto dodać, że początkowo zmieniona definicja budynku po słowie „służące” zawierała również słowo „wyłącznie”.

W Sejmie trwają również prace nad zmianą prawa geologicznego i górniczego, mające na celu m.in. zakończenie sporu dotyczącego opodatkowania podatkiem od nieruchomości podziemnych wyrobisk górniczych. Art. 6 ust. 2 projektu ustawy nowelizującej, który wpłynął do Sejmu 16 grudnia 2008 r., stanowi, że „*podziemne wyrobiska górnicze oraz znajdujące się w nich instalacje i urządzenia nie są budowlami ani też urządzeniami budowlanymi w rozumieniu przepisów prawa budowlanego*”. Można się zastanawiać, czy zmiany w tym kształcie usuną wątpliwości związane z objęciem opodatkowaniem podziemnych wyrobisk górniczych. Niemniej, w kontekście toczących się licznych sporów sądowych w tym zakresie, każda próba doprecyzowania przepisów zasługuje na uwagę.

Jak widać, prace nad zmianami w podatku od nieruchomości nie dotyczyły zmian ustawy o podatkach i opłatach lokalnych, ale ustaw innych niż podatkowe (prawo budowlane, prawo geologiczne i górnicze). Dla podatników oznacza to konieczność śledzenia zmian coraz większej liczby aktów prawnych. Tymczasem prace legislacyjne powinny zmierzać w kierunku doprecyzowania niejasnych i nieczytelnych przepisów ustawy o podatkach i opłatach lokalnych, w szczególności dotyczących znaczenia pojęcia budowli.

Analiza całokształtu treści przepisów ustawy o podatkach i opłatach lokalnych oraz ustawy prawo budowlane oraz prawa geologicznego i górniczego pozwala postawić stwierdzić, iż:

- nowelizacja ustawy prawo budowlane nie będzie miała wpływu na podatek od nieruchomości, mimo że prawdopodobnie taki był cel jej twórców. Zmiana miałaby bowiem polegać tylko na „przesunięciu” pewnych elementów budynku do kategorii budowli, ale zawsze w ramach pojęcia obiektu budowlanego. Tymczasem ustawa o podatkach i opłatach lokalnych (upol)

przy definiowaniu pojęcia budowli odwołuje się tylko do pojęcia obiektu budowlanego w rozumieniu przepisów prawa budowlanego oraz pojęcia budynku w rozumieniu upol (które odwołuje się do pojęcia obiektu budowlanego w rozumieniu przepisów prawa budowlanego). Skoro żaden z elementów składowych pojęć budowla i budynek nie zostanie zmieniony, to one same także się nie zmieniają. Z podatkowego punktu widzenia po prostu zmieniono niewłaściwą ustawę. Poza tym na gruncie prawa budowlanego budowlą są tylko wolno stojące instalacje przemysłowe i urządzenia, i ewentualnie części budowlane urządzeń technicznych. Urządzenia wewnątrz budynku nie są w ogóle obiektami budowlanymi, jak więc miałyby się stać budowlami? Zmiana ta jest zupełnie nieprzemysłana.

- Nowe prawo geologiczne i górnicze nie wprowadza także żadnych zmian merytorycznych, tylko w nieco innej formie wyraża to samo, co i teraz wynika z art. 6 pkt. 7 i 10 oraz art. 58 obecnej ustawy, czyli że podziemne wyrobisko górnicze nie jest budowlą.

3. Właściwa klasyfikacja obiektów budowlanych a podatek od nieruchomości

Interpretacja zawartej w ustawie o podatkach i opłatach lokalnych definicji budowli wykorzystywanych na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej od lat budzi istotne kontrowersje i wątpliwości. Niejasne przepisy powodują spore ryzyko dla podatników prowadzących działalność w sektorze produkcji wód mineralnych, butelkowania wód leczniczych, infrastruktury z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego (tężnie, solnie itp.). Organy podatkowe, kierując się względami *stricte* fiskalnymi, podejmują próby obciążenia podatkiem od nieruchomości nie tylko obiektów budowlanych spełniających kryteria budowli, lecz także powiązanych z nimi urządzeń technicznych, których wartość nie raz wielokrotnie przewyższa wartość elementów o charakterze budowlanym.

Kwalifikacja danego urządzenia technicznego do kategorii budowli podlegających podatkowi od nieruchomości wymaga analizy

zarówno ustawy o podatkach i opłatach lokalnych, jak i prawa budowlanego. W myśl art. 1a ust. 1 pkt 2 ustawy o podatkach i opłatach lokalnych budowla to obiekt budowlany w rozumieniu przepisów prawa budowlanego niebędący budynkiem lub obiektem małej architektury. Jest to także urządzenie budowlane w rozumieniu przepisów prawa budowlanego związane z obiektem budowlanym, które zapewnia możliwość użytkowania obiektu zgodnie z jego przeznaczeniem. Tym samym, aby dany obiekt podlegał obciążeniu podatkiem od nieruchomości jako budowla, musi spełniać kryteria budowli lub urządzenia budowlanego w rozumieniu przepisów prawa budowlanego. **Zatem czy urządzenia techniczne są budowlami w rozumieniu art. 3 pkt 3 prawa budowlanego?**

Zgodnie z tym przepisem przez budowlę należy rozumieć każdy obiekt budowlany niebędący budynkiem lub obiektem małej architektury, oraz fundamenty pod urządzenia, jako odrębne pod względem technicznym części przedmiotów składających się na całość użytkową. Jak widać, ustawodawca tworząc na gruncie prawa budowlanego pojęcie budowli, nie zdefiniował go, ograniczając się jedynie do stwierdzenia, że jest to obiekt budowlany niebędący budynkiem lub obiektem małej architektury (negatywna), wyliczając następnie przykładowo obiekty budowlane zakwalifikowane jako budowle. Zgodnie z utrwalonym w orzecznictwie sądowym poglądem, pojęcie budowli podlegających obciążeniu podatkiem od nieruchomości należy ustalać na podstawie art. 1a ust. 1 pkt 2 ustawy o podatkach i opłatach lokalnych z uwzględnieniem regulacji zawartych w art. 3 pkt 3 prawa budowlanego (np. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 27 stycznia 2006 r., FSK 2316/04, oraz z 3 lutego 2006 r., II FSK 656/05).

Dodatkowo, zważywszy na złożony technologicznie charakter obiektów obejmujących zarówno budowle, jak i powiązane z nimi urządzenia techniczne, sądy administracyjne zgodnie podkreślają, że w razie sporu kwalifikacja danego obiektu do kategorii budowli musi opierać się na jednoznacznej opinii biegłego zgodnej z przepisami prawa budowlanego (m.in. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie

z 2 grudnia 2005 r., III SA/Wa 2342/05). Wyłączenie na podstawie takiej opinii organy podatkowe mogą dokonać oceny danego obiektu zgodnej z ustawą o podatkach i opłatach lokalnych. Wydanie decyzji o podatku od nieruchomości bez zasięgnięcia opinii biegłego jest równoznaczne z istotnym naruszeniem przepisów postępowania podatkowego (wyrok WSA z 29 stycznia 2004 r., III SA 1225/03). Wprawdzie biegłego powołuje organ podatkowy, ale nie ma przeszkód prawnych, aby podatnik przedłożył do akt sprawy opinię ekspercką sporządzoną na własne zlecenie. Tego rodzaju opinia będzie stanowić pełnoprawny dowód w postępowaniu podatkowym.

Definicja budowli zawarta w art. 3 pkt 3 prawa budowlanego odwołuje się do kryterium całości użytkowej. Powyższe kryterium jest nagminnie wykorzystywane przez organy podatkowe jako argument przemawiający za uznaniem danego urządzenia technicznego za element (część składową) podlegającej opodatkowaniu budowli. Przykładowo w praktyce organy podatkowe wadliwie przyjmują, że przez sam fakt połączenia z siecią energetyczną poszczególnych urządzeń technicznych urządzenia te stają się budowlą w rozumieniu art. 3 pkt 3 prawa budowlanego. Jednak dla takiej kwalifikacji nie wystarczy sam związek użytkowy. Potrzebny jest również związek techniczny, czyli fizyczne i trwałe związanie urządzenia z budowlą. Wbrew poglądom prezentowanym przez organy podatkowe, jeżeli w skład budowli mają wejść urządzenia, mogą być one uznane za jej część tylko wówczas, gdy stanowią wraz z częścią budowlaną całość techniczno-użytkową. Sam związek funkcjonalny jest niewystarczający, dodatkowo związek ten musi mieć charakter technicznej trwałości. Ponadto, analizując związek funkcjonalny, należy każdorazowo rozstrzygnąć kwestię, czy dane urządzenie jest potrzebne do eksploatacji budowli, czy też budowla jest potrzebna do eksploatacji urządzenia. Urządzenie będzie funkcjonalnie związane z obiektem budowlanym (częścią budowlaną), jeżeli służy użytkowaniu tego obiektu.

Organ podatkowy dokonując kwalifikacji poszczególnych urządzeń, niezasadnie pomija zawarty w art. 3 pkt 3 prawa

budowlanego fragment definicji budowli, zgodnie z którym stanowią ją części budowlane urządzeń technicznych (linie do butelkowania, infrastruktura lecznicza itp.) i fundamenty pod np. urządzenia, jako odrębne pod względem technicznym części przedmiotów składających się na całość użytkową. Powyższy zwrot wskazuje, że co do zasady za budowlę nie uznaje się urządzeń technicznych, a jedynie ich części budowlane (takie jak fundamenty, słupy, podpory). Słuszność stanowiska nakazującego dokonać wyróżnienia „części budowlanej” i „części technicznej” przy klasyfikowaniu danego obiektu dla celów podatku od nieruchomości potwierdza orzecznictwo (wyrok NSA z 30 lipca 2009 r., II FSK 202/08, wyrok WSA z 30 maja 2008 r., I SA/Lu 174/08). Pojęcie budowli w rozumieniu prawa budowlanego, na gruncie ustawy o podatkach i opłatach lokalnych, powinno zatem ograniczać się wyłącznie do tych elementów, które mają stricte budowlany charakter.

W myśl art. 3 pkt 3 prawa budowlanego budowlę stanowią m.in. części budowlane urządzeń technicznych oraz fundamenty pod maszyny, linie technologiczne i urządzenia, jako odrębne pod względem technicznym części przedmiotów składających się na całość użytkową. Mimo, iż prawo budowlane nie definiuje pojęcia „odrębności pod względem technicznym”, za uzasadniony należy uznać pogląd, że jeżeli dany obiekt spełnia przesłankę braku trwałego połączenia części budowlanej (np. fundamentu) z częścią niebudowlaną (np. wskutek stosowania rozbieżnych typów połączeń, możliwości wymiany urządzenia na tym samym fundamencie itp.), przesłanka „odrębności pod względem technicznym” jest spełniona. **W takiej sytuacji brak jest podstaw do przyjęcia, że urządzenie techniczne podlega opodatkowaniu podatkiem od nieruchomości jako element budowli.**

4. Jak opodatkować podatkiem od nieruchomości budowlę

Z dniem 1 stycznia 2003 r., mając na celu doprecyzowanie przepisów, ustawodawca zmienił ustawę o podatkach i opłatach lokalnych i nakazał odczytywać pojęcie budowli będącej przedmiotem opodatkowania

podatkiem od nieruchomości na podstawie przepisów prawa budowlanego. **Jakie miało to skutki?** Do 1 stycznia 2003 r. przeważało językowe rozumienie tego pojęcia, zgodnie z którym budowla to obiekt będący wytworem działalności budowlanej, trwale związany z gruntem, wyodrębniony z przestrzeni. Definicja ta miała mankamenty, ale dała się zastosować w praktyce. Tymczasem - mimo intencji ustawodawcy, aby jedynie doprecyzować przepisy, a nie rozszerzać zakresu opodatkowania - od momentu wprowadzenia nowej definicji budowli, zakresem opodatkowania obejmowanych było coraz więcej rodzajów obiektów, które w żaden sposób nie przystawały do rozumienia pojęcia budowla na gruncie języka potocznego, np. maszyny i urządzenia w budynkach, sprzęt elektroniczny, nawet namioty. Nie sformułowano przy tym jasnych wskazówek, jakie kategorie majątku przedsiębiorcy podlegają opodatkowaniu, a jakie nie. Sytuacja ta zaczynała przybierać charakter poważnego problemu o charakterze systemowym, zagrażającego wręcz rozwojowi czy też stabilności niektórych branż przemysłu w Polsce (np. energetyczny i telekomunikacyjny).

W ostatnim czasie sytuacja zaczęła się zmieniać. Pojawiło się wiele orzeczeń, w których sądy wyraźnie ograniczają zakres opodatkowania jedynie do określonych obiektów i formułują jasne wytyczne, ułatwiające samodzielną kwalifikację majątku dla celów podatku od nieruchomości. Należy tu przede wszystkim zwrócić uwagę na dwa wyroki. Pierwszy to niedawne orzeczenie Naczelnego Sądu Administracyjnego w sprawie o sygn. II FSK 202/08, dotyczące elektrowni wiatrowych. Uznając, że budowle stanowią wyłącznie części budowlane sąd wskazał, że skoro w wyliczeniu budowli, zawartym w ustawie - Prawo budowlane, ustawodawca wymienił części budowlane urządzeń technicznych (urządzenia zabiegowe, połączone infrastrukturalnie z całością wyposażenia leczniczego), to części te są budowlą w rozumieniu prawa budowlanego, a więc podlegają opodatkowaniu podatkiem od nieruchomości. Zatem same urządzenia zabiegowe (wydobycze wód leczniczych itp.), które posiadają opisane części budowlane - nie są budowlą w rozumieniu prawa budowlanego

i opodatkowaniu nie podlegają. Przyjęcie przez ustawodawcę w omawianym zakresie za budowlę części budowlanych urządzeń technicznych, wskazuje, że jego intencją nie było traktowanie każdego obiektu jako całości, ale wyróżnienie w nim części budowlanych i niebudowlanych.

To orzeczenie ma bardzo istotne znaczenie dla sposobu wykładni przepisów ustawy podatkowej. Zostało w nim bowiem jednoznacznie wskazane, że w celu określenia przedmiotu opodatkowania należy posługiwać się językową wykładnią pojęć zawartych w przepisach prawa budowlanego, a nie funkcjonalnym kryterium całości techniczno-użytkowej, stosowanym przez niektóre organy podatkowe, na mocy którego w zasadzie każde urządzenie mogłoby stanowić część jakiejś budowli. Pogląd wyrażony w tym orzeczeniu odnosi się również do innych rodzajów urządzeń czy też obiektów technicznych, posadowionych na gruncie, składających się z części budowlanych i części technicznych, takich jak chociażby urządzenia np. rozdzielni prądu (własne transformatory hotelowe). Tego typu urządzenia są posadowione na fundamentach lub też na słupach, a więc ma do nich zastosowanie część wyliczenia zawartego w art. 3 pkt 3 prawa budowlanego, definiująca jedynie części budowlane urządzeń technicznych jako budowle, podlegające opodatkowaniu.

Drugim ważnym orzeczeniem jest nieprawomocny jeszcze wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie, sygn. akt I SA/Sz 158/09, dotyczący sieci technicznych w kanalizacji kablowej. Sąd odniósł się w nim do charakteru normatywnego przepisów ustawy - Prawo budowlane, zawierających definicję budowli i sposobu ich wykładni. Sąd wskazał mianowicie, że kwalifikowanie określonych obiektów do budowli w rozumieniu prawa budowlanego powinno się dokonać z uwzględnieniem kontekstu, jaki wynika z art. 1 ustawy - Prawo budowlane. Stanowi on, że ustawa ta normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbioru obiektów budowlanych. Sąd zauważył, że kontekst ten prowadzi do wniosku, że za budowle podlegające opodatkowaniu powinny zatem zostać uznane tylko takie obiekty wymienione

w stosownych przepisach prawa budowlanego, które są wynikiem procesu budowlanego, a nie wytwórczego procesu technologicznego, pozostającego poza zakresem zainteresowania przepisów budowlanych. Sąd zanegował również pogląd, jakoby przy ustalaniu zakresu pojęcia budowla nie należało uwzględniać aktów podustawowych, wydawanych na podstawie ustawy - Prawo budowlane. Takie akty podustawowe często zawierają własne, bardziej precyzyjne definicje pojęcia budowla w określonym sektorze lub gałęzi gospodarki (np. budowle telekomunikacyjne). Również w tym aspekcie stanowisko WSA w Szczecinie należy w pełni zaaprobować. Pominięcie treści aktów podustawowych w procesie wykładni dokonywanej dla celów podatkowych prowadzi bowiem do stworzenia autonomicznego pojęcia budowli, zamiast odkodować rozumienie tego pojęcia przez prawo i praktykę budowlaną.

Zatem orzecznictwo zaczyna przybliżać rozumienie budowli na gruncie obecnych przepisów do tego, które obowiązywało przed 1 stycznia 2003 r. Budowlami ponownie stają się tylko obiekty o charakterze budowlanym. Sytuacja, do której doprowadziła tamta - doprecyzowująca - zmiana przepisów, powinna jednak stanowić przestrożę dla ustawodawcy, aby do zmian legislacyjnych podchodzić z dużo większą ostrożnością. Warto w tym miejscu postawić jeszcze jedną - być może kontrowersyjną - tezę. Wydaje się, że mimo pozytywnej działalności orzeczniczej sądów administracyjnych w tym zakresie definicja budowli zawarta w przepisach prawa budowlanego nie jest wystarczająco precyzyjna dla celów podatkowych. Dla celów stricte budowlanych ogólnie sformułowana definicja budowli jest przydatna, pozwala bowiem objąć kontrolą, a przez to zapewnić bezpieczeństwo konstrukcji i użytkowania bardzo szerokiej gamy obiektów. Jednak w prawie podatkowym, gdzie zasadą jest ścisłe określenie zakresu opodatkowania, takie definicje nie sprawdzają się zbyt dobrze. Należy więc postulować zmianę ustawy o podatkach i opłatach lokalnych poprzez sformułowanie samodzielnej definicji budowli, oderwanej od regulacji budowlanych, która będzie precyzyjnie określała,

jakie obiekty stanowią budowle podlegające opodatkowaniu, a jakie nie. Moim zdaniem dopiero taka zmiana - oczywiście poprzedzona bardzo rzetelną analizą i dyskusją - daje szansę na wypracowanie stabilnych zasad opodatkowania i wyeliminowanie różnic w podejściu poszczególnych gmin, które są obecnie zmartą podatników.

5. Sanatorium - budynek przeznaczony na usługi zdrowotne korzysta z ulgi

Do budynków i ich części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych zalicza się tylko te, które służą bezpośrednio świadczeniu usług medycznych, tj. gabinetów lekarskich, budynków przychodni itp. Preferencyjnej stawki nie można stosować do budynków i ich części o charakterze hotelowym, gospodarczym czy administracyjnym. Ciekawy przykład dotyczy jednego z sanatoriów w jednym z nadmorskich uzdrowisk. W deklaracji na podatek od nieruchomości spółka wykazała do opodatkowania grunty związane z działalnością gospodarczą i grunty pozostałe. Ponadto zadeklarowała budynki mieszkalne, budynki związane z działalnością gospodarczą, części budynków mieszkalnych zajętych na prowadzenie działalności, a także budynki zajęte na prowadzenie działalności w zakresie świadczenia usług medycznych. Burmistrz uznał, że podatnik bezpodstawnie objął niższą stawką podatku część budynków, które nie są zajęte na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie świadczenia usług zdrowotnych. Ponieważ spółka nie zareagowała na wezwanie do podwyższenia stawki podatku organ podatkowy wszczął postępowanie podatkowe w sprawie określenia wysokości zobowiązania w podatku od nieruchomości za lata 2003-2007.

Co ciekawe spółka podkreślała, że pomieszczenia (budynki) niezajęte bezpośrednio na udzielanie świadczeń zdrowotnych, takie jak: poczekalnie, szatnie, rejestracja, informacja, łazienki, pokoje śniadaniowe, izby przyjęć, kuchnia, stołówka, pralnia oraz pomieszczenia zajęte przez personel administracyjny są niezbędne do prawidłowego funkcjonowania zakładu. Dlatego w jej ocenie korzystają z opodatkowania preferencyjną stawką podatku od nieruchomości.

Organ podatkowy nie zgodził się z tą interpretacją. W jego ocenie niższą stawką spółka mogła opodatkować tylko powierzchnię użytkową pomieszczeń zajętych na udzielanie świadczeń zdrowotnych. Natomiast pozostałe pomieszczenia, w tym części hotelowe, administracyjne, gastronomiczne i gospodarcze, zostały zakwalifikowane jako związane z działalnością gospodarczą inną, niż świadczenie usług zdrowotnych i opodatkowane stawką przewidzianą dla takiej działalności.

Ostatecznie spółka zaskarżyła niekorzystne decyzje do sądu. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Szczecinie uwzględnił jej skargę. Jednak nie podzielił wszystkich argumentów skarżącej. Sąd potwierdził, co prawda, że zajęcie budynku lub jego części na udzielanie świadczeń zdrowotnych, czyli realizowanie tam tych świadczeń bądź w których są one prowadzone, prowadzi do zastosowania preferencyjnej stawki podatku. Jednak tylko faktyczne zajęcie budynku lub jego części na realizowanie świadczeń zdrowotnych prowadzi do możliwości jego opodatkowania stawką preferencyjną. Nie jest wystarczające do jej zastosowania tylko posiadanie tego budynku lub jego części przez podmiot świadczący działalność gospodarczą w zakresie świadczeń zdrowotnych. Sąd zwrócił uwagę, że wykładnia ta nie daje jednak jednoznacznej odpowiedzi, czy zajęcie należy wiązać z bezpośrednim czy tylko pośrednim związkiem pomieszczeń budynku z udzielaniem tego rodzaju świadczeń. Zdaniem WSA w tym przypadku chodzi bardziej o związek bezpośredni. Ponieważ przepis określa preferencyjną stawkę, trzeba go interpretować ściśle. **Sąd zgodził się z organami podatkowymi, że nie sposób przyjąć, by w pomieszczeniach administracyjnych, gospodarczych, socjalnych odbywały się działania służące zachowaniu, ratowaniu, przywracaniu i poprawie zdrowia kuracjuszy.** Choć są to pomieszczenia niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania tego rodzaju zakładu opieki zdrowotnej, nie mają bezpośredniego związku z tymi działaniami. Powodem uwzględnienia spółki była konieczność uzupełnienia ustaleń faktycznych. Szczegółowy opis sytuacji zawiera wyrok WSA w Szczecinie z 8 lipca 2009 r., I SA/Sz 326/08 (niepublikowany).

Sąd w omawianym wyroku przypomniał, że we wcześniejszych wyrokach (WSA w Szczecinie, sygn. akt I SA/Sz 853/04 i NSA, sygn. akt II FSK 420/06) stwierdzono, że **pojemniejszenia o charakterze administracyjnym, gospodarczym i socjalnym, a także związane z zamieszkiwaniem oraz wyżywieniem kuracjuszy sanatorium nie podlegają od 1 stycznia 2003 r. opodatkowaniu preferencyjną stawką podatku od nieruchomości określoną w art. 5 ust. 1 pkt 2 lit. d) ustawy o podatkach i opłatach lokalnych, ponieważ nie są to budynki lub ich części zajęte na wykonywanie świadczeń zdrowotnych.**

Zdaniem WSA w Szczecinie w omawianej sprawie te ustalenia mają zastosowanie. A zatem do budynków lub ich części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych można zaliczyć tylko te budynki i ich części, które służą bezpośrednio świadczeniu usług medycznych, czyli np. budynki przychodni i gabinetów lekarskich. Wyrok jest nieprawomocny.

6. Kiedy powstaje obowiązek podatkowy w przypadku zakupu budowli

Co decyduje o powstaniu obowiązku podatkowego w podatku od nieruchomości w przypadku, gdy firma kupi budynek?

Moment rozpoczęcia użytkowania, moment nabycia czy moment rozpoczęcia prowadzenia w nim działalności gospodarczej?

Zgodnie z art. 6 o podatkach i opłatach lokalnych zasadą jest, iż obowiązek podatkowy w podatku od nieruchomości powstaje od pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym powstały okoliczności uzasadniające powstanie tego obowiązku. W ust. 2 powyższego artykułu ustanowiono wyjątek od tej zasady, zgodnie z którym, jeżeli istnienie budowli albo budynku lub jego części stanowi okoliczność, od której uzależniony jest obowiązek podatkowy, obowiązek ten powstaje 1 stycznia roku następującego po roku, w którym budowa została zakończona, albo w którym rozpoczęto użytkowanie budynku lub jego części przed ich ostatecznym wykończeniem. Jak wynika z powyższego, odsunięcie w czasie momentu powstania obowiązku podatkowego możliwe jest w dwóch przypadkach, dla których kluczowe

są chwili zakończenia budowy lub rozpoczęcia użytkowania przed ostatecznym wykończeniem. Obydwie sytuacje dotyczą nowo wybudowanego budynku lub budowli. Powyższe stanowisko znajduje odzwierciedlenie w orzeczeniu NSA z 19 stycznia 1998 r. oraz w uchwale składu pięciu sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego z 14 kwietnia 1997 r. (sygn. akt FPK 3/97), zgodnie z którą przepis art. 6 ust. 2 ustawy z 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych nie obejmuje swoim zakresem istniejących budynków, które zostały poddane remontowi kapitalnemu; obowiązek podatkowy w podatku od nieruchomości powstaje w odniesieniu do tych budynków w chwili określonej w art. 6 ust. 1 tej ustawy.

Powyższy przepis dotyczy obowiązku podatkowego, który powstaje od nowo wybudowanych budynków lub budowli. Świadczy o tym wyraźne nawiązanie w przepisie do istnienia budynku (budowli) oraz do zakończenia budowy, względnie rozpoczęcia użytkowania. Jeżeli okolicznością, od której jest uzależniony obowiązek podatkowy, jest istnienie budowli albo budynku lub ich części, obowiązek podatkowy powstaje 1 stycznia roku następującego po roku, w którym budowa została zakończona albo w którym rozpoczęto użytkowanie budowli albo budynku lub ich części przed ich ostatecznym wykończeniem. Z przedstawionego przez podatnika stanu faktycznego nie wynika jednoznacznie, czy firma chce nabyć nowo wybudowany budynek czy budynek już wcześniej istniejący. O powstaniu obowiązku podatkowego z chwilą rozpoczęcia użytkowania budynku (budowli) można mówić jedynie w przypadku rozpoczęcia użytkowania budynku, budowli przed jego ostatecznym wykończeniem lub zakończeniem budowy, a więc okolicznością uzasadniającą powstanie obowiązku podatkowego w momencie rozpoczęcia użytkowania jest wybudowanie, wzniesienie nowego budynku (budowli). A zatem momentem powstania obowiązku podatkowego w przypadku budynku (budowli) już istniejącej jest chwila jej nabycia przez dany podmiot.

Następna kwestia dotyczy powstania obowiązku podatkowego w związku z wykorzystaniem istniejącej budowli na cele działalności gospodarczej. Rozpoczęcie

działalności przez dany podmiot, w którego władaniu znajdowały się budowle, będzie skutkowało powstaniem obowiązku podatkowego od tych budowli w chwili rozpoczęcia działalności. W przypadku gdy dana spółka w ramach swojej działalności nabywa budynki (budowle), zawsze będzie miała obowiązek zapłaty podatku od nieruchomości z momentem ich nabycia. W świetle powyższych rozważań o powstaniu obowiązku podatkowego w przedstawionym stanie faktycznym, decydować będzie moment nabycia przez firmę budynku (budowli).

Najwięcej problemów z ustaleniem podstawy opodatkowania mają posiadacze budowli. Generalnie podstawą opodatkowania budowli jest wartość budowli ustalona na 1 stycznia, która stanowi podstawę obliczania amortyzacji. W praktyce więc jest to wartość początkowa ustalona na 1 stycznia. Zgodnie z art. 16h ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych (t.j. Dz.U. z 2000 r. nr 54, poz. 654 z późn. zm.) za wartość początkową środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, uważa się: w razie odpłatnego nabycia cenę ich nabycia; w razie częściowo odpłatnego nabycia, cenę ich nabycia powiększoną o wartość przychodu określonego w art. 12 ust. 5a ustawy o CIT; w razie wytworzenia we własnym zakresie koszt wytworzenia; w razie nabycia w drodze spadku, darowizny lub w inny nieodpłatny sposób wartość rynkową z dnia nabycia, chyba że umowa darowizny albo umowa o nieodpłatnym przekazaniu określa tę wartość w niższej wysokości; w razie nabycia w postaci wkładu niepieniężnego (aportu) niesionego do spółki kapitałowej, a także udziału w spółdzielni - ustaloną przez podatnika na dzień wniesienia wkładu lub udziału wartość poszczególnych środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, nie wyższą jednak od ich wartości rynkowej; w razie otrzymania w związku z likwidacją osoby prawnej ustaloną przez podatnika wartość poszczególnych środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, nie wyższą jednak od ich wartości rynkowej. Przepisy o podatkach i opłatach lokalnych określają także szczególny moment ustalania wartości budowli w przypadku, gdy firma nabyła budowlę w ciągu

roku. Podstawą opodatkowania jest w takiej sytuacji wartość stanowiąca podstawę obliczania amortyzacji na dzień powstania obowiązku podatkowego.

Natomiast w przypadku budowy zamortyzowanych podstawą opodatkowania jest wartość rynkowa, określona przez podatnika na dzień powstania obowiązku podatkowego. Zgodnie z art. 4 ust. 6 ustawy, jeżeli budowę lub ich części, od których firma nie dokonuje odpisów (budowle zostały zamortyzowane), zostały ulepszone lub zgodnie z przepisami o podatkach dochodowych nastąpiła aktualizacja wyceny środków trwałych - podstawą opodatkowania stanowi ich wartość rynkowa ustalona na 1 stycznia roku podatkowego następującego po roku, w którym dokonano ulepszenia lub aktualizacji wyceny środków trwałych. Przepisy określają także, że w sytuacji, gdy podatnik nie określi wartości budowy, robi to powołany przez gminę biegły rzeczoznawca. Warto jednak zadeklarować wartość budowy, ponieważ zgodnie z art. 4 ust. 7 ustawy, w przypadku gdy podatnik nie określił wartości budowy lub wartość ustalona przez biegłego jest wyższa co najmniej o 33 proc. od wartości określonej przez podatnika, koszty ustalenia wartości przez biegłego ponosi podatnik.

Jeśli firma zadeklarowała podatek od nieruchomości w prawidłowej wysokości, musi go wpłacić na rachunek gminy, na której położona jest nieruchomość. Podatek od nieruchomości jest bowiem podatkiem gminnym, a zatem należność należy uiścić na konto gminy, a nie urzędu skarbowego. Również ewentualny spór o wysokość podatku, zwolnienia i in. prowadzi się z gminnym organem podatkowym, czyli zgodnie z art. 1c ustawy o podatkach i opłatach lokalnych z wójtem, burmistrzem lub prezydentem miasta.

7. Jak uniknąć płacenia zawyżonego podatku

Przedsiębiorcy zmniejszą obciążenia podatkiem od nieruchomości, gdy jeszcze raz sklasyfikują posiadane środki trwałe. Podatnicy często posługują się klasyfikacją środków trwałych do oceny, czy dany środek trwały podlega opodatkowaniu podatkiem od nieruchomości, czy też nie. W praktyce

ocena, czy dany środek trwały podlega opodatkowaniu, wymaga ścisłej współpracy służb księgowych ze służbami technicznymi oraz doradcą podatkowym. W przypadku określonych środków trwałych dopiero wspólna analiza parametrów i funkcji technicznych oraz przepisów podatkowych i prawa budowlanego pozwoli na ocenę, czy i w jakim zakresie podlega on opodatkowaniu podatkiem od nieruchomości.

Kolejne problemy pojawiają się, gdy podatnik posiada nieruchomości w kilku, a nawet w kilkunastu gminach. Jest on zobowiązany obliczać podatek i składać deklaracje do wszystkich gmin oddzielnie. Ilość deklaracji powoduje, że prawidłowe rozliczenie podatku może być dosyć pracochłonne. Ekspertcy są zgodni: przepisy regulujące opodatkowanie podatkiem od nieruchomości nie są dość precyzyjne. Dodatkowo liczne odwołania do przepisów prawa budowlanego, przepisów o drogach publicznych czy innych powodują, że podatnicy nierzadko gubią się w nadmiarze regulacji.

W praktyce możliwe są pewne operacje optymalizacyjne w podatku od nieruchomości. Najwięcej takich możliwości pojawia się np. przy restrukturyzacjach spółek, które odpowiednio przeprowadzone pozwalają np. urynkować wartość budowy (co jest korzystne, gdy podatnicy opłacają wysoki podatek od całkowicie już zamortyzowanych nieruchomości, które nie przedstawiają wartości na rynku). Pewnych obszarów optymalizacji można doszukać się tam, gdzie właściciel sieci technicznych korzysta (poprzez ich posadowienie na gruncie lub pod jego powierzchnią) z gruntów należących do osób prywatnych. Ponadto w praktyce wiele obszarów do optymalizacji pojawia się w wyniku długich sporów podatników z organami podatkowymi. NSA zajął stanowisko, że części niebudowlane elektrowni wiatrowych nie wchodzi w zakres pojęcia budowla, co w efekcie może prowadzić do znacznego zmniejszenia obciążeń podatkowych u tych wszystkich podatników, w których majątku znajdują się urządzenia techniczne z częścią techniczną (niebudowlaną), którzy dotychczas odprowadzali podatek od nieruchomości od wartości budowy stanowiącej sumę wartości części mechanicznej i budowlanej.

Uzdrowiska Polski wschodniej wobec wyzwań rozwojowych - turystyka zrównoważona

1. Wprowadzenie

Turystyka jest zjawiskiem wielopłaszczyznowym, łączącym w sobie aspekty społeczne, gospodarcze i kulturowe. Jako zjawisko sięgające głęboko w życie współczesnego człowieka jest obecnie jedną z prężniej rozwijających się gałęzi gospodarki wielu państw świata.¹ Nieustannie zmieniająca się rzeczywistość, w tym także w sferze turystyki, implikuje określone postawy i zachowania. Coraz większy wpływ w tworzeniu produktu krajowego oraz w zwiększaniu zatrudnienia należy do sektora usług, w tym turystyki. Branża uzdrowiskowa współdziałająca z turystyką przez długi okres czasu zaliczana była do sfery usług socjalnych i nie doceniano jej pozytywnej roli dla rozwoju uzdrowisk i regionów.²

Współczesna turystyka, która jest uznawana przez niektórych za największy „przemysł” świata wymaga ciągłych badań i określenia, nie tylko aktualnych trendów jej rozwoju, ale przede wszystkim przewidywania struktury popytu w przyszłości. Turystyka jako zjawisko społeczno-gospodarcze i wypoczynkowo-rekreacyjne ma

charakter bardzo złożony, bowiem dotyczy wielu aspektów ruchliwości przestrzennej człowieka współczesnych czasów. Turystyka będąca ważnym sektorem gospodarki narodowej dla wielu krajów i regionów świata może być jednym z celów działalności gospodarczej oraz jednym ze środków ożywienia społeczno-gospodarczego.

Przemysł turystyczny na świecie zatrudnia ponad 225 mln osób, obroty turystyki przekraczają kwotę 3,6 bln (USA \$) rocznie, wykazując tendencję wzrostową, tym samym turystyka wytwarza 11% światowego PKB, a inwestycje w turystyce stanowią 14% światowych wydatków inwestycyjnych i stale rosną (głównie inwestycje hotelarskie).³ W Polsce dochody z turystyki przekraczają wartości dochodu uzyskiwane go z górnictwa i hutnictwa łącznie, o czym mało kto wie. W Unii Europejskiej sektor ten zdominowany jest przez małe i średnie przedsiębiorstwa, dostarcza średnio 5,5% unijnego PKB i generuje ok. 6% miejsc pracy w krajach członkowskich.

W celu przyciągnięcia do danego kraju czy regionu turystów należy w sposób profesjonalny przedstawić posiadany potencjał

turystyczny, jak też odpowiednio zorganizowany, promowany i wprowadzany produkt turystyczny. Polska deklarując wolę wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju, zobowiązała się do ich realizacji. Zasada ekorozwoju jest zasadą konstytucyjną w Polsce, co znajduje swoje odniesienie w art. 173 ust. 1 Konstytucji, przyjmując jako fundamentalne założenie, że Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju⁴.

Uzdrowiska występują we wszystkich strefach krajobrazowych Polski, najwięcej w górach i nad morzem. W bezpośrednim otoczeniu posiadają tereny o wysokich przyrodno-geograficznych wartościach. Wiele z nich sąsiaduje z parkami narodowymi i krajobrazowymi. Dzięki takiemu położeniu posiadają, nie tylko wartości lecznicze, ale również walory wypoczynkowe i turystyczne.⁵ Są chętnie odwiedzane w celach leczniczych, wypoczynkowych, rekreacyjnych i krajoznawczych przez mieszkańców naszego kraju i cudzoziemców.

Obserwuje się zwiększony popyt turystów zagranicznych na usługi lecznicze i turystyczne w uzdrowiskach, które spełniają standardy międzynarodowe. Można wyróżnić zasadniczo dwie grupy klientów, tj. grupę ludzi starszych, co ma związek z zachodzącymi procesami demograficznymi w całej Europie oraz systematycznie rosnącą grupę ludzi młodych, aktywnych zawodowo. troska o zdrowie, zachowanie sprawności fizycznej, wyglądu i młodości jest też motywem wyjazdów turystycznych do uzdrowisk. W tym trendzie należy upatrywać perspektyw rozwoju dla polskich uzdrowisk, a także dla gmin uzdrowiskowych. Z tych też względów, tj. aktualnych potrzeb i mody, miejscowości uzdrowiskowe powinny rozszerzać i doskonalić ofertę swojej działalności oraz proponować coraz bogatszy zakres atrakcyjnych produktów z dziedziny medycyny, kultury i rekreacji.⁶ Powinny stosować różnorodne, niekonwencjonalne rozwiązania, łączące równocześnie (innowacyjne) sposoby kuracji i profilaktyki zdrowotnej z aktywnym wypoczynkiem turystycznym.

Miejscowości i gminy uzdrowiskowe, w celu ich właściwego funkcjonowania

i bycia konkurencyjnymi na współczesnym rynku, powinny oferować szeroki zakres usług uzupełniających ze sfery profilaktyki zdrowotnej, turystyki i rekreacji. Związane jest to jednak z posiadaniem bogatej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, jak np. szlaki turystyczne i ścieżki zdrowia, boiska i sale do ćwiczeń oraz kąpieliska i baseny. Wymagane jest również zapewnienie atrakcyjnego zaplecza kulturalnego i rozrywkowego, zadbanych obszarów zieleni do rekreacji kuracjuszy i turystów, usług o wysokim standardzie dla typowej turystyki uzdrowiskowej.

Niestety obecnie stwierdza się w poszczególnych uzdrowiskach istotnie zróżnicowaną jakość świadczonych usług turystycznych i obsługi klientów w zakresie leczenia. Czynnikiem mogącym poprawić istniejącą sytuację jest kompleksowość i komplementarność działań zmierzających do rozwoju uzdrowisk i gmin uzdrowiskowych. Ponadto harmonijność i współdziałanie różnorodnych funkcji i usług, np. w ramach dobrze działającego klastra uzdrowiskowego oraz zrównoważonego rozwoju miejscowości i gminy uzdrowiskowej, może zapewnić zachowanie i rozwój odpowiedniego profilu leczniczego i uzdrowiskowego. **Turystyka i uzdrowisko łączą się nierozdzielnie.** Turyści przyjeżdżając do miejscowości uzdrowiskowej są świadomi, że trafiają w miejsce bogato obdaruwane przez naturę, miejsce zadbane, czyście ekologiczne oraz będące azylem od cywilizacji.⁷

Uzdrowiska mają szczególne znaczenie dla polskiej gospodarki turystycznej, gdyż mogą z powodzeniem oferować, oprócz procesów leczenia równocześnie liczne i różnorodne produkty turystyczne, atrakcyjne dla wielu segmentów rynkowych w kraju i za granicą. Miejscowości uzdrowiskowe stanowią w Europie popularne i licznie odwiedzane ośrodki turystyczne i wypoczynkowe. Szansą dla polskich uzdrowisk jest jednak nowoczesna oferta turystyczna, oparta na produktach markowych. Posiadanie mocnych marek turystycznych jest uważane za najskuteczniejszy sposób promowania kraju i przyciągania turystów zagranicznych. Uzyskanie statusu produktu

markowego oznacza bowiem jego wysoką jakość, atrakcyjny wizerunek i mocną pozycję rynkową.⁸ Pomimo powagi problematyki turystyki w uzdrowiskach zauważa się zbyt małe zainteresowanie instytucji odpowiedzialnych za tą problematykę w Polsce.

Gospodarka turystyczna w Unii Europejskiej i innych krajach świata oceniana jest jako najbardziej przyszłościowy i najdynamiczniej rozwijający się dział gospodarki narodowej oraz o bardzo dużym znaczeniu dla aktywizacji ekonomicznej regionów słabych i gospodarczo zacofanych. **Do takich regionów należą obszary Polski Wschodniej.**

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie problematyki znaczenia turystyki funkcjonującej zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju w miejscowościach i gminach uzdrowiskowych w Polsce. Ponadto wskazano znaczenie turystyki zdrowotnej i uzdrowiskowej w rozwoju społeczno-gospodarczym obszaru oraz najważniejsze trendy, a także trudności w dalszym rozwoju tych form działalności gospodarczej.

2. Turystyka zrównoważona w uzdrowiskach

Istotą turystyki zrównoważonej jest zintegrowanie działalności turystycznej z celami ochrony przyrody, a także kształtowanie nowych zachowań turystów, a przede wszystkim organizatorów ruchu turystycznego. Te postawy winy być korzystne pod względem etycznym i społecznym dla lokalnej ludności, z poszanowaniem kulturowej tożsamości.⁹

W czasach obecnych, kiedy turystyka jest jednym z największych sektorów gospodarki światowej coraz wyraźniej widać, że jej wzrost odbył się kosztem lokalnych gospodarek, kultur oraz środowiska naturalnego. Z drugiej jednak strony turystyka, zarządzana w odpowiedni sposób, wspomagając przyszły rozwój obszarów, przynosi określone korzyści, dostarczając środków na konserwację i utrzymanie zasobów kulturowych, jest ważnym miejscem zatrudnienia ludności i źródłem dochodów wielu krajów.

Pozytywne i negatywne skutki rozwoju turystyki były istotnymi przestankami

powstania koncepcji turystyki zrównoważonej. Jest ona częścią ogólnej idei zrównoważonego rozwoju, zdefiniowanej przez Światową Komisję Środowiska i Rozwoju w 1987 r. jako „rozwoj zaspokajający potrzeby współczesnych mieszkańców i gwarantujący realizację potrzeb przyszłych generacji”. Zasady te zostały przyjęte przez przedstawicieli prawie wszystkich krajów świata w czasie Konferencji Narodów Zjednoczonych w Rio de Janeiro w 1992 r. Deklaracja ta nazywana również Kartą Ziemi, formułująca 27 priorytetów rozwoju zrównoważonego, stała się historycznym dokumentem, który wyznaczył kierunek nowoczesnej polityki gospodarczej na świecie.¹⁰

Podstawowe zasady zrównoważonego rozwoju turystyki zostały opracowane w 1995 roku przez Światową Radę Podróży i Turystyki oraz Światową Organizację Turystyki pod nazwą Agenda 21 dla Podróży i Gospodarki Turystycznej, tj:

1. Turystyka powinna propagować zdrowy i produktywny tryb życia w harmonii z przyrodą, zbliżać do siebie ludzi różnych narodowości, kreować otwartość i tolerancję.
2. Rozwój turystyki ma przyczyniać się do zachowania zasobów przyrody oraz ochrony rdzennej kultury społeczności lokalnych.
3. Rozwój turystyki w regionach powinien dokonywać się przy udziale ludności miejscowej począwszy od etapu planowania, powinien też kreować nowe źródła dochodów miejscowej ludności.
4. Działalność usługowa i produkcyjna w branży turystycznej powinna zmierzać do zmniejszenia ilości odpadów oraz oszczędności energii i wody, eliminować z użycia substancje niebezpieczne dla środowiska, stymulować personel, klientów i społeczności lokalne do zachowań proekologicznych.
5. Poszczególne kraje powinny kierować się polityką otwartego systemu rynkowego w turystyce.¹¹

Niezrównoważony i żywiołowy rozwój turystyki masowej, przyczynia się do znacznego zanieczyszczenia atmosfery i hydrosfery, degradacji gleb, niszczenia flory i fauny, powoduje spadek bioróżnorodności,

ubożenie krajobrazu naturalnego oraz zanik wartości kulturowych miejscowej ludności.

Turystyka zrównoważona (ang. *sustainable tourism*) w odniesieniu do obszarów o wyjątkowych walorach przyrodniczych nazywa się turystyką łagodną (*softtourism*) lub przyjazną środowisku (*environmentally friendly tourism*, *environmentally sustainable tourism*), a więc zgodną z zasadami ekorozwoju.

Turystyka zrównoważona obejmuje wszystkie formy rozwoju, zarządzania i aktywności turystycznej, które podtrzymują ekologiczną, społeczną i ekonomiczną integralność terenów, a także zachowuje dla przyszłych pokoleń, w niezmienionym stanie, zasoby naturalne i kulturowe tych obszarów. Wynika stąd, że działalność turystyczna powinna być zintegrowana z celami ochrony przyrody oraz powinna kształtować nowe postawy i zachowania (wśród turystów i organizatorów ruchu turystycznego), które pozytywnie będą oddziaływać na lokalne społeczności. Oznacza to, że:¹²

- rozwój turystyki powinien być dostosowany do rodzaju i jakości zasobów środowiska przyrodniczego i nie może przyczyniać się do ich degradacji,
- miejscowa ludność powinna partycypować we wszystkich przedsięwzięciach związanych z turystyką, które podejmowane są na zamieszkałych przez nią terenach,
- oferta turystyczna powinna się opierać na miejscowych zasobach naturalnych, ludzkich i materialnych, powinno się realizować obiekty niewielkie, dostosowane skalą do otoczenia,
- rozwój turystyki powinien być zintegrowany z miejscowym rozwojem gospodarczym oraz być korzystny etycznie, społecznie i ekonomicznie dla miejscowej ludności.

Zrównoważony rozwój już od dość dawna jest wiodącym trendem w polityce Unii Europejskiej. Z uwagi na fakt, że jakość środowiska naturalnego jest istotnym elementem produktu turystycznego jego naturalne walory będą wyznaczać dalszy rozwój sektora turystycznego. Kompleksowe i efektywne wypełnianie zasad zrównoważonego rozwoju turystyki wymaga przede

wszystkim dojrzałej świadomości podmiotów świadczących usługi turystyczne, jak również odbiorców tych usług.¹³ Istotną rolę w efektywnym wypełnianiu zasad zrównoważonej turystyki odgrywają lokalne społeczności, w tym władze samorządowe.

Istotnym elementem zrównoważonego rozwoju jest cecha trwałości. Aby rozwój był trwały, konsumpcja dóbr i usług musi być ograniczona do poziomu, który jest akceptowany z ekologicznego punktu widzenia, a zwłaszcza właściwej jakości środowiska dla przyszłych pokoleń i dostępny dla wszystkich ludzi. Ta właśnie cecha trwałości implikuje międzygeneracyjną sprawiedliwość. Przyjęta definicja rozwoju zrównoważonego pozwala na potraktowanie tego pojęcia jako synonimu dla pojęcia „rozwój trwały”.¹⁴

Turystyka opierać się musi na różnorodnych korzyściach, jakie gwarantuje jej gospodarka lokalna, z drugiej zaś strony sama powinna wносить pozytywny wkład do rozwoju lokalnego. Związane jest to z koncepcją **turystyki zrównoważonej**.

Samorząd powinien wspomagać osiągnięcie celów turystyki zrównoważonej na obszarze recepcji turystycznej. Cele te obejmują następujące aspekty:¹⁵

1. **Aspekt ekologiczny (przyrodniczy):** zachowanie naturalnych zasobów do celów turystycznych, redukcja emisji zanieczyszczeń spowodowanych przez turystykę.
2. **Aspekt ekonomiczny:** zapewnienie gospodarczego dobrobytu ludności goszczącej turystów, utrzymanie i optymalne wykorzystanie infrastruktury turystycznej.
3. **Aspekt społeczny:** osiągnięcie zadowalających możliwości zatrudnienia w turystyce, zapewnienie wypoczynku mieszkańcom i gościom, ochrona tożsamości kulturowej miejscowej ludności, wzrost udziału ludności w polityce turystycznej.
4. **Aspekt przestrzenny** - polegający na właściwym zaplanowaniu jednostki terytorialnej, jak np. miasta, wioski, zakładu) z uwzględnieniem uwarunkowań panujących na danym obszarze.

Rozwój zrównoważony jest koncepcją, która wymaga realizacji na kilku

poziomach organizacji, poczynając od globalnego, a kończąc na lokalnym. Rozwój ten wymaga zmian, innowacji, stosowania nowych technologii i w tym sensie wychodzi naprzeciw wyzwaniom postępu naukowego. Wymaga by jakość życia nie malała z upływem czasu, a jednocześnie nie naruszała równowagi ekosystemów ziemskich.¹⁶ W ramach turystyki zrównoważonej rozwija się następujące jej formy przyjazne środowisku: turystyka wiejska, agroturystyka, ekoturystyka, czy eko-agroturystyka.

3. Polskie prawo uzdrowiskowe

Ustawa z dnia 28 lipca 2005 roku o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych uregulowała: status naczelnego lekarza uzdrowiska, zasady nadawania statusu uzdrowiska oraz zasady nadzoru nad lecznictwem uzdrowiskowym i uzdrowiskami. Dzięki tej ustawie uzdrowiska i gminy uzdrowiskowe uzyskały także:

- a) konstytucyjną ochronę, gdyż lecznictwo uzdrowiskowe stało się integralną częścią systemu ochrony zdrowia,
- b) potencjalne zwiększenie realnych nakładów na lecznictwo uzdrowiskowe, ponieważ od chwili wejścia w życie przepisów ustawy niemożliwe jest kontynuowanie usług leczniczych w obiektach położonych poza uzdrowiskami,
- c) możliwość ochrony swoich watorów uzdrowiskowych (przepisy karne za naruszenie ustawy),
- d) swobodę w zakresie pozyskiwania (lub nie) statusu uzdrowiska,
- e) możliwość lokowania inwestycji turystycznych i innych związanych z działalnością turystyczną i uzdrowiskową w strefie „A”,
- f) możliwość pobierania opłaty uzdrowiskowej z przeznaczeniem na realizację zadań uzdrowiskowych,
- g) środki w formie dotacji na realizację specyficznych zadań uzdrowiskowych nie występujących w innych gminach,
- h) możliwość utworzenia obszaru ochrony uzdrowiskowej przez miejscowości nie będące uzdrowiskami,

- i) prawo do uzyskania nazwy określającej rodzaj miejscowości uzdrowiskowej,
- j) odrębność ustrojową gmin.

W ustawie brak jest jednak uregulowań odnoszących się między innymi do: określenia wysokości nakładów na lecznictwo uzdrowiskowe, wprowadzenia „zerowej” stawki podatku VAT, likwidacji opłat za przedwczesne wylesienia, poszerzenia dostępności do surowców leczniczych oraz uregulowania statusu miejscowości klimatycznych (stacje klimatyczne) i jeszcze wielu innych¹⁷.

Porównując polskie prawo uzdrowiskowe z prawami innych państw europejskich należy stwierdzić, że praktycznie we wszystkich krajach istnieją ustawy, których zadaniem jest regulowanie kwestii tworzenia oraz funkcjonowania uzdrowisk pod względem ekonomicznym i prawnym. Są to albo przepisy ogólne odnoszące się do całego systemu ochrony zdrowia, albo przepisy szczególne, regulujące jedynie kwestie kreowania uzdrowisk i ich funkcjonowania, klasyfikację uzdrowisk, norm i standardów leczniczych, a także wspierania ich rozwoju¹⁸. Na uwagę zasługuje fakt, że w wielu krajach Europy Zachodniej oraz w USA uzdrowiska w klasycznym polskim ujęciu nie występują. W literaturze amerykańskiej istnieje o wiele „łagodniejszy” pogląd na temat komponentów, które je tworzą. Według *International Spa and Fitness Association* (Międzynarodowego Związku Uzdrowisk i Fitness w USA), aby uznać miejscowość za uzdrowisko nie są konieczne złoża naturalnych surowców leczniczych w postaci wód mineralnych czy borowiny. ISPA promuje i proponuje szerszą definicję uzdrowiska ujmując je jako miejsce, w którym można się rozluźnić, zrelaksować oraz zregenerować zarówno pod względem fizycznym, jak i psychicznym. Z kolei najbardziej rygorystyczne przepisy prawne w zakresie spełniania określonych wymogów przez miejscowości posiadające status uzdrowiska posiadają Szwajcarzy, Francuzi, Słowacy, Czesi, Niemcy i Austriacy. Przy ocenie kurortów bierze się tam pod uwagę nie tylko lecznicze zasoby naturalne, ale także takie parametry jak:

- klimat,
- czystość powietrza,
- stan środowiska naturalnego,
- stan infrastruktury leczniczej oraz komunalnej,
- standard bazy hotelowej,
- warunki ekologiczne,
- możliwości komunikacyjne,
- poziom infrastruktury około-uzdrowskiej.

5. Lokalizacja i funkcje uzdrowisk

W Polsce funkcjonują 44 uzdrowiska statutowe. Dodatkowo ponad 70 miejscowości wytypowano jako te, w których walory klimatyczne i surowce lecznicze umożliwiają zorganizowanie działalności uzdrowskiej. Polska zajmuje siódme miejsce w Europie pod względem liczby uzdrowisk. Uzdrowiska statutowe występują na terenie 12 województw: dolnośląskiego, kujawsko-pomorskiego, lubelskiego, małopolskiego, mazowieckiego, podkarpackiego, podlaskiego, pomorskiego, śląskiego, świętokrzyskiego, warmińsko-mazurskiego oraz zachodniopomorskiego. Jedynie 4 województwa: lubelskie, łódzkie, opolskie oraz wielkopolskie nie posiadają żadnego uzdrowiska na swoim obszarze. Największą ilością uzdrowisk poszczycić się mogą województwa dolnośląskie (11) i małopolskie (9). Główną grupę omawianych uzdrowisk (32) tworzą uzdrowiska znajdujące się w granicach administracyjnych miast, najczęściej niewielkich. Pozostałe to uzdrowiska wiejskie. Wyjątek stanowią: Konstancin Jeziorna, Sopot oraz Swoszowice, które położone są w obrębie wielkich aglomeracji miejskich (warszawskiej, trójmiejskiej, krakowskiej). Polskie uzdrowiska to często najpiękniejsze krajobrazowo regiony geograficzne kraju. Ich rozmieszczenie na obszarze naszego kraju jest jednak dość nierównomierne. Można zauważyć, że zdecydowana większość uzdrowisk usytuowana jest w południowej części Polski. Związane jest to z występowaniem surowców naturalnych takich jak wody mineralne, paleoidy, czy gazy lecznicze, które ze względu na budowę geologiczną, czynią tę część kraju bardziej uprzywilejowaną.

W ujęciu historycznym, podstawową funkcją uzdrowisk było lecnictwo

bazujące na naturalnych zasobach, których właściwości lecznicze z czasem potwierdziła nauka, a obecnie potwierdza medycyna uzdrowskowska. W Polsce lecnictwem uzdrowskowym rozumiane jest jako zorganizowana działalność polegająca na udzielaniu świadczeń opieki zdrowotnej, prowadzoną w uzdrowsku przez zakłady lecznictwa uzdrowskowego przy wykorzystaniu warunków naturalnych, takich jak: właściwości naturalnych surowców leczniczych oraz właściwości lecznicze klimatu oraz właściwości lecznicze mikroklimatu - a także towarzyszące temu zabiegi fizykalne. Przytoczona definicja podkreśla dwie główne cechy lecznictwa uzdrowskowego. Po pierwsze prowadzone jest ono w zakładach lecznictwa uzdrowskowego, do których należą: szpitale uzdrowskowe, sanatoria uzdrowskowe, prewentoria uzdrowskowe dla dzieci, przychodnie uzdrowskowe. Zakłady te muszą być zlokalizowane na obszarze uzdrowska.

Po drugie wykorzystuje właściwości naturalnych surowców leczniczych takich jak: wody lecznicze (chlorkowo-sodowe, siarczkowo-siarkowodorowe, szczawowe, termalne, radonowe), torfy lecznicze zwane borowinami oraz gazy lecznicze (dwutlenek węgla, siarkowodor, radon, tlen, mieszanka ozonowo-tlenowa). Istotną rolę w leczeniu uzdrowskowym odgrywają również czynniki środowiskowe, takie jak klimat i mikroklimat danej miejscowości uzdrowskowej oraz warunki krajobrazowe, które sprzyjają leczeniu ludzi chorych. Współcześnie w uzdrowskach wykorzystuje się także czynniki fizyczne: światło, ultradźwięki, pole elektromagnetyczne i inne. Należy jednak podkreślić, iż aktualnie w lecznictwie uzdrowskowym czynniki te mają wyłącznie znaczenie drugorzędne, o charakterze uzupełniającym.

W naszym kraju przeważają uzdrowska, w których zabiegi z użyciem wody i/lub borowiny należą do podstawowych w działalności leczniczej. Zaledwie 3 uzdrowska: Augustów, Krasnobród i Supraśl to uzdrowska klimatyczno-borowinowe. Natomiast Nałęczów, jako jedyne uzdrowsko statutowe w Polsce, ma charakter zdrojowiska klimatycznego.

Lecnicze wykorzystanie posiadanych bogactw naturalnych możliwe jest dzięki urządzeniom lecznictwa uzdrowiskowego, tworzącym specyficzną infrastrukturę, do której zalicza się: pijalnie uzdrowiskowe, tężnie, parki, ścieżki ruchowe, urządzone odcinki wybrzeża morskiego, lecznicze i rehabilitacyjne baseny uzdrowiskowe oraz urządzone podziemne wyrobiska górnicze. Jako integralną część systemu ochrony zdrowia, lecznictwo uzdrowiskowe ma do spełnienia szereg zadań, takich, jak: leczenie schorzeń przewlekłych, rehabilitacja, profilaktyka zdrowotna, modyfikowanie i tworzenie nowych leczniczych produktów turystycznych oraz edukacja i promocja zdrowia. Leczenie prowadzone w uzdrowiskach obejmuje przede wszystkim schorzenia przewlekłe, określane jako cywilizacyjne. Są one domeną lecznictwa uzdrowiskowego, które w leczeniu tego typu chorób pełni nie tylko funkcję uzupełniającą i intensyfikującą farmakoterapię, ale w wielu przypadkach może być metodą alternatywną.

Kolejnym obszarem działania dla lecznictwa uzdrowiskowego jest szeroko rozumiana profilaktyka zdrowotna. Podstawą profilaktyki jest dążenie do zmiany patogenego modelu życia i zachowania człowieka, a z drugiej strony wzmacnianie naturalnych mechanizmów obronnych. W warunkach uzdrowiskowych prowadzonych jest kilka form profilaktyki. Profilaktyka wczesna ma na celu utrwalenie prawidłowych wzorów zdrowego stylu życia, zapobieganie poszerzaniu się niekorzystnych wzorów zachowań w odniesieniu do osób zdrowych. Profilaktyka pierwotna (I fazy) ma na celu zapobieganie chorobie przez kontrolowanie czynników ryzyka, w odniesieniu do osób narażonych na czynniki ryzyka. Profilaktyka wtórna (II fazy) to zapobieganie konsekwencją choroby poprzez jej wczesne wykrywanie. Działania Profilaktyki III fazy, zmierzają w kierunku zahamowania postępu choroby oraz ograniczeniu powikłań. Przewiduje się, że w zakresie działań profilaktycznych udział lecznictwa uzdrowiskowego powinien wzrastać, a medycyna XXI wieku zdominowana będzie przez profilaktykę.

Czwartym ważnym zadaniem, jakie stawia się przed współczesnym lecznictwem uzdrowiskowym jest udział w wychowaniu zdrowotnym społeczeństwa oraz promocji zdrowia. Równoległe z leczeniem w uzdrowiskach powinno prowadzić się edukację zdrowotną, aktywnie wdrażając przy tym zdrowy model życia. Wychowanie zdrowotne jest szansą na zmniejszenie zachorowalności na wiele chorób cywilizacyjnych, zmniejszenie śmiertelności wśród ludzi stosunkowo młodych.

5. Trendy w turystyce uzdrowiskowej w Europie i Polsce

Aktualne megatrendy światowej turystyki, prognozowane do roku 2020 „wskaźują, że turyści 90% swojej aktywności będą kierowali ku sferze kontaktu z przyrodą, szukając przy tym terenów dotychczas jeszcze nie eksplorowanych masowo. Nastąpi więc zwiększona presja na obszary szczególnie cenne przyrodniczo (rezerваты przyrody, parki krajobrazowe). Aby zagospodarowywanie turystyczne i pakietowanie usług turystycznych nie następowało żywiołowo, należy zwrócić baczną uwagę na podporządkowanie dalszego rozwoju usług turystycznych celom ochrony środowiska, związanym z programem zrównoważonego rozwoju i szeroko pojętej edukacji ekologicznej. Jedno z zadań częściowych mówi o: „poprawie warunków do rozwoju turystyki respektującej wymogi ochrony środowiska i dziedzictwa kulturowego”.¹⁹

Tendencje i kierunki uprawiania turystyki kształtuje moda. Aktualna moda, zwłaszcza środowiska posiadającego wysoką świadomość ekologiczną to ekoturystyka, turystyka w środowiskach wiejskich i przyrodzie, turystyka wychodząca na przeciw trendom. Moda ta lansuje proekologiczne rodzaje zachowań, inwestycje, zaplecze, rodzaje imprez itp., które stanowią gwarancję wypoczynku, rekreacji i turystyki w przyrodniczo wartościowym - środowisku.

Powszechnie uważa się, że turystyka zdrowotna, w tym turystyka uzdrowiskowa, będzie jedną z najprężniej rozwijających się dziedzin turystyki. Wiąże się to niewątpliwie ze starzeniem się

społeczeństw europejskich, ogólnym wzrostem świadomości i chęci dbania o własne zdrowie zarówno wśród ludzi młodszych, jak i starszych. Osoby starsze korzystające z dobrodziejstw turystyki uzdrowskiej, charakteryzują się coraz wyższym poziomem wykształcenia, większym skoncentrowaniem na jakości oferowanych usług oraz większym poziomem zamożności. Z kolei młodzi ludzie, w większości osoby zapracowane i nie mogące poświęcić zbyt wiele czasu na dbanie o swe zdrowie wymusili pewne zmiany w podejściu do leczenia uzdrowskiego. W całej Europie obserwuje się tendencję do odchodzenia od typowego leczenia uzdrowskiego na rzecz zabiegów typu wellness czy też spa. Przy braku możliwości spędzenia 2-3 tygodni w sanatorium, to właśnie pobyty typu wellness zdobyły sobie zagorzałych zwolenników. Same pobyty lecznicze ulegają obecnie skróceniu, co zdaniem lekarzy nie wpływa jednak korzystnie na skuteczność kuracji. Przeważają wyjazdy weekendowe i kilkudniowe, które w krótkim czasie pozwalają zregenerować siły i przygotować się do kolejnych wyzwań dnia codziennego. Młodszy kuracjusze preferują bardziej intensywne pobyty w **uzdrowskach położonych blisko ich miejsca zamieszkania**. Aby uzdrowsko było w stanie pozyskać takiego klienta, musi w pełni zaspokoić jego potrzebę poznania, rozrywki oraz relaksu - poza zapewnieniem warunków do poprawy zdrowia i regeneracji sił.

Należy zaznaczyć, że turystyka uzdrowskowa stanowi jeden z priorytetowych polskich produktów markowych. Polska zajmuje wysokie miejsce w Europie pod względem ilości uzdrowsk, co stawia ją na dobrej pozycji startowej, jeśli chodzi o możliwość konkurowania o zagranicznego klienta. W tej konkurencji istotne znaczenie ma zróżnicowanie poszczególnych uzdrowsk, co stwarza korzystne warunki dla zaspokojenia potrzeb różnorodnej grupy klientów.

Uzdrowska w Polsce są w większości położone w najbardziej atrakcyjnych regionach turystycznych i wypoczynkowych, bogatych w atrakcje krajoznawcze w miejscowościach uzdrowskowych, np.: muzea,

parki, zabytki sakralne i rezydencjonalne oraz obfitujących w stałe imprezy artystyczne, zwłaszcza muzyczne, także o randze międzynarodowej.

Dużą atrakcją wielu uzdrowsk jest także specyficzna infrastruktura zdrojowa i lecznicza, niespotykana w innych miejscowościach wypoczynkowych. W uzdrowskach znajdują się pijalnie wód mineralnych, zakłady przyrodolecznictwa, przychodnie zdrojowe, termalne baseny kąpielowe, tężnie solankowe, a także piękne parki zdrojowe i specjalne plenerowe tereny spacerowe, szeroko wykorzystywane zarówno przez kuracjuszy, jak i turystów. Niektóre miejscowości mają rozbudowaną infrastrukturę sportową i rekreacyjną, co czyni je popularnymi centrami sportów zimowych i wodnych oraz bazami górskiej turystyki kwalifikowanej.

Współczesne trendy w gospodarce uzdrowskowej wymuszają **wyjście poza świadczenie usług związanych tylko z lecnictwem uzdrowskowym oraz profilaktyką**. Następuje wyraźne poszerzenie działalności o ofertę związaną z wypoczynkiem turystycznym w oparciu o walory przyrodnicze i kulturowe, z otwarciem się również na turystykę biznesową i specjalistyczną. Pozwala to na uzyskanie większej konkurencyjności na rynku europejskim i zwiększenie ruchu przyjazdowego.

Struktura pobytów w polskich uzdrowskach zmienia się w kierunku pobytów krótszych, z tendencją do zwiększania liczby wyjazdów turystycznych w ciągu roku kosztem ich długości. Wraz ze wzrostem świadomości pro-zdrowotnej, jak i zwiększeniem działań profilaktycznych, coraz większy udział wśród kuracjuszy mają ludzie młodzi. Wypoczynek w uzdrowskach należy obecnie wiązać nie tylko z leczeniem ludzi chorych, ale z szeroko pojętą promocją zdrowia, tj. zabiegami profilaktycznymi przeciwko różnym schorzeniom oraz poprawiającymi sylwetkę.

Za zwiększeniem atrakcyjności polskich uzdrowsk przemawia również zdecydowanie **rosnąca dostępność komunikacyjna Polski** w związku z rozbudową sieci połączeń tanich linii lotniczych oraz rozbudową sieci dróg, w tym autostrad. To z kolei ma

bezpośredni związek ze zwiększeniem liczby kuracjuszy z zagranicy, w szczególności Polonii oraz kuracjuszy z Niemiec.

Kluczowym znaczeniem dla przyszłości i zrównoważonego rozwoju polskich uzdrowisk, bez względu na to, w jakiej formie prawnej będą funkcjonować, jest określenie popytu oraz zakresu dostosowania istniejącej podaży do zmieniających się potrzeb, z uwzględnieniem zamożności społeczeństwa, świadomości zachowań prozdrowotnych. Jest rzeczą oczywistą, że nie ma dobrego systemu, który pozwoliłby właściwie ocenić ten rodzaj popytu. Należy jednak brać pod uwagę takie czynniki, jak: zamożność społeczeństwa, nawyki leczenia i wypoczynku, dostępność usług leczniczych i turystycznych, a także pewną „modę” na zaspokajanie tego rodzaju potrzeb. Przy tej ocenie, zdecydowanie należy postawić na mocniejszą stronę uzdrowiska, balneologiczną bądź turystyczno-wypoczynkową.

W dokumencie rządowym Ministerstwa Sportu i Turystyki pt. „Kierunki rozwoju turystyki do 2015 roku”²⁰ - Cel operacyjny 5 „Rozwój wiodących typów turystyki” w działaniu 1 przyjęto wspieranie rozwoju turystyki uzdrowiskowej, medycznej, rehabilitacyjnej oraz turystyki typu wellness. W opinii M. Boruszcza²¹, w rozważaniach nad odnową sił i zdrowiem ludności akcentuje się obecnie naturalne otoczenie jako czynnik przydatny i o szczególnym znaczeniu dla kuracji i regeneracji ludzkich sił duchowych, psychicznych i fizycznych. Funkcję natury określono, m.in. jako:

- krajobrazową i estetyczną (całość układu przestrzennego życia ludzi),
- klimatyczną (czynnik stwarzający własny, specyficzny mikroklimat),
- biologiczną (sprzyjającą egzystencji organizmów żywych),
- leczniczo-zdrowotną (czynnik zwalniający naprężenia psychiczne).

Aby jednak w polskich miejscowościach i zakładach uzdrowiskowych wykorzystać w pełni elementy naturalnego otoczenia należy zastosować nowoczesny system zarządzania marketingowego oraz tak istotny system jakości. Sprowadza się to do:

- zarządzania poprzez określenie celów, np. ochrony zasobów naturalnych,

określenie kierunków i specyfiki podaży w uzdrowiskach w poszczególnych sanatoriach oraz w miejscowościach uzdrowiskowych i dostosowanie do obowiązujących w UE wymagań jakości,

- udzielania wskazówek dla kierowników uzdrowisk dotyczące optymalizacji rozwoju uzdrowiska, ochrony dóbr leczniczych,
- przedstawiania całości środków, instrumentów, które będą wynikać z koncepcji stosowania marketingu,
- upowszechniania wśród uzdrowisk i gmin uzdrowiskowych wiedzy na temat możliwości, zasad i sposobów wykorzystywania środków z funduszy strukturalnych,
- uwzględnianie specyfiki rozwoju turystyki w gminach uzdrowiskowych przez umieszczenie odpowiednich zapisów w projekcie Narodowego Planu Rozwoju,
- przygotowanie konkurencyjnych produktów turystycznych (we współpracy z POT),
- zabezpieczenie w budżecie państwa środków finansowych na promocję polskich uzdrowisk i turystyki uzdrowiskowej.

Istotą rozwoju turystyki uzdrowiskowej powinno być jej zorientowanie popytowe a nie podażowe. Rosnąca konkurencja wśród rejonów turystycznych oraz indywidualizacja potrzeb konsumenckich prowadzi do wzrostu oczekiwań także ze strony potencjalnego turysty.

6. Samorząd terytorialny a rozwój turystyki uzdrowiskowej

Szczególne miejsce w strategiach rozwoju wielu miejscowości i gmin uzdrowiskowych zajmuje właśnie turystyka, lecz jej rozwój na poziomie lokalnym wymaga zwiększonego zaangażowania władz samorządowych. Włodarze upatrują w tym szansę na ożywienie gospodarcze regionu, wzrost dochodów budżetowych, rozwiązanie problemów bezrobocia i pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości.

Obecnie dynamicznie zmieniają się uwarunkowania działalności podmiotów turystycznych, gdyż zmieniają się potrzeby klientów. Występuje ostra konkurencja pomiędzy usługodawcami, pogłębiają się

procesy globalizacji na rynku światowym. Dużego znaczenia nabierają problemy przewagi konkurencyjnej, jak też zasoby konkurencyjne. Przy ostrej walce konkurencyjnej prowadzenie działalności gospodarczej stało się prawdziwą sztuką i często bardzo skomplikowaną. Im większe są możliwości wewnętrznej zmiany systemów działania, tym większe pojawiają się szanse na dostosowanie się do ulegającego stałym przeobrażeniom środowiska. Elastyczność działań i nowoczesne rozwiązania w branży turystycznej i uzdrowiskowej, a głównie innowacyjność są niezbędne dla utrzymania i poprawy pozycji konkurencyjnej. W branży turystycznej i uzdrowiskowej jest to szczególnie ważne, gdyż dotyczy to szerokiego zakresu ofert, w tym m.in. noclegowej i gastronomicznej, lecznictwa uzdrowiskowego i turystyki uzdrowiskowej, turystyki wiejskiej i agroturystyki oraz wielu produktów turystycznych i uzdrowiskowych lokalnych, regionalnych i markowych.

Istotnym elementem poprawiającym efektywność przedsiębiorczości jest wspólne działanie, które powinno obejmować planowanie, marketing (np. prezentacja oferty regionalnej na wystawach i targach turystycznych), tworzenie marek i certyfikatów jakościowych czy też szkolenie usługodawców w celu przygotowania i poprawy jednostkowej i zintegrowanej oferty turystycznej. Ważna jest przy tym perspektywa spojrzenia na współpracę i konkurencję. Połączenie sił na poziomie lokalnym, zamiast współzawodnictwa w „sąsiedztwie” jest warunkiem niezbędnym sukcesu, jako że prawdziwym konkurentem są rynki turystyczne alternatywne, oferujące nabywcom substytuty. W czasach globalizacji i zwiększonego nacisku konkurencyjnego współpraca w dziedzinie turystyki, zwłaszcza na poziomie regionalnym (promocja regionu), ale również między regionami jest koniecznością, a nawet może stać się istotnym źródłem przewagi konkurencyjnej.²²

Szansą dla polskich uzdrowisk jest nowoczesna oferta turystyczna, oparta na produktach markowych. Dla uzdrowisk najbardziej odpowiednią markę krajową stanowi turystyka aktywna, rekreacyjna i specjalistyczna oraz turystyka uzdrowiskowa.²³ W ramach

turystyki uzdrowiskowej powinny być rozwijane określone kategorie produktów turystycznych, jak: turystyka lecznicza, turystyka zdrowotna, wypoczynkowa, specjalistyczna, kulturowa czy kongresowa. Istotną sprawą jest konieczność zrównoważonego i zharmonizowanego rozwoju różnych segmentów, z uwzględnieniem wielofunkcyjności i łagodzenia przeciwieństw i zagrożeń. Wśród czynników konfliktogennych i zagrażających jakości środowiska należą, m.in. masowe przejawy wypoczynku weekendowego oraz rekreacji i sportów narciarskich w sytuacji niekontrolowanego i żywiołowego ich wzrostu. Z drugiej zaś strony przynoszą one istotne nierzadko korzyści finansowe dla miejscowości i gminy uzdrowiskowej. Współczesne uzdrowiska nie mogą prawidłowo funkcjonować i konkurować na rynku bez szerokiego wachlarza usług uzupełniających, obejmujących bogaty program atrakcyjnych obiektów sportowo-rekreacyjnych, zaplecza kulturalnego i rozrywkowego.

Istotnym czynnikiem warunkującym rozwój turystyki oraz usług towarzyszących, zwłaszcza na obszarach gmin uzdrowiskowych jest odpowiedni stosunek samorządów terytorialnych do tej formy przedsiębiorczości.

Faktyczna działalność samorządów wyznaczona jest z jednej strony przez istniejące warunki oraz skalę niezaspokojonych potrzeb mieszkańców i turystów, z drugiej zaś - przez poglądy konkretnych osób wchodzących w skład rady gminy, stopień ich aktywności, system wartości i kryteriów, którymi kierują się przy podejmowaniu decyzji. Władze samorządowe są na ogół zainteresowane rozwojem turystyki. Postrzegają ten rodzaj działalności przede wszystkim jako źródło dodatkowych dochodów dla mieszkańców i sposób na zmniejszenie bezrobocia, a także jako sposób na promocję gminy. Oceniają jednak możliwości rozwoju turystyki głównie przez pryzmat występowania na danym terenie walorów przyrodniczych i kulturowych; mniejszą wagę przypisują indywidualnym predyspozycjom mieszkańców do prowadzenia takiej działalności. Podstawową barierą w rozwoju turystyki są zdaniem radnych niedostateczne środki finansowe.

W sytuacji, gdy rynek turystyczny jest coraz bardziej nasycony różnorodnymi propozycjami wypoczynku, dla zwiększenia konkurencyjności oferty, a co za tym idzie jej opłacalności, konieczne staje się opracowywanie całościowych koncepcji rozwoju turystycznego gmin. Niezbędne jest tworzenie regionalnych, a nawet ponadregionalnych produktów przy zaangażowaniu nie tylko kwaterodawców, lecz także samorządów. Przy tak rozumianym wspólnym działaniu możliwe jest zmniejszenie kosztów promocji, urozmaicenie pobytu turystom, a także zapewnienie im bezpieczeństwa i podstawowych elementów infrastruktury niezbędnych do prawidłowego wypoczynku. Z badań wynika, że władze samorządowe, radni nie do końca rozumieją ten problem.²⁴

Produkt uzdrowskiowy, w odróżnieniu od produktu turystycznego jest skoncentrowany w gminie uzdrowskiej i możliwy do wytworzenia jedynie w wyniku harmonijnego współdziałania właścicieli podmiotów gospodarczych w uzdrowsku i władz gminy. Stworzenie ram prawnych do tego współdziałania w prawie uzdrowskim w Polsce natrafia na ogromne trudności. W krajach Europy zachodniej jest inaczej, prościej. Np. w Niemczech uznaje się wspólnotę interesów podmiotów gospodarczych i samorządu za podstawowy czynnik wytwarzania atrakcyjnego produktu uzdrowskiego. Względem ekonomiczne, a zwłaszcza reforma w zakresie obowiązkowych ubezpieczeń sprawiły, że gminy uzdrowskie będą zainteresowane rozwojem różnych form turystyki. Uzdrowska są bardzo atrakcyjne dla turystyki rekreacyjnej odpowiednio stymulowanej.

Polskie gminy dysponują bogatymi walorami turystycznymi, rekreacyjnymi oraz uzdrowskimi. Chodzi o to, aby ich rozwój przebiegał zgodnie z zasadami ekorozwoju. Agro i eko turystyczny rozwój gmin powinien równoważyć gospodarkę turystyczną z ekologią ich obszaru.²⁵ Według A. S. Kornaka polska turystyka i uzdrowska, gminna lokalna i powiatowa nie jest znana na rynku europejskim. Polska nie jest znana jako kraj turystyczny, nie jest konkurencyjna i nie jest odpowiednio

promowana, pomimo, że Polska jest bardzo ciekawym krajem. Posiadanie przez województwo, powiat, gminę (zespół gmin) strategii rozwoju gospodarczego lub programu funkcji turystycznej i uzdrowskiej, pozwala na uzyskanie polskich, bądź zagranicznych funduszy pomocowych.²⁶

Miejscowości i przedsiębiorstwa oraz zakłady uzdrowskie mają bardzo często nikłą orientację o strukturze i rodzajach popytu. Ze względu na taką sytuację istnieje nikła współpraca o charakterze gospodarczym (dochodowym) między zakładami, przedsiębiorstwami i pensjonatami, a regionalną i lokalną administracją samorządową.²⁷ Kadra jednostek gospodarczych i socjalnych uzdrowskich powinna zdobywać wiedzę z obszaru konkurencji, kapitału, gier kapitałowych i cenowych, bowiem nowe warunki rynkowe tego od niej wymagają. W oparciu o te zasoby turystyka lecznictwa uzdrowskiego stawać się będzie dziedziną zyskowego obrotu świadczeniami zdrowotnymi, przy zastosowaniu marketingowych rozwiązań instrumentalnych. Stan popytu w turystyce i uzdrowskach może się zmieniać, ponieważ zmieniają się ceny innych dóbr. W sytuacji, gdy spadać będą ceny innych dóbr to zwiększy się popyt i na odwrót. Zmiany w gustach mogą wpływać na zmianę popytu, szczególnie w turystyce. Moda na turystyczne wyjazdy i wypoczynek za granicą zmniejsza obecnie w dużym stopniu popyt na usługi w turystyce krajowej. Jedynie wzrost cen na wyjazdy zagraniczne, w tym wzrost cen na bilety lotnicze mogą poprawić sytuację na krajowym rynku turystycznym.

Opracowana przez POT „Strategia Rozwoju Turystyki na lata 2008-15” zakłada, że działaniem priorytetowym w 2012 roku będzie właśnie gospodarka uzdrowska i turystyka. Poważnym problemem, z jakim borykają się polskie uzdrowska i miejscowości uzdrowskie jest głównie brak środków finansowych, co spowodowane jest malejącym udziałem nakładów na lecznictwo uzdrowskie w budżecie państwa i niekorzystnymi rozwiązaniami podatkowymi. Ponadto problem stanowi ciągle dostosowywanie polskich norm do wymogów lecznictwa

uzdrowiskowego obowiązującego w krajach Unii Europejskiej.

7. Podsumowanie

Ze względu na malejący popyt, którego wyrazem jest mniejszy ruch turystyczny w uzdrowiskach, niezbędne staje się, aby uzdrowiska nadążały za oczekiwaniami coraz bardziej wymagających kuracjuszy i turystów.²⁸ Obecnie nieodzowne staje się połączenie wzajemnie przenikających się i komplementarnych funkcji, tj. turystycznej i leczniczej w ramach szeroko rozumianej turystyki uzdrowiskowej. Kuracjusz przyjmowany jak turysta zapomina o swoich dolegliwościach i dzięki temu szybciej wraca do zdrowia. Z kolei turyści przebywający na terenie uzdrowiska chętnie korzystają z tradycyjnych i nowoczesnych zabiegów leczenia uzdrowiskowego.

Uzdrowiska w Polsce, chcąc konkurować na rynku usług turystyki uzdrowiskowej w warunkach globalizacji, a przynajmniej integracji z jednolitym rynkiem Unii Europejskiej, powinny przygotować atrakcyjny, innowacyjny i konkurencyjny uzdrowiskowy produkt turystyczny na poziomie lokalnym i krajowym. Do istotnych problemów, jakie obserwuje się w funkcjonowaniu polskich uzdrowisk można zaliczyć, m.in.:

- brak atrakcyjnych i konkurencyjnych produktów (pomimo posiadanych bogatych zasobów),
- stosunkowo niską jakość bazy materialnej i jej niedokapitalizowanie,
- słabą współpracę uzdrowisk z innymi podmiotami świadczącymi usługi, zwłaszcza w zakresie czasu wolnego,
- małą aktywność władzy lokalnej i regionalnej w sferze działalności pro-uzdrowiskowej i pro-turystycznej,
- brak wyraźnie określonej wizji uzdrowiska i gmin uzdrowiskowych w tworzeniu produktu uzdrowiskowego i turystycznego,
- wolne tempo uzyskiwania przez polskie uzdrowiska międzynarodowych certyfikatów, systemów ISO, HACCP,
- słabą dostępność obiektów uzdrowiskowych i turystycznych dla osób niepełnosprawnych,

- brak nowoczesnej infrastruktury sanitarnej i paraturystycznej,
- wolne tempo wprowadzania odpowiedniej kategoryzacji w zakresie usług uzdrowiskowych,
- małą aktywność w pozyskiwaniu środków finansowych z różnych funduszy na poprawę infrastruktury komunikacyjnej i z zakresu ochrony środowiska,
- znikome tempo procesu prywatyzacji,
- spadek popytu na usługi uzdrowiskowe, w związku ze zmianami w zakresie świadczeń zdrowotnych,
- słaby rozwój przedsiębiorstw usługowych sektora obsługi ruchu turystycznego,
- stosunkowo niski poziom innowacyjności polskich produktów uzdrowiskowych,
- brak mocnej marki polskiej turystyki uzdrowiskowej.

Uzdrowiska polskie, aby móc z dobrym skutkiem włączyć się do międzynarodowego rynku turystyki zdrowotnej, muszą spełnić określone warunki wynikające z wysokich wymagań. Do ważniejszych zadań wspierających rozwój uzdrowisk i ich podstawowych funkcji turystycznych należą, m.in.:²⁹

- wykreowanie mocnej marki turystyki uzdrowiskowej;
- przyspieszenie procesu przekształceń organizacyjnych i własnościowych;
- intensyfikacja przedsięwzięć modernizacyjnych majątku;
- wprowadzenie kompleksowej standaryzacji;
- rozwijanie i wspomaganie działalności promocyjnej uzdrowisk;
- utworzenie w uzdrowiskach centrów informacji turystycznej;
- doskonalenie jakościowe kadry i wzrost kultury obsługi turystów.

Uzdrowiska polskie chcąc funkcjonować na rynku krajowym i zagranicznym powinny nastawić się na przygotowanie atrakcyjnej, innowacyjnej i konkurencyjnej oferty obejmującej usługi leczniczo-profilaktyczne, turystyczno-wypoczynkowe, sportowo-rekreacyjne, kulturalne itp., co zagwarantuje efektywny rozwój współcześnie pojmowanych funkcji turystyczno-zdrowotnych. Istotne jest harmonijne współistnienie różnych funkcji i usług, oparte na zrównoważonym rozwoju całej miejscowości

uzdrowiskowej tak, aby nie zaburzać podstawowego jej charakteru, jakim jest profil leczniczy i zdrowotny.

Przypisy

- 1 T. Iwanek, *Bezpieczeństwo ekologiczne Polski i regionu warunkiem rozwoju turystyki uzdrowiskowej*, [w:] *Turystyka uzdrowiskowa w gospodarce regionu i kraju* (red.) T. Iwanek, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Zarządzania, Wrocław 2006, s. 49-57.
- 2 A. Rapacki, *Przedsiębiorstwo turystyczne na rynku*, Wyd. AE, Wrocław 1998, s. 4
- 3 M. Boruszcza, *Turystyczno-uzdrowiskowe znaczenie Ustki dla regionu Pomorza*, [w:] *Turystyka a uzdrowiska* (red.), A. Gotowt-Jeziorska i J. Wyrzykowski, Polskie Stowarzyszenie Turystyki, Warszawa 2005, s. 33
- 4 J. Ciechanowicz-McLean, Z. Bukowski, B. Rakoczy, *Prawo ochrony środowiska*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2008, s.17.
- 5 A. Gotowt-Jeziorska i J. Wyrzykowski, *Turystyka a uzdrowiska*, Polskie Stowarzyszenie Turystyki, Warszawa 2005, s. 7.
- 6 Tamże, s. 8
- 7 H. Bieńkowski, *Kołobrzeg perłą uzdrowisk polskich*, [w:] *Turystyka a uzdrowiska* (red.), A. Gotowt-Jeziorska i J. Wyrzykowski, Polskie Stowarzyszenie Turystyki, Warszawa 2005, s. 9.
- 8 M. Boruszcza, *Turystyczno-uzdrowiskowe znaczenie Ustki dla regionu Pomorza*, [w:] *Turystyka a uzdrowiska* (red.), A. Gotowt-Jeziorska i J. Wyrzykowski, Polskie Stowarzyszenie Turystyki, Warszawa 2005, s. 40-41
- 9 G. Golembki, *Kompendium wiedzy o turystyce*, (red.), Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009, s. 388-389.
- 10 D. Zaręba, *Ekoturystyka. Wyzwania i nadzieje*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000, s. 36-43.
- 11 Z. Wilczek, *Ekologia w turystyce*, Wyższa Szkoła Społeczno-Przyrodnicza w Lublinie, Lublin 2005, s. 289.
- 12 G. Golembki, *Kompendium wiedzy o turystyce*, (red.), Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Poznań 2002, s. 371.
- 13 *Dokument rządowy Ministerstwa Sportu i Turystyki pt. „Kierunki rozwoju turystyki do 2015 roku”*, Warszawa 2008, s. 34
- 14 A. Niezgoda, *Obszar recepcji turystycznej w warunkach rozwoju zrównoważonego*, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Poznań 2006, s. 22.
- 15 A. Niezgoda, *Jakość życia na obszarach recepcji turystycznej (przykład gminy Kartuszy)*, „Problemy Turystyki”, nr 3-4, 2004, s. 5-14.
- 16 J. Rak, K. Pietrucha, *Wpływ gospodarki wodno-ściekowej na ocenę atrakcyjności turystycznej gminy*, [w:] *Gospodarka wodno-ściekowa w Karpatach i na Pogórzu Karpackim oraz jej wpływ na podniesienie atrakcyjności turystycznej regionu* (red.) J. Rak, „Fasciculi Musei Regionalis Brzozoviensis, Nr 3, Brzozów 2009, s. 177-185.
- 17 Stanowisko SGU RP w sprawie przyjętej przez Rząd ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych, „Jedziemy do wód...”, Biuletyn Informacyjny SGU RP, Krynica marzec 2006, nr 1, s. 19.
- 18 Golba, Stan prawny uzdrowisk polskich w porównaniu ze stanem prawnym uzdrowisk w krajach Unii Europejskiej-wyzwania, jakie stoją przed Rządem i środowiskiem uzdrowiskowym, „Jedziemy do wód w...” Biuletyn Informacyjny SGU RP, Krynica 2003, nr 2-3, s. 16.
- 19 W. W. Gaworecki, *Turystyka*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2003, s. 182-194.
- 20 *Dokument rządowy Ministerstwa Sportu i Turystyki pt. „Kierunki rozwoju turystyki do 2015 roku”*, Warszawa wrzesień 2008.
- 21 M. Boruszcza, *Turystyczno-uzdrowiskowe znaczenie Ustki dla regionu Pomorza*, [w:] *Turystyka a uzdrowiska* (red.), A. Gotowt-Jeziorska i J. Wyrzykowski, Polskie Stowarzyszenie Turystyki, Warszawa 2005, s. 39.
- 22 S. Makarski. *Tendencje i dynamika rozwoju agroturystyki w Bieszczadach*, Wyd. AR, Kraków 2006, s. 277.
- 23 A. Jagusiewicz, *Funkcje turystyczne uzdrowisk polskich*, Instytut Turystyki, Warszawa 2001, s. 9.
- 24 Karczewska M., *Aktywność samorządów terytorialnych jako czynnik stymulujący rozwój agroturystyki*, „Problemy Turystyki”, nr 3-4, 2004, s. 89-99.
- 25 A.S. Kornak, *Turystyka i uzdrowiska w gospodarce gmin i powiatów początków XXI wieku*, Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Turystyki, Częstochowa 2004, s. 8.
- 26 A.S. Kornak, *Turystyka i uzdrowiska w gospodarce gmin i powiatów początków XXI wieku*, Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Turystyki, Częstochowa 2004, s.31.

- 27 A. S. Kornak, *Turystyka i uzdrowiska w gospodarce gmin i powiatów początków XXI wieku*, Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Turystyki, Częstochowa 2004, s. 243.
- 28 D. Dryglas, *Uzdrowisko to też produkt turystyczny*, „Wiadomości Turystyczne”, Wydanie specjalne pt. Uzdrowiska, (16), 2006, s. 1.
- 29 A. Jagusiewicz, *Funkcje turystyczne uzdrowisk polskich*, Instytut Turystyki, Warszawa 2001, s. 15.

Wybrana literatura:

BORUSZCZAK M.: *Turystyczno-uzdrowiskowe znaczenie Ustki dla regionu Pomorza*, [w:] Turystyka a uzdrowiska (red.), A. Gotowt-Jeziorska i J. Wyrzykowski, Polskie Stowarzyszenie Turystyki, Warszawa 2005.

BORUSZCZAK M.: *Turystyczno-uzdrowiskowe znaczenie Ustki dla regionu Pomorza*, [w:] Turystyka a uzdrowiska (red.) A. Gotowt-Jeziorska i J. Wyrzykowski, Polskie Stowarzyszenie Turystyki, Warszawa 2005.

CIECHANOWICZ-MCLEAN J, BUKOWSKI Z., RAKOCZY B.: *Prawo ochrony środowiska*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2008.

DRYGLAS D.: *Uzdrowisko to też produkt turystyczny*, „Wiadomości Turystyczne”, Wydanie specjalne pt. Uzdrowiska, (16), 2006.

GAWORECKI W.W.: *Turystyka*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2003.

GOLBA J.: *Stan prawny uzdrowisk polskich w porównaniu ze stanem prawnym uzdrowisk w krajach Unii Europejskiej-wyzwania, jakie stoją przed Rządem i środowiskiem uzdrowiskowym*, „Jedziemy do wód w...” Biuletyn Informacyjny SGU RP, Krynica 2003, nr 2-3.

GOŁEMBSKI G.: *Kompendium wiedzy o turystyce*, (red.), Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009.

GOTOWT-JEZIORSKA A., WYRZYKOWSKI J.: *Turystyka a uzdrowiska*, Polskie Stowarzyszenie Turystyki, Warszawa 2005.

IWANIEK T.: *Bezpieczeństwo ekologiczne Polski i regionu warunkiem rozwoju turystyki uzdrowiskowej*, [w:] Turystyka uzdrowiskowa w gospodarce regionu i kraju (red.) T. Iwanek, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Zarządzania, Wrocław 2006.

JAGUSIEWICZ A., *Funkcje turystyczne uzdrowisk polskich*, Instytut Turystyki, Warszawa 2001.

KORNAK A.S.: *Turystyka i uzdrowiska w gospodarce gmin i powiatów początków XXI wieku*,

Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Turystyki, Częstochowa 2004.

MAKARSKI S.: *Tendencje i dynamika rozwoju agroturystyki w Bieszczadach*, Wyd. AR, Kraków 2006.

NIEZGODA A.: *Obszar recepcji turystycznej w warunkach rozwoju zrównoważonego*, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Poznań 2006.

NIEZGODA A.: *Jakość życia na obszarach recepcji turystycznej (przykład gminy Kartuszy)*, „Problemy Turystyki”, nr 3-4, 2004.

RAPACKI A.: *Przedsiębiorstwo turystyczne na rynku*, Wyd. AE, Wrocław 1998.

WILCZEK Z.: *Ekologia w turystyce*, Wyższa Szkoła Społeczno-Przyrodnicza w Lublinie, Lublin 2005.

WOJNAROWSKI J. WOŁOWIEC T.: *Zarządzanie turystyką - hotelarstwem i turystyką uzdrowiskową. Wybrane aspekty*, Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości, Nowy Sącz 2008.

WOJNAROWSKI J. WOŁOWIEC T.: *Zarządzanie ceną i finansami w usługach turystycznych i hotelarskich (wybrane zagadnienia)*, Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości, Nowy Sącz 2009.

WOŁOWIEC T. KAGANEK K. *Administracyjno-prawne uwarunkowania funkcjonowania gmin uzdrowiskowych w Polsce i reaktywowania koncepcji uzdrowisk*, „Folia Turistica” 2007, nr 18.

WOŁOWIEC T.: *Konkurencyjność polskich gmin uzdrowiskowych w warunkach integracji z Unią Europejską*, „Roczniki Nauk Społecznych - Ekonomia i Zarządzanie”, katolicki Uniwersytet Lubelski 2005, Tom XXXIII.

ZARĘBA D.: *Ekoturystyka. Wyzwania i nadzieje*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.

Teoretyczne ujęcie procesu kształtowania przewagi konkurencyjnej na rynku

Wstęp

W postępującej globalizacji coraz trudniej o stabilną pozycję na niezwykle konkurencyjnym rynku. Zdają sobie z tego faktu sprawę wszyscy uczestnicy rynku, zarówno sprzedający jak i kupujący. Menedżerowie, decydenci myśląc o dalekosiężnej przyszłości swoich organizacji, zdystansowaniu konkurencji coraz częściej i odważniej sięgają po nowe strategie działania, nowe metody zarządzania, które pozwolą na osiąganie lepszych wyników pod względem jakościowym, ilościowym, organizacyjnym i wreszcie finansowym.

Zachodzące w Polsce od kilku lat zmiany w funkcjonowaniu gospodarki: wzrost małych i średnich przedsiębiorstw, dywersyfikacja obszarów działalności (wzrost sektora usług), postępujący rozwój technologii teleinformatycznej, rozwój nowych, innowacyjnych produktów, a także zmiana (na przełomie ostatnich lat) organizacji pracy wywołują nowe, nieznane dotychczas zjawiska i zagrożenia, z którymi muszą się zmierzyć wszystkie podmioty gospodarcze. Dynamicznie zmieniające się otoczenie zewnętrzne wymusza

podejmowanie wielu działań, które realizowane są wewnątrz i na zewnątrz przedsiębiorstwa. Permanentny proces dostosowań wymusza podejmowanie strategicznych decyzji, których wdrożenie zapewni stabilną pozycję rynkową na długie lata. O trwałą pozycję rynkową zabiegają coraz częściej gminy uzdrowiskowe. Dysponując ogromnym potencjałem turystyczno-uzdrowiskowym, wykorzystując możliwości unijnego wsparcia finansowego dążą za wszelką ceną do uzyskania przewagi konkurencyjnej.

Budowanie konkurencyjności przez pryzmat gminy uzdrowiskowej nie jest procesem łatwym zważywszy, że na terenie miejscowości uzdrowiskowej funkcjonują różne podmioty gospodarcze (zarówno prywatne jak i państwowe) posiadające różny stopień rozwoju, różne priorytety i strategie działania. O ile prywatna działalność gospodarcza może być na dobrym poziomie o tyle państwowe spółki uzdrowiskowe Skarbu Państwa prowadzące usługi lecznictwa uzdrowiskowego znajdują się w gorszej kondycji finansowej. Obecna ich sytuacja spowodowana jest wieloma

czynnikami wśród których należy wymienić: powolny proces prywatyzacji, wahające się na przestrzeni ostatnich lat nakłady na lecnictwo uzdrowiskowe, niespójność zapisów prawnych itp.

Z kolei gmina uzdrowiskowa, jako jednostka samorządu terytorialnego jest wspólnotą samorządową realizującą działania publiczne przede wszystkim dla swoich mieszkańców, ale również dla potencjalnych turystów i kuracjuszy.

Zatem budowanie przewagi konkurencyjnej przez kilka zróżnicowanych własnościowo, prawnie, finansowo podmiotów, które mimo wielu różnic wspólnie uczestniczą i mają wkład na ostateczny kształt rozbudowanego produktu turystyczno-uzdrowiskowego jest bardzo trudne.

Czy jest możliwe wyzwolenie procesu prowadzącego do kreowania konkurencyjności, w którym uczestniczyć będą wszystkie podmioty działające na terenie gminy? W jaki sposób i przy pomocy jakich narzędzi osiągnąć taki cel? Czy uda się pogodzić priorytety społeczne i prywatne? Jakie czynniki stymulują proces budowania przewagi konkurencyjnej, a jakie czynniki go opóźniają? Czy istnieją strategie, których wdrożenie może zapewnić uzyskanie przewagi konkurencyjnej gminy? Udzielenie odpowiedzi na powyższe pytania wymaga gruntownej analizy podstawowych zagadnień dotyczących konkurencyjności. Prezentowany tekst stanowi wstępną analizę problemu konkurencyjności, która to problematyka zostanie - w kolejnym artykule - rozwinięta i skoncentrowana na specyfice konkurencyjności gminy uzdrowiskowej, jako jednostki samorządu terytorialnego.

Podanie kompleksowej, wzorcowej w pełni oddającej istotę konkurencyjności definicji jest bardzo trudne. W literaturze przedmiotu można spotkać wiele analiz i interpretacji zagadnienia konkurencyjności, a samych definicji dotyczących konkurowania jest tyle, ile znawców tej modnej w ostatnim czasie problematyki. Zrozumienie istoty konkurencyjności wymaga zdefiniowania podstawowych pojęć takich jak: konkurencja, konkurencyjność,

potencjał konkurowania, przewaga konkurencyjna.

„Konkurencją nazywa się zjawisko, którego uczestnicy rywalizują między sobą w dążeniach do analogicznych celów, co oznacza, że działania podejmowane przez jednych dla osiągnięcia określonych celów, utrudniają (a nawet uniemożliwiają) osiągnięcie takich samych celów przez innych”¹. Według E. Cyrsona konkurencja to proces, w którym uczestnicy rynku dążąc do realizacji swych interesów, próbują przedstawić korzystniejsze od innych oferty ceny, jakości lub innych cech wpływających na decyzje zawarcia transakcji².

Niektórzy naukowcy podejmują się analizy konkurencyjności w krótkim i długim horyzoncie czasowym. W krótkim okresie miarą konkurencyjności jest udział w wymianie międzynarodowej, natomiast w długim - zdolność do efektywnego wykorzystania posiadanych czynników produkcji, a to z kolei uzależnione jest od sprawności otoczenia instytucjonalnego gospodarki³.

K. Obłój analizując proces konkurowania wyróżnił następujący podział:

- Konkurencja bezpośrednia - firmy oferujące te same usługi na danym rynku,
- Konkurencja substytucyjna - firmy oferujące różne od oferowanych przez przedsiębiorstwo usług, ale zaspakajające te same lub podobne potrzeby,
- Konkurencja potencjalna - firmy mogące ewentualnie konkurować bezpośrednio lub pośrednio, poprzez usługi substytucyjne⁴.

Odnosząc się do pojęcia konkurencji R. Niestrój również zwraca uwagę na zjawisko wzajemnej substytucji produktów w zaspokajaniu potrzeb nabywców⁵. Mając powyższe na uwadze podmioty gospodarcze działające na rynku muszą prowadzić nieustanną walkę o klienta. Aby pozyskać potencjalnego klienta należy permanentnie pracować nad wysoką jakością produktów i usług.

Z powyższych definicji można wywnioskować, iż o konkurencji nie można mówić w oderwaniu od rynku. Konkurencyjność jest czynnikiem stymulującym zachowania podmiotów na rynku, a sam rynek wraz

z wszystkimi swoimi mechanizmami jest niezbędny do istnienia konkurencyjności. Zdaniem znawców niniejszej problematyki konkurencyjność to zdolność do:

- zrównoważonego rozwoju w długim okresie czasu⁶,
- forsowania własnego systemu celów⁷,
- podnoszenia efektywności wewnętrzznego funkcjonowania⁸,
- osiągania lub utrzymywania przewagi konkurencyjnej na rynku⁹.

Pojęcie konkurowania nie ogranicza się tylko i wyłącznie do podmiotów gospodarczych, ale dotyczy również przestrzeni (miast, regionów, państw). Zgodnie z definicją Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) „konkurencyjność oznacza zdolność firm, gałęzi przemysłu, regionów, krajów lub ponadnarodowych ugrupowań do sprostania międzynarodowej konkurencyjności jak i do trwałego zapewnienia wysokiej stopy zwrotu od zastosowanych czynników produkcji i trwałego wysokiego poziomu zatrudnienia”¹⁰. A zatem, o konkurencyjności można mówić w skali makro, mezo, mega i mikro. Właściwie coraz więcej uwagi poświęca się kwestii budowania konkurencyjności przez przyrządy regionu, obszaru, miasta.

„Mówiąc o konkurencyjności można rozważać ją również jako czynnikową (czyli zdolność konkurencyjną rozumianą jako długofalowa zdolność do sprostania konkurencji) i wynikową (czyli pozycję konkurencyjną rozumianą jako udział w rynku regionalnym, krajowym, międzynarodowym). Konkurencyjność wynikowa jest zewnętrznym przejawem konkurencyjności czynnikowej”¹¹. Analizując zjawisko konkurencyjności w aspekcie wielopłaszczyznowości D. Faulkner i C. Bosman zwrócili uwagę na występowanie:

1. konkurencyjności podstawowej - postrzeganej jako procesy dające firmie pozycję lidera w branży,
2. konkurencyjności kluczowej - niezbędnej do uzyskania trwałej przewagi konkurencyjnej na rynku¹², bez której nie jest możliwe uzyskanie przewagi konkurencyjnej.

Zarówno M. Stankiewicz jak również M. Rybak pojęcie konkurencyjności

traktują jako proces złożony z następujących elementów:

- Potencjału konkurencyjności,
- Przewagi konkurencyjnej,
- Instrumentów konkurowania,
- Pozycji konkurencyjnej¹³.

Potencjał konkurencyjności to „system zasobów materialnych i niematerialnych umożliwiających przedsiębiorstwu zastosowanie optymalnych instrumentów skutecznego konkurowania na rynkach globalnych”¹⁴. Potencjał konkurencyjności przedsiębiorstwa definiowany przez W. J. Otto, jest jako „możliwość jego skutecznego działania na danym rynku”¹⁵. Można powiedzieć, iż potencjał konkurowania to kluczowy element w „piramidzie procesu konkurowania”, od składowych którego zależy w dużej mierze uzyskanie w późniejszej fazie przewagi konkurencyjnej. Mówiąc o potencjale konkurencyjności danego podmiotu należy spojrzeć na jego zasoby, doświadczenia i umiejętności, które odpowiednio wykorzystane mogą być kluczem do uzyskania pewnych przewag konkurencyjnych i generowania skutecznych instrumentów konkurowania¹⁶.

Wiodącym celem wielu podmiotów gospodarczych jest uzyskanie przewagi nad konkurencją prowadzącej do zapewnienia sobie stabilnej pozycji rynkowej. Przewagę konkurencyjną definiuje się jako atuty przedsiębiorstwa cenione przez rynek, dzięki którym przedsiębiorstwo może w długim okresie utrzymać lub poprawić efektywność i zapewnić sobie harmonijny rozwój¹⁷. Zdaniem fachowców przewaga konkurencyjna powinna być nietuzinkowa, wyjątkowa i trudna do odwzorowania przez konkurentów.

Zdobycie odpowiedniej pozycji konkurencyjnej jest możliwe przy właściwym użyciu stosownych instrumentów konkurowania. Od wielu lat firmy, instytucje i branże usiłują za wszelką cenę poznać sprawdzone narzędzia, zastosowanie których zapewni firmom pożądane sukcesy na rynkach. Lista potencjalnych instrumentów konkurowania jest ciągle otwarta i ulega modyfikacjom w zależności od branży. Wśród najczęściej stosowanych

w Unii Europejskiej instrumentów konkurencji należy wymienić:

- jakość produktów,
- cena,
- elastyczność dostosowywania produktów do potrzeb odbiorców,
- częstsze od innych wprowadzanie na rynek nowych produktów,
- zapewnianie potencjalnym klientom dogodnego dostępu do produktów,
- szerokość asortymentu,
- reklama,
- promocja sprzedaży¹⁸.

Z powyższego wykazu wynika, że kraje europejskie upatrują zdobycie pozycji konkurencyjnej przez pryzmat jakości produktów i usług. Polskie firmy rozpoczęły proces kreowania instrumentów konkurencji dość późno, w momencie transformacji gospodarki centralistycznej w wolnorynkową. A zatem lista kluczowych czynników warunkujących osiągnięcie zamierzonego celu jest inna. Według M. Stankiewicza wśród instrumentów pierwszoplanowych należy wymienić: cenę, jakość produktów, warunki płatności, zapewnienie potencjalnym klientom dogodnego dostępu do produktów, marka produktu, wizerunek firmy¹⁹. Niniejsze porównanie uświadamia nam, iż wybór stosowanych instrumentów konkurencji jest trudny i zależy od wielu czynników m.in. od zasobów wewnętrznych firmy: materialnych i niematerialnych oraz zewnętrznych: rynku, gospodarki. Ścisłą zależność zachodzącą pomiędzy takimi elementami jak: potencjał konkurencyjności, przewaga konkurencyjna, instrumenty konkurencji, pozycja konkurencyjna przedstawia rysunek 1.

Rysunek 1 jednoznacznie obrazuje z jakich elementów składa się konkurencyjność, co więcej schemat wskazuje na pewne zależności przyczynowo-skutkowe poszczególnych składowych. Uzyskanie przewagi konkurencyjnej zależy nie tylko od posiadanych zasobów materialnych i niematerialnych przedsiębiorstwa określanych jako tzw. potencjał konkurencyjności, ale od sposobu i umiejętności ich wykorzystania. Z kolei instrumenty konkurencji to narzędzia i sposoby

Rysunek 1. Zdolność konkurencji.

Źródło: M. Stankiewicz, Istota i sposoby oceny konkurencyjności przedsiębiorstwa, Gospodarka Narodowa 2000, s. 79

pozyskiwania klientów i dostawców na warunkach akceptowanych przez przedsiębiorstwo i służących osiągnięciu jego celów²⁰. Ostatnim ogniwem łańcucha konkurencyjności jest pozycja konkurencyjna. Oznacza ona miejsce na skali korzyści ekonomicznych i pozaekonomicznych, jakie przedsiębiorstwo dostarcza swoim interesariuszom, w porównaniu z tymi miejscami, które pod tymi samymi względami zajmują jego konkurenci²¹.

Reasumując, konkurencyjność można zdefiniować jako umiejętność konkurencji - rozumianą jaką proces obejmujący zdefiniowanie potencjału konkurencyjności przedsiębiorstwa i wykorzystanie go przy pomocy odpowiednio dobranych instrumentów, prowadzący do uzyskania pozycji konkurencyjnej pozwalającej działać w niezwykle zmiennym i konkurencyjnym otoczeniu.

Istota i źródła przewagi konkurencyjnej

Przewaga konkurencyjna jest kluczową kategorią w zagadnieniach dotyczących konkurencji, jest bowiem środkiem do osiągnięcia celu, jakim jest silna pozycja konkurencyjna przedsiębiorstwa²². Marzeniem każdego przedsiębiorcy jest wypracowanie i uzyskanie przewagi nad konkurentami. By takie zamierzenie spełnić

niezbędne jest pełne zrozumienie samej istoty przewagi konkurencyjnej, źródeł jej pochodzenia i poznanie mechanizmów budowania strategii konkurowania. Przez wiele lat naukowcy, specjaliści i praktycy zajmowali się definiowaniem źródeł przewag konkurencyjnych i kreowali procesy ich budowania. Zdaniem M. Stankiewicza analizę należy rozpocząć od podstawnych wymiarów przewag konkurencyjnych. Są nimi:

- rodzaj,
- wielkość w stosunku do rywali rynkowych,
- trwałość²³.

„Rodzaj przewagi konkurencyjnej sprowadza się do odmienności zachowań i działań przedsiębiorstwa w porównaniu do konkurentów, znajdujących swoje bezpośrednie lub pośrednie odzwierciedlenie w wartości oferty przedsiębiorstwa”²⁴. A zatem określenie charakteru przewagi konkurencyjnej jest możliwe po dokonaniu porównania wybranego rodzaju przewagi z konkurentem i uwzględnienia otoczenia zewnętrznego. Porównanie siebie do innych przedsiębiorstw, branży pozwala stwierdzić jakiego rodzaju i jak trwała jest ta przewaga, którą posiadamy.

Kolejny wymiar przewag konkurencyjnych, jakim jest wielkość w stosunku do rywali rynkowych definiowany jest jako „różnica parametrów opisujących zachowania, działania i ofertę przedsiębiorstwa oraz jego konkurentów”²⁵. Według M. Stankiewicza każda przewaga konkurencyjna powinna być trwała. Zapewnienie sobie długo horyzontowego dominowania nad konkurentami jest niestęchanie trudne. Wybranie przewagi konkurencyjnej nie daje nam pełnej gwarancji uzyskania efektu „trwałości”. Dodatkowo, zmiana preferencji klientów, zmienność otoczenia nieustannie dewaluują raz wybraną przewagę. Co oznacza konieczność nieustannego weryfikowania i poszukiwania kolejnych przewag przez przedsiębiorcę. Można zatem powiedzieć, iż trwałość przewagi, jej charakter i wielkość determinowane są przez otoczenie zewnętrzne, rodzaj branży i strukturę potencjalnych klientów. Jakie są zatem źródła przewagi

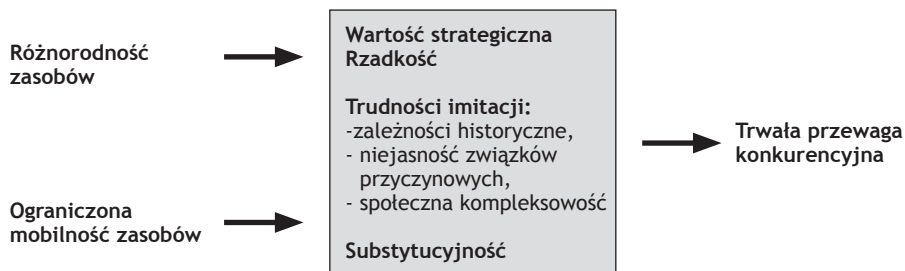
konkurencyjnej? Dlaczego jedne firmy świetnie radzą sobie ze zdiagnozowaniem swoich przewag i odnoszą wieloletni sukces, a inne bardzo szybko tracą wypracowaną latami pozycję na rynku? Co wpływa na wymarzony sukces?

Udzielenie pełnej odpowiedzi wymaga skoncentrowania swojej uwagi nie tylko na otoczeniu, w którym działa firma ale również na potencjale wewnętrznym każdej firmy. Każda firma w oparciu o swój system wartości materialnych i niematerialnych usiłuje wypracować lepsze od innych wyniki. Na przestrzeni lat powstały rozmaite szkoły zarządzania, można by pokusić się o stwierdzenie, że ile szkół tyle odmiennych koncepcji kreowania przewag konkurencyjnych. Upatrywanie w zasobach przedsiębiorstwa możliwości budowania przewag konkurencyjnych lansowane było latami przez zwolenników zasobowej szkoły. Prekursorzy klasycznego zarządzania większą rolę w budowaniu przewag konkurencyjnych przypisywali zasobom materialnym firmy w skład których wchodziły m.in. kapitał, budynki, grunty, dostęp do surowca itp. Ówczesne strategie zarządzania zwracają uwagę na niematerialny aspekt firmy tzn. na zasoby ludzkie, wiedzę, technologię i innowacyjność. To właśnie zasoby ludzkie, ich wiedza i nieustanne doskonalenie w połączeniu z wdrażanymi innowacjami technologicznymi są wiodącym narzędziem do uzyskania przewagi konkurencyjnej przez firmę. Można powiedzieć, iż każda firma dysponuje zasobami zarówno materialnymi jak i niematerialnymi, ale nie każdy zasób może stanowić źródło przewagi konkurencyjnej.

Zdaniem J. Barney’a zasoby, aby przyczyniać się do budowania trwałej przewagi konkurencyjnej, powinny posiadać następujące cechy:

1. być strategicznie wartościowe,
2. nietuzinkowe,
3. trudne do imitacji,
4. niezastępowalne przez inne rodzaje zasobów²⁶.

J. Barney zwrócił uwagę również na związki zachodzące pomiędzy zasobami,

Rysunek 2. Związki pomiędzy charakterem zasobów i przewagą konkurencyjną firmy

Źródło: J. Barney, Firm Resources and Sustained Competitive Advantage, Journal of Management, No1, 1991, s. 112 w: M. Stankiewicz, Budowanie potencjału konkurencyjności przedsiębiorstwa, Dom Organizatora Toruń 1999, s. 117.

a możliwością wypracowania na ich bazie trwałych przewag konkurencyjnych.

Zdaniem J. Barney'a zasoby muszą być nietuzinkowe i trudne do skopiowania przez konkurentów. Czynniki utrudniającymi naśladownictwo są:

- uwarunkowania historyczne np. firma uzyskała wcześniej koncesje na wydobywanie wód mineralnych na pewien okres czasu,
- niejasność związków przyczynowo-skutkowych polegająca według autora na „niemożności zidentyfikowania źródeł przewag konkurencyjnych przez konkurenta”,
- społeczna kompleksowość obejmująca indywidualne i wypracowane przez dany podmiot cechy np. kultura organizacyjna, stosunki międzyludzkie²⁷.

Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, iż źródłem przewag konkurencyjnych mogą być różnorodne zasoby, a ich odpowiednia, nieznana konkurentom konfiguracja może prowadzić do uzyskania trwałej przewagi konkurencyjnej. Oczywiście marzeniem każdego podmiotu jest utrzymanie przewagi konkurencyjnej możliwie jak najdłużej. Sytuacja taka jest możliwa pod warunkiem, że zasoby w oparciu o które budowano przewagę konkurencyjną nie zostaną skopiowane przez konkurentów. Jak zatem zdobyć i umacniać uzyskaną przewagę konkurencyjną?

Krzysztof Oblój patrząc przez pryzmat nurtu zasobowego wskazuje na cztery podstawowe źródła przewag konkurencyjnych. Obrazuje je rysunek 3.

Rysunek 3. Zasobowa podstawa przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstwa

Źródło: K. Oblój, Strategia Organizacji PWE, Warszawa 1999, s. 90.

K. Obłój wskazuje na możliwość budowania przewagi konkurencyjnej przez pryzmat „różnorodności przedsiębiorstw”. Jest rzeczą oczywistą, że na rynku działa wiele firm, które różnią się wieloma cechami m.in. strukturą klienta, produktem czy usługą, lokalizacją, surowcem, technologią. Odmienność ta odzwierciedla się w zasobach wewnętrznych każdej firmy, wykorzystanie których prowadzi do zdobycia różnych poziomów i możliwości konkurowania. Zapewnienie organizacji trwałej przewagi konkurencyjnej będzie możliwe jeśli zasoby, w oparciu o które budujemy przewagę konkurencyjną będą trudne do zdobycia czy skopiowania przez konkurentów.

Kolejny czynnik - „ograniczona mobilność zasobów” również warunkuje proces budowania przewagi konkurencyjnej. Ograniczenia wynikają z wielu czynników np. niektóre zasoby ze względu na swoją specyfikę przynoszą oczekiwany rezultat tylko w konfiguracji z innymi rodzajami zasobów, inne ze względu na nieuregulowany status prawny nie mogą być przedmiotem działań gospodarczych. Analiza powyższych czynników uświadamia nam w oparciu o jakie kryteria i przy uwzględnieniu jakich elementów należy podjąć wyzwanie budowania przewagi konkurencyjnej.

Z kolei ograniczenia *ex ante* „polegają na tym, że konkurenci nie mogą i nigdy nie mają równego dostępu do wiedzy o tym, które zasoby będą najbardziej cenne na rynku”²⁸. W rzeczywistości podmioty działające na rynku nie są w stanie przewidzieć, które zasoby w najbliższej przyszłości będą kluczowym źródłem budowania przewagi konkurencyjnej. Te podmioty, które potrafią dostrzec nawet w pozornie zapowiadających się zasobach możliwość rozwoju odniosą sukces i uzyskają przewagę nad konkurentami.

Ostatnie uwarunkowanie „*ex post*” polega na tym, że „przedsiębiorstwo, które uzyskało szczególne zasoby, musi mieć szansę je utrzymać”²⁹. K. Obłój w swojej analizie źródła przewag konkurencyjnych upatruje w unikatowych i trudnych do skopiowania zasobach.

W. M. Grudzewski i I. K. Hejduk zwracają uwagę na inne aspekty przewag

konkurencyjnych. Źródła przewag konkurencyjnych upatrują w:

- rozwoju ulepszonych produktów o globalnym zasięgu,
- „wytwarzaniu w klasie światowej” produktów i dostosowywanie podaży do popytu,
- „globalnym marketingu” ułatwiającym wejście produktu na najważniejsze rynki³⁰.

Lansowane przez nich „procesowe podejście” zwraca uwagę głównie na proces i wszystkie czynniki z nim związane. Plasowanie wytwarzanych produktów i usług na rynku globalnym ma przynieść wymierne korzyści w postaci uprzywilejowanej pozycji względem konkurentów.

Powyższe analizy i podane przykłady uświadamiają nam jak wielkie znaczenie w budowaniu przewagi konkurencyjnej odgrywają wewnętrzne zasoby przedsiębiorstwa. Jednak osiągnięcie długotrwałego sukcesu jest możliwe tylko i wyłącznie przy uwzględnieniu wszystkich dostępnych źródeł przewagi konkurencyjnej zarówno tych płynących z otoczenia wewnętrznego jak i zewnętrznego. Trudno sobie wyobrazić kreowanie przewagi konkurencyjnej bez uwzględnienia zmieniającego się otoczenia, preferencji klienta, rynku, postępu technologicznego, który w dużej mierze wpływa na jakość produktów i usług. Tylko unikatowość zasobów wewnętrznych w połączeniu z czujnością i przewidywalnością rynkową mogą przynieść oczekiwany efekt synergii mierzony przez pryzmat przewagi konkurencyjnej. Zatem mówiąc o źródłach przewagi konkurencyjnej nie sposób nie wspomnieć o otoczeniu zewnętrznym, które powinno w dużej mierze wpływać na decyzje przedsiębiorcy. Nieodowne zatem jest prowadzenie permanentnych badań i analiz rynkowych, w oparciu o które budowane będą właściwe strategie konkurowania. Uzyskanie „książkowej” przewagi konkurencyjnej, która charakteryzować się będzie niepowtarzalnością, długotrwałością nie jest łatwe. Co więcej, trudno przewidzieć żywotność dobrze zapowiadającej się przewagi konkurencyjnej w niezwykle burzliwym i zmiennym wręcz nieprzewidywalnym otoczeniu.

Mimo, iż nie ma złotej recepty na sukces menedżerowie nie rezygnują z poszukiwań i prac na rzecz budowania przybierającej na znaczeniu w ówczesnych czasach przewagi konkurencyjnej.

Budowanie przewagi konkurencyjnej - charakterystyka wybranych zasobów i źródeł

Na przestrzeni lat zmieniały się koncepcje i strategie zarządzania. Nowe wyzwania rynkowe: wszechobecna globalizacja, permanentny rozwój technologii, postępująca informatyzacja wykształtowały nowe podejście do kwestii zarządzania. W efekcie tych zmian XXI wiek przez wielu naukowców i praktyków został uznany za wiek, w którym zdecydowanie dominuje kult wiedzy i nauki. Z ogólnie dostępnych wykazów rankingowych wynika, że wiele znaczących firm swoją wysoką pozycję zawdzięcza nie tylko rosnącej wielkością aktywów czy ilościom obsługiwanych rynków, ale również umiejętnościom racjonalnego zarządzania opartego na informacji i wiedzy. Dlaczego tak się dzieje? Do niedawna głównie „cyfry” pojmowane jako zasoby materialne i kapitał decydowały o wartości firmy w dzisiejszych czasach sytuacja wydaje się zmieniać. Coraz więcej firm działających na rynku dąży do uzyskania przewagi konkurencyjnej i osiągnięcia sukcesu przez pryzmat niemierzalnego czynnika - wiedzy. Zrozumienie zagadnienia wymaga zastanowienia się czym jest wiedza, w jaki sposób się ją zdobywa i przy pomocy jakich narzędzi należy ją przetwarzać, aby uzyskać trwałą i długookresową przewagę konkurencyjną?

Zgodnie z definicją T.H. Davenporta i L. Prusaka wiedza jest „płynną mieszkanką wyrażonego doświadczenia, wartości, informacji wypływających z kontekstu i eksperckiej wnikliwości, które dostarczają podstaw do oceny i przyswajania nowych doświadczeń i informacji”³¹. Wytwarzana tylko przez człowieka wiedza jest kluczowym zasobem, który odpowiednio wykorzystany może stanowić źródło przewagi konkurencyjnej. Oczywiście w całym tym procesie podstawowe znaczenie odgrywają takie elementy jak: dane i informacje.

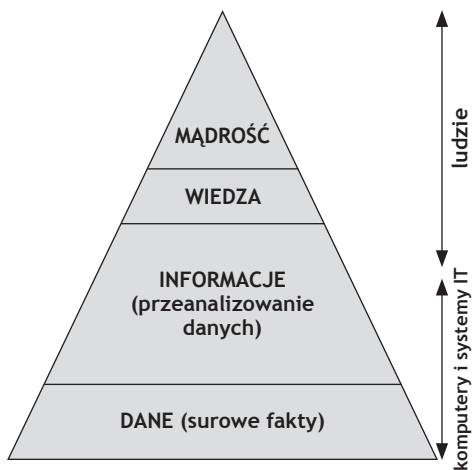
To właśnie na podstawie tych elementów i przy pomocy ludzkiego doświadczenia, intuicji i dostępnej technologii można uzyskać poziom bardziej zaawansowany, określany słownikiem jako wiedza, i idąc dalej mądrość.

W ówczesnych czasach nie sposób nie mówić o wzrastającej roli informacji samej w sobie. Właściwie trudno sobie wyobrazić funkcjonowanie rynku bez rozbudowanego systemu informacyjnego, dzięki któremu klient czy usługobiorca jest w stanie błyskawicznie i wielopłaszczyznowo przeanalizować każdy produkt czy usługę, w każdym miejscu i czasie. Jest to możliwe dzięki postępującej technologii informatycznej, ciągłemu doskonaleniu technologicznemu. Do niedawna na nowoczesne rozwiązania technologiczne mogli sobie pozwolić nieliczni. W dobie permanentnej informatyzacji można powiedzieć, że właściwie każdy uczestnik rynku ma równoprawny dostęp do informacji i do technologii. Z roku na rok pojawiają się nowe udoskonalone systemy, programy komputerowe, których nabycie i wdrożenie nie stanowią już bariery kosztowej dla samych przedsiębiorców.

Podmioty rynkowe stawiają na rozwój technologiczny i informatyzację upatrując w tej dziedzinie szansę na poprawę jakości świadczonych usług, produktów i dalszy rozwój przedsiębiorstwa. Rozbudowane i przetwarzane bazy danych, prognozowanie zachowań klientów w oparciu o analizy posprzedażowe ułatwiają kreowanie wieloletnich strategii, wdrożenie których warunkuje wypracowanie dobrej i konkurencyjnej pozycji rynkowej. Mimo takiego postępu nie każdy podmiot rynkowy wdrażając nowości technologiczne uzyskuje wiodące pozycje na rynku. Dlaczego tak się dzieje?

Oczywiście pozyskanie informacji, jej przetworzenie przy wykorzystaniu najnowocześniejszych osiągnięć technicznych, teleinformatycznych nie gwarantują efektu pożądanego przez większość menedżerów. Kluczem do sukcesu jest umiejętne powiązanie czynnika informacyjnego, technologicznego z niezastąpionym i bezcennym zasobem ludzkim, który wykorzystując swoją wiedzę, doświadczenie i intuicję jest w stanie uzyskać dużo więcej. Nie bez

powodu najprężniej działające firmy zabiegają czy też bardzo często odkupują bardzo dobrych specjalistów od swoich rywali czy konkurentów. To właśnie czynnik ludzki jest jednym z najwartościowszych elementów w piramidzie czynników wpływających na budowanie przewagi konkurencyjnej. Wypracowanie przez firmę wysokiej wartości kapitału intelektualnego³² prowadzącego do trwałej przewagi konkurencyjnej zależy w dużej mierze „od unikalności i wartości zasobów informacyjnych jak i od umiejętności wykorzystania ludzi, ich potencjału intelektualnego i motywacji”³³. Rysunek 4 przedstawia zależność podstawowych elementów takich jak: dane, informacja, wiedza, mądrość, a także mechanizm budowania kapitału intelektualnego przedsiębiorstwa.

Rysunek 4. Składniki kapitału intelektualnego w przedsiębiorstwie

Źródło: L. Heracleous, *Better than the Rest: making Europe the Leader in the Next Wave of Innovation and Performance*, Long Range Planning, February 1998. cyt. za: praca zbiorowa pod red. R. Borowieckiego i M. Romanowskiej, *System informacji strategicznej. Wywiad gospodarczy a konkurencyjność przedsiębiorstwa*, Difin, Warszawa 2001. s. 29.

Z rysunku 4 jednoznacznie wynika, że posiadanie danych (powszechnie dostępnych), przetworzonych w komputerowych systemach informacji nie gwarantuje sukcesu i nie decyduje o uzyskaniu przewagi

konkurencyjnej na rynku. Pożądaną wartość konkurencyjną uzyskuje się przy włączeniu w cały proces czynnika ludzkiego - jego umiejętności, doświadczenia i patentów. Technika informacyjna zmieniła warunki funkcjonowania przedsiębiorstw, stała się wiodącym ogniwem realizowanych strategii i czynnikiem warunkującym zabieganie o uzyskanie przewagi konkurencyjnej.

Kolejnym, niezwykle cennym poza wiedzą, niematerialnym zasobem wpływającym na budowanie przewagi konkurencyjnej jest marka firmy. Należy zaznaczyć, iż wypracowanie wysokiej pozycji na rynku przez pryzmat marki jest procesem złożonym i zazwyczaj wieloletnim. Z marką utożsamiana jest wysoka jakość produktów i usług, nowoczesność, niezawodność. Wypracowanie wysokiej pozycji markowej wymaga wielu lat pracy, nieustannego monitoringu oczekiwań i preferencji klientów, agresywnych kampanii reklamowych, innowacyjnych rozwiązań produktowych oraz specjalnych strategii działania. Marka ułatwia zdobycie przewagi konkurencyjnej i pozwala na dominację nad konkurentami. Przedsiębiorstwom markowym znacznie prościej budować przewagę konkurencyjną wykorzystując swoją pozycję na rynku. Utrzymanie dobrze postrzeganego przez klientów wizerunku firmy wymaga zaangażowania, rzetelnej i permanentnej pracy na wszystkich szczeblach organizacyjnych przedsiębiorstwa. Długotrwała praca nad wizerunkiem firmy opłaca się, zważywszy, że marka niesie za sobą wiele wymiernych korzyści takich jak:

- utrzymanie dobrej pozycji na rynku,
- ułatwia wprowadzenie na rynek nowych produktów i usług,
- ułatwia dywersyfikację produktową,
- zmniejsza koszt wejścia na nowe rynki,
- podnosi wartość przedsiębiorstwa³⁴.

Globalizacja rynków, drapieżna konkurencja w okresie kryzysu gospodarczego wymusza na uczestnikach rynkowych podejmowanie inicjatyw o charakterze innowacyjnym prawie we wszystkich dziedzinach życia. Zgodnie z opinią naukowców właśnie „innowacyjność” sama w sobie może być „panaceum” nie tylko na wszelkie słabości przedsiębiorstwa, ale również receptą,

realizacja której przyniesie wymierne korzyści w postaci uzyskania znacznej przewagi nad konkurentami. Według znawców tej problematyki za innowację uznaje się każdą zmianę (zawierającą element nowości) w produktach i procesach wdrożoną w przedsiębiorstwie³⁵. Jest to również „umiejętność efektywnej alokacji zasobów przedsiębiorstwa (organizacji), oraz jednostek samorządu terytorialnego dla ukształtowania optymalnej w danych warunkach konfiguracji przewag konkurencyjnych³⁶.

„Innowacja czyli zdolność firmy do tworzenia nowych technologii, produktów, sposobów działania na rynku i zarządzania”³⁷ jest jednym z czterech rodzajów źródeł przewagi konkurencyjnej zdefiniowanych przez J. Kaya, jednego z wielu autorów prac poświęconych powyższej problematyce.

J. Schumpeter, prekursor procesu innowacji, dokonał klasyfikacji innowacji, wyróżniając pięć następujących kategorii:

- 1) wprowadzenie nowego produktu lub udoskonalenie jakości już istniejącego,
- 2) wprowadzenie nowej lub istotne zmodyfikowanie metody wytwarzania,
- 3) stworzenie nowego segmentu rynku lub skuteczne wejście na geograficznie nowy rynek,
- 4) zdobycie nowego źródła zaopatrzenia w surowce i półprodukty,
- 5) wprowadzenie nowego typu organizacji przedsiębiorstwa³⁸.

Wyżej zaprezentowana klasyfikacja podkreśla ogromną rolę i zasięg oddziaływania procesu innowacji na przedsiębiorstwa, obszary i regiony. W efekcie tego oddziaływania następuje pożądaný rozwój gospodarczy, poszerzenie rynków zbytu, i aktywizacja procesu konkurencyjnego. Zasadnym wydaje się włączanie innowacyjności w strategię zarządzania każdej organizacji, zważywszy że niesie ona za sobą wiązkę korzyści w postaci uzyskania wiodącej, konkurencyjnej pozycji na rynku. Nie bez powodu ten proces znajduje zastosowanie w wielu światowych, prężnie działających organizacjach i podmiotach. Każda innowacja czy to na płaszczyźnie produktu, technologii wytwarzania, zarządzania czy kultury organizacyjnej może zawierać

wszystkie elementy charakterystyczne dla przewagi konkurencyjnej. Mam tutaj na myśli: unikatowość, trwałość, trudność kopiowania. A zatem każda innowacja będąc źródłem przewagi konkurencyjnej może prowadzić i prowadzi do uzyskania atrakcyjnej pozycji konkurencyjnej na rynku. A więc jest jednym ze sposobów warunkujących konkurencyjność.

Strategie konkurowania

Funkcjonowanie podmiotów gospodarczych w gospodarce wolnorynkowej, narastająca konkurencja, nieustannie zmieniające się otoczenie wymusza na uczestnikach rynkowych podejmowanie ważnych, strategicznych decyzji na wszystkich szczeblach zarządczych. W literaturze spotkać można wiele rodzajów strategii, wiele kryteriów w oparciu o które formułowane są strategiczne decyzje. Zatem bardzo trudno podać jedną w pełni oddającą definicję, która kompleksowo wyjaśniałaby złożoność zagadnienia. Analizując kilka wybranych definicji należy stwierdzić, iż strategia to:

- postępowanie przedsiębiorstwa polegające na obserwacji otoczenia oraz aktywnym kształtowaniu własnej działalności, zmierzającej do realizacji określonych celów”³⁹,
- program działania określający główne cele przedsiębiorstwa i sposoby ich osiągnięcia”⁴⁰,
- postępowanie firmy polegające na określeniu jej głównych długofalowych celów i przyjęciu takich kierunków działania oraz takiej alokacji zasobów, które są niezbędne do zrealizowania celów⁴¹,
- ułożony metodycznie i zaplanowany zespół możliwości działania, które dana firma może wybrać z własnej woli albo w odpowiedzi na możliwe posunięcia konkurentów⁴².

Z powyższych definicji jednoznacznie wynika, iż strategia jest dokumentem planistycznym, nastawionym na realizowanie kluczowych celów przedsiębiorstwa w horyzoncie długookresowym, prowadzącym do rozwoju przedsiębiorstwa. W powyższą definicję wpisuje się znaczenie wielu strategii, wśród których znaczące miejsce zajmuje również strategia konkurencji.

Strategię konkurencji można zdefiniować „jako sposób zdobywania wybranej przewagi konkurencyjnej w celu osiągnięcia zamierzonej pozycji konkurencyjnej”⁴³.

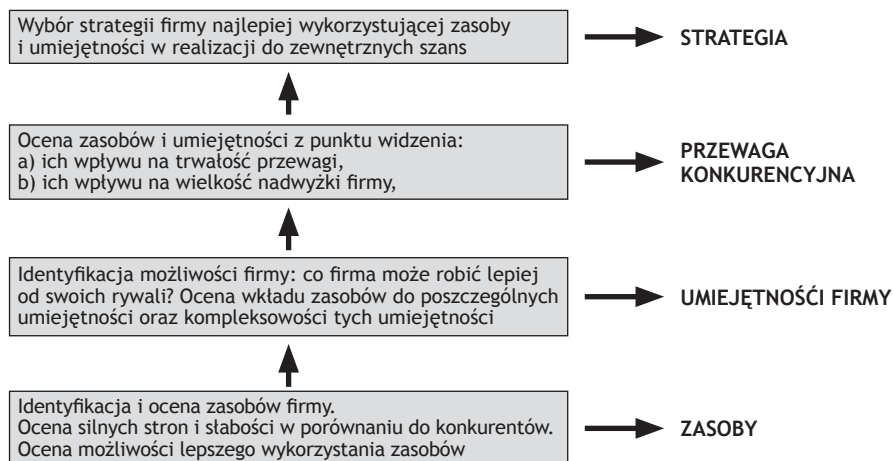
Wielu autorów, sukces firmy upatruje we właściwie wybranej i wdrożonej strategii konkurencji. Z. Pierścionek strategię konkurencji określa przez pryzmat wnikliwych analiz: czynników stanowiących kluczowe źródła przewagi konkurencyjnej, konkurentów (aktualnych i przyszłych) oraz skoordynowanych działań konkurencyjnych na różnych rynkach wykorzystujących zasoby i umiejętności innych przedsiębiorstw⁴⁴. Czy istnieje zatem modelowy przykład strategii konkurencji, wdrożenie której zapewniłoby właściwą pozycję konkurencyjną wdrażającej firmie? Jakie są elementy składowe niezmiennie wchodzące w skład kreowanej strategii konkurencji?

Jest rzeczą oczywistą, iż przygotowanie planu strategicznego powinno zostać poprzedzone wnikliwą analizą czynników wewnętrznych (inventaryzacja przedsiębiorstwa) oraz zewnętrznych (makrootoczenie). Podstawą do tworzenia i wyboru właściwej strategii powinny być posiadane

przez firmę zasoby zarówno materialne jak i niematerialne, które w połączeniu z umiejętnościami firmy będą prowadzić do uzyskania przewagi konkurencyjnej. M. Stankiewicz zwraca uwagę na zależność strategii od zasobów i umiejętności przedsiębiorstwa. Obrazuje ją rysunek 5.

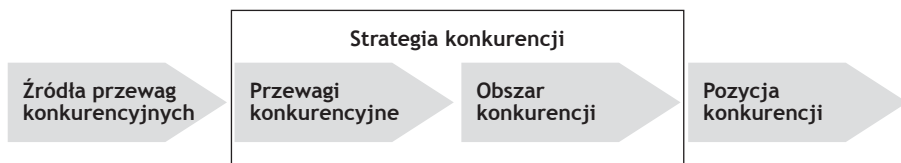
M. Stankiewicz budowanie strategii rozpoczyna od inventaryzacji zasobów zarówno materialnych jak i niematerialnych firmy, które porównuje z zasobami konkurentów. Na ich bazie wypracowywane zostaną czynniki, które staną się podstawą do budowania trwałych przewag konkurencyjnych. Wybór właściwej strategii ma być narzędziem umożliwiającym właściwe wykorzystanie posiadanych przez firmę zasobów i pozwalającym na wykorzystanie wszelkich szans tzn. właściwej pozycji konkurencyjnej.

Z kolei M. Romanowska zwraca uwagę na rolę rynku w budowaniu strategii konkurencji „w ramach którego organizacja wykorzystuje zdobytą przewagę konkurencyjną w celu poprawy swojej pozycji konkurencyjnej”⁴⁵. Poszczególne elementy składowe strategii konkurencji obrazuje rysunek 6.

Rysunek 5. Zależność strategii od zasobów i umiejętności przedsiębiorstwa

Źródło: R.M. Grant, The Resorce-Based Theory of Competitive Advantage: Implication form Strategy Formulation, California Management Review, vol. 33 no.3, 1991, s. 115, cyt. za: M. Stankiewicz, Budowanie potencjału konkurencyjności przedsiębiorstwa, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa, Toruń 1999, s.120.

Rysunek 6. Elementy strategii konkurencji

Źródło: M. Romanowska, Planowanie strategiczne w przedsiębiorstwie, PWN Warszawa 2004, s. 263.

Pierwsze elementy składowe znajdujące się na wykresie: źródła przewag konkurencyjnych, przewagi konkurencyjne zostały w niniejszej pracy już wnikliwie omówione. Na szczególną uwagę autorki zasługują kolejne elementy: obszar konkurencji i pozycja konkurencyjna.

Obszar konkurencji „to zakres rynku, na którym przedsiębiorstwo wykorzystuje swoje przewagi konkurencyjne. Obszarem konkurencji może być cały sektor, i wtedy mówimy o konkurencji człowej, lub fragment, i wtedy mówimy o konkurencji w niszy”⁴⁶.

Pozycja konkurencyjna jest nie tylko wynikiem wdrożenia wypracowanych przewag konkurencyjnych przez firmę ale również narzędziem przy pomocy którego możemy ocenić efektywność wdrożonej strategii.

W wyżej wymienionych schematach, kluczowym elementem składowym na bazie którego formułowana jest strategia są przewagi konkurencyjne. Analiza przewag konkurencyjnych jako czynnika warunkującego sukces stała się w latach osiemdziesiątych przedmiotem wielu badań, w oparciu o które powstało wiele modeli konkurencji np. model M.E. Portera. Zdaniem M. E Portera „wyborem strategii rządzą dwie zasady: najlepszego dostosowania strategii do mocnych stron przedsiębiorstwa oraz wysokiego poziomu trudności naśladowania wybranej strategii przez konkurentów”⁴⁷. Zasada pierwsza pokrywa się ze schematem lansowanym przez M. Stankiewicza, który strategię opiera na wypracowanych (przy pomocy zasobów i umiejętności) przewagach konkurencyjnych. Z kolei druga, zwraca uwagę na unikatowość przewagi, jej

trwałości i trudność skopiowania przez konkurentów.

W oparciu o powyższe rozważania należy stwierdzić, iż formułowanie strategii powinno się odbywać przy wykorzystaniu zarówno czynników wewnętrznych firmy (zasoby materialne i niematerialne) jak i zewnętrznych.

Wspomniani już wcześniej M. E. Porter wypracował kilka modelowych rodzajów strategii konkurencji, które znajdują zastosowanie do dnia dzisiejszego w wielu znaczących firmach. Należą do nich:

- 1) strategia przywództwa kosztowego (strategia niskich kosztów),
- 2) strategia dyferencjacji,
- 3) strategia koncentracji.

Zwolennicy powyższych strategii są jednomyślni w przekonaniu, iż strategię Portera są jednymi z najbardziej efektywnych strategii, wdrożenie których warunkuje uzyskanie lepszej pozycji i wyników. Model konkurencji M. E. Portera przedstawia rysunek 7.

Pierwsza strategia nazwana „**strategią przywództwa kosztowego**” - jest nawiązaniem do minimalizacji kosztów całkowitych i przyciągnięcia nabywców ceną niższą od ceny stosowanej przez konkurencję”⁴⁸. Wdrożenie niniejszej strategii pozwala na pozyskanie klienta, dla którego cena jest czynnikiem decydującym o wyborze produktu czy usługi. Z drugiej strony utrzymanie niskiej ceny (niskich kosztów wytwarzania) związane jest z koniecznością ciągłego doskonalenia technologicznego, szukania odpowiednich ścieżek dystrybucji, pozyskiwania nowych surowców. Aby wdrożenie strategii przyniosło oczekiwane rezultaty firma musi mieć znaczącą ilość obsługiwane go rynku i wzrastającą ilość

Przewaga strategiczna

	Unikalność postrzegana przez klienta	pozycja niskiego kosztu
W skali sektora	Zróźnicowanie	Czołowa pozycja kosztowa
W skali sektora segmentu	Koncentracja	

Rysunek 7. Trzy podstawowe rodzaje strategii M. E. Portera

Źródło: M.E. Porter, *Strategia konkurencji. Metody analizy sektorów i konkurentów*, PWE Warszawa 2000, s. 54., cyt. za: M. Romanowska, *Planowanie strategiczne w przedsiębiorstwie*, PWN Warszawa 2004, s. 265.

odbiorców. Tylko duże przedsiębiorstwa, ekspansywne i racjonalnie wykorzystujące swoje zasoby mogą uzyskać trwałą przewagę konkurencyjną.

Strategia dyferencjacji zwana potocznie „strategią zróżnicowania lub przywództwa jakościowego polega na oferowaniu klientowi atrakcyjnego wyrobu lub usługi, czyli zaproponowanie klientowi oferty, której unikalny charakter zostanie przez niego zauważony i doceniony”⁴⁹. Według M. Romanowskiej istnieją dwa czynniki wpływające na zjawisko „zróżnicowania” tj.:

- a) obniżenie kosztów użytkowania wyrobu (długa eksploatacja wyrobu),
- b) podwyższenie wartości użytkowej wyrobu (charakter unikalności i wysokiej jakości)⁵⁰.

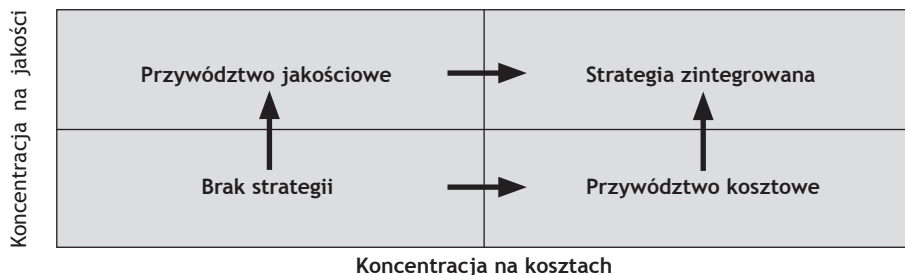
Strategia przywództwa jakościowego nakierowana jest na klientów, którzy są skłonni zapłacić więcej za produkt bardziej prestiżowy i dobrej jakości. Wypracowana marka, nierozzerwalnie związana z tą strategią jest czynnikiem wpływającym na decyzje klientów. Sukces i powodzenie wynikający z wdrożenia niniejszej strategii jest nierozzerwalnie związany z wysokimi nakładami na permanentne badania preferencji klientów, rozwój technologii i innowacji, bez których firma nie jest w stanie zapewnić sobie stabilnej pozycji na długie lata. Postępujący kryzys gospodarczy, stagnacja rozwoju gospodarek światowych są zagrożeniem dla firm działających w oparciu o niniejszą strategię. Coraz więcej klientów (w tym ludzi zamożnych) zwraca większą uwagę

na cenę produktów i usług kosztem jakości. Prowadzi to do zmniejszającej się ilości klientów dla których snobistycznie rozumiana jakość zaczyna mieć drugorzędne znaczenie.

Strategia przywództwa kosztowego jak również strategia przywództwa jakościowego opierały się na zasadzie w myśl której, istnieje możliwość uzyskania trwałej pozycji konkurencyjnej przez przyzmat jednej przewagi konkurencyjnej: niskiej ceny lub wysokiej jakości. W modelu obok przewag konkurencyjnych Porter zwraca uwagę na „zakres konkurencji - możliwość konkurowania w skali całego sektora lub w jego wyodrębnionej części, czyli segmencie”⁵¹.

Trzecią strategią Portera jest zatem **strategia koncentracji**. Polega ona na skoncentrowaniu swoich działań na pewnym, wybranym segmencie (obszar) produkcji. Strategia ta daje możliwość zdobycia znaczącej pozycji ale tylko na wybranym rynku, w którym ilość potencjalnych konkurentów jest zawężona. Pytanie tylko na ile występujący w danym segmencie popyt na dane dobra czy usługi będzie miał tendencję rosnącą?

W wyniku wielu zmian gospodarczych, a także licznych badań naukowych przeprowadzonych w latach 90-tych okazało się, iż należy stworzyć strategię konkurencji, która będzie gwarantowała sukces w oparciu nie o jedną a o kilka przewag konkurencyjnych. Na bazie porterowskich modeli wypracowano kolejną strategię konkurencji: strategię zintegrowaną. Aby w pełni zrozumieć mechanizm działania strategii

Rysunek 8. Model strategii konkurencji

Źródło: W. Reitsperger, S. Daniel, S. Tallman, W. Chrismar, Product Quality and Cost Leadership: Compatible Strategies?, Management International Review 1993, nr1., cyt. za: M. Romanowska, Planowanie strategiczne w przedsiębiorstwie, PWN Warszawa 2004, s. 285.

zintegrowanej niezbędne jest przeanalizowanie rysunku 8.

W momencie rozpoczęcia działalności firma nie posiada strategii - znawcy taki okres nazwali „strategią wyczekiwania”⁵². Początkowy etap działalności charakteryzuje się poszukiwaniem przez firmę swojego miejsca w sektorze, diagnozowaniem zasobów na bazie których kreowane będą przewagi konkurencyjne. Zgodnie z modelowym układem strzałkowym przedsiębiorstwo po dokonaniu inwentaryzacji zasobowej i rynkowej może przystąpić do wypracowywania strategii kosztowej albo jakościowej. Wypracowanie znaczącej pozycji na rynku, będzie wynikiem kilkuletniego stosowania danej strategii umożliwiającej włączenie kolejnej przewagi, pełniącej funkcję komplementarną.

Każda strategia konkurencji ma swoje plusy i minusy. Decyzja o wyborze danej, a nie innej strategii powinna być podyktowana wnikliwą analizą przedsiębiorstwa, skrupulatnym rozeznaniem rynku i warunków zewnętrznych firmy. Przy tej całej kombinacji działań nie wolno zapomnieć o czynnikach ograniczających swobodę wyboru strategii. Wśród tych czynników należy wymienić: ograniczone możliwości finansowe firmy, potencjał strategiczny przedsiębiorstwa i permanentne zmiany w otoczeniu⁵³. Czynniki ograniczające powodują, że założone w strategii cele rzadko kiedy są realizowane w 100%. Nie mniej jednak świadomość częściowej niewykonalności pewnych założeń nie powinna mieć charakteru

destrukcyjnego, a wręcz odwrotnie powinna motywować decydentów do zbliżania tworzonego projektu do ideału.

Rozważania prowadzą do stwierdzenia, że nie ma „złotego środka”, nie ma idealnego modelu realizacja którego plasowałaby dany podmiot na uprzywilejowanej pozycji rynkowej. Ważne by decydenci i zarządzający wiedzieli jakie rozwiązania zastosować, w oparciu o jakie czynniki i kryteria budować własną strategię konkurencji. Tylko wnikliwa inwentaryzacja zasobów organizacji w połączeniu z gruntowną obszerną wiedzą zarówno naukową jak i praktyczną oraz umiejętność zespoleńia i przeprowadzenia całego procesu może przynieść efekt uzyskania trwałej przewagi konkurencyjnej. Z pewnością jest to proces trudny, wieloetapowy, ale możliwy do zadowalającego spełnienia.

Podejmowany na łamach niniejszego referatu temat konkurencyjności stanowi podstawową bazę, pewnego rodzaju wstęp do kontynuowania rozważania popularnej ale złożonej problematyki konkurencji. Teoretyczne ujęcie procesu konkurencyjności zostanie w kolejnym referacie rozpatrywane przez pryzmat gminy uzdrowiskowej, jako jednostki samorządu terytorialnego.

Referat recenzowany przez prof. nadzw. Tomasza Wołowca, Kierownika Zakładu Ekonomii WSB-NLU w Nowym Sączu

Przypisy

- 1 M. J. Stankiewicz, Konkurencyjność przedsiębiorstw. Budowanie konkurencyjności przedsiębiorstwa w warunkach globalizacji, Dom Organizatora Tonik, Toruń 2002 s.18,
- 2 E. Cyron, Kompendium wiedzy o gospodarce, Wydawnictwo Naukowe PWN Warszawa - Poznań 2000, s. 35,
- 3 M. Klamut, E. Passella, Podnoszenie poziomu konkurencyjności regionów, cyt.za: M. Klamut, Konkurencyjność Regionów, Wydawnictwo AE, Wrocław 1999, s. 58-59.
- 4 K. Oblój, Strategia sukcesu firmy, PWE Warszawa 1993r. s. 92.
- 5 R. Niestrój, Zarządzanie marketingiem. Aspekty strategiczne, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa-Kraków 1998, s. 58.
- 6 M. Lubiński, Konkurencyjność Gospodarki. Pojęcie i sposób mierzenia, cyt. za: Międzynarodowa Konkurencyjność Gospodarki Polski - uwarunkowania i perspektywy. Raporty. Studia nad konkurencyjnością, IRISS, Warszawa 1995, s. 10.
- 7 W. Jakubik, Konkurencyjność Gospodarki Polskiej. Stan i perspektywy, cyt. Za: Materiały VII Kongresu Ekonomistów Polskich 2001, sesja IV z.7, s. 3.
- 8 E. Jantoń -Drozdowska, Strategia fuzji przedsiębiorstw a konkurencja, Ruch Prawniczy Ekonomiczny i Socjologiczny 1994, z. 2. s.18.
- 9 M. Gorynia, Konkurencyjność przedsiębiorstwa - próba konceptualizacji i operacjonalizacji, cyt. za: E. Najlepszy, Strategia przedsiębiorstw w warunkach konkurencji międzynarodowej, AE Poznań 1998, s. 22,
- 10 Z. Wołodkiewicz-Donimirski, O niektórych aspektach konkurencyjności gospodarki polskiej, Informacja nr 628, Biuro Studiów i Ekspertyz 1998, <http://biurose.sejm.gov.pl/teksty/-/i-628.htm> (07.05.2009).
- 11 I. Jędrzejczak, Jakość jako czynnik budowy przewagi konkurencyjnej na rynku turystycznym, cyt. za: G. Gołębski, Kierunki rozwoju badań naukowych w turystyce, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003, s.26.
- 12 D. Faulkner, C. Bowman, Strategie konkurencji, Gebethner i S-ka Warszawa 1996, s. 44,
- 13 M. Rybak, Kapitał ludzki a konkurencyjność przedsiębiorstw, Poltex Warszawa 2003, s. 11. M. J. Stankiewicz, Konkurencyjność przedsiębiorstw. Budowanie konkurencyjności przedsiębiorstwa w warunkach globalizacji, Dom Organizatora Tonik, Toruń 2002 s.77.,
- 14 B. Godziszewski, Potencjał konkurencyjności przedsiębiorstwa jako źródło przewag konkurencyjnych i podstawa stosowania instrumentów konkurowania, cyt. za: M. J. Stankiewicz, Budowanie potencjału konkurencyjności przedsiębiorstwa, TWOiK Toruń 1999, s.77.
- 15 W.J. Otta, Strategia eksportowa producenta, TNOiK Poznań 1998, s. 93,
- 16 B. Godziszewski, Potencjał konkurencyjności przedsiębiorstwa jako źródło przewag konkurencyjnych i podstawa stosowania instrumentów konkurowania, cyt. za: M. J. Stankiewicz, Budowanie potencjału konkurencyjności przedsiębiorstwa, TWOiK Toruń 1999, s. 77.
- 17 Strategor. Zarządzanie firmą. Strategie. Decyzje. Tożsamość. PWE Warszawa 2001, s. 56, cyt za: M. Romanowska, Planowanie strategiczne w przedsiębiorstwie, PWN Warszawa 2004, s. 262.
- 18 M. Stankiewicz, Budowanie potencjału konkurencyjności przedsiębiorstwa, Dom Organizatora Toruń 1999, s. 62.
- 19 Tamże, s. 52.
- 20 L. Kozioł, Zarządzanie sektorem publicznym i prywatnym w społeczeństwie informatycznym, Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Tarnowie, Tarnów 2005r., s. 222.
- 21 Tamże, s. 222.
- 22 M. Romanowski, Planowanie strategiczne w przedsiębiorstwie, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne Warszawa 2004, s. 292.
- 23 M. Stankiewicz, Budowanie potencjału konkurencyjności przedsiębiorstwa, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa, Toruń 1999, s.111.
- 24 Tamże, s.110.
- 25 Tamże, s.110.
- 26 Tamże, s. 116
- 27 Tamże, s. 116 i 117.
- 28 L. Kozioł, Zarządzanie sektorem publicznym i prywatnym w społeczeństwie informacyjnym, Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna Tarnów 2005, s. 225.
- 29 Tamże s. 225
- 30 Tamże s.225
- 31 T.H. Davenport, L. Prusak Working Knowledge. How Organization Manager what They Know, HBS Press Boston ,Massachusetts 1998r., s.5 cyt. z: dr T. Burzyński, Czynniki wpływające na jakość i konkurencyjność usług turystycznych w miejscowościach uzdrowiskowych, Instytut Turystyki w Krakowie 2005, s. 153.

- 32 R. Borowiecki, M. Romanowska, Systemy informacji strategicznej, Wywiad gospodarczy a konkurencyjność przedsiębiorstwa, Warszawa 2001, s. 29.
- 33 Tamże s. 29.
- 34 M. Romanowska, Planowanie strategiczne w przedsiębiorstwie, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne Warszawa 2004, s. 276.
- 35 E. Skawińska, Konkurencyjność przedsiębiorstw, nowe podejście, Wydawnictwo Naukowe Warszawa-Poznań 2002, s. 64-65.
- 36 A. Rapacz, Innowacje w percepcji przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego i klientów uzdrowisk, Uniwersytet Ekonomiczny Wrocław 2009, s. 2.
- 37 M. Romanowska, Planowanie strategiczne w przedsiębiorstwie, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne Warszawa 2004, s. 294-295.
- 38 Por. J. Schumpeter, Teoria rozwoju gospodarczego, PWN Warszawa 1960r., s. 104.
- 39 A. Rapacz. Przedsiębiorstwo turystyczne, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1994, s. 198.
- 40 M. Romanowska, Planowanie strategiczne w przedsiębiorstwie, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2004, s. 30.
- 41 A. Rapacz. Przedsiębiorstwo turystyczne, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1994, s. 199.
- 42 Tamże, s.199.
- 43 M. Romanowska, Planowanie strategiczne w przedsiębiorstwie, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2004, s. 262.
- 44 Z. PierścioneK, Strategie konkurencji i rozwoju przedsiębiorstwa, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003, s. 164.
- 45 M. Romanowska, Planowanie strategiczne w przedsiębiorstwie, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2004, s. 263.
- 46 Tamże, s. 263.
- 47 Tamże. s. 265-266.
- 48 Tamże, s. 266.
- 49 Tamże, s. 275
- 50 Tamże, s. 275-276.
- 51 Tamże, s. 265.
- 52 Tamże, s. 284.
- 53 Tamże, s. 44.

Szczawnica jako przykład rozwoju zrównoważonego gminy uzdrowskiej

Gminy uzdrowskie to taka kategoria gmin, na obszarze których położone są uzdrowiska, i których aktywność gospodarcza została mocno ograniczona przede wszystkim w celu ochrony walorów uzdrowskich. Do niedawna uzdrowiska kojarzyły się wyłącznie jako obszary specjalnej ochrony, na których może być prowadzone przede wszystkim leczenie uzdrowskie, a w niewielkim stopniu inna działalność taka jak turystyka, rekreacja czy sport. Nie do pomyślenia było, aby w uzdrowsku działalnością dominującą stała się inna działalność niż lecznicza działalność uzdrowska. Tak jednostronnie wykształcony i utrwalony przez lata model funkcjonowania miejscowości uzdrowskich doprowadził pod koniec lat osiemdziesiątych i na początku lat dziewięćdziesiątych do olbrzymich problemów związanych z funkcjonowaniem gmin uzdrowskich. Nie były one bowiem przygotowane do nowych wyzwań gospodarki rynkowej, otwarcia rynku europejskiego i wzrastającej konkurencji. Na szczęście większość gmin uzdrowskich szybko dostrzegła istniejące zagrożenie, i od połowy lat dziewięćdziesiątych

zaczęła gwałtownie przebudowywać swoją ofertę uzdrowską, starając się wielokierunkowo rozwijać swoje miejscowości, ale w zgodzie z zasadą rozwoju zrównoważonego. Przykładem uzdrowska, które buduje swoją pozycję w oparciu o zasady rozwoju zrównoważonego jest Szczawnica. Celem artykułu jest analiza procesu restrukturyzacji i rozwoju tego uzdrowska.

1. Istota rozwoju zrównoważonego

Rozwój lokalny i regionalny są kategoriami rozwoju społeczno - gospodarczego. W tym ujęciu mieści się zarówno tworzenie nowych miejsc pracy, jak i kompleksowe kształtowanie możliwie najlepszych warunków do życia w środowisku lokalnym i regionalnym. Oba te pojęcia są zdeterminowane przestrzennie, ukazując proces pozytywnych zmian o charakterze ilościowym, ale też przede wszystkim jakościowym.¹ Zmiany te, będące efektem współdziałania i mobilizacji podmiotów lokalnych i regionalnych, polegają na kreacji nowych lub poprawie istniejących:²

- walorów użytkowych danej jednostki terytorialnej,

- możliwości jej rozwoju gospodarczego, poprzez tworzenie korzyści zewnętrznych dla podmiotów gospodarczych,
- walorów lokalnego i regionalnego ekosystemu oraz ładu przestrzennego.

Wielowymiarowość rozwoju lokalnego jest określana przez następujące czynniki rozwoju:

- potrzeby społeczności regionalnych i lokalnych,
- zasoby i walory środowiska naturalnego oraz zasoby pracy,
- inwestycje infrastrukturalne oraz istniejący potencjał gospodarczy,
- rynek lokalny i rynki zewnętrzne oraz kapitał finansowy, zwłaszcza inwestycyjny,
- nowoczesne technologie wytwarzania oraz tereny inwestycyjne i korzyści lokalizacji.

Poszczególne obszary różnią się od siebie pod względem waloru potencjału rozwojowego, co ma znaczący wpływ na konkurencyjność lokalną i regionalną, która rozumiana jest jako zdolność do wytwarzania towarów i świadczenia usług oraz ich sprzedaży na rynkach, w celu zapewnienia relatywnie wysokiego i stabilnego poziomu dochodów oraz zatrudnienia. Ze względu na złożoność i konfigurację zasobów lokalnych i regionalnych, z punktu widzenia ich konkurencyjności, wydziela się obszary:³

- adaptacyjne, w których przewaga konkurencyjna bazuje na pojedynczych zasobach lub prostej ich konfiguracji;
- generujące - adaptacyjne, w których przewaga konkurencyjna bazuje na złożonych konfiguracjach zasobów, synergii regionalnej i rosnącej roli czynników intelektualnych;
- nieadaptacyjne, które ze względu na jakość zasobów lub wcześniejszą niewłaściwą eksploatację nie są w stanie konkurować nie tylko z regionami generującymi innowacje, ale także z regionami absorpcyjnymi.

Rozwój zrównoważony jest przede wszystkim procesem mierzenia w kierunku ładu zintegrowanego, wiążącego współzależnie w ładzie instytucjonalno-politycznym i przestrzennym ład społeczny, gospodarczy i ekologiczny w ciągłej grze sprzeczności i konfliktowych interesów. Oznacza to

także, że konieczne jest odnoszenie się do celów rozwojowych wszystkich poziomów zarówno tych lokalnych, jak i regionalnych, krajowych, uniijnych, a także globalnych. Z wymienionych poziomów, to właśnie rozwój lokalny nabiera coraz bardziej ważnego znaczenia. Lokalność regionu możemy odnieść do poziomu gminy jak również powiatu. Tym samym rozwój lokalny powinien być utożsamiany z rozwojem wspólnoty szczebla powiatowego i gminnego. Rozwój ten powinien być ukierunkowany zasadami rozwoju zrównoważonego, a są nimi:

- zasady filara etyczno-moralnego: potrzeby i pragnienia mieszkańców winny być w centrum zainteresowania w procesie rozwoju, zaspokajanie obecnych potrzeb lokalnej wspólnoty nie może powodować ograniczenia możliwości zaspokajania potrzeb przyszłych pokoleń;
- zasady filara fizyczno-przyrodniczego: wszystko ze wszystkim jest powiązane, a skutki działań lokalnych, mogą być pośrednie i bezpośrednie, bliskie i odległe zarówno w czasie jak i w przestrzeni, zasoby gminy są skończone, a różnicowanie genetycznie, gatunkowe, kulturowe i społeczne zapewniają odporność na zaburzenia i zakłócenia procesu rozwojowego;
- zasady filara ekonomiczności: należy być efektywnym i nie marnotrawić przestrzeni, czasu, materii i energii. Raz pobrana ze środowiska materia powinna być wielokrotnie wykorzystywana w ramach zintegrowanych, zamkniętych cykli obiegu, przede wszystkim w ramach lokalnej integracji i recyrkulacji.

Celem nadrzędnym rozwoju jest trwałe zaspokajanie potrzeb i aspiracji ludzi. Dopiero racjonalne określenie tych potrzeb warunkuje właściwy rozwój z zachowaniem jego zrównoważonego charakteru. Dlatego twórcy strategii rozwoju lokalnego muszą zdawać sobie sprawę z bogactwa i różnorodności potrzeb ludzkich.⁴ Ważnym czynnikiem warunkującym sprawność działania wszystkich podmiotów jest ich umiejętność przewidywania przyszłości. Pozwala ona optymalizować wybór dopuszczalnych decyzji, które należy podjąć, realizując określone cele rozwojowe. Konieczność

przewidywania przebiegu zjawisk społeczno - gospodarczych warunkowana jest dwoma względami:

- by umieć się do nich dostosować, jeżeli są nieuchronne;
- by im przeciwdziałać, jeżeli leży to w naszych możliwościach, a przewidywany przebieg zjawisk bez naszej interwencji byłby niepożądany.⁵

2. Rola samorządu terytorialnego w rozwoju lokalnym

Rola ta wynika zarówno z natury samych struktur samorządowych (faktyczny gospodarz terenu), jak i z ustawowych obowiązków, które nakładają na gminę zadania w dziedzinie zaspokojenia potrzeb zbiorowych oraz rozwiązywania bieżących problemów społeczności lokalnych. Dla gminy jako społeczności lokalnej i dla każdego pojedynczego mieszkańca korzystna jest taka sytuacja, w której w danym miejscu powstaje wiele inicjatyw na rzecz rozwoju lokalnego. Ale jeszcze bardziej korzystnie kształtuje się ta sytuacja, gdy inicjatywy i wynikające z nich działania koordynuje samorząd terytorialny lub inne ciało ściśle z tym samorządem związane. Dla realizacji idei rozwoju lokalnego ważne jest bowiem to, aby każda podejmowana działalność gospodarcza przynosiła określone korzyści ogólnospołeczne w miejscu jej prowadzenia, bez względu na to, czy będzie to zasilanie budżetu lokalnego, tworzenie nowych miejsc pracy, rozbudowa sieci infrastruktury, powiększenie lokalnego rynku czy poprawa stanu środowiska przyrodniczego.⁶

Kierunki działań w ramach rozwoju lokalnego, uznawane za typowe dla samorządów terytorialnych poszczególnych gmin, mają zróżnicowany charakter. W dużej mierze zależy to od charakteru danej gminy jak również regionu: inną specyfiką charakteryzują się gminy przemysłowe, gdzie kompleksy zakładów pracy dające zatrudnienie tysiącom osób zostały zlikwidowane, a zupełnie inną gminy turystyczne, których funkcjonowanie opiera się na wykorzystaniu walorów przyrodniczych. Decyzje władz samorządowych uzależnione są również od przepisów prawa, nakładających

niejednokrotnie szczególne regulacje na danym terenie. Przykładem takim są obszary ochrony uzdrowiskowej oraz gminy uzdrowiskowe, gdzie regulacją prawną określającą zasady organizacji gminy jest ustawa z dnia 28 lipca 2005r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych. (Dz.U. nr 167, poz. 1399). Szczególne obwarowania prawne są konieczne w tym przypadku, ze względu na ochronę wyjątkowych walorów leczniczych oraz przyrodniczych tych obszarów.

Kierunki w zakresie ochrony środowiska wytycza również polityka ekologiczna Unii Europejskiej, której nadrzędnym celem jest zapewnienie w długiej perspektywie takiego wzrostu gospodarczego i trwałej poprawy standardu życia, który nie doprowadzi do pogorszenia się stanu środowiska i zapewni dostępność jego zasobów i również dla przyszłości pokoleń.⁷ Realizacją wymienionych celów objęte są wszystkie gminy w Polsce, w tym zwłaszcza obszary o unikatowych walorach przyrodniczo - leczniczych, jakimi są gminy uzdrowiskowe.

3. Gminy uzdrowiskowe

Podstawowym dokumentem prawnym regulującym kwestie uzdrowisk i gmin uzdrowiskowych jest ustawa z dnia 28 lipca 2005 o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych. Ustawa w szczególny sposób określa min. zasady oraz warunki prowadzenia i finansowania lecznictwa uzdrowiskowego, kierunki lecznicze uzdrowisk, zasady nadawania obszarowi statusu uzdrowiska albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej, jak również określa zadania gmin uzdrowiskowych. Ustawa wprowadza również różne ograniczenia aktywności gospodarczej dla gmin uzdrowiskowych, wyrażając je w postaci nakazów i zakazów określonych działalności w trzech rodzajów stref ochronnych wydzielonych na obszarze uzdrowiska. Strefy te, oznaczone literami „A”, „B” i „C”, określają procentowy udział terenów zielonych w danej strefie, oraz wymieniają katalog nakazów i zakazów dotyczących

lokalizacji obiektów znacząco oddziałujących na środowisko oraz wszelkich innych działań z zakresu życia gospodarczo - społeczno - kulturalnego wpływających na właściwości uzdrowskowe danej strefy.

Jeszcze do niedawna uzdrowiska kojarzyły się jedynie z miejscem, gdzie za pomocą zasobów naturalnych prowadzona jest działalność lecznicza, a w niewielkim stopniu turystyczna, rekreacyjna czy sportowa. Tak ukształtowany model uzdrowiska funkcjonował w Polsce przez kilkadziesiąt lat. Opierając się jedynie na lecznictwie, w efekcie doprowadził do zahamowania rozwoju gmin uzdrowskowych w obliczu rozwijającej się światowej gospodarki, a tym samym zmieniających się trendów. Sytuacja taka wymagała natychmiastowych zmian organizacyjnych w systemie zarządzania uzdrowiskami, jak również zmiany profilu prowadzonej działalności. Istniejący rygoryzm we wprowadzaniu różnego rodzaju ograniczeń w funkcjonowaniu i rozwoju uzdrowisk wynikających nie tylko ze stref ochronnych regulowanych w ustawie, ale również z innych regulacji dotyczących obszarów chronionych (parki, obszary górnicze, rezerваты przyrody, strefy chronionego krajobrazu, obszary "Natura 2000" często nie pozwala na lokowanie w uzdrowiskach niezbędnych inwestycji wynikających z potrzeb społeczeństwa oraz europejskich i światowych trendów. Skutkiem takich ograniczeń ujawnił się fakt, iż oferta, jaką prezentują polskie uzdrowiska, jest uboższa od tych, z jakimi spotykamy się w uzdrowiskach czeskich, niemieckich, słowackich czy węgierskich przechodzących również okres transformacji. Budowie modelu uzdrowiska opartego na bogatej infrastrukturze turystycznej i sportowo-rekreacyjnej w dalszym ciągu nie sprzyjają przepisy z zakresu planowania przestrzennego, uzdrowskowe, prawa górniczego i geologicznego, budowlane, ochrony środowiska naturalnego czy ochrony przyrody. Pomimo tego, uzdrowiska polskie starają się racjonalnie wykorzystać bogactwo naturalnych surowców leczniczych.

Dziś polskie uzdrowiska prócz tradycyjnych zabiegów leczniczych oferują kompleksową gamę usług paraleczniczych,

rehabilitacyjnych i profilaktycznych. Nowoczesne ośrodki leczenia uzdrowskowe kuszą swoich pacjentów takimi dodatkami do oferty leczniczej, jak masaże, sauna, jacuzzi, hipoterapia, okłady z miodu i masy kakaowego, różnego rodzaju peelingi, inhalacje, kąpiele ziołowe i relaksacyjne. Do wachlarza zabiegów poprawiających wizerunek i sprawność fizyczną dokładają również rekreacyjno-sportowe, jak stacje narciarskie, miasteczka rekreacji wodnej, letnie tory bobslejowe, jaskinie solne, bowling, trasy hippiczne, ścieżki zdrowia oraz paint ball, rafting, nordic walk. Całość różnorodnej i innowacyjnej oferty polskich uzdrowisk dopełniają często usługi z zakresu odnowy biologicznej, kosmetologii oraz chirurgii kosmetycznej i plastycznej. Bogactwo i różnorodność oferty polskich uzdrowisk nie jest przypadkowa. Oparta jest ona na analizie gustów i preferencji obecnego klienta. Pierwszą z grup klientów korzystających z usług uzdrowskowych są osoby starsze. W dużej mierze, na skutek bogacenia się Europy, są to osoby zamożne, które nie chcą inwestować w nieruchomości czy fundusze inwestycyjne, ale właśnie w zdrowie.

Przedłużająca się systematycznie długość ludzkiego życia sprawia, że osoby starsze jak najdłużej chcą zachować swą aktywność fizyczną i umysłową i są skłonne za to sporo zapłacić. Dlatego właśnie uzdrowiska chętnie inwestują w rozwój oferty skierowanej do tej grupy osób. Inną kategorią osób korzystających z bogactwa oferty uzdrowskowej są ludzie jeszcze stosunkowo młodzi i aktywni, wywodzący się z kręgu biznesu. Szukają oni usług, których efekty będą szybkie i skuteczne. Oczekują błyskawicznej regeneracji sił, dobrej zabawy oraz atrakcyjnie spędzonego czasu. Wymagają oni zupełnie innej oferty niż ta, która jest skierowana do osób starszych. Polskie uzdrowiska powinny więc rozwijać swoją ofertę patrząc przez pryzmat potrzeb coraz bardziej zamożniejszego i wymagającego klienta, który szuka w uzdrowisku skutecznej kuracji połączonej z aktywnym wypoczynkiem. Konsekwencją zaspokojenia potrzeb wymagających klientów jest rozwój turystyki

uzdrowiskowej na terenach uzdrowisk. Polskie uzdrowiska stając się wielofunkcyjnymi centrami zdrowia, turystyki, rekreacji, sportu i kultury okazują się w ten sposób stimulatorami lokalnego i regionalnego rozwoju gospodarczego. Turystyka bowiem ma bezpośredni wpływ na rozwój innych sektorów gospodarki, takich jak np. hotelarstwo, gastronomia, transport, biura podróży, a także pośrednio oddziałuje na inne dziedziny gospodarki, jak budownictwo i infrastruktura drogowa, przemysł rolno-spożywczy, konfekcyjny i odzieżowy, pamiątkarski, produkcja sprzętu i ekwipunku sportowo-turystycznego, sektor bankowy i ubezpieczeniowy. Zainteresowanie turystyką uzdrowiskową wzrasta obecnie dynamicznie na skalę nie tylko europejską, ale i światową, co implikuje konieczność wspierania rozwoju gospodarczego gmin uzdrowiskowych. Ich niewykorzystany do tej pory potencjał gospodarczy może zapewnić rozwój całego regionu, tworząc tym samym polską markę uzdrowiskową.

4. Położenie i rys historyczny Uzdrowiska Szczawnica

Uzdrowisko Szczawnica zlokalizowane jest w południowej części województwa małopolskiego, w powiecie nowotarskim. Gmina zajmuje powierzchnię 8789 ha i tworzy ją miasto Szczawnica oraz dwie wsie Szlachtowa i Jaworki. Nazwa miejscowości pochodzi od kwaśnych wód, zwanych przez górali szczawami. Pierwsza wzmianka o osadzie pochodzi z 1413 roku i dotyczy zapisania przez króla Władysława Jagiełłę 400 florenów Abrahamowi z Goszyc, przy okazji którego to zapisu wymieniono dwie Szczawnice: Wyżnią i Niżnią. Jako zdrojowisko znana jest od ponad 200 lat. Dynamiczny rozwój Szczawnicy jako uzdrowiska przypada na połowę XIX wieku, kiedy to właścicielem uzdrowiska został Józef Szalay. Zbudował pierwsze łazienki oraz nowe budynki zdrojowe i pensjonaty, wykonał oprawę architektoniczną odkrytym źródłom: Magdalenie, Walerii, Jana, Szymona, Heleny i Anieli. Przed śmiercią w 1876 roku zapisał Zakład Zdrojowy Akademii Umiejętności w Krakowie. Ta pomimo trudności związanych ze spłatą spadkobierców Józefa Szalaya, w latach

1880 - 1884 wybudowała Dworek Gościnny, uporządkowała Park oraz skończyła rozpoczętą przez Szalaya budowę drogi przez Pieńiny do Czerwonego Klasztoru.

Dalsze trudności finansowe i organizacyjne zmusiły Akademię do sprzedaży Szczawnicy w 1909 roku Adamowi Stadnickiemu. Jego działalność przypada na okres międzywojenny. Wyremontował on domy zdrojowe, ujął nowe źródła, poszerzył Park Górny o teren Połonin. W latach 1933 - 1936 wybudowano Inhalatorium (wyposażone w pierwsze w Polsce komory pneumatyczne), w 1935 roku zaczęto elektryfikację, a w 1937 roku kanalizację Szczawnicy. Dalsze plany gospodarza uzdrowiska przerwała II wojna światowa. W 1948 roku Uzdrowisko Szczawnica na podstawie zarządzenia Ministra Zdrowia przejął Skarb Państwa. Po wojnie wybudowano nowe sanatoria branżowe i nowoczesny Zakład Przyrodolecznicy. Prawa miejskie turystyczne-uzdrowiskowa Szczawnica otrzymała dopiero 18 lipca 1962 roku. Kolejne lata rozwoju Szczawnicy pod nadzorem naczelników miasta przyniosły m.in. rozbudowę osiedla XX-lecia, poszukiwanie wód termalnych u zbroczy Bryjarki, rozbudowę sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, utworzenie Miejskiego Ośrodka Kultury oraz Przedszkola Publicznego. Zmianę w kierunku rozwoju Szczawnicy przyniosły zmiany ustrojowe w 1989r. Kolejni Burmistrzowie wybierani zarówno przez Zarząd Miasta jak i Radę Miejską, próbują odbudować zaniedbaną przez lata infrastrukturę uzdrowiskową. Uruchomione zostaje przejście graniczne Szczawnica- Leśnica, modernizowane są drogi i chodniki, uzupełniane elementy małej architektury. Uruchamia się nową oczyszczalnię ścieków oraz buduje ścieżkę pieszo - rowerową. Zdecydowany i dynamiczny rozwój Szczawnicy przyniosą wykorzystane w ostatnich latach fundusze unijne, dzięki którym kompleksowo modernizowana jest infrastruktura techniczna, społeczna, kulturalna i uzdrowiskowa Szczawnicy. Modernizowana jest również zabytkowa część uzdrowiska odzyskana przez spadkobierców przedwojennego właściciela uzdrowiska hrabiego Adama Stadnickiego.

5. Walory przyrodnicze i ochrona środowiska naturalnego w uzdrowisku Szczawnica

Miasto Szczawnica usytuowane jest w głęboko wciętej dolinie potoku Grajarka, prawego dopływu Dunajca, u stóp wypiętrzających się pasm górskich Pienin i Beskidu Sądeckiego. Miasto ma nieprzeciętne walory krajobrazowe i klimatyczne. Walory uzdrowiskowe i turystyczne przyciągają corocznie setki tysięcy kuracjuszy i turystów. Otaczające Szczawnicę kompleksy leśne chronią miejscowość przed wiatrami i zapewniają czystość atmosfery. Lecznicze wody mineralne dostarczają organizmowi niezbędnych mikroelementów.

Okolo 75 % obszaru Miasta stanowią góry średnie i niskie, tj. obszary wysoko położone, o znacznych deniwelacjach, stromych i bardzo stromych stokach, wysokim stopniu zalesienia, rozcłonkowane licznymi i głębokimi dolinami. Środowisko naturalne tej części Szczawnicy ma charakter wybitnie górski. Użytkowanie gruntów na terenie miasta jednoznacznie wskazuje na jego uzdrowiskowy i turystyczny charakter. Ponad 68,5% powierzchni miasta zajmują lasy i grunty leśne sprzyjające zarówno profilaktyce, leczeniu i rehabilitacji turystów i kuracjuszy, jak i stwarzające atrakcyjne otoczenie dla wypoczywających turystów. Duży odsetek stanowią także użytki zielone (łąki i pastwiska) - łącznie blisko 21,5%. Grunty orne stanowią jedynie niecałe 6% powierzchni, co jest charakterystyczne z jednej strony dla ośrodków miejskich i turystycznych, a z drugiej strony dla terenów górskich.

Zgodnie z zasadami rozwoju zrównoważonego wymienione obszary środowiska naturalnego należy poddać szczególnej ochronie. Ochrona ta powinna sprzyjać rozwojowi turystyki i rekreacji poprzez zapisy umożliwiające organizowanie na terenach chronionych kontrolowanej aktywności turystyczno-wypoczynkowej. Uwarunkowania ochrony przyrody tworzy szereg ze sobą powiązanych elementów, które składają się na stan środowiska naturalnego. Ochrona przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz.U. nr 92, poz. 880) polega na

zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody. Miasto Szczawnica położone jest w bezpośrednim sąsiedztwie (otulinie) Pienińskiego Parku Narodowego, chroniącego najcenniejsze fragmenty Pienin oraz Przełomu Dunajca, którego zarząd znajduje się w Krościenku nad Dunajcem. Miasto znajduje się również w sąsiedztwie Popradzkiego Parku Krajobrazowego. Na terenie gminy Szczawnica znajduje się pięć rezerwatów przyrody.

Ograniczenia zagospodarowania i wykorzystania rezerwatów (głównie turystycznego) podane są w rozporządzeniach powołujących je do życia. Zakres ograniczeń każdorazowo dostosowywany jest do charakteru rezerwatu i chronionych w nim siedlisk. Ponadto ogólne ograniczenia zagospodarowania i podejmowania określonych działań na terenie rezerwatu określa Ustawa o ochronie przyrody w art. 15.

6. Rozwój lecznictwa uzdrowiskowego

Uzdrowisko Szczawnica posiada wyjątkowo cenne naturalne surowce lecznicze, korzystne położenie oraz naturalne walory przyrodnicze, które pozwalają mu się systematycznie rozwijać. W swojej bogatej historii przechodziło już różne okresy rozwoju. Raz były to lata bardzo dobre dla rozwoju uzdrowiska, a innym razem wyjątkowo trudne. Okres od 1990 roku do chwili obecnej raczej nie można zaliczyć do tych najlepszych dla rozwoju uzdrowiska. Postępująca dekapitalizacja obiektów uzdrowiskowych i słabo rozwijająca się infrastruktura sanatoryjna i turystyczna spowodowały, że uzdrowisko czeka długa droga jego rewitalizacji. Na szczęście w porę stworzono odpowiednie programy, które mają nie tylko powstrzymać degradację, ale które -konsekwentnie realizowane- mogą przyczynić się do pełnej rewitalizacji uzdrowiska i przywrócenia mu dawnej świetności. Programy te są wdrożone zarówno przez władze samorządowe jak również przez podmioty prywatne, w tym sprywatyzowane Uzdrowisko SA. W chwili obecnej orestaurowano już wiele obiektów uzdrowiskowych: pijalnię, rozlewnię wody mineralnej, obiekty gastronomiczne,

hotelowe, a trwają intensywne prace przy odbudowie Dworca Gościnnego (Centrum Kongresowo-Kulturalne) i przygotowania do wyburzenia i wybudowania w stylu „szczawnickim” zakładu przyrodoleczniczego i innych obiektów uzdrowiskowych. Obiekty te są pieczołowicie odtwarzane przy zachowaniu XIX wiecznego stylu architektonicznego, ale w standardzie XXI wieku. Planowana jest rewitalizacja parków uzdrowiskowych i odrestaurowanie szczawnickiego deptaka.

Dzięki warunkom geologicznym uzdrowisko Szczawnica posiada obfite zasoby wód mineralnych. Są to przede wszystkim szczawy alkaliczno-słone, które wykorzystywane są w leczeniu górnych dróg oddechowych, chorób przewodu pokarmowego, mocznicy, niedokrwistości, otyłości. Wczasowicze, kuracjusze i mieszkańcy Szczawnicy mają do dyspozycji również pijalnię wód mineralnych „Nad Zdrojami”, w której udostępniona została woda z ujęć: „Stefan”, „Józef”, „Józefina”, „Jan”, „Helena”, „Magdalena”. Woda mineralna swoista dzięki leczniczym właściwościom jest wykorzystywana do prowadzenia zabiegów w zakresie schorzeń laryngologicznych, pulmonologicznych i alergologicznych. Leczone są również choroby towarzyszące - narządów ruchu i układu krążenia. Zasadniczą część usług leczniczych stanowią kąpiele lecznicze i zabiegi inhalacyjne.

Obecnie na terenie Szczawnicy funkcjonuje 8 sanatoriów o łącznej liczbie 1097 łóżek, oferujących szeroki wachlarz usług zarówno w dziedzinie lecznictwa uzdrowiskowego jak również odnowy biologicznej oraz rekreacji. Nad zdrowiem i właściwą opieką przebywających w sanatoriach gości czuwa wykwalifikowany personel medyczny w liczbie 28 lekarzy, 6 magistrów rehabilitacji i fizjoterapii oraz 41 fizjoterapeutów i 39 pielęgniarek. Do głównych zabiegów lecznictwa uzdrowiskowego należą: światłolecznictwo, masaże, kinezyterapia, hydroterapia, balneoterapia z użyciem wód mineralnych, inhalacje oraz plastry borowinowe. Zgodnie z jedną zasad rozwoju zrównoważonego mówiącą o zaspokajaniu potrzeb mieszkańców oraz gości, sanatoria poza typową

ofertą profilaktyczno-leczniczą oferują bogatą ofertę typu: rehabilitacja, spa, odnowa biologiczna, parki wodne, beauty. W ten sposób działalność lecznicza sanatoriów poszerza się o usługi wynikające z potrzeb klientów oraz światowych trendów.

7. Rozwój turystyki w Szczawnicy

Malowniczy górski krajobraz z unikatowym przełomem Dunajca, bliskością Pienińskiego Parku Narodowego oraz Popradzkiego Parku Krajobrazowego, powoduje, że Szczawnicę można zaliczyć do najatrakcyjniejszych turystycznie miejscowości w Polsce. Porastające górskie zbocza (430-560 m n.p.m.) lasy, duże nasłonecznienie, mała ilość opadów, a szczególnie czyste, wolne od alergenów powietrze stwarzają wymarzone warunki dla kuracuszów i wczasowiczów, natomiast oznakowane szlaki turystyczne po najpiękniejszych terenach Pienin i Beskidów stanowią atrakcję dla turystów. Uwagę zwraca zwłaszcza stara, stylizowana zabudowa uzdrowiskowa, a w dolnej części miasta XIX-wieczne domy z malowanymi godłami zamiast numerów, pieczołowicie odtwarzane przez samorząd lokalny i regionalny. Ozdoba Szczawnicy są owe stare budowle uzdrowiskowe i pensjonatowe, noszące cechy stylu szwajcarskiego, a także stroje góralskie, wyroby artystów ludowych jako dobra materialne, oraz bogate zwyczaje ludowe, gwara górali pienińskich, legendy o zbójnikach i poszukiwaczach złota i srebra jako dobra niematerialne.

Do najbardziej popularnych i najczęściej zwiedzanych miejsc w Małych Pieninach należy rezerwat przyrody - Wąwóz Homole. Jednym z najpiękniejszych, obfitujących w malownicze skałki i progi skalne, tworzące przełomy i wodospady jest rezerwat Biała Woda znakomicie nadający się do spacerów i doskonale przygotowany turystycznie; wygodna droga (zamknięta dla ruchu pojazdów), ławeczki, mostki, tablice informacyjne. Dodatkowym elementem wspierającym ruch turystyczny w tym rejonie jest odnowa centrum wsi Jaworki. W ramach inwestycji, utworzony został mały rynek realizujący funkcje informacji turystycznej i historycznej, galeria

rękodziela artystycznego oraz miejsce wypoczynku. Kolejnym elementem przemysłowej infrastruktury turystycznej jest czynne od 1996 r. pieszo-rowerowe przejście graniczne w Pieninach pozwalające na zwiedzanie najpiękniejszych zakątków Pienin Słowackich. W chwili obecnej po zniesieniu granic i nadaniu ścieżce nowego wystroju i wyglądu, pełni ona rolę kilkukilometrowego Deptaka nad Dunajcem. Uzupełnieniem tej atrakcji turystycznej jest budowa 2-kilometrowego Deptaka Uzdrowskiego wzdłuż Grajcarka po drugiej stronie ścieżki pieszo-rowerowej. Powstały w ten sposób trakt rekreacyjny zapewni mieszkańcom oraz gościom atrakcję turystyczno-rekreacyjną z zachowaniem naturalnych walorów przyrodniczych w otulinie Pienińskiego Parku Narodowego. Kolej linowa na Palenicy, wózkowa ryśna grawitacyjna, ryśna snowboardowa i sztucznie naśnieżane trasy narciarskie stanowią atrakcję tak dla turystów, jak i sportowców.⁸ Szczawnica słynie także z parków, wśród których na wyróżnienie zasługuje Park Dolny (założony w latach 1861-68, urządzony głównie przez Władysława Dąbskiego), Park Górny (zajmujący około 10 ha, założony został przez Jana Kutschę w 1824 r.). W roku 2011 nastąpiła gruntowna ich rewitalizacja, porządkująca przestrzeń parku oraz nadająca mu nowe funkcje turystyczno-rekreacyjne.

Z danych Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego, dotyczących ruchu turystycznego oraz bazy turystycznej wynika, iż Szczawnica znajduje się w ścisłej czołówce miast uzdrowskich i turystycznych rejonu Pienin oraz Beskidu Sądeckiego. Z porównania z innymi kurortami tego regionu Szczawnica zajmuje drugie miejsce (po Krynicy-Zdroju) pod względem liczby przyjmowanych w ciągu roku gości. Na terenie Szczawnicy w okresie od stycznia do grudnia 2009 r. zarejestrowanych zostało 68,2 tys. turystów i kuracjuszy. Szczawnicę odwiedzają także relatywnie duża liczba turystów zagranicznych. Większy wskaźnik liczby turystów zagranicznych odnotowała jedynie Krynica Zdrój.

Do atrakcji turystycznych Szczawnicy należą: promenada pieszo-rowerowa nad Grajcarkiem i Dunajcem, 5 tras

rowerowych, 11 tras konnych, 6 pieszych szlaków turystycznych, 4 wyciągi narciarskie, 6 tras narciarskich, halfpipe - ryśna śnieżna do snowboardu, ryśna grawitacyjna, korty, boiska, sauny, siłownie, wyposażalnie sprzętu turystycznego i sportowego, etc. Miasto zamierza wzbogacić również ofertę turystyczno - uzdrowską poprzez realizację programu związanego z turystyką uzdrowską w rejonie Szlachtowej i Jaworek. Początkiem tej koncepcji jest utworzenie w 2008 roku na terenie Szlachtowej „Szlaków Papieskich” otwierających turystom malownicze krajobrazy Beskidu Sądeckiego. Uzupełnieniem tej oferty jest budowa na terenie Jaworek tras wycieczek pieszych, jazdy rowerowej oraz jazdy konnej. Oferta turystyczna i sportowa uzupełniana jest bogatą ofertą kulturalną miasta, gdzie funkcjonują m.in. Muzeum Pienińskie, izby regionalne, wystawy, świetlice, Miejski Ośrodek Kultury i Sportu wraz z kinem „Pieniny”, Miejska Biblioteka Publiczna. Siedziby ww. instytucji zostały dodatkowo w ostatnim czasie gruntownie zmodernizowane. Na specjalną uwagę zasługuje awangardowa placówka kulturalna pn. „Muzyczna Owczarnia”, znajdująca się w Jaworkach oraz kultywowanie lokalnych tradycji, związanych głównie ze świętami religijnymi oraz wydarzeniami lokalnymi. Na terenie miasta działa 6 zespołów regionalnych i tanecznych, kapele góralskie, orkiestry i chóry. Do najważniejszych stowarzyszeń kulturalnych i regionalnych należą „Muzyczna Owczarnia”, Oddział Pieniński Związku Podhalań, Klub Twórczy Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych.

Niestabnącą i zasłużoną popularnością cieszy się jedna z największych atrakcji turystyczno-krajobrazowych Pienin, jakim jest spływ tratwami przełomem Dunajca, rozpoczynający się w Sromowcach Wyżnych, a kończący się w Szczawnicy. Tratwa zabiera 10 pasażerów, a prowadzi ją dwóch flisaków - majster na przodzie i pomocnik na rufie. Sterują oni tratwą przy pomocy żerdek zwanych spryskami. Ubiozem flisaków jest regionalny strój górali pienińskich, którego wyróżnikiem wśród innych strojów góralskich jest bogato wyszywana błękitna kamizelka. Spływ Dunajcem odgrywa

bardzo ważną rolę w kształtowaniu turystyki na terenie Szczawnicy, z jego usług korzysta bowiem corocznie średnio 250 tysięcy gości.

8. Rozwój usług na terenie Gminy

Obecnie wiodącym profilem miejscowych firm jest szeroko pojęta turystyka, wraz z całą bazą towarzyszącą, jak np.: gastronomia, usługi uzdrowskie oraz handel. Na dzień dzisiejszy na terenie miasta zarejestrowanych jest 652 podmiotów gospodarczych (dane na dzień 31.12.2009). Większość z nich, bo 380 związanych jest ściśle z obsługą ruchu turystycznego i uzdrowskiego. Są to przede wszystkim takie działalności jak: wynajem pokoi, przewóz osób łodziami na rzece Dunajec, przewóz osób dorożkami oraz saniami, prowadzenie parkingów, biura turystyczne, usługi przewodnickie, wypożyczalnie sprzętu sportowego i rowerów, wyciągi narciarskie, etc.

Kolejną dobrze rozwiniętą branżą na terenie miasta jest gastronomia, powiązana w dużej mierze z turystyką, o czym najlepiej świadczy sezonowość wielu punktów (działalność od maja do października). Obecnie zarejestrowanych jest 65 przedsiębiorstw gastronomicznych, do których należą: restauracje, bary, kawiarnie, pizzerie, smażalnie, puby, sezonowe kioski małej gastronomii, stołówki. Placówki te w pełni zaspokajają potrzeby mieszkańców, jak i przyjeżdżających turystów i kuracjuszy.

W Szczawnicy funkcjonuje 120 placówek handlu detalicznego i hurtowego. Podstawowe gałęzie handlowe na terenie miasta to: spożywcza, artykułów przemysłowych, owocowo-warzywna, sprzedaż pamiątek, odzieżowa, piekarnicza, mięsna, chemiczna, materiałów budowlanych, papiernicza, kwiaciarska. Z ogólnej liczby placówek, 13 to punkty Gminnej Spółdzielni „SCH” - głównie gałąź spożywcza. Pozostałe placówki to własność prywatna, z czego ok. 22 to przedsiębiorstwa należące do osób spoza Szczawnicy. Pozostała działalność gospodarcza na terenie miasta to zakłady usługowe. Najliczniej reprezentowana jest branża budowlano-remontowa (70 firm), leśna (10), stolarska (6). Pozostałe usługi to: elektryczne,

fryzjerskie, porządkowe, szklarskie, fotograficzne, mechaniki pojazdowej, wodno-kanalizacyjne, radio-telewizyjne, szewskie, projektowe oraz naprawcze. Generalnie poziom świadczonych usług, poza turystyką, funkcją uzdrowską, gastronomią oraz handlem, stoi na średnim poziomie. Funkcja rozwoju zrównoważonego na terenie Szczawnicy zachowana jest dzięki nieobecności zakładów przemysłowych, co korzystnie wpływa na zachowanie cennych walorów przyrodniczych.

9. Rozwój usług komunalnych

Rozwój zrównoważony gminy nie może istnieć bez przemysłowej i konsekwentnie realizowanej polityki obejmującej usługi komunalne, w tym recyrkulacji materii. Na terenie Szczawnicy od 1998 roku prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów komunalnych, która ma miejsce u „źródła”. Szczegóły segregacji określa „Regulamin szczegółowych zasad utrzymania czystości i porządku na terenie miasta”, zatwierdzony Uchwałą Rady Miejskiej. Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej w Szczawnicy rozprowadza kolorowe worki plastikowe na surowce wtórne. System segregacji odpadów w postaci kolorowych worków obejmuje domy prywatne w zakresie zbiórki papieru i tektury, szkła, tworzyw sztucznych oraz metalu. W przypadku obiektów tzw. zbiorowych segregacja odbywa się poprzez system pojemnikowy i kontenerowy. Zbiórka odpadów objętych jest praktycznie 100 % mieszkańców. W każdy pierwszy wtorek miesiąca mieszkańcy wystawiają worki z surowcami wtórnymi przed domy, a Zakład Gospodarki Komunalnej zbiera je i wywozi na składowisko z przeznaczeniem do utylizacji.

Gospodarka miasta Szczawnica od lat kojarzona jest z dobrze rozwiniętą sferą usług uzdrowskich i turystycznych. Gmina konsekwentnie realizuje zadania z zakresu sfer społecznej, uzdrowskiej, gospodarczej, turystycznej, kulturalnej czy sportowej będących wyrazem wielowymiarowości lokalnego rozwoju zrównoważonego w myśl zasady mówiącej, iż wszystkie działania i decyzje podejmowane przez lokalne władze samorządowe mają swoje skutki pośrednie i bezpośrednie

oraz bliskie i odległe zarówno w czasie jak i przestrzeni.

Działania podejmowane przez władze Szczawnicy polegają na stworzeniu warunków do dynamicznego rozwoju sektora usług turystycznych, co przyczyni się do wzmocnienia już istniejących firm i powstawania nowych podmiotów gospodarczych, co z kolei w długofalowej perspektywie spowoduje wzrost zatrudnienia. Realizacja takich inwestycji w infrastrukturę turystyczną jak Pienińskie Centrum Aktywizacji Ruchu Turystycznego „Durbaszka” czy też stworzenie Centrum Turystyczno - Uzdrowiskowego z amfiteatrem, zagospodarowaniem placu przy dolnej stacji PKL, promenadą, parkiem wodnym i lodowiskiem w znaczący sposób podniosą atrakcyjność turystyczną Szczawnicy. Realizacja wymienionych zadań inwestycyjnych pozwoli zlikwidować słabości miasta i osiągnąć status turystycznego kurortu znanego w świecie.

W szerszym kontekście realizacja zadań przewidzianych w wieloletnim planie inwestycyjnym przyczyni się do długofalowego rozwoju społeczno-gospodarczego miasta i gminy Szczawnica.

Przypisy

- 1 J.J. Parysek: Podstawy gospodarki lokalnej, WN UAM, Poznań 1997, s. 46; A.Zalewski (red.) Nowe zarządzanie publiczne w polskim samorządzie terytorialnym. SGH, Warszawa 2005, s.88-89
- 2 R. Bról: Czynniki rozwoju regionalnego, w: D. Strahl (red.), Metody oceny rozwoju regionalnego. AE, Wrocław 2006, s.18
- 3 A. Miszczuk, M. Miszczuk, K. Żuk: Gospodarka samorządu terytorialnego. PWN, Warszawa 2007, s.162
- 4 R. Janikowski: Zrównoważony rozwój lokalny. Teoria i praktyka: Komitet „Człowiek i Środowisko” PAN, Warszawa - Katowice 2006, s. 52
- 5 T. Kudłacz. Z. Strzelecki (red.): Gospodarka regionalna i lokalna. PWN, Warszawa 2008, s.127
- 6 J.J Parysek. Podstawy gospodarki lokalnej op. cit., s.213
- 7 K. Górka, B. Poskrobko, W. Radecki: Ochrona środowiska, PWE, Warszawa 2001,
- 8 Plan rozwoju lokalnego miasta Szczawnica na lata 2007 - 2009. Urząd Miasta Szczawnica, Szczawnica 2007, str. 10